Dagsländor.

Anteckningar under vistandet i England och Frankrike åren 1818-1832

Förord till den elektroniska utgåvan

Dessa anteckningar av **Johan Peter Wåhlin** (1786-1861) har digitaliserats från British Library i juli 2013 av Googel Books och anpassats för Projekt Runeberg i augusti 2015 av Ralph E.

Sid 340-341 saknas tyvärr i denna digitalisering, vilket borde kompletteras på något sätt.

ANTECKNINGAR UNDER VISTANDET i

ENGLAND OCH FRANKRIKE

IrEI 1818- 1832.

AF

J. P. WÅHLIN.

NORRKÖPING.

ÖST MIN D fr BE KLI NC. I8MI.Till

Hans Majestät

Het gafs en tid, då uppå Albions stränder Jag ander hägn af Nordens spira var, Och hörde Ryktet, som kring haf och länder Dess Hjeltekonnngs namn vidtfrejdadt bar; En enkel minnets krans ifrån den tiden Tag ädle Drott! i dalens skugga vriden.

Rörd, tanken blickar på den tid tillbaka, Och lägger blygsamt ner en ringa gärd Inför den thron, der Götha lejon vaka, Der Themis håller än sin våg och svärd, Och, lycklige och stolte, Nordens söner Förena än sin tro och sina böner.

Underdåiiigst

»r

fU (Tattaren.Ftfrord.

Höljande croquis, rough sketches, daguerreo-lyper, eller hvad man vill, hämtade från ganska vidlyftiga anteckningar, för några vänners nöje, lemnas på begäran i allmänhetens händer nästan oförändradt sådane som de först flöto ur författarens penna. Att de icke voro ursprungligen ämnade för offentlighet synes, utom annat, deraf att de icke utkommit förr än nu. Möjligen torde de dock äga något intresse mer än för dagen och en enskilt vänskapskrets, såsom till större delen teckningar af ett land med så många egenheter som Albion. Författaren hade önskat lemna en någorlunda fullständig beskrifning om de mångfaldiga religiösa och välgörande stiftelser som så ärofullt utmärka England, men han har tj vågat blottställa sig för en mer än sannolik förlust, då den troligen icke skulle intressera mängden utaf läsare. Om emellertid dessa korta notiser lyckas att i någon mån undervisa och roa, är hans närvarande afsigt vunnen.LOüBOfl

År 1818.

Eifter sex veckors fångenskap om bord pä en brigg, fürd af en pomersk skeppare vid namn Aden, en af de mest råa och cyniska varelser som någonsin plöjt oceanen, är jag omsider bär, i denna paradoxa, titaniska stad, af hvars hjerta slagen kännas i de yttersta ändarne af jorden, hvars vimplar sväfva öfver alla haf, och hvarifrån det eviga evangelium, som en fridens härold, ett salighetens sändebud, utgått öfver verlden. — Vi landstego i Gravesend, Themsens första hamn, och efter att hafva fått våra pass påtecknade, begåfvo vi oss med en af stationsvagnarne (stage-coaches), på väg till London. Det var en vacker Juli-dag jag ankom till denna kolossala stad, som, oaktadt sin rökiga atmosfer, länge visat sig uti ett magiskt ljus för min inbillning. Redan på flere mils afstånd bebådade den beständigt tilltagande rörelsen, liksom genom ett slags aning, att vi nalkades verldens hufvudstad. Denna hemliga sympathi med ett stort och mäktigt föremål ökas oupphörligt, man vet ej hur. Ankommen titi ett skjutsombyte säger ingen "hästar till Londondet skulle låta löjligt. En enda tanke före-2

sväfvar alla, som gör det omöjligt att föreställa sig någon annan bestämmelse. Efter det sista ombytet erfar man en rörelse som om man fördes bort utaf en qvarnström. Den blir sliiteligen en katarakt, och man känner sig öfverväldigad och uppslukad af den böljande massan. Bemärkt af ingen, sedd af ingen, hörd af ingen, är man blott en droppe i den oändliga oceanen. Man känner sig förödmjukad, orolig och nästan förskräckt för sin belägenhet. Ingen enslighet kan jemföras pied den som nedslår sinnet ibland dessa myriader, hvilka skymta förbi ögat utan allt deltagande, likt figurerne i ett fantasma-goriskt skådespel.

Det första som förvånar en främling vid hans ankomst till London är dess utomordentliga storlek. Låt honom ställa sig midt i staden, och se åt hvad håll som helst, så öfverraskas han utaf dess längd. Vill han åter begifva sig ifrån Hydepark-corner till Poplar, äfven om han skulle taga den kortaste vägen, genom Ox ford-street, Holborn, New-gate-,street, Cheapside, Cornhill, Leadenhall-street Whitechapel och Commercial-road, skall han finna sig lika förvånad som uttröttad då han nått dess slut. Att gå en sådan sträcka under de beständiga knuffaingar som förestå en stackars vandrare på Londons gator är ingen önskelig sak, och de som en gång gjort försöket lära icke hafva lust att förnya det. Men det är ej blott Londons längd, det är ock dess motsvarande bredd som öfverraskas Den utgör föga mindre än fyra engelska mil. Londons omkrets, med förstä-derne, beräknas till 25 engelska mil; men det är svårt att bestämma hvar staden egenteligen upphör. Också variera upp-gifterne i afseende på dess vidd, folknummer o. s. v., ganska, mycket. Man kan blott approximativt komma till ett någorlunda säkert resultat. Enligt en af nyare statistici utgör Londons bela areal 14,000 acres*) i qvadrat, och är indeldt f

•) En a c re är omkring 27 svenska kappland.- 1818

153 församlingar. Gator och gränder uppgifvas till 10,000, sqvarerne till 80, och husen till omkring 250,000. Folkmängden antages till lj million. Också åt hvad håll man vänder sig ser man en kompakt massa af menniskor, som alla skjn-da fram så fort som trängseln vill tillåta. Det stora problemet är att med minsta hinder göra sig en väg genom dessa oräkneliga skaror som upptaga trottoarerne. Ser man åter midt på gatorne, så äro de blockerade af alla möjliga åkdon, som färdas med en sådan hastighet, att man ofta måste länge vänta innan man kan våga sig öfver ifrån den ena sidan till den andra. Det är verkeligen förundransvärdt att jemförelsevis så få olyckor tima. Man väntar sig uti hvart ögonblick att någon skall blifva öfverkörd, eller vagnarne stöta mot hvarandra; men kuskarne äro ganska skicklige, och lotsa sig med utmärkt försigtighet genom bränningarne. För ett ovant öra är bullret utaf dessa oändeliga åkdon alldeles döfvande. Samtal med någon som man under vägen träffar är utom fråga. Den ene kan ej höra hvad den andre säger. Hvart ord dränkes i det oafbrutna sorlet.

Troligen finnes intet ställe i hela verlden som så ofta ombyter innevånare, som London. De äro som ebb och flod i Themsen. Man antar att 20,000 menniskor dagligen ankomma till staden, och att nära lika många fara derifrån. Alla vilja dit, somliga i affärer, andra för att se dess under, eller söka rikedom och lycka. Sjelfva tiggarne finna der ett El-Dorado. Efter dagens äfventyr mötas de på vissa stallen, och tillbringa aftonen och natten i alla slags orgier. 1 St. Gile's är isynnerhet en samlingsplats för Londons vagabonder. Knappt hafva de stigit inom dörren förrän rolerne för dagen äro aflagda. Här ske alla slags mirakler. De blinda återfå sin syn, de döfva höra, och de

halta springa. I en vrå ser man en mängd kryckor, som om dagen varit nyttjade, men nu ej mer behöfvas. De som nyss förut knappt kunde röra sip. de dansa nu, ty här är hvarje afton bal. Ett brännvinsglas, den rät-4

ta tröstebägarn, är i hvar hand. Nöd och sjukdom ha försvunnit •).

Förunderliga stad! så stor, och likväl i beständig tillväxt, främst i vettenskaper och konst, liksom i alla stora, alla ädla företag, huru mycket innesluter du dock ej som gör lifvet uselt och befläckar hjertat. — Ingen kan skildra Londons sociella tillstånd. Smuts och glans, rikedom och uselhet, dygd och brott, synas bredvid hvarandra hvarthän man kastar ögat. England är i ordets egentliga bemärkelse kontraster-oes land.

BITLLHET PÅ LONDONS GATOR.

I intet fall har friheten här urartat till ett så ursinnigt sjelfsvåld som i anseende till bullret på gatorna. Man skulle tro att dissonans vore sjelfva grunden för Magna Charta. Man må tala så mycket man vill om dimman i London och om dess töckniga atmosfer, men hvad vill det säga i jemförelse med den stora mängden af akustiska styggelser i denna stora stad. Hvar kringstrykande skärslipare, hvar sotig kittelflickare, tror sig äga rätt att mörda en, som Hamlets onkel, "genom portikerne af ens öron." Ifrån sotarpojkens skära pipa till den hebreiske klädesmånglarens djupa baston är här en

*) Enligt en polisrapport, som 1839 lades för parlamentet, funnos i London 227 hilt för gömmande af tjufgods; 276 tillhill för tjufvar; 1,781 bordeller, och 261 herrbergen för tiggare. Tjnfvar och andra misstänkta personer inom hufvudstadens polisdistrikt voro indelade i trenne klasser. Till den första hörde 10,444; till den andra 4,353, och till den tredje 2,104.5

hel scala af dissonanta ljud' i beständig öfning, hvari hvart enda yrke har sin andel. Under sista kriget, då underrättelsen om segrar ingick med hvar enda post, gjorde nyhetsskrikarne med sina horn ett sädant väsen på gatorne, att magistraten uti city såg sig nödsakad att utfärda ett särskilt förbud emot dem. Ingen annan gaphals kunde höras, så bullersamma voro desse. Ett annat förfärligt oljud, som dock opåtaldt tillåtes, är det som förorsakas af bastrummorna, dem alla gatmusikanter nyttja. Tamburiner och trianglar göra — det vet himlen — oväsen nog, men de äro likväl ingenting emot bastrumman, den rossliga panpipans beständiga ackompanjemang, som skakar hela huset. För en sjuk, isynnerhet, är detta oljud pinsamt. Icke stort mindre sönderslitande är det för den som har själen full af Pastas och Patons melodier att nödgas lyssna till det eviga bom! bom! såsom en ny edition af "Di tan ti palpiti", ett Di pia pang, ett Mi balza pang. Det skulle varit nog att försona sjelfva Beethoven med döfheten. Knappt har detta läte upphört, och mullrar endast som en aflägsen åska, förrän en slyngel kommer släpandes med sitt positiv, i hvilket en och annan pipa fattas, och hvari, om en ton är mera ostämd än en annan, det är just vid en kadans. Skärpandet utaf en såg är melodiskt i jemförelse med detta vrålande. Derefter kommer en usel klarinett, som sjunger uti näsan någon skotsk ballad, eller värst af allt, en högland-Orpheus, hvars ljudande säckpipa voro nog att skaka murarne på ett annat Jeriko. Efter sådana instrumentala läten har man kanske icke rätt att beklaga sig öfver de vokala, såsom den utklädde matrosens hesa bas, hvilken ryter "Upphör, grymma nordan!" och i underjordiska ljud beskrifver huru hans dyrbara syn blef elektricerad ur hans ögon under ett åskväder i West-Indien, eller bortförd genom vinden af en kanonkula, — eller den fransyska balladsjungaren, som med en röst, lik en tvåstyfvers-trumpet, och musikalisk som en gris, kacklar Cest Tam o ur," — eller den fromma gumman som spatserar midt på gatan,6

med en gaphals i hvar hand, och gnäller en oändelig psalm, under det ögonen beständigt se upp ät fönsterne. Lägg härtill de förnöjliga tonerne af tvenne månglerskor som utropa sin makrill, och skrika som två papegojor mot hvarandra tvers Öfver gatan, och man har ett ungefärligt begrepp om gatmusi-ken i London.

GATSYSPATHIER.

Isynnerhet under parlamentets sessioner kan en främling med ögon, öron och tankar ej annat än finna beständiga

ämnen för uppmärksamhet; men det är en förkrossande tanke att veta att ingen enda af de myriader som passera honom och med hvilka han sjelf bortföres, skulle fråga efter honom, om han halkade af trottoaren och krossade en arip, ett ben. Deri har han likväl ej så alldeles rätt. Det är tvenne som skulle visa det ömmaste deltagande i hans belägenhet. Den ene är fältskären, som med mycken försigtighet skulle låta bära honom till ett hospital, för att experimentera på honom medan han lefver, och dissekera honom efter hans död. Den andre är någon af tidningarnes många rapportörer, som med den mildaste ton skulle underrätta sig om hans namn, stånd och villkor, för att dermed fylla några rader i ett dagblad, och på detta sätt öka sin betalning.- 1818 19

SÄTTET ATT KLAPPA PÅ DÖRRARNE I LONDON

Jag vill först anmärka handtverkarens slag, när han kommer att se efter tie eller tolf utaf sitt arbetsfolk i my lords hus, under det familjen är på landet, en omständighet som ger honom tillfälle att visa sin betydenhet genom ett högt ochitere-radt klappande. Hvilken ny glädje för hans fåfänga, om någon af hans bekanta i samma ögonblick går förbi. Men allt är fåfängligt i denna verlden, och ej förr börjar han sin rund, sedan räkningen vid julen blifvit inlemnad, än hans forzan-do småningom förändras till andante tempo och trefjerde-delar, pianissimo. — Den moderna verldens åskande på dörren har betydeligen minskats uti längd, en berömvärd afvikelse från det förra alltför betjentlika hamrandet. Gentlemannen håller sig dock ännu vid det gamla allegro un poco forte, och hans klappning kan uttryckas genom en åttondedel, sex sextondedelar och en åttondedel, samt åter fvra sextondedelar och tre åttondedelar. En lady sträcker sin medfödda grannlagenhet äfven till dörrhammaren. Märk med hvad smak och prydlighet hon lyfter den, och himmel! hvilken ton när med tempo moderato hon slår un poco piano, ma non tropp o, fyra sextondedelar och en åttondedel, eller en åttondedel, två sextondedelar och en åttondedel, eller en åttondedel, två sextondedelar och tre åttondedelar. Fattiga slägtingar, underhafvande och supplikanter börja vanligen med ett darrande slag, liksom hammaren fallit dem ur handen, åtföljdt af tvenne andra, hvaraf det sista ej är alldeles så högt som de tvenne föregående, liksom af farhåga att tre slag kunde anses alltför förmätet. Nästan på samma sätt tillgår det vid besök på landet. De annonceras vanligen genom tre åttondedelar. Kuskar, betjenter och dylika igenkännas lätt af sina slag. De bestå af ett förvånande antal bullrande trettiotvåen-8

— 1818 -

dedelar, med då och då en åttondedel, forzando. Handtverkaren ger en ljerdedel forte, och tiggaren en fjerdedel piano. Det mest deciderade slag Hr postkarlens. Hvar och en känner det; ingen kan misstaga sig derom. Det består af två höga och hastiga slag, och varierar aldrig, utom att det är litet hårdare i vått väder, när ingen portik finnes vid huset.

KLUBBARN E.

Dessa äro värdshus och läsrum förenade, och ledamöterne både gäster och värdar på stället. Hvar ledamot betalar vid inträdet en viss summa, och sedan en årlig subskription till hushyra, betjening o. s. v.. Klubben väljer inom sig en kommitté, som har styrelsen deraf, tillsätter intendenten (the steward), hvilken sköter sällskapets affärer, och en sekreterare, som förer räkenskaperne och protokollet vid allmänna sammankomsterne. Det är isynnerhet vid det vigtiga valet utaf kock som direktionen mangrannt samlas. På en klubb i St James-stre et, hvilken, liksom i allmänhet hvart spelhus, fått namn af "hellvete", har kocken, en fransos, 1000 pund i årlig lön, och en spefågel har anmärkt som en sällsamhet att ingenstäds på jorden äter man så läckert som i hellvete. En lång matsedel ligger alltid i matrummen framme, och en läckermun har intet mer att göra än att anteckna på ett papper, som finns vid hvar kuvär, hvad han behagar. Efter måltiden återlemna» detta papper med priserne utsatte, och betalningen erlägges genast. Vin i hela, halfva, och tredjedels buteljer, fås efter önskan. I de andra rummen finnas in- och utländska tidningar, magasiner, skrifdon o. s. v. Några klubbar hafva äfven sin biljard, sitt bibliotek, och särskilta térum. En ungkarl eller främling behöfver icke mer än ett sofrum uti granskapet. Allt annat får han här.1818

aiDDAGEK

an har, kanske ej orätt, sagt att England ar ledsnadens land, en omständighet som likväl neutraliseras derigenom

att det ock är middagarnes. Ingenting kan här uträttas utan en middag. Bordet är John Bulls Utopia, eller förlofvade land, der hans patriotism och munterhet gå pari passu med hans apptit. Är han nedslagen, sä tar han af instinkt sin tillflykt till trösten af en halfskfilpunds oxstek eller bogen af en kalf. Ledsnaden e va porerar under det han skär, och med sitt portvin och sin porter sväljer han bekymmerne. Den lycklige som dock har nftgot som intresserar honom I

ETIKETT.

t

Det finnes troligen intet land der etikett iakttages strängare än här. Ett enskilt sällskap kan ej sätta sig till bords utan med lika mycken ceremoni som vid en kröningsfest; och som man måste imitera de stora, kosta hvad det vill, sä äro personer utan någon rang stundom rätt förlägne att uppleta något skäl till företräde. Först kommer presten och juristen. Kaptenen för en volontär-corps tager högra handen om hvilken löjtnant som helst. Öfverstinnan Fattigfan blir högst förtörnad om hon ej utföres till bordet framför majorskan Strutsenflygt En köpman eller banktir ser med outsägligt förakt neder p& en veielmaklare, och fordrar att gå före honom. I balrummet är det ännu värre. Mamselleme och deras mammor knuflas om en plats i dansen, och Gud hjelpe den arma borgarhustrun som är förmäten nog att blanda sig med deæ majorum10 — 1818 -

gentium af egendom och rang. Allt detta Sr ganska löjligt när det ej slutas med duell och blodsutgjutelse, och påminner om sotaren som, när han skulle hängas och en olyckskamrat bad honom flytta sig litet, svarade: jag har så mycken rätt att vara här som du.

TRE OBEKANTA STORHETER

M an ser ofta X X X på bryggerier och öltunnor i London. Anledningen dertill är den att öl som s&ldes för tio skilling tunnan ansågs att vara mycket starkt, och betalte äfven en högre afgift. Fastagen märktes derföre med en tia (X). Man har sedan, för att beteckna förträffligheten, ökat dessa tior, liksom märkena på kläden, hvaraf man har "fint", "superfint" och "extra-superfint" o. s. v.

RÅNE LAGH

Med sina trädgårdar, som ofta omtalas i äldre beskrifningar om London, tillhörde en lörd-med samma namn, efter hvars död det köptes af ett bolag, som 1740 upplät det till publika nöjen. Man gaf här koncerter af vokal- och instrumentalmusik, en föreställning utaf Etna, o. a. v. Det fordom glada stället är nu inkräktadt af mörka hus, och glädjen och sången hafva flyktat till andra delar af den kameleontiska staden.- 1818 -

ii

ENGELSK PRONONCIATION.

Det gifves hexmästare, som lära engelska språket på tre månader, till och med "på 50 timmar." De äro verkliga undergörare, eller hvad våra mäklare kalla (supercherie?) "Su-pergargör-genier", och påminna om en barberare som för någon tid sedan annoncerade sig raka 50 personer på en minut med ångmaschin. Huru svårt det är att gifva bestämda reglor för engelska pronunciationen kan upplysas af tvenne rader, der bokstäfverna ough uttalas på ej mindre än sju olika sätt, nemligen som &, öff, åff, öpp, au diftong, djupt u, och ock; t. ex.

Though the tough cough and hiccough plough

me trough.

Ö'er life's dark lough my course J shall pursue.

HYDR O FOBI

För denna sjukdom, som är här så gängse, ha många både bipeder och qvadrupeder detta år blifvit offer. Räddhågan för den är redan i sig sjelf en farsot. En af tidningarne försäkrade för några dagar sedan att en person, som blifvit biten af, en mastiff, ej allenast tjöt och skällde, utan äfven gaf sig ihop med några koppel utaf hundar,

sprang om dem allesammans och tog haren som de jagade, med tänderne. En annan tidning tillägger, att till och med hans kläder voro så angripne utaf smittan, att då man kastade ett ben åt honom svängde skörtena utaf fracken, likt svansen på en hund. Detta är i John Bulls bästa stil; han karikerar alltid.12

SOTAREN OCH GUMMAN.

au har ofta på skämt kallat sötare prester, i anseende till deras svarta utseende, men en händelse i dessa dagar tyckes visa att de borde med större skäl få namn utaf advokater. En guldsmed hade uthyrt ett hus till en hökarenka. Sedan han flere gånger förgäfves kräft henne för hyran, fann han sig nödsakad att begära vräkning. Exekutionsbetjenten (the sherifTs officer) inställde sig för att verkställa utslaget, men lät öfvertala sig att dröja dermed, mot högtidligt löfte utaf enkan att intet under tiden skulle föras utur huset. Oaktadt detta löfte lät hon om natten bortföra större delen af sina möbler, och då exekutionsbetjenten kom, hade han den harmen att finna huset tillbommadt. Han var nu icke allenast sjelf ansvarig för hyran, utan äfven ägaren utestängd ifrån sitt hus. Som han visste att om kronoutlagorne ännu voro obetalte kunde uppbördsmannen med våld uppbryta dörren, skyndade han till honom för att begära dess biträde, men enkan hade varit honom i förväg, och trotsade både honom och värden. Förbittrad öfver så mycken otacksamhet, lät han ställa karlar utanför huset, i hopp att vid dörrens öppnande komma in med list. Men äfven häri var enkan för slug. Hon läste in sig och sin dotter, och tillsade karlarne att om de kommo intill huset skulle de bli emottagne med ett duschbad. De vaktade hela natten. Förgäfves! man hade försett sig med lifsmedel, och syntes beredd på en lång belägring. Exekutionsbetjenten funderade hit och dit, men intet medel erbjöd sig att komma in i huset. Ändteligen föll det honom in att vända sig till en sötare, och då denne hörde att det ej rar fråga om att klättra upp i en skorrsten, utan att makligt stiga ner i den, gjorde sakens nyhet, i förening med löftet om hederlig betalning, honom synnerligen benägen att lemna sitt bi-13 — 1818 -

träde. Man öfverenskom om planen för anfallet. Sotaren fick befallning att i all tysthet nedstiga genom skorrstenspipan, presentera enkan utslaget, förklara sig i besittning utaf huset, och öppna dörren för de belägrande. Aldrig företog han någonting med mera hurtighet. Genom en tjenstaktig grannes tillhjelp kom han upp på taket, och klättrade med en katts vighet till anvist ställe. Enkan, som emellertid vaknat, gick till fönstret, och önskade karlarne, dem hon ännu fann på sin post, ett hånande "god morgonhoppandes att de icke funnit tiden alltför lång o. s. v. Under det hon på detta sätt öfverlemnade sig åt glädjen af sin triumf blef hon öfverraskad af ett fröjderop fr&n nedra våningen. Hon skyndade utför trappan att få veta orsaken, och fann till sin förskräckelse sotarn, med utslaget i hand, i besittning af hennes förmak. Hon ropade på hjelp, men sotaren skyndade till dörren och insläppte de belägrande. Deras skratt samlade hela grannskapet omkring huset, och nedstämde på en gång enkans höga glädjetoner till en qvidande jeremiad. — En sådan entré utan våld är fullkomligt laglig, och en sötare med ett utslag i handen gäller i detta fall lika mycket som en sheriff.

SHERIFFER.

Ordet sheriff, en sammansättning af shire och reve, betyder guvernör öfver ett shire, landskap. Man skulle således kunna öfversatta det med landshöfding. Detta embete är mycket gammalt, och af stort anseende.

I London väljas årligen två sheriffer. Hvar borgare i citéen (citicen) är valbar, så vidt han icke med ed styrker att hans egendom ej uppgår till ett värde af 15,000 pund. Med valet af sheriffer i London tillgår så, att lord-mären vid14

en måltid dricker fjorton ansedda personer till, af hvilka borgerskapet (the livery) midsommarsdagen väljer tvenne. Ingen som blifvit väld kan undandraga sig detta förtroende u-tan en plikt af 400 pund, hvaraf den som emottager tjensten får 100. Som detta embete är förenadt med ganska betydlig kostnad och mycken representation, betalar mången hellre plikten än att emottaga det. Det anses likväl som ett säkert steg till lord-märs-tjensten. Hvar sheriff måste ställa borgen af 1000 pund för sig. Till sheriffens skyldigheter hörer att låta

insamla allmänna medlen inom sitt distrikt, att låta verkställa utmätningar, indrifva böter till kronan, att åtfölja domrarne på tingen, att sammankalla jurier, att hafva uppsigt öfver fängel-seme, öfvervara exekutioner o. s. v. Till sitt biträde har han en undersheriff och lägre tjenstemän.

LOTTERI AF EGET SLAG.

M an har ofta kallat äktenskapet ett lotteri, men detta har väl aldrig blifvit så praktiskt illustreradt som i följande annons, hvilken är införd i en engelsk tidning.

"En ung man af hygeligt utseende och gladt lynne, hvilken ej lyckats att skaffa sig en hustru utan det föregående besväret att förvärfva sig förmögenhet, föreslår följande medel till sin önskans vinnande. Han erbjuder sig som lotterivinst till flickor och enkor under 30 år. Lotteriet kommer att bestå af 600 nummer, och hvardera betales med 3 pund (60 rdr. rg.) Blott ett nummer drages, och den lyckliga ägarinnan är berättigad till annons-insändaren och hela insatsen utaf lotterne. Bestämdare uppgifter erhållas i Wiliams boklåda vid kungliga börsen."- 1818

ETT ELDSTYCKE.

om en lärftskrämare-enka vid namn Wright satt en dag i sitt förmak brast elden ut i ett skåp, der hon hade flere dyrbarheter. Med grannarnes tillhjelp blefvo lågorne likväl hastigt släckte. Tvenne dagar derefter, då hon vari köket med sin piga, togo hennes kläder eld. Hon ropade på hjelp, och elden släcktes innan den hunnit göra någon betydlig skada, ehuru hon var uti stor fara. Hennes son, en arkitekt, kom dagen efter att underrätta sig om hennes helsa, men knappt var han inom dörren förrän han hörde höga jemmerrop från köket. Han hastade dit, och gumman stod åter i låga. Hvad som mest förundrade alla var att elden vid detta tillfälle, liksom förut, utbrustit bakifrån, då gumman likväl suttit med ansigtet vändt åt spisen. Ingen mer än pigan var i köket, och enda sättet att förklara saken var att gumman, i trots af all försäkran om motsatsen, kommit elden alltför nära. Följande morgon, då hon något hemtat sig från sin förskräckelse och svedan utaf sina sår, vågade hon sig åter ner i köket. Hon hade likväl knappt satt foten öfver tröskeln förrän hennes kläder voro uti brand. Kallad af hennes rop skyndade dottren till hennes hjelp, afslet kläderna, och hindrade elden sprida sig, men gumman var genom denna nya olyckshändelse icke allenast nära ihjelskrümd, utan så illa skadad att hon måste intaga sängen. Dottren och pigan lemnade henne för att få någon hvila, men de voro ej väl gångne förrän grufliga nödrop hördes ifrån sängkammaren. De skyndade in, och funno sänggardinerne i låga. Genom en utomordentlig ansträngning blefvo de nedslitne och elden utsläckt Gumman, som trodde sig förföljd utaf en demon tordes icke blifva ensam uppe, utan begaf sig ner i köket, men som hon erinrade sig att hon i bestörtningen lemnat kammardörren öppen, skickade hon pigan för att stänga den.

Pigan gick, men hade ej förr kommit upp, Sn hon gaf alarm att elden var åter lös. Förskräckelsen i huset står ej att beskrifva; man tillskref den "någon outredd naturkraft," (en nondeskript, som, sätter kärringar i brand och skutor på det torra), och var i yttersta förskräckelse. Följande afton tilldrog sig en dylik händelse. Elden utbrast nu uti en byrå, och gjorde betydlig skada. Lådan blef uttagen, hvaije gnista släcktes, pigan bar den ner i källaren, och några ögonblick derefter var elden uti den. Förskräckelsen i huset var nu sådan att några utaf grannarne erbjödo sig att sitta uppe med dottren om nätterna. Klockan 11 lade pigan sig, men kom kort derefter med underrättelse att hon kände rök i trappan. Fru Wrights son, som var i huset, skyndade ur sängen, och sprang genom flere utaf rummen, utan att upptäcka hvarifrån röken kom, men i det ögonblick han öppnade dörren till systerns kammare möttes han af lågorna. Ingen kunde utgrunda orsaken till denna nya brand, ty i rummet hade hvarken varit eld eller ljus sedan aftonen förut. Elden hade böljat under sängen, men hur i all verlden hade den kommit dit? Dagen efter blef huset på det nogaste undersökt af sprutkarlarne från Phenix brandförsäkringskontor, utan att de kunde upptäcka något som gaf klaven till detta mysterium. Dagen framflöt lugnt, men natten efter förorsakades ny förskräckelse. Elden hade då utbrustit i öfversta lådan af en dragkista, den enda olästa, ehuru ingen varit uti rummet på tvenne dagar. Vid detta tillfälle föll misstankan först på pigan.

Man hade observerat henne nära kammaren en stund förut. Sedan misstankan en gång var väckt förenade sig flere omständigheter att bekräfta den. Man erinrade sig att en gång då fruens kläder varit uti brand hade pigan utbrustit i ett gapskratt, och i stället att släcka elden hade hon snarare hjelpt till att öka den. Detta allt gaf anledning till den förmodan att pigan kommit öfver något brännbart ämne. En polisbetjent blef efterskickad, och för honom tillstod hon att hon varit i mamsellens kammare samma afton elden der- 1818 -

it

utbrutit; men detta var ock allt hvad hon ville erkänna. Flickan, som ej är mer än 16 dr, blef genast insatt, och kommer att undergå förhör då fruen blir så återställd att hon kan inställa sig dervid. Sedan hon kom ur huset har elddjefvulen upphört att grassera. Hade man ej varit så benägen att förklara allt på ett öfvernaturligt sätt, skulle man förut hafva träffat pi orsaken.

HISS O' NEILL.

Jag har sett denna den engelska tragiska scenens största talang, för första och sista gången; ty hon skall gifta sig med en rik parlamentsledamot, och spelar icke mera. Det var i Shakspeares mästerstycke "Romeo and Ju lie t," en af hennes triumfer. I ord, blick och åtbörder ådagalade hon en värma, en naturlighet, ett behag, som kom ifrån själens innersta djup, och framlyste genom hela hennes spel, som den fina perlftrgen synes under opalens strålljus. Det högtidliga allvaret, den hänförande entusiasmen releverades stundom af den hjertligaste skalkaktighet. Intet annat än ögonblickets ingifvelse hade kunnat frambringa en ton och åtbörd så fullkomligt i öfverensstämmelse med hennes belägenhet på scenen. Tårarne uppvällde från hjertats djupaste källa, och hon liknade i sin sorg en lilja böjd till jorden af en störtskur. Hennes spel hade en jemnhet och en enhet, lik en skön tafla der mästarens hand harmonierat alla delarne. Hon var oförliknelig, oförgätelig.

2IB

- 1818 -

GLÄDJEFLICKOR. PR OST ITUTK g.

Antalet af dessa olyckliga varelser är ganska stort, ehuru de, genom en strängare polis, de senare ären mycket minskats. Man uppgaf för några år sedan antalet till omkring SO,000. En karl var då mången gång bokstafligen i fara att bli enleverad. Nu äro de något mindre närgångne; likväl går man sällan nattetid hundrade steg på någon af de större gatorne utan fara af ett famntag och ganska ömma namn och tillbud. Sällan ofredas man då man är åtföljd af ett Mintimmer. Att bemöta dem med ohöflighet är icke rådligt Ofta är det en fint af dem att reta en karl till att förgå sig, då de genast hafva någon sekundaftt (bu I |y) i bakhåll, som börjar gräl, hvilket vanligtvis slutas med att köpa fred. Flickor af det sämsta slaget stryka omkring gatorne ifrån skymningen till dagningen. Sällan hafva dessa eget hemvist, utan uppehålla sig om dagen hos något arbetsfolk , och då mannen om qvällen kommer åter måste de o-lyckliga ut, att tillbringa natten i en London-atmosfer, i köld, regn och dimma. Med den tilltagande kölden emot morgonen tilltager också deras tiggeri och fräckhet. Da flesta utaf dessa fallna äro barn emellan 14 och lft år, hvaraf kanske nöden drifvit mängden till detta förnedrande lefnadssätt. Antalet af fläkta barn har i senare tider ökats i stor proportion till de äkta. Det var fordom som 1 till 24, men är nu som 1 till 14.- 1818

19

MAGDA LEN HOSPITAL I IURBI ROAD

Ibland de mångfaldiga välgörande inrättningar som hedra Engelsmännen är det bekanta "Magda len Hospital," hvars ändamål är att återkalla sedelösa flickor. Det öppnades 1758, och mer än två tredjedelar af de der intagne hafva blifvit räddade. Ganska många hafva blifvit gifta, och sökt genom ett dygdigt uppförande att godtgöra sina förra förvillelser. Den tid de stanna inom hospitalet varierar efter omständigheterne. Man söker att få rätt på deras anhörige och att försona dem. Är åter en flicka utan anförvandter, så förblifver hon i inrättningen till dess något tillfälle yppar sig att förskaffa henne en passande tjenst Ingen som uppfört sig väl under sitt vistande på

stället går oförsörjd derifrån. De flesta äro då under 20 år.

Denna välgörande inrättning styres af 32 direktörer, som sammanträda hvarje thorsdag. Tvenne af dem stå turvis om söndagar vid dörren för att emottaga kollekten. Gudstjensten hålles kl. 11 förmiddagen, och kl. 7 om aftonen. Dörrarne öppnas en half timma förut Sången är mycket berömd, och vanligen får man här höra utmärkta predikanter. Flickorna sitta på orglektaren, och äro gömda för nyfikna ögon genom en grön gardin. Jag blef isynnerhet första gången öfverraskad af den vackra sången. Midt i en hymn, hvari hela församlingen deltog, förändrades orgeln till ett ljuft pianissimo, och en skön qvinnlig röst sjöng ett par verser, som målade brottets fasor och ångrens qval. Rörelsen var allmän.

Sällskap som vilja se stället erhålla tillåtelse dertill, d& de skriftligen anmäla sin önskan hos kommittéen, om thorsda-gar, eller hos skattmästaren, Hr Bennet, hvad veckodag som helst Inga drickspenningar emottagas.

Det gifves en dylik inrättning, kallad "the London fe-male penitentiary". i Pentonville. under styrelsen af 6420

- 1818 -

fruntimmer. En annan, dermed beslägtad, är Asylum i St George's fi elds. Inrättningen har till ändamål att förekomma förförelse. Ett stort antal fader- och moderlösa flickor få här uppfostran. De intagas vid 9 års ålder, och sättas vid 14 ut i lära eller tjenst. Stiftelsen underhålles, såsom vanligen bär är fallet, genom frivilliga sammanskott.

TIGGARE.

Häromdagen blef en karl, vid namn James Fitzgerald, med friska och starka lemmar, men som låtsar sig vara krympling, och far omkring i en liten vagn dragen af hundar, insatt på tukthuset i Ken dal. Vid förhöret med honom erkände han att han var medlem af tiggareklubben i St. Giles, att han ofta förtjent genom tiggeri i London ifrån 5 till 10 pund i veckan, och att han vid lörd Nelsons begrafning gjort en skörd af 25 pund. Han har flere gånger genomrest alla delar af riket, och 80 gånger varit arresterad såsom lösdrifvare. Han beklagade sig svårliga öfver de försämrade tideme, sade att man förstört hans födkrok, och att tiggeriet var nu mer än 50 procent sämre än för några år tillbaka.

ETON COLLEDGE. SKOLITPFROR.

Jag aflade i går (den 3 oktober 1818) besök hos doktor Keate i Eton, som artigt visade mig stället. Detta läroverk grundlades af Henrik den sjette. Det är förträffligt beläget, i en bördig dal vid Themsen, som med spegelklara vågor fly-21 — 1818 -

ter nästan tt^der murarne. Inrättningen underhåller 70 ynglingar. ütomdess uppfostras här 300 gossar af de bästa familjer, som äro i pension hos lärarne. Undervisningsmetoden är den gamla skolastiska, men härifrån utgå ynglingar med ganska grundliga studier och isynnerhet en familjär bekantskap med latinska och grekiska klassikerae. Biblioteket är ett ibland de bästa i England.

För någon tid sedan var här ett fullkomligt uppror. Ledsne vid skoltvånget hade några af de äldre eleverne börjat utsträcka sina "lustvandringaroch att använda tiden till jagt och andra nöjen.

Rektor, dr. Keate, visste att ett sådant sjelfsvåld existerade, men de unga herrarne voro så tystlåtne, att han ej kunde få någon viss namngifven. Slutligen såg han sig nödsakad att befalla att ingen fick vara ute efter klockan 5 om eftermiddagen. De äldre eleverne ansågo detta som ett oförsvarligt intrång i deras fri- och rättigheter, och tvenne nekade durchaus att underkasta sig den nva regleringen. Rektorn skref i anledning häraf till föräldrarna med begäran att taga dem ur skolan, att han icke måtte bli nödsakad att offentligen relegera dem. Detta verkade som olja på elden. Gossarna samlade sig upproriskt, och första anfallet gjordes emot bord och stolar, som om aftonen förstördes. En af de orolige, som såg sig uti fara att på misstanka blifva straffad, uppgaf de verkliga förbrytarne. Dessa blefvo genast körde utur skolen, hvarefter rektorn förehöll de andre obehörigheten af deras uppförande, med yttrande utaf det hopp att det statuerade exemplet skulle förmå dem att underkasta sig disciplin och ordning. "Aldrig" utropade härvid en af de spotska herrarne, och blef på stället relegerad. Upploppet antog

nu ett betänkligare utseende. Skolen genljöd af deklamationer emot rektorn och hans orättvisa; det gick tillochmed så långt att man kastade ägg på honom, och skymfade honom på andra grofva sätt Fönstren söderslogos, och detta ledde till ny22

stränghet Tvenne gossar utströkos, hvilket verkade ny förbittring. Nästa afton inslogos iter fönstren, och väggarne nedref-vos. Slutligen nödgades man begära biträde af polisen till förekommande af flere olagligheter.

Det strafT som en förvisning ifrån denna skola medför är ganska allvarsamt. Den relegerade är i och med detsamma utesluten ifrån universiteten i Oxford och Cambridge och all befattning i regeringens tjenst. — De flesta oordningar i skolan härleda sig från förmycket handpenningar. Det gifves gossar som årligen använda 3 å 400 pund på sina nöjen, ty svaga föräldrar finnas öfverallt. Det är icke underligt att ett sådant öfverflöd på penningar leder till excesser.

l.ORI) MARS OMBYTET. (LÖRD MAYOR'8 SHOW.)

Den 9 november tillträder mären sitt embete. Denna högtidlighet firades i år med mer än vanlig ståt. Kl. 12 lemnade lord-mären sitt residens (Mansion-house) i en »late-vagn dragen af sex syperba hästar, framför hvilken en trupp af lifgardiet till häst och standarbftrare tågade med bullrande musik. Efter vagnen redo flere karlar klädda i gammaldags rustningar, som likväl sågo mera löjliga än ridderliga ut. Den andra vagnen i processionen var den afträdande märens, br Atkins, som under sin embetstid gjort sig synnerligen opopulär, och mot hvilken förbittringen yttrade sig med de förfärligaste oljud, hvisslingar, bräkande och råmande. En på en gång förfärligare och löjligare koncert har väl aldrig gifvits. "Atkins! Atkins! eld! mord!" hördes ifrån alla sidor. Detta alluderade på yttranden som han fällt vid något offentligt tillfälle, då han beskyllt pöbeln att vilja tända eld på staden och att mörda dess fredliga innevånare. När processionen ankom till23 — 1818 -

Blackfriars-bron, der man, soin det heler, "tog vatten" h. e. steg i båtar för att gå uppför floden till Westminster, hördes ifrån några hundra tusen gaphalsar: "Jack! Jack! Themsen är i brand," under de vildaste skrattsal fvor. De praktfulla ekipagerne och sluparne, de oräkneliga skarorna af åskådare som betäckte stränder, broar och ström, och de elegant klädda damerna, som uppfyllde alla fönster der man hade utsigt åt processionen, utgjorde ett utomordentligt stort och praktfullt skådespel. Klockan 2 anlände processionen till West-min ster-bron, och här förnyades samma hiskeliga läten som man hört uti citéen. — Sedan den nya mären med öfliga ceremonier aflagt embetseden i Court of Exchequer, och domrarne blifvit budne att samma dag spisa med mären i Guildhall, återvände processionen. Pöbelns raseri var nu, om möjligt, ännu värre. Den nya märens vagn framgick u-tan tecken hvarken af bifall eller missnöje , men så snart hr Atkins syntes började oljudan, och smuts och andra missiler haglade kring honom. Den populäre ålderman Woods vagn blef dragen utaf pöbeln. Ibland gästerna voro hertigarne af York och Wellington, statsministrarne. corps diplomatique och de högsta militära och civila embetsmännen i London-Alla gillen hade middag pÅ särskilta ställen i staden, dit de tågade i procession med fanor och musik, under den gapande pöbelns undran och beundran. Middagar i Guildhall inrättas vanligen för 1,300 personer, på lordmärens och sherii-fërn«6 gemensamma bekostnad. Kostnaden af alla de publika middagar som denna dag gifvas uti London beräknas till 20,000 pund.24

DROTTNINGENS DÖD

D en 1? november afled H. M. Georg den tredjes ge-mfil, drottning Sophia Charlotta Carolina, i dess 75:te år. Hennes majestat var yngsta dottren af hertig Carl Ludwig af Mecklenburg-Stre litz och dess gemål Albertina Elisabeth af Sachsen-Hilburghausen, och var född den 16 maj 1744. Hon blef 1761 förmäld med Georg den tredje, och hade med honom tolf barn. Renhet i seder och aktning för dygd utmärkte både henne och dess hof. Sjelf uppfyllde hon en moders pligter, och ammade alla sina barn. I en tid af ett allmänt sedeförderf var det engelska hofvet ett mönster af husliga dygder. Drottningen tålte aldrig någon person, af hvad rang som helst, som förbrutit sig mot sedlighetens lagar. Följande anekdot kan tjena som bevis derpå. En grefvinna af gammal adel

och stora relationer vände sig till en af drottningens damer med begäran om dess bemedling för en syster som gjort ett fauz pas, och om tillåtelse för henne att bevista kuren. Detta var ett kinkikt uppdrag, och fordrade mycken försigtighet att nämna. Drottningen afbröt samtalet tvert, och saken afstannade dermed. Hofdamen, som stod i drottningens synnerliga ynnest, äfventyrade likväl att förnya ämnet, med förfrågan hvad hennes majestät tillät henne att svara grefvinnan. "Säg henne," sade drottningen med värma, "att ni ej varit oförskämd nog att för mig nämna en dylik begäran.""

Man beskyllde drottningen, icke utan anledning, för en sparsamhet som nästan gränsade till snålhet. Med sin gemål lefde hon i det aldra bästa förhållande. Det enda missförstånd som någonsin ägde rum emellan deras majestäter var i anledning af kronprinsens förmälning med prinsessan Carolina Augusta af Braunschwig. Drottningen föreslog en af sina25 — 1818 -

bror- eller systerdöttrar, men gaf efter för konungens önskan, och den olyckliga utgången blef en orsak till beständig oro å alla sidor. Kort efter prinsens förmälning började kallsinnigheten emellan honom och hans gemål. Sedan hon gifvit lifvet åt den så allmänt älskade prinsessan Charlotte flyttade hon till Blackheath, utanför London. Några år derefter blef hon beskylld att vara mor till ett barn som hon tagit under sin vård. Ett hemligt utskott tillsattes för att undersöka förhållandet, och prinsessan blef acqvitterad. Drottningens uppförande mot henne blef på det högsta taddladt. Man beskyllde tillochmed hennes majestät att hafva bidragit till oenigheten emellan det fursteliga paret, och att hafva öfverflyttat hatet till modern på prinsessan Charlotte. Troligen ägde ingen verkelig tillgifvenhet å någondera sidan rum.

Drottningens aftagande helsa gjorde ombyte af luft för henne nödvändigt, och sedan hon någon tid upphållit sig i Br i gh ton flyttade hon till B a th. Hon emottog här den oväntade nyheten om sin sondotters, prinsessan Charlottes död. Närmaste orsaken till hennes majestäts sista sjukdom tillskrif-ver man det sätt hvarpå hon i citéen blef emottagen vid ett besök hos lord-mären, såsom beskydderska för hufvudstadens allmänna skolor. Ehuru man väntade henne var ingen anstalt gjord för hennes emottagande. Vid Poul try omringades hennes vagn af pöbeln, som skymfade henne med skällsord och de vildaste skrän. Icke en gång en polisbetjent var tillstädes att skydda henne. Hon steg darrande af vid lord-märens residens, men icke heller här blef den ringaste vördnadsbetygel-se henne visad. Denna obehaglighet förvärrade drottningens redan svaga helsa. På sina läkares tillstyrkande flyttade hon till Kew, der hon dog kort derefter under svåra plågor. Dagen före begrafningen låg liket blott några timmar på parad. Ganska få hade erhållit inträdesbiljetter.

Den 2 december var utsatt till begrafningshögtidligheten, och firades, på befallning, som en allmän klagodag öfver hela26

- 1818 -

riket. Med a]la klockor klämtades från morgonen till qvällen. Oräkneliga skaror af nyfikne strömmade till Kew, och trupperne som eskorterade liket hade den yttersta svårighet att göra sig väg. De aflöstes flera gånger. Vid Frog-more, ett landtställe som drottningen mycket älskat och förskönat, förenade sig prinsen-regenten och hans äldsta bror, hertigen af York, med processionen. Klockan 7 om aftonen anlände den till Windsor, och en timma senare till St. Georgs kapell. Likvagnen drogs af åtta svarta plumageradc hästar. Vid ankomsten till grafkapellet sattes kistan på en char, dragen af stånddrabanter, dolda under ett stort bårtäcke utaf sammet. Jordfästningen förrättades af domprosten i Windsor. Midt under densamma sjönk kistan med sin katafalk långsamt ner i grafhvalfvet. Cnder den högtidliga ceremonien voro alla ögon fästade på regenten, som syntes mycket rörd. Detta var den sjette begrafningen inom den kungliga familjen som han öfvervarit Efter jordfästningen framkom rikshärolden Sir Isaac Heard, en åttiåtta-årig gubbe, oeh med darrande röst uppläste drottningens ättertal. Klockan 10 om aftonen var allting slutadt De trupper som vid detta tillfälle paraderade utgjorde 5000 man.

Den kungliga grafven i Windsor är uthuggen i ett kalkberg, oeh håller 70 fot i Itogd, 28 i bredd, och 14 i djupiek. Nischerna bildas af maesiva göthiska pelare. Der finnas nw för 80 hk.- 1818 -

ii

TURNER OCH RAND ALL. BOXNING.

Boxning är, som hela verlden vet, ett af Engelsmännens favorit-skådespel. Den har för dem samma intresse som tjurfäktning för Spanjorerne, och är föga mindre grym. Det gifves likväl många ibland de mera bildade klasserne som för-dömma ett så rått nöje; men, å andra sidan, hafva några af Englands upplystaste män försvarat denna envig såsom bästa sättet att förekomma sjelfhämd och de grymheter som ett mindre metodiskt stridssätt föranleder i vissa delar af England der den icke brukas. Också taga vanligen unga gentle-men undervisning i boxning. Den har blifvit upphöjd till namn, beder och värdighet af vettenskap, "the science of selfdefence," och man har "boxing-academics" och "pugelistic professors." Sjelfva Georg den fjerde, "Europas första gentleman," tog som kronprins lektioner af en professor Jackson, hvilken berömde sig af att hafva gifvit hoooaa mången dugtig puff. Som detta stridssätt hörer till Engelsmännens karakteristik vill jag — honni soit qui mal y pence — försöka att gifva ett slags beskrifning om en af de stør*ta "boxing-matches" som i senare åren tilldragit sig, emellan tvenne beryktade kämpar, Turner och Randall. De voro liks utmärkte för skicklighet och stoisk likgiltighet för allt personligt lidande. Begge hade sina beundrare, och de bästa kännare anságo segren lika sannolik för den ene som den andre. Turner hade vid åtskilliga föregående tillfällen utmflrkt sig, isynnerhet i striden med den hårdhttndte Curtis, som blef buren sanslös ifrån banan, och dog kort derefter. Turner arresterades, och anklagades för drAp, men blef af jurien frikänd. Han beskrifves eljest som en man af ett mildt och fredligt lynne. Han är född i Wales, och hans landsmän intresserade sig starkt för honom. Randall, åter, är ifrån "smaragd-ön," Irland, utan all uppfostran, och synes af natu-28

- 1818 -

ren mera ämnad atl excellera i styrka än först&nd. Man kan icke se en mera muskulös och välbyggd karl. Också har han utmärkt sig vid åtskilliga tillfällen i "prisringen".

De vanliga preliminärerne arrangerades af en kommitté. Fejden var i början utsatt till den t december, men för drottningens begrafning måste den uppskjutas till den 5 s. m. Redan morgonen förut voro alla kärror och rosinanter i rörelse, och hela vägen till Croydon, i hvars grannskap striden skulle stå, framställde en lefvande tafla af en folkvandring. På värdshus och krogar voro alla rum långt förut upptagna, och de fleste måste hålla till godo att bivuakera hela den långa decembernatten.

Ändtligen uppgick den efterlängtade morgonen. En 24 fots fyrkant formerades med rep och pålar. Utanför denna var en större area, på alla sidor omgifven af vagnar och kärror, inom hvilken en oräknelig mängd amatörer insläpptes mot betalning. Alla åkdon voro äfven uppfyllda med åskådare. Som den bestämda timman nalkades tilltog rörelsen och bullret. Glädjen lyste i hvart ansigte, och det var lätt att se att man väntade sig ett utomordentligt nöje. Klockan 12 ankom Randall i en vagn med fyra hästar. Turner hade redan någon tid befunnit sig i närheten. Klockan half 1 inträdde ceremonimästaren inom ringen, och en brefdufva affärdades, för att i London bebåda stridens början. Ett anskri af "boxning, boxning," hördes ifrån alla sidor, och kämparne framkallades. R a n-dall visade sig först, åtföljd af sin sekundant och buteljförare, och uppkastade under höga bifallsrop sin hatt. Det dröjde ännu något innan Turner syntes. Äfven han var åtföljd af sina officianter, och kastade sin hatt i luften. Kämparne blottade sig till medjan, och sedan de med en handtryckning helsat hvarandra böljade- 1818 - - 29

BOXNINGSIV.

Första anfallet. Allas ögon voro fästade på atleterne under en graf]lik, tystnad. Begge hade undergått en lång "training," med sträng diet, exercis o. s. v. och man beundrade med en slagtares kännareblick deras glatta skinn och sköna former. Deras rörelser voro lifliga och afmätta. Tvenne franska fäkt-mästare kunna icke ådagalägga mera skicklighet. De manövrerade en god stund, och ombytte ofta ställe. Ändtligen gjorde Turner ett misslyckadt utfall, och fick för sin välmening ett förfärligt slag på högra "teleskopet." Blodet blef nu varmt, kämparne trängde in på hvarandra, och en förtviflad envig följde. Randall fick Turners hufvud under sin vänstra arm, och var i begrepp att anfalla honom, som en murbräcka en belägrad mur, men begge tumlade öfverända, Randall ofvanpå, och luften genljöd af höga glädjerop och af "bravo Randall, förträffligt, förträffligt."

Andra anfallet böljades med lika mycken försigtighet som det första. Turner gaf sin motståndare en lätt stöt, som besvarades med en af föga mera verkan. Ändtligen träffade Turner sin motståndare i underlifvet, hvilken förbittrad störtade på honom med styrkan af ett ungt lejon, och kastade honom till marken under höga bifallsrop. Ronden varade i 10 minuter.

Tredje anfallet. Turner syntes nästan rusig. Han fick flere svåra stötar, men angrep sin motståndare både med höger och vänster hand. Vid en omfamning föll hap under, men kastade sig i fallet, med en tigers vighet, ofvanpå. Luften genljöd åter af "bravo, Turner."

Fjerde anfallet. Sedan kämparne en stund fixerat hvarandra "satte Randall in" två stötar i underlifvet med höger och vänster hand, hvilka med blixtens snabbhet följde på hvar-dra. Turner förfelade en stöt, och fick för omaket ett slag på "karkassen," som skakade hvartenda refben, och tydligt30

- 1818 -

hördes omkring hela ringen. ("Bravo, bravo, Randall.") I den brottning som följde derpå föllo begge, men Turner under.

Femte anfallet. Begge syntes varmare. Randall fick några desperata slag på bröstet, dem han icke lemnade obe-talta. I det hela hade han öfverhanden.

Sjette anfallet började med ett leende af Randall, som tycktes tillkännagifva att han var nöjd med sig sjelf. Ibland den mängd stötar som vexlades i denna rond fick Rand all en som syntes öfverraska honom ("Bravo, bravo, Turner"). Han blödde som en slagtad oxe. Efter anfallets slut satte hans sekundant honom på sitt knä, och aftorkade blodet, medan hans buteljförare tog munnen full af konjak och sprutade öfver honom. Detta var ett ögonblicks verk, ty efter öfverenskommelse fick man ej göra mera än en minuts uppehåll emellan hvar attack. Ceremonimästaren, eller hvad man vill kalla honom, som stod med uret i hand, ropade nu "tid", och i ögonblicket voro kämparne på benen.

Sjunde anfallet var långvarigt och häftigt. I böljan tycktes Turner hafva fördelen, men mot slutet hamrade Rand alls knytnäfve så förfärligt på hans "fysionomi", att det var nästan omöjligt att deri igenkänna "menniskans anlete." Det var endast en rudis indigestaque moles af blod. Alla syntes högeligen belåtne, och i full förtjusning utropade en grobian: "så slogs man i gamla tider."

Åttonde anfallet. Med en förfärlig stöt träffade Randall Turner åter i ansigtet, och demonterade alldeles hans näsa. Ännu var dock för litet gjordt för att kunna med säkerhet sluta på hvilkendera sidan segren skulle förklara sig. I ett obevakadt ögonblick fick Turner öfver högra ögat ett slag, som förorsakade total förmörkelse. Vaden på Randall böljade nu att stiga.

Nionde anfallet. Rand a 11 parerade med mycken skicklighet åtskilliga väl måttade och välmenta puffar, och, pas-31 — 1818 -

sande på tillfallet, gaf han Turner på högra kindbenet ett slag som "drog korken", och väckte alla nejdens ekon. Blodet sprutade åt alla sidor. Kamparne omfamnade hvarandra, "som hatet, under dödens smärta, sin ovän trycker till sitt hjerta", och i fallet tumlade de flere gånger öfver hvarandra. Förtjusningen var allmän.

Tionde anfallet Turner "hade sig som en hjelte som förtviflad är." Han såg förskräcklig ut; ögonen svullna, slutna, svarta; tänderna inslagna; näsan plattad; läpparne skälfvande och tjockare än någon negers, och bröst och måge vräkande som hafvet uti stormen. Efter en lång manövrering gaf han Randall en ursinnig stöt; ingen häst skulle hafva sparkat hårdare. "En skön stöt", anmärkte någon liebhaber. Ordet var likväl ej förr sagdt än Randall "betalte artigheten med två kontravisiter pl pantsaret och potatiskorgen." — "Förträffligt! ypperligt!" hördes ifrån alla sidor.

Pi detta sätt fortsattes kampen i hela 34 anfall, med stat p& stöt och slag på slag. Turner, ehuru "förfärligt agad", ådagalade i det aldralängsta skicklighet och mod, men ett ill* paré rådt slag på vänstra örat fällde honom, som om han blifvit skjuten. Skulle någon tro det? Hela luften genljöd af acklamationer och af "leve Randall!"

Rand a 11 utropades nu för segervinnare. Man störtade inom ringen, och alla gratulerade den lycklige. Som en ädelmodig fiende nalkades han sin slagne motståndare, och räckte honom handen. Striden hade påstått i 2 timmar, 19 minuter och 30 sekunder. Turner bortfördes i det ömkligaste tillstånd, och blef genast åderlåten, hvilket kunnat tyckas vara öfverflödigt Randall, åter, syntes kry och "icke mycket slite*." Alla voro högst belåtne med sin dag, och försäkrade att det aldrig gifvits någon boxning hvari konsten af sjelfförsvar blifvit p& ett mera lysande sätt ådagalagd. Man beräknade antalet af åskådare till minst 30,000. De voro af alla klasser, ifrån lorden ner till tiggaren. Ofattliga summor ombytte fickor.32

- 1818 -

Man skulle tro att detta blodiga skådespel bort tillfredsställa herrar amatörer. Alldeles icke; det tjenade blott att reta begäret, och redan trenne dagar derefter uppträdde två andra slagskämpar, Martin och Scroggins. Men härom redan nog.

Till detta slags strid inöfvas unga karlar med mycken omsorg, och iakttaga, isynnerhet någon tid före "prisMtningen", en sträng regim. Detta kallas "training." De förtjena stundom stora summor, och äfven i händelse af ett nederlag har den förlorande vanligen 100 guinéer sig försäkrade. Den förnämste nu lefvande boxaren är Gr ib b, som kallas "Englands kämpe."

Man får ofta se personer som kommit i gräl, och en stund damnerat hvarandra, boxas midt på gatan. Man utmanar sin trätobroder; de kifvande räcka hvarandra handen till bevis på ömsesidig fri öfverenskommelse att vädja till knytnäfvarne; i ögonblicket äro tröja, vest och skjorta af, och händerne i ansigte och underlif. En sådan boxning såg jag häromdagen i Leadenhall-street, emellan tvenne ynglingar, som slogos med all möjelig förbittring, omgifne af en otalig folkmängd, hvilken uppmuntrade dem till tapperhet. Alla fönster öppnades, de åkande stannade, hvar och en ville in i trängseln, och man klättrade upp på hästar, vagnar och lyktposter för att åskåda striden. Den räckte omkring 10 minuter, hvarefter man förde slynglarne till en pump, för att kyla och aftvå dem. Sedan utdelades penningar med stor frikostighet för ådagalagd bravur.

Stället för de stora boxningarne döljes vanligen för oinitierade till kort förut, att ej någon fredsdomare i distriktet må förbjuda striden. Engelsmännen hafva sådan aktning för civila makten att en polisbetjent skulle, utan all fara, kunna gå in i en folkhop af flere tusende, och taga hvem som helst i arrest. Derföre utsättes striden vanligen på gränsen af tvenne eller flere grefskap, så att om den blir förbuden uti ett, man må kunna retirera till ett annat. Boxning för penningar är väl33 — 1818 -

förbuden såsom fredsbrott, men man ser vanligen genom fingrarne dermed, oeh den omtalas i tidningarne både förut och efteråt.

SFAMUNO. BOXNING ME» HANP9KA&.

Prisboxarne" hafva sina årliga recetter då de, med stora uppstoppade handskar, visa sin konstfärdighet. En sådan boxning kallas sparring, och samlar alltid ett stort antal patroner och amatörer. Den räcker emellan två och tre timmar. Entréen betalas med 3 skilling sterling (3 rd. rg.) Jag såg hiromdagen ett dylikt skådespel i ett bollhus i Five Court», St. Martini Lane. Oaktadt det stora utrymmet blef trängseln snart besvärande. Också skola 700 biljetter varit sålda. Inkomsten tillföll den beryktade Cribb, som engagerat några af Englands första boxare för tillfället. Efter en lång väntan på någon hög beskyddare uppträdde en af corps pugilistique med de digra handskarne på ea plattform byggd midt i huset, och efter honom tvenne noviser. "Den unga blod är varm"; herrarne blefvo snart heta, oeh gåfvo hvarandra, i trots af de förmedlande handskarne, rätt dugtiga stötar på bröst och mule, under uppmuntrande bravo-rop. Han såg bär alla konstens finesser och resurser, utan det blodiga i en verklig boxning. Slag flög på slag med en hastighet som ögat knappast kunde följa, men i samma stund som någon af kämparne hade en afgjord fördel uti en "set-to", ropade man "stop," hvarefter hela händer med kopparmynt uppkastades. Åtta par aflöste hvarandra på detta sätt. De yngre slogos lifligast; de äldre, som uppträdde emot slutet, voro mera lugna, och syntes anse saken blott

för lek. De voro vana vid någonting helt annat. Ibland dessa senare voro Spring, en neger och den segersälle Rand all, som ännu bar hiskeliga blänader pi det herkuliska bröstet efter striden med Turner. Efter spaningens slut åtföljdes "artisterne" till ett värdshus uti High-Holborn, hållet af en publikan och pugilist vid namn Belcher, der de beställt en måltid, och der drufvan blödde som fordom deras näsor, och bons mots haglade som örfilar uti "ringen."

OATT1.E-SHOW S ADLERS BEPOSITORY, GOSWELL STREET.

M an visar alla år i december (i år den 11, 12 och 13) pris-kreatur, indelade i vissa klasser. Jag såg här vidunder af fettma, verkeliga fläskberg, och många af åskådarne kunde sjelfva tjenat till bevis på förträffligheten af engelska gödningssättet. Öfver hvart kreatur var en tafla, som utvisade ägarens namn och hemvist, djurets klass och ålder, de ämnen hvarmed det blifvit fodradt m. m., och det roade mig ej litet att se att de fetaste nöten hade "true swedish turnips" att tacka för sitt hull. Man visar här äfven nya och förbättrade redskap i landtbruk och hushållning, såsom plogar, hackelse-kistor, linbråkor, vågar o. s. v. Hertigen af Bedford är sällskapets ordförande, och utdelar de tilldömda priserne vid en subskriberad middag.35 — 1818 -

EN AFTON 1 WESTMINSTER.COLLEUK.

Hvart är, uti december, uppföra de studerande vid detta läroverk en af Terrentii komedier. Detta skådespel ges tvenne aftnar under ett stort tillopp af åskådare. Biljetter utdelas gratis, men man måste i god tid försäkra sig derom. I brist af denna försigtighet hade jag nära icke sluppit in, och jag blef ej litet förvånad att här finna nästan lika mycken trängsel som vid en utaf teatrarne och samma bullersamma anda. Första inträdet lofvade ej stort. Man inkom i en smutsig farstu och, genom en lång rad trappor, upp i en mörk sal, med små fönster ända under taket, söndriga väggar, och på ömse sidor sängar. Rummet var utan eldstad, och såg för ingen del trel-ligt ut Genom detta kom man uti ett mindre, som för tillfället var inredt till amfiteater. Äfven detta var af en temmeligen ruskig beskaffenhet, men väggarne voro här klädda med grönt fris, för att dölja remnorna. Närmast scenen var en rad af stolar och klädda bänkar för honoratiores. Som klockan slog sju uppstämde orkestern folksången, och huset gen-ljöd af handklappningar. Hertigen af York, i en blå civil frack och hvita underkläder, inträdde, åtföljd af tvenne kavaljerer, några biskopar och skolans lärare, med en liber studiosus uti teten, som bar två ljusstakar, och som oftast vände sig bugande om. Ridåen uppgick, och en af ynglingarne framträdde och reciterade en latinsk prolog, hvari han ibland annat beklagade den förlust riket gjort genom drottningens frånfälle, hvilken han mycket rosade. Här och der voro klakörer utställda, som skulle gifva signal till handklappningen, och till förekommande af allt misstag stannade aktören alltid vid hvart ställe som skulle applåderas. Prologen blef emottagen med höga bifallsrop. Talaren ansåg detta som ett begärdt da capo, och vi måste nu höra samma lexa en36

gång till. Pjesen böljades kort derefter. Den var Terrentii fjerde komedi "Adelphi." De personer som deri uppträda äro tvenne ynglingar, tre gubbar, sex betjenter, en matrona, en mamsell, en amma och en kopplare. Några af gossarne spelade ej illa; det oaktadt kunde de ej frälsa pjesen ifr&n att blifva så der litet tråkig. Ofta applåderades af artighet, men det förundrade mig ej litet att sådant skedde i så många andeliga fäders närvaro vid ställen som voro nästan rent af obscena, såsom i första aktens andra, tredje aktens fjerde, och fjerde aktens femte uppträde.

Sedan pjesen var slutad reciterades en epilog, som vi äfven hade förnöjelsen att höra tvenne gånger; hvarefter ett par mössor cirkulerade, som hastigt fylldes med bankonoter och, hvad man i Skåne kallar, altarQugor. — Emellan akterne trakterades damerna för deras tålamod med konfektyrer och lemonad.181» -

37

▼ AL AF PARLAMENTSLEDAMOT I WESTMINSTER.

Hvem har ej hört valen af ledamöter i den brittiska senaten med thy åtföljande besynnerligheter omtalas? De äro i sanning ett högst eget skådespel, som svårligen låter beskrifva sig. En roagh sketch på fri hand torde gifva ett ungefärligt begrepp derom.

Förleden måndag (den 15 febr.) böljade voteringen till val af representant för Westminster, efter denafledne Sir Samuel Romilly. Framför St Pauls kyrka, på torget vid Co-ventgarden, var en bod af gigantiska dimensioner, kallad hustings, uppsatt, temmeligen liknande ett af våra marknadsstånd, der voteringen (the po Hin g) skulle försiggå, och der kandidaterne och deras vänner samlades. Midtemot, på några famnars afstånd, voro läktare för åskådare, der platsen betaltes med en eller två skilling sterling. Mellanrummet och hela terrängen ifrån Coventgarden-chambers till Henrietta-s tre et upptogs af pöbeln. Pretendenterne vid detta tillfälle voro en hr Hobhouse, en hr Lamb och en major Cartwright Täflan var likväl egenteligen emellan de begge första. Hr Hobhouse hade populasen för sig, och understöddes dessutom af den andra representanten för Westminster, denrike och populäre Sir Francis Burdett Lamb, deremot var det ministeriella partiets kandidat.

Omröstningen böljade kl. 9 om morgonen, och fortgick temmeligen lugnt till kl. 4, di High-Bailiffen i Westminster tillkännagaf att hr Hobhouse fått 247 röster, hr Lamb 171, och major Cartwright 21. Denna underrättelse emottogs af Hobhousiska partiet, som utgjorde mängden, med höga glädjerop. Sedan bullret något minskats kom Hobhouse fram, och tackade elektorerne, som gifvit honom en plura-litet af 76 röster, hvilken, ehuru betydeüg för den första da-38

gen, han förutspådde skulle blifva ännu större den följande. Några hade mycket talat för hans rival, hr Lamb, och han behöfde också rekommenderas hos elektorerne, emedan han aldrig gjort något för att rekommendera sig sjelf. (En röst ur hopen: "nej, nej; han har ej varit på alla krogar, som ni"). Han (Hobhouse) hade, i anledning af en bok som han 1815 utgaf, blifvit utskriken af recensenterne i Th e Quar-terly Heview såsom en revolutionsman, en jabokin. I fall e-lektorerne ej visste hvad dessa recensenter egenteligen voro, så ville han underratta dem derom. De voro en hop fala slynglar, som hvar tredje månad utsände lögner till förmån för ministè-ren. Hans rival var understödd utaf regeringen; kunde man säga något gemenare om honom t "Der står han; se på honom!" fortfor talaren, pekande på hr Lamb, "en representant af de aristokratiska tänkesätten i stadens vestra ända." (Höga bifallsrop.)— Efter honom framträdde på en gång Lörd William Russel och radikalen Hunt för att hatangera elektorerne. Begge blefvo likväl öfverröstade af pöbeln, och måste draga sig tillbaka. Efter dem framkom hr Lamb, under blandade rop af missnöje och bifall. Han tröstade sig och sina vänner dermed att den fåle som i början springer snabbast vanligen är den som tröttnar först ("Bravo Lamb!") Man hade kallat honom en whig- och en hofkandidat. Den förra benämningen ville han gerna vidkännas. Han var vän af moderat reform, hushållning, borgerlig och samvetsfrihet, och i detta afseendet trodde han sig förtjena namnet af whig. Men han var hvarken hofkandidat eller hofkonditor. Han älskade ej mycket sötsaker, kröp ej, smickrade ej; det var under honom. Han var en sjelfständig man, som vågade äga, yttra och försvara en egen öfvertygelse, och då hofvets mått och steg voro stridande mot folkets rätt och väl, skulle man alltid finna honom i oppositionen. — Flere talare framkommo efter honom, men blefvo snart tystade af pöbeln. — Nedanför hus tings hade en hop snabbskrifvare placerat sig, som- 1819 -

med spänd uppmärksamhet antecknade hvart ort, och i en vrå af torget hade en boktryckare nedslagit sig, som pä smà lappar tryckte antalet af rösterna för dagen, och hvilka utbjö-dos af hundradetals pojkar för en half penny stycket.

Andra dagen. Tisdagen den 16 februari. Ryktet att Sir Francis Burdett skulle komma upp, i spetsen för en mängd elektorer ifrån St. James' församling och votera för hr Hob-house hade, oaktadt det regniga vädret, samlat en förfärlig folkmängd. Omkring klockan 1 ljöd från alla sidor: "Si! se-gerhjelten kommer." Sir Francis infann sig ock, åtföljd af femtio elektorer. Detta gaf Hobhouse en betydlig öfvervigt. Kort innan omröstningen för dagen slöt uppvisades porträttet af en af kandidaterne, som föreställdes hängd i kedjor, och på en stor stake kringbars ett

fårhufvud, dekoreradt på det mest besatta sätt, med tre plakater derunder. På det ena stod med gigantiska bokstäfver: "Whig;" på det andra "-Tory,"och på det tredje: "Uppfödd i Carlton-House." Detta väckte obeskrifligt löje. Man kan svårligen föreställa sig en hiskligare tafla än åsynen af alla dessa grinande pöbelfysionomier, och verkan af det på en gång löjliga och sataniska deri ökades genom ett allmänt, öronen sönderslitande bräkande. Vid omröstningens slut hade hr Hobhouse 469 röster, hr Lamb 350, och major Cartwright 26. Som klockan slog 4 rusade alla på hustings fram för att hålla tal till elektorerne och pöbeln. Hobhouse fick först ordet. Han förebrådde sin medtäflare list och trolöshet. Hunt kom efter honom, nedsmutsade Sir Franeis, och berömde major Cartwright. Det blandade bullret af missnöje och bifall blef likväl snart så döfvande att han måste sluta. Hr Lamb gratulerade sig och sitt parti att hans motståndare ej hade större pluralitet, och det en dag då han ansträngt alla sina krafter. "Ack," tillade han, "hvad lyckan är ombytlig! Sir Francis, som förr var folkets afgud, blir nu knappt hörd af innevånarne i Westminster, och hvad hr Hobhouse angår, vill jag ej göra någon annan anmärkning.40

- 1818 -

oaktadt de många hårda utlåtelser han fällt om mig, än tillämpningen af det gamla välkända ordspråket, att då man förlorar sin sak förlorar man äfven sitt hymör. ("Bravo, Lamb") Efter honom kom Sir Francis Burdett. Han talade länge och med mycket bifall. Han berömde hr Hobhouse och dess grundsatser, och fördömde whigs. En whig, sade han, var i det närmaste lik den kringburna fårskallen, hälften svart och hälften hvit. Hvad berömvärdt hade whigs gjort? De hade infört pappersmynt, en stående armé och militär-regering. Hvem utan dem bade man att tacka att man mötte knektar på alla gator? Man kunde knappt röra sig utan fara att blifva nedtrampad af dem. o. s. v.

Tredje dagen. Onsdagen den 17 febr. Kort innan omröstningen slöt framkom Hunt, och helsades med visslingar och höga rop af bort! bort! Under några ögonblick af komparativt lugn yttrade han: "Mina herrar! den lilla dvärgen (menande Hobhouse) har blifvit hitskickad i dag utan den store resen (Burdett), som marscherat af med sina sjumils-stöflar och lemnat bytingen i sticket. Låt oss derföre ropa tre gånger hurra för major Cartwright." Hobhouse hade nu 623 röster, Lamb 615, och Cartwright 29.

Fjerde dagen. Thorsdagen den 18 febr. Rösterne utföllo så, att Lamb hade 1207, Hobhouse 626, och Cartwright 33.

Femte dagen. Fredagen den 10 febr. Å ömse sidor var man mycket verksam. Ifrån alla håll och i alla slags åkdon, prydda med fanor och bandrosor, ankommo elektorer. Alla källare och krogar stodo öppna för de röstande, som också ej försummade att förpläga sig. Hvar kandidat hade sin kommitté der planer uppgjordes, och hvarifrån stafetter i hvart ö-gonblick affärdades. Kostnaden vid dessa tillfällen är oberäknelig; men hvad gör oeh ger ej den stolte britten för sin fåfänga, och högsta målet för densamma är att få sätta ett M. P. (member of parliament) efter sitt namn. Vid starkt kon-- 1819 -

41

testerade elektioner gär kostnaden stundom i hvar sida till 20 à 30,000 pund. Och likväl hvilken kortlefd heder! ty utom det att knappt något parlament räckt de föreskrifna sju åren, beror det af ministèren att upplösa det när som helst, och i och med monarkens död har det upphört, äfven om det varit sammankalladt blott några dagar. Men tillbaka. Ifrån åtskillige personer på hustings utkastades tryckta proklamationer och biljetter (handbilis), som merendels innehöllo ovett emot det ena eller andra partiet Ibland sådane var en ifrån Hobhouses kommitté, af följande innehåll: "Utomordentlig underrättelse! På Coventgardens torg visas ett fullväxt lamm af ganska glupsk natur. Det har inom fyra dagar uppsväljt 600 tories och 300 whigs. Man väntar att det ännu skall svälja några hundrade, och sedan bli såldt till hund- och kattkött." Detta väckte mycket löje, men syntes ej oroa Lamb och hans parti. Vid elektioner, liksom "i krig och kärlek" anses allt för lofligt, och den som efler-sträfvar ett rum i House of Commons måste, som den romerske triumfatorn, vara beredd på ett "Respice post te; hominem memento tel" Här är man ock vid sådane till— folien förhärdad mot all chikan, och tål ovett som en tidningsskrivare. Voteringslängden för dagen slöts med 1,542 för Lamb, 1,016 för Hobhouse, och 36 för major Cart-wright. Hobhouse presenterade sig först. Han sade att koalitionen den dagen icke varit alldeles så lycklig

som den föregående. Han kunde förklara orsaken. Dagen förut hade man gifvit två frukostar, men i dag blott en. Han beskyllde motpartiet för värfning, mutor och hotelser. Det var ganska smutsigt, lågt, whigiskt o. s. v. (Höga bifallsrop.) Herr Lamb försökte derefter att harangera elektorerne, men blef beständigt afbruten. Som man ej syntes böjd att höra honom, sade han, så kunde han endast uttrycka sin lifliga förbindelse för sina vänner, och tröstade sig med det hopp att

den dagen ej vore fjerran, då man skulle höra honom med mera nöje. Hunt uppträdde efter honom under samma buller, och utöste det gröfsta ovett mot Sir Francis Burdett. Denne åter smädade hr Lamb och den "låga aristokratien", och anmärkte att lammet blifvit förvandladt till ett rytande lejon, och att det var en riktig ulf i fårakläder. Han yttrade den öfvertygelse att Westminsters elektorer skulle, såsom vänner af konstitutionell frihet, understödja de grundsatser för hvilka han sjelf så länge kämpat och vore färdig att uppoffra lifvet o. s. v. En annan talare, af hr Hobhouses parti, stridde väldeligen emot odjuret Hunt, som ville uppsluka den värdige baronetten (Burdett), men han ville, sade han, bli den Sankte Göran som skulle dräpa draken.

Sjette dagen. Lördagen den 20 febr. Intresset blef allt lifligare, och trängseln, om möjligt, ännu större än förut. Utanför hustings hade en tät massa af pöbel samlat sig, och läktare och tak och fönster voro uppfyllde med nyfikne. Innan ännu resultatet af voteringen för dagen var kändt uppspikades oeh utkastades hundradetals plakater, fulla med skämt och smädelser. Voteringen slöts med 1,824 röster för Lamb, 1,133 för Hobhouse och 37 för Cartwright. Sedan Lamb och Hunt förgäfves försökt få ljud framträdde Hobhouse. Han talade med mycken hetta och våldsamma gester, men ehuru jag stod midt emot honom blott på några alnars afstånd, kunde jag endast här och der uppsnappa några ord. Hans rörelser liknade en boxares, och med knuten hand och hotande åtbörder vände han sig esomoftast åt mot-partiets sida. Alla möjliga medel, sade han, hade blifvit använda att försäkra hr Lambs elektion. Damer, i vagnar med kungliga vapnet och grefliga kronor på, hade farit omkring att värfva röster, och betjenter i lysande livrier hade sprungit ur hus i hus med bref. Detta oaktadt hoppades han att valet skulle utfalla till koalitionens förödmjukelse. Hr Lamb försökte åter tala; men förgäfves. Nu uppsteg Hunt, och-

blef emottagen med ursinniga rop af förakt och hat, som fortforo i mer än fem minuter, utan att på något sätt göra honom förlägen. Han stod orörlig som en klippa uti hafvet, med en air de moquerie et de menace, som tycktes säga att han, liksom Cæsar, var farligare än faran. Sedan han länge förgäfves försökt att få ljud, tog han upp en nattmössa ur fickan, satte den på hufvudet, och skrek med stentors-stämma: "Ni vill ej höra mig; men ni skall, vid alla helgon! Här tänker jag tillbringa natten. Låt oss se hvem utaf oss har det mesta tålamodet." Detta hjelpte. Han beskyllde Sir Francis Burdett och hr Hobhouse att hafva köpt personer att föra oljud och att hindra talarne att blifva hörde. Här träffades han midt på munnen af ett missile af gatsmuts, som för ett par sekunder tryckte ett fast insegel på hans läppar. "Mina herrar!" sade han, "smuts är icke ord. Sådane argumenter öfvertyga ej; jag hoppas den värda baronetten vill taga en lexa häraf (skratt och visslingar). Vi råkas om måndag. Emellertid godnatt!"

Sir Francis Burdett blef nu framropad. Han är en Ung och mager figur, med starkt markerade anletsdrag. Han talade länge, och blef entusiastiskt applåderad. "Mina herrar!" sade han, "ett högst besynnerligt vidunder visar sig vid detta tillfälle för oder, ett djur, sammansatt af de mest heterogena delar, och styrdt af ingen grundsats. Det är icke blott en hof- och whigkandidat, utan det förenar i sig all möjelig förnedring; det tar uti sin tjenst sjelfva stadens smuts och afskum. Vidundret är på väg att ingå i förbund med något som är så förakteligt och lågt att det är under en hederlig karl att en* nämna det (Bifall och rop af "Å! ni menar Hunt"}. Detta odjur har flere hufvuden än hydra. Midt på beiätet Sr ett enfaldigt fårhufvud; men det har ännu två ansigten, ett hvitt och ett svart, med en panna utaf stål och en tunga giftig som en huggorms." Här framkom Hunt i en hotande Ställning, men blef emottagen af en så förfärlig salfva

af "bort! bort! ner med honom!" att han miste retirera oaktadt all sin oförskämdhet. "På andra sidan", fortfor baroneten, "är ett whighufvud, med en tunga full af list och löften dem ingen menniska kan tro. Vidundret har äfven ett ministeriellt hufvud, i hvars insjunkna ögon bo förtryck och grymhet. Det har än ett hufvud, benämdt falsk patriotism, men det är ett tomt hufvud, och har, hvad som är det mest besynnerliga, en utmärkt likhet med ålderman Wood, hvilken jag i morse mötte värfvande för Lamb. Jag hoppas att J-, mine herrar elektorer, som stån här framför mig, viljen använda eder inflytelse att motverka alla knep utaf en låg aristokrati, som väpnat sig mot landets frihet." (Höga och itererade bifallsrop.) Flere talare anmälde sig, men blefvo alla utvisslade. Allt var nu för dagen slutadt, men pöbeln syntes beredd på ett anfall emot Hunt, som öfverhopades med allahanda grofheter, och med möda undgick att bli misshandlad. En hop pack följde länge tjutande hans vagn.

Åttonde dagen. Måndagen den 22 febr. Af denna dag lofvade sig Hobhousiska partiet stora resultater. En hop pöbel, med gredelina kokarder (Hobhouses färg) marscherade omkring på alla gator i grannskapet af Coventgarden med bullrande musik, under rop af "Lefve Burdett och Hobhouse!" Tilloppet af folk var redan tidigt ganska stort, och allt tillkännagaf att "Westminsters lejon rest sig", enligt baronettens .förutsägelse. Hunt, ehuru eskorterad af en mängd kolvräkare, var tvenne gånger i fara att blifva ihjel-klämd vid ingåendet till hustings. Handbills och proklamationer utdelades ifrån alla håll, och annammades med stor begärlighet. Klockan 4 hade hr Lamb 2,088 röster, hr Hobhouse 1,702 och major Cartwright 37. Hobhouse gratulerade elektorerne till resultatet af voteringen för dagen. Han hade intet tvifvel om en lycklig utgång. Hans motståndares pluralitet hade redan mycket minskats, och skulle snart bli alldeles tillintetgjord. Lamb försökte fåfängt att få ordet.

Ännu mera stormande, om möjligt, var oväsendet när Hunt kom fram. Smuts och apelsiner haglade på honom. En karl på en läktare midt emot hus tings tog ett rep ur fickan, och skrek: "Hunt, se här ditt exit utur Verlden." Burdett framropades. Han underrättade elektorerne med mycket nöje att ålderman Wood hade förnekat all del i värfvandet för Lamb. Han ville tro det, men misstaget måste hafva härledt sig derifrån att någon föreställt hans personlighet (Högt skratt och rop af "bravo"). Han ansåg för en olycka att vara nödsakad att tala ifrån samma tilja som en man (Hunt) hvilken nyss emottagit sådant uttryck af allmänna förtrytelsen och föraktet, och betygade vid Gud att han hellre ville schavottera än hafva någonting gemensamt med en så föraktlig varelse. Han rekommenderade Hobhouse hos elektorerne.

Nionde dagen. Tisdagen den 23 febr. Voteringen slöts med 2,268 röster för Lamb, 2,036 för Hobhouse och 37 för Cartwrigt. Hobhouse yttrade att man ej hade skäl att beklaga sig öfver frihetens vänner. Pluraliteten på den dagens röstlängd var väl ej så stor som han hade väntat, men sådant var ej elektorernes, utan väderlekens skull. Han yttrade åter sin öfvertygelse om en lycklig utgång.

Tionde dagen. Onsdagen den 24 febr. Voteringen utföll med 2,658 röster för Lamb, 2,297 för Hobhouse och 37 för Cartwright Hobhouse talade först, och efter honom Lamb, som önskade att ropetaf "Lamb och frihet!" hvaröfver hans rival beskärmat sig, finge blifva "Lamb och talfrihet" Dagen förut hade hans rival tillskrifvit den obehagliga morgonen sina felslagna förhoppningar. Nu var eftermiddagen skull dertill. Således kunde icke en gång sjelfva himlen göra honom i lag. — En skur af snöbollar nödgade talaren att hufvudstupa retirera.

Elfte dagen. Thorsdagen den 25 febr. Lamb hade nu 2,950 röster, och Hobhouse 2,545. Han (Hobhouse) beklagade sig öfver den skräckregering som begynt i West-46

minste r. Aldrig hade större inflytelse blifvit använd att qväfva folkets röst. Man hade beskyllt honom att utbasuna sitt eget beröm. Han vädjade till de närvarande om han icke tillochmed erkänt sig underlägsen hr Lamb, och Gud skulle veta att sådant var att tala temmeligen ödmjukt om sig sjelf. (Skratt och bifall.)

Tolfte dagen. Fredagen den 26 febr. Voteringen slutades med 3,251 röster för Lamb och 2,837 för Hobhouse. På

dennes sida voro alla nerver spända, och flere vagnar ankommo på en gång, lastade med invalider, som intresserade sig för "frihetens sak." Lamb blef icke hörd. Han är en ung man af lika gentile fasoner, som Hobhouse och Sir Francis Burdett föreföllo mig ohvfsade. Sedan han förgäfves sökt få ljud önskade han, med en artig bugning och ett ironiskt leende, gaphalsarne god natt, och drog sig tillbaka, åtföljd af sina vänner. Sir Francis Burdett framkom derefter. Han var bekymrad för "den goda saken." Lamb var ej allenast en whig; han var ock en wag (en spefågel), och ehuru mycket de hade skäl att vara missnöjde med honom i det första afseendet, vore han likväl berättigad till deras fulla uppmärksamhet i det andra (Löje och bifall).

Trettonde dagen. Lördagen den 27 febr. Voteringen fortfor med mycken ifver, och vid hvarje röst för hr Lamb uttryckte motpartiet sitt missnöje genom visslingar och råman-de. Ibland andra påhitt kom en hr Armstrong, den lör-utnämde "Sankte Göranfram med några buteljer vin. En del deraf utgöt han såsom ett drickoffer för hr Hobhouses sak, och det öfriga försvann, som en droppe uti hafvet, ibland dem som stodo honom närmast Kl. 2 hade hr Lamb 3,693 röster, hr Hobhouse 3,077, och major Cartwright, som förut, 37.

Fjortonde dagen, måndagen den 1 mars, slöts voteringen med 3,989 röster för hr Lamb och 3,472 för hr Hobhouse.- 1819 -

Femtonde dagen, tisdagen den 2 mars, hade hr Lamb 7,289 röster och hr Hobhouse 3,681.

Sextonde dagen. „ Onsdagen den 3 mars. Voteringen böljade redan kl. 8 om morgonen, och slöt kl. 3, då Lamb hade 4,465 röster, Hobhouse 3,861 och Gartwright 38. High-bailiffen i Westminster förklarade derefter hr Lamb ordentligen väld. Denne presenterade sig, men fick ej ljud. Hobhouse var lyckligare, och pöbeln upphöjde höga bifallsrop. Han hade, sade han, förlorat valet, men ej sin heder, och ansåg sitt nederlag tör mera ärofullt än sin rivals seger. Det berodde af elektorerne sjelfva om han skulle ännu en gång uppträda i samma egenskap. Sedan önskade han dem, under lifliga hurrarop, ett hjertligt farväl.

Efter en parlamentsledamots inväljande följer hans invigning, chairing. Den sker vanligen dagen efter valet, och den nya ledamoten föres med mycken högtidlighet kring gatorna. Man hade öfverenskommit att hr Lambs chairing skulle försiggå genast efter voteringen. I denna afsigt hade en stor mängd förnäma af hr Lambs vänner, anförde af Earl Sefton, redan kl. half 3 församlat sig på södra sidan om Coventgarden. Okunnige om den fara för hvilken de blottställde sig, hade de prydt sig med band och kokarder af hr Lambs färg. Detta förbittrade i hög grad Hobhouses vänner, som föresatte sig att hämnas det lidna nederlaget och att låta motpartiet dyrt betala sin triumf. Så snart processionen syntes började pöbeln ett ursinnigt anfall på den , ryckte ner fanor och standarer, och emottog tåget med en skur af smuls och stenar. En ömkelig och löjlig syn! Flere dröpo af fettma, och hade fått stora smutskraschaner, liknande plåsterlappar, uti ansigtet Förbittrade deröfver sprängde de med sina hästar midt in ibland pöbeln, och utdelade slag till höger och till venster. Men fienden var för manstark. Efter ett kort, förtvifladt motstånd måste de triumferande göra en brådstörtande reträtt, med pöbeln uti hälarne. Huset i48

- 1819 -

Henrietta-street, der hr Lamb hade sin kommitté, blef i första attacken öfverhöljdt med smuts, och i den andra inslo-gos fönsterna. Polisens bemödande att återställa ordning var länge fruktlöst. Den rappade med sina tunga stafvar förtvifladt på i högen. Slutligen retirerade pöbeln i massa. Utan hattar, med blodiga ansigten, och öfverhöljde af smuts, flydde de nyss segrande i alla direktioner, men samlade sig åter. Anfallet förnyades, och nu var det polisens tur att fly. På detta sätt avancerades och retirerades på ömse sidor med ombytlig lycka till kl. 9, då en afdelning af lifgardiet till häst ankom. Nu var hjeltemodet slut. Truppen kom tågande i skritt, men åsynen af den bade en magisk verkan. Allt flydde med en brådska utan like. Hundrade blefvo nedtrampade ; allt var fruktan och förvirring. Sedan lugnet blifvit någorlunda återstäldt steg hr Lamb med några vänner i en vagn, och eskorterades till sitt hus af gardiet, under vilda skrän ifrån den fega pöbeln.

KLIMATET.

Atmosferen i England är vanligen fuktig, och väderleken öfvergår ofta helt hastigt ifrån en ytterlighet till en

annan.

I London blåser vinden halfva året från -sydvest, och den andra hälften från nordost. Öfver hufvud taget räknar man 203 dagar utan regn, och 156 med regn och snö. — På trettio år har man ej haft en så mild vinter som den sistförflutna. Blott trenne dagar, i slutet af december, hade vi frost Hela den öfriga tiden var luften blid och marken grön.

Om hösten är luften vanligen tjock och dimmig, hvilket har en ganska menlig inflytelse både på hymör och lungor. Förleden december var London insvept i en dimma som- 1819 -

var den tätaste man erindrar sig på flere år. Den 22 isynnerhet var "en mörk dag, en bister dag, en dimbog dag," om den ens var någon dag. Ej en gång uti rummen kände man se något föremål på ett par alnars afstånd. Vagnar och kärror syntes ej från trottoaren, och man hade ej den ringaste nytta utaf lyktorne på gatorna och gasljuset uti fönstren. Alla bodar voro stängda af fruktan för olyckshändelser. Kuskar måste stiga af vagnarne och leda sina hästar. Hundradetals pojkar med facklor (linkboys) erbödo sin tjenst, men äfven med deras biträde misstogo både åkande och gående sig om vägen. Hästar och vagnar kommo som oftast upp på trotto-arerne. Bullret på gatorna var förfärligt. Personer skreko af alla krafter då de oförmodadt stötte på en häst eller vagn, eller då tvenne passagerare slogo pannorna emot hvarandra, under ett emfatiskt "damn your eyes!" John Bulls hjertli-gaste ed. Andra ropade, att varna folk för faran, eller att få veta på hvilken gata de befunno sig. På teatrarne syntes ej aktörerne från logerne, oaktadt den rika ekläreringen. Om-kriog kl. 12 om natten tillkännagaf ändtligen bullret utaf vagnarne att dimman var i aftagande. Den var ganska fördelaktig för alla Londons tjufvar. Ett oförskämdt tjufband strök utåt bela Piccadilly, och begick ostraffadt en mängd rån. Midt för näsan borttogo de snusdosan ifrån en herre, och midt på nisan glasögonen ifrån en annan o. s. v.

Några dagar senare, den 1 januari, var London äfven inhöljdt i mörker. Envojéen hr baron Stjerneld gaf samma dag en stor middag för Svenskar och Norrmän. Efter bruket i större hus gick man ej till bords förrän kl. 8. Vi hade nyss uppstigit då någon af betjeningen berättade att elden var lös i ett hus på samma gata. Vi gingo ut på en balkong, men luften, som några timmar förut varit jemförelsevis klar, var nu så tjock att man knappt kunde se en aln framför sig. Lågomas brusande, sprutornas gnisslande och

förvirrade rop af menniskor som voro i fara att blifva öfverkörde och nedtrampade gåfvo åt detta eldstycke en högst hemsk eiTekt. Oaktadt facklorne togo kuskarne vid återfärden miste om vägen, och några af oss hemkommo ej förrän kl. 4 om morgonen, efter att hafva irrat omkring i olika trakter af den oändliga staden.

APR1LL. nESLRRECTIONMEN. GHAFrLUflDRARE

För några nätter sedan bortstals ett lik utur vår kyrkogård. En sådan händelse är i London och dess grannskap ingenting ovanligt. Engelsmännens afsky för anatomiska dissektioner har redan den berömde Ärchenholtz anmärkt. Svårigheten att erhålla kadaver ger ofta anledning till liks uppgräfvande. Här finnas många som göra detta slags stöld till en ordentlig födkrok. Man kallar dem resurrectionmen. Unga läkare förena sig, och betala 10 à 12 pund för ett subjekt. Detta pris är alltför frestande för grafplundrarne, som veta att så vidt de endast taga den döda lekamen de, i händelse af en öfverraskning, endast äfventyra att blifva skickade för ett par månader till något korrektionshus. Det minsta item utaf svepningen skulle likväl medföra påföljden utaf transportation. Man påstår att handeln med lik i London uppgår årligen till 2000 pund. Här drifves allt i stor scala. Flere försök hafva blifvit gjorda i lagstiftningsväg att förekomma detta; men de hafva alla misslyckats. Vid sexton särskilta tillfällen då en bill i detta ämne skulle tredje gången läsas fanns ej ett tillräckligt antal ledamöter närvarande att "konstituera ett hus." För att försvåra dessa stölder gör man stundom grafvarne 12 à 13 fot djupa, och på några kyrkogårdar hålles vakt om nätterne. Sådant är likväl icke helt och hållet tillräckligt att hindra liks bortförande,1819

emedan det ofta händt att vaktkarlarne varit i hemligt förstånd med resurrektionisterne. Någon har ej längesedan uttagit patent på likkistor utaf jern som icke kunna öppnas, men de ha ej vunnit än förtroende. Det är förunderligt att icke en gång delinqventers lik lemnas till anatomisalarne. •) På hospitalen äro läkarne berättigade att i ovanliga fall öppna lik, men äfven häremot sätta sig den dödes anhörige alltför ofta. En fattig hustru hade för någon tid sedan lemnat ett sjukt barn på Guys hospital. Barnet dog, och blef i modrens frånvaro obduceradt Vid underrättelsen derom föll hon i fullt raseri. Hennes vilda skrän församlade en förfärlig mängd af menniskor som förbannade läkaren, och nära hade furian verkställt sin hotelse att rifva hjertat ut på honom. Han lät stämma henne, men fick ingen upprättelse.

SOTAHNES HÖGTIDSDAG.

Sotarne dansa i dag (den l:sta maj) på alla torg och gator. De äro alldeles rosenrasande utspökade, med rödfärgade ansigten och ben och så många brokiga pappersremsor och bandstumpar som kunna rymmas på den sotiga lekamen. Under det de göra de lustigaste krumsprång, insamlar en af sällskapet almosor med en lång slef, och hvar och en ger de vanlottade som för dagen glömma sitt elände ett godt ord och en skärf. Anledningen till denna fest skall vara den att en förnäm dam återfick den 1 maj en son som blifvit stulen ifrån henne och såld till en sötare, till glad åminnelse hvaraf dagen firas af de svarta bröderne.

*) Hin. Ur ändring skett de senare åren.52

- 1819 -

MAJ 1». KIDNAPMNG. BORTRÖFVANDE AF BARN. CHARLES BENNETT

Ibland händelser som här väckt utomordentligt uppseende och deltagande är följande, som tilldrog sig mot slutet af förledet år i Islington, nu mera en af Londons förstäder.

Den 8:de november, en söndag, tog en piga vid namn Elizabeth Holbrook, i tjenst hos en hr Horsley, tvenne utaf barnen, det ena en gosse, tre och ett halft år, det andra en flicka, halftannat år, med sig i en liten vagn för att hämta frisk luft; men hvarken pigan eller barnen kommo åter. Efter de noggrannaste forskningar fick man veta alt den lilla flickan blifvit funnen, insomnad i sin vagn, i St George1s Fields, och att värdinnan på en källare, kallad "the Hercules", tagit vård om henne. En karl vid namn Carter hade sett en herre gå bort till vagnen, taga gossen derutur, och gå med honom in på något ställe i grannskapet; men här förlorades alla spår efter honom.

Följande thorsdag fick hr Horsley underrättelse ifrån polisen att pigan blifvit ertappad uti Birmingham, der hon väckt misstanka, hvarföre hon återskickades titi London. Vid ransakningen med henne lemnade hon följande upplysningar. Hon hade i tre år varit i br Horsleys bos, och plägade dagligen taga barnen ut med sig i en liten vftgn. Vid ett sådant tillfälle hade hon, ett par månader förut, mött en karl, som förklarat henne sht kärlek, kallat henne sin fästmö, och lofvat att gifta sig med henne, utan att hon visste mer om honom än att han sagt sig heta George Faulkner, hafva slägtingar i Birmingham, och mot löfte om den strängaste tystlåtenhet å hennes sida satt möte med henne der. Efter öfverenskommelse lemnade hon sin husbondes hus kl. 2, tog barnen med sig, och skyndade till Smithfield, der hon väntade i halfannan timma. Ändteligen kom hennes friare,53 - 1819 -

som gaf henne tvenne pund, visade henne till gästgifvaregården der han beställt plats för henne i en Yagn till Birmingham, lofvade att taga vård om barnen och att; till undvikande af uppseende, komma efter. Ingen upplysning hade hon vidare att lemna än att hon en dag följt sin förmente fästeman till ett hus i Islington för att hämta en paraply. I stora saker är en liten omständighet ofta af mycken vigt Sådant var äfven fallet här. Man skickade genast ett par polisbetjenter med henne för att, om möjligt få rätt på huset De gjorde efterfrågnhigar på flere ställen, och kommo slute-ligen till ett hus der flickan observerade en paraply, hvilken hon igenkände vara den hennes fästman hade hämtat. Para-plyen var beklädd med rödt franskt siden, och hade derföre ådragit sig hennes uppmärksamhet. Polisbetjenterne gjorde i anledning häraf eflerfrågningar rörande personerne i huset, och fingo veta att paraplyen tillhörde ett fruntimmer som bodde der, och hvars man söndagen förut rest på landet På

beskrifningen igenkände flickan honom såsom den der narrat henne. Af svaren på några hustrun gjorda frågor styrktes polisbetjenterne i sin misstanka att hon hade del 1 mannens brott, och hon blef derföre genast arresterad. Hon undergick ett strängt förhör, hvarutaf upplystes att hennes mans namn ej var Faulkner, utan Rennett, och att han ej hade något särskilt yrke, ntan mest vistades utrikes, som man gissade, för att lurendreja. Han var stundom flere månader i sänder borta, hade nyligen hemkommit ifrån Frankrike, och hade hyrt sig rum i Islington för att vara i hr Horsleys grannskap. Hustrun tillstod att de lefde illa tillsamman, men sade att de skilts som vänner söndagen förut, då Rennett begifvit sig till Frankrike, hvarifrån han icke väntades tillhaka förrän om tvenne månader. För öfrigt förnekade hon all kännedom om haas plan att stjäla barnet. Hr Hor si ey efterskickades. Man föreställe sig hans känslor då han i detta fruntimmer igenkände en af sina slägtingar; men han tillstod att det ej förvå-54

nåde honom att hennes man var den nedrige som begått brottet; han hade genast misstänkt honom i anseende till dess kända hat och hotelser. Gossen som blifvit stulen var arftagare till en ofantlig förmögenhet, hvilken, i händelse af dödsfall, skulle öfvergå till Rennets familj. Fyra år förut, då fru Horsley var i grossess med samma gosse, fick hon en dag ett bref med underrättelse att en olycka träffat hennes man nära Londonbron, att han vore utan hopp, och att om hon önskade att träffa honom vid lif, skulle hon skynda allt hvad skyndas kunde till det uppgifna stället I den grufligaste ångest begaf hon sig dit, och erfot der atf alltsammans var en dikt Rennett var misstänkt att hafva skrifvit brefvet i det sataniska uppsåt att förorsaka en för tidig nedkomst. Genom försynens skickelse misslyckades dock planen. Under alla dessa omständigheter tog man för afgjordt att Rennett bortröfvat barnet, och några af Londons pålitligaste polisbetjenter skickades efter honom till Dover, Margate, Ramsgate, Br i gh ton och andra sjöstäder. De följdes af hr Horsley och några af hans vänner. Man spårade skurken till Graves-end och Dover. I Calais fingo de veta att han tagit pass, under falskt namn, till Brtlssel. Så snart Rennett i engelska tidningarne såg att han var upptäckt fortsatte han sin resa dag och natt med all möjlig skyndsamhet, tog fyra hästar vid hvar station, och gaf postiljonerne stora drickspenningar för att påskynda hans flykt Genom bref blef hr Horsley underrättad att Rennett passerat Breda, att han legat en natt i Amsterdam, och att barnet, som ansågs för hans, hade hela tiden gråtit. Tvenne dagar efter kom hrHorsleys brorson dit, och upptäckte, med polisens tillhjelp, den väg som Bennett tagit Med en schuyt hade han begifvit sig till norra Holland, återvändt till Amsterdam, farit derifrån till Bremen, och beständigt undkommit dem som följde honom genom att ändra kosa. Från Leer skickade hr Horsley en stafett till engelska konsuln Coleman uti Bremen, genom55 - 1819 -

hvilken han underrättade honom att man var Bennett på spåren, att han förmodades inträffa i Bremen vid samma tid som kuriren, och bönföll att konsuln ville göra allt i sin förmåga att gripa bofven. Hr Coleman fick brefvet kl. 5 om morgonen den 25 november, och upptäckte snart att en person som motsvarade beskrifningen på Rennett kommit ifrånLeer några dar förut, uppehållit sig en timma uti staden, begifvit sig derifrån till ett ställe kalladt Ve ge sack, qvarlemnat barnet der, samt sedan återvändt till Bremen för att betinga sig och gossen platser på ett fartyg som var segelklart till Baltimore. Efter dessa underrättelser skyndade hr Coleman till Braka, 5 tyska mil från Bremen, der Rennett skulle möta skepparen. Kort derefter ditkom hr Horsley sjelf, och möttes på vägen af ett bref från konsuln med underrättelse att Rennett blifvit gripen och begäran att han (Horsley) måtte komma till Braka för att inför municipalitetet styrka att han var far till barnet. Di hr Horsley kom in i rummet föll gossen i ett konvulsivt skratt, sprang fadren uti famnen, och började ropa "O pa! my o w n de ar pa!" Så snart den känslolöse uslingen såg att allt var förloradt bönföll han om nåd på de mest förnedrande villkor, knäföll för hr Horsley och kysste hans fötter. Han bekände att hans afsigt med gossens bortröfvande varit att hålla föräldrarne i ett slags beskattning. Sedan gossen återkom till Is ling ton strömmade nyfikne dit för att se och omfamna den lilla äfventyraren för hvilken så många intresserat sig. Emellertid blef Rennett reklamerad. Detta mötte likväl många svårigheter å Oldenburgiska regeringens sida. Ändtligen beslöt dock municipalitetet att utlemna honom. I gir (den 25 maj) ankom han hit under bevakning ifrån Cuxhaven, och väntar nu det förtjenta straffet. Troligen blir han transporterad för lifstiden.56

MAELZELB ORKESTRION OCH AUTOMATER.

Ibland konstverk som de senare åren varit här visade ha få ådragit sig mera uppmärksamhet än dessa. Orkestrion liknar mycket det kända panharmonikon, hvilket deu füregifne uppfinnaren skall hafva gjort med biträde af herr Maelzels arbetare, och sedan utgifvit för sitt eget konstverk. Orkestrion, hvars toner frambringas af verkliga instrumenter, spelar ibland annat uvertyren till Timotheus af Händel och till Lodoviska af Cherubini, ett ekostycke, kom-poneradt för det af samme mästare, segersymfoni afBethoven, tvenne stora marscher af Moscheles o. s. v. — Sällan har jag hört en skönare orkester, och namnet är verkeligen väl valdt. Sedan detta slutat presenterade sig en automat trumpetare, en riktig virtuos, som med ackompanjemang af fortepiano blåste tvenne marscher, hvartill han med vänstra handen slog takten. Han hade gerna kunnat utnämnas till hoftrumpetare. Derefter annoncerades Moskaus brand, och i ögonblicket gjordes rummet mörkt. Jag vet ej hvad man egenteligen bör benämna detta slags skådespel, ty målning, mekanik och musik voro här blandade för att gifva en föreställning om den fasansfulla händelsen. Den bebådades genom en aflägsen fältmusik och en alldeles illusorisk imitation af en häftig kanonad. Anblicken är om natten ifrån Kremblins fästning i det ögonblick innevånarne hasta utur den olyckliga staden med hvad de i brådskan kunnat rädda, och franska trupp6rne böija att intåga. Man ser trupperne (rörliga figurer), hvar corps med sin egen fältmusik, förbitåga. Staden är redan på flere ställen uti brand. Elden sprider sig mer och mer i vester, och kastar ett blodrödt sken på alla föremål. Blek ser månen ner på den omäteliga staden, med dess kyrkor, spiror och palats, som efter hand begrafvas uti lågorna; en- 1819 -

57

förfärlig målning! — Efter denna eldscen visades en automat schackspelare, förfärdigad af de Kempelen i Wien. Det är en Turk, med ett uttrycksfullt, allvarsamt utseende och ett ärevördigt skägg. Innan spelet började visade herr Maelzel maschineriet, som var mycket sammansatt. Det synes bra förvåget att vilja göra schackspelet till föremål för en automats rörelser, men hvad vågar ej "audax Japeti genus", det öfverdådiga prometheiska menniskosnillet? Under Napoleons fälttåg i Österrike blef denne automat visad för kejsaren, som roade sig att göra första flyttningen i ett parti. Flere utmärkte schackspelare hafva förgäfves försökt sin skicklighet mot honom. Automaten böljade spelet med en fundersam vridning på hufvudet, liksom för att öfverse sina resurser och uppgöra sina planer. Efter liten besinning flyttade han pjeserne, satte de priser han gjort afsides, och stödde handen mellan hvaije dragning på en kudde. Illusionen stördes dock af bullret i maschineriet, som liknade ett tornurs. Motspelaren, en af åskådarne, gjorde några gånger uppsåtli-gen falska flyttningar. Turken runkade på hufvudet, slog i vredesmode vänstra handen uti bordet, och satte pjesen på sitt förra ställe. Sedan partiet, hvilket han vann, och som räckte 25 minuter, var öfver, tog hr Maelzel en hop dambrickor, och Turken utvisade rutorna der de skulle ställas. Onekligen är denne automat en af det mekaniska snillets triumfer; men det har något verkeligen hemskt att se ett liflöst ting göra så ingrepp i de lefvandes göromål. En doktor Ring, som var närvarande, påstod att menniskan sjelf ej är annat än ett dylikt mekaniskt konstverk. Jag såg häri just motsatsen, och tänkte "Corpora disponens, mentem non videt in arte."

670

- 1819 -

KYRKOBIJI. LER

kckaresv sslan i St. Leonards församling blef förleden månad ledig genom en hr Limmings död, för hvilken sonen de sista femton åren vikarierat. Utom honom anmälde sig tvenne sökande, ibland hvilka var skolmästaren i församlingens fattigskola, Elisha. För denne intresserade sig presterskapet, och af detta skäl var församlingen emot honom, ty här råder opposition i allt. Limmings förnämsta anspråk var att han härstammade ifrån en ätt som i hela 150 år ropat amen för sockneborne och deras fromma fäder, och att tjensten liksom varit ärftelig i slägten. I afsigt att vinna opinionen för sig utlofvade han att, i händelse han fick sysslan, anslå ett årligt underhåll åt sin gamla mor. Detta gjorde honom många bevågne, och han erhöll slutligen tjensten med en pluralitet af 370

röster, presterskapet och skolmästaren till liten fromma. Denne senare tycktes likväl vilja usurpera sysslan. Följande lördagsafton blef han insläppt i kyrkan, tjenstens insignier lemnades till honom, klockarestolen uppbröts, och han tog platsen i besittning. När Limming morgonen derpå kom i kyrkan fann han sin plats intagen, och då han återfordrade den fick han inför hela församlingen ett bestämdt afslag. Ett så utomordentligt förfarande väckte allmän förargelse, och sluteligen ropade flere utaf Limmings vänner: "vräk ut honom) kasta ut inkräktaren!" Detta hindrades dock af motpartiet. Ingen vördnad visades mer för stället; det genljöd af rop, handklappningar och visslingar. Limming nödgades att lemna kyrkan, men lofvade att vädja till lagarne. Uti kyrkan och dess grannskap var hela dagen allt i rörelse. Anonyma plakater uppslogos och utdelades dagen efter, och allmänna tänkesätten yttrade sig med lika mycken häftighet som vid en elektion i Coventgarden.59 - 1820 -

TEATER-BULLER

Det stoj som höres frän "gudarne", de högt uppsatte i galleriet), eller rättare galerien, a radice gala, i engelska teaterhus, öfvergår all föreställning. Här är sjelfsvåldets rätta förlofvade land. Men att det icke alltid stannar vid ljud och oljud kan inhämtas af följande rader utur ett söndagsblad, "the Observer", för den 27 juni d. å.

"Förleden tisdag afled i Walcot-place, i sitt nittonde "år, efter en högst plågsam trepanering, miss Eliza Bich- "nell, hvars död förorsakades af en butelj, som blef nedkastad från galleriet i en af de stora teatrarne för tvenne år "tillbaka, ifrån hvilken tid hon beständigt varit sjuk." — Tidningen gör ingen anmärkning dervid. Det vore äfven öfverflödigt — Så mycket för engelsk frihet.

JULI 6. AUKTION rA EN HUSTRU.

På oxtorget, Smithfield, tilldrog sig i går följande händelse, som, ehuru otrolig, är likväl bokstafligen sann, och kan knappast räknas till casus rariores. Omkring kl. 9 om morgonen väcktes allmänna uppmärksamheten af en qvinna med ett rep om halsen, åtföljd af tvenne slokar, som ställde henne ibland nöten midt på torget. En af dem underrättade åskådarne att hon kommit dit af egen böjelse i afsigt att blifva af med en dålig man och i hopp, att få en bättre. Efter några smickrande anmärkningar öfver hennes uppförande böljade han auktionen, med det tillägg att han för egen del hade ingenting emot att gifva 10 skilling för henne. Den60 - 1819 -

sköna drog på munnen. Efter liten betänketid böd någon 15 skilling. Åuktionisten ökade summan till 21, hvilken artighet erkändes med en nigning. En slagtare stegrade anbudet till 25. Åuktionisten förklarade nu att tillochmed 5 pund (100 r:dr) vore ett broderskôp, och bad herrar amatörer ej försumma ett så gynnande tillfälle att förskaffa sig en förträfflig maka. "Hvilka former!" tillade han, "se hvilken växt, hvilken gorge, hvilka vådor, hvilken fot, och sedan hvilket hull"!! En farmer böd genast 30 skilling. Åuktionisten kunde icke släppa henne under 50. På detta sätt fortfor man till dess en trägårdsmästare, som kommit dit att köpa en sugga, inropade damen för 2 | pund (50 r:dr r:gs). I samma ögonblick som åuktionisten slog steg köparen fram, erlade penningarne, tog sin vara under armen, förde henne artigt till sin karra, och det nya paret satte uti fyrsprång af, under packets lyckönskningar, grin och acklamationer. Den lycklige köparens namn uppgifves uti tidningarne vara Bryan Delanry, och damens Mary Ashton. Detta uppträde har gifvit anledning till en ny brudvisa, som i dag sjunges och säljes på alla gator.

AUG. 17. VAtXHALL 61ROENS

Desse berömda trägårdar ligga halfannan engelsk mil utom staden, icke långt från Themsen. Hela verlden samlas här om sommaren tvenne aftnar i veckan att andas frisk luft, gapa och begapas. Man gaf der i går, hertigen af York till äro, "en militärisk fest, med stor gala," och prinsens födelsedag firades med "50,000 extra lampor." Vaux ha 11 öppnas kl. 7 på aftonen, men för att rätt öfverraskas af den i sanning härliga anblicken bör man ej komma förrän kl. 9 eller 10, då trägården och glädjen stå i ljusan låga. Tilloppet61 - 1819 -

af nyfikne och nöjesökande Tar i går äfven mer än vanligt stort, och ekläreringen obeskrifligt skön och smakfull. Triumf' bågar, kronor, vapen, namnschifler, festoner etc. etc. bildades af lampor med de bjertaste färger. Öfver en äreport, midtemot "rotundan," "in a blaze of light," brann "Long |ive the Duke af Yorkf De långa betäckta gångarne voro alla uti taket klädda med gula lampor, som på afstånd gjorde en utomordentligt skön effekt. Med denna glans kontrasterade starkt det svaga och darrande ljuset i alléerne i andra delar af trägården, som blott

upplystes här och der utaf en sömnig lykta. Stundom öfverraskades man dock af ljuset från en grotta, en transparang, ett landskapsstycke o. s. v. — Koncerten började kl. 9. Orkestern utgjordes af 50 musikanter, som med sina trekantiga hattar och röda rockar sågo rätt komika ut, och som ifrån kl. 7 till 11 sågade och tutade oupphörligt. All slags musik blef här exeqverad. Några af sångarne sjöngo likväl bra, helst i den komiska genren. Den ofantliga folkmassan spridde sig efter en stund åt alla håll. Här stötte man på Savoyarder, Cirkassiskor, Grekinnor, Negresser, Judinnor och gudinnor, som alla tycktes vara i sjelfva elysium och naturligtvis hafva ofantligt roligt. Klockan 11 ringdes med en liten klocka, och alla skyndade till norra ändan utaf trägården. Trenne linor voro här uppspända. En signoraSaqui och tvenne fransoser dansade en "pas de trois" med all den smidighet och det koketteri som vederbör. Signoran var isynnerhet volage; hon for som en löpeld ifrån en lina till en annan, och de diminutiva, alltför indiskretta skörtena flaxade som vingarne på strutsen. Efter dansen spelade "hertigens af York stora janitscharmusik" åtskilliga ståtliga marscher. Ifrån flere sidor kallade musiken nu till dans; ingen hade likväl mod att börja. Ändteligen vågade tvenne orea-der, som hela aftonen ådragit sig uppmärksamhet för »Ht sjelfsvåld och sitt högljudda skratt, försöket med en vals, a word af fear, unpleasing to an english ear.62

omgifne af en mångdubbel kordong af nyfikne. Har, som annorstädes, var det endast le premier pas qui càute. Dansen blef snart allmän; men hvilken dans! Den var en potpurri, eller rättare ett samelsurium utaf kadrilj och ang-läs, der en karl figurerade mot ett fruntimmer, det vill säga, hoppade rätt upp och ned, och sprätte med de smala benen, som tuppen på en sophög. Som oftast trängde de sjelfsvål-dige spektatörerne in emellan de dansande, och förorsakade oreda. Sådant väckte alltid mycket löje. Här struttade tvenne nymfer mot hvarandra med svetten uti pannan , och tätt bredvid dem tvenne karlar som parodierade dem. Här valsade en rusig menad toute seule, slingrande sig med konvulsiva rörelser, likt en telegraf, och i en annan vrå tröskade två öfverblifna mör, i trots af de oartiga herrarnes anmärkningar och det halfva seklets tyngd på skuldrorna. Man hörde tydligen klangen af de magra knotorna som slogo mot hvarandra. När "dansen" upphört i ett rum störtade man in uti ett annat, der den fortsattes. Det säger sig sjelf att inga bättre fruntimmer dansa i en sådan societet Omkring kl. 12 ringdes åter, och nu skyndade alla till en aflägsen mörk allé för att se fyrverkeriet. Det böljade med några Wiborgs-knal-lar och en raketkista, som uppfyllde luften med eld och svafvel under höga glädjerop. Här dansade hela firmamentet, och solar och planeter flögo om hvarandra iglorious con-f u s i o n. Efter en stunds mörker blef alléen på en gång ljus som dagen. I diamantstrålar brann hertigens af York namn och vapen, och orkestrarne instämde i ett jublande "God säve the King," medan den förut nämda signora Saqui på en förfärligt högt spänd lina sväfvade öfver de betagne åskådarne. Sedan fyrverkeriet, som företedde åtskilliga nya och ganska vackra saker, var afbrändt, begåfvo sig de af sällskapet som önskade supera till logerne, men anrättningen var klen och priserne oförskämda. Så betaltes, t. ex. en butelj portvin med 9 r:dr, en kyckling med 4, en portion— 1819 — «3

biffstek roed 2, en portion skinka, en riktig styfmorsskifva, "a vauxhall slice," roed 1 4, ett par vaxljus med 2 r:dr, o. s. v. Efter måltiden fortsattes dansen till kl. 3. Man berättade att 6,000 biljetter voro sålda.

JUNI. SWEKTUK ARTS, FÅSTEMXN OCH FÄSTMÖR.

Som ett herrskap härom aftonen satt och drack sitt té hördes ett anskri ifrån köket. Man ringde på pigan för att få veta orsaken. Flickan kom med synbar oskuld upp, och svarade vid efterfrågan att en råtta sprungit från en hylla ner på bordet, och nära ihjelskrämt henne. Detta var ett giltigt skäl, men till all olycka var den ena sidan af ansigtet förmörkad af en sotfläck. Man undrade deröfver, och rodnaden på den andra kinden tillkännagaf att allt stod icke riktigt till. Detta föranlät herren att anställa en undersökning. Han tog ett ljus och gick ner i köket der han fann ett bord serveradt för två personer framför spisen, hvaraf han drog den slutsats att någon älskare befann sig uti trakten. Han böljade att rekognoscera, men upptäckte ingenting. Slutligen gick han in uti ett bakkök, och möttes der af en så stark sotlukt att han föranläts att se upp i skorrstenen der han varseblef en fot. Otan att säga något går han ner i sin vinkällare , tar en bunt med halm, och påtänder den i spisen. Detta hade önskad verkan; "räfven begynte hosta." En der gömd sötare, som tillbragt qvällen i sin fästmös sällskap, kom hastigt ner, och bönföll pä sina knän om nåd. Ett olyckligt försök att stjäla en kyss gaf anledning till gastropet. Sotarn, efter att

hafva tillbragt natten uti kurran, undslapp med en varning, och den indiskretta flickan blef körd på porten, hvilket säkert gjorde henne mera tyst en annan gång.64

- 1819 -

panorama i strand.

Jag har nyligen gjort en högst intressant tur, och bland andra orter sett det klassiska Athén, med sin milda, klara himmel, sina stora minnen, sina vördnadsbjudande ruiner och sin förödmjukelse — sina Turkar. Sett? ja, ty det är väl knappast möjligt att få en åskådligare föreställning derom än den en nyligen uppsatt panorama ger. Man inkommer i en stor rotunda, der man de första ögonblicken ej skönjer annat än en kolossal målning. Midt i rummet är en pelare med säten rundtomkring, der man makligt tar sin plats i stilla väntan till dess den sköna taflan eller rättare naturen, lik en glad vårmorgon, stiger utur mörkret, och visar sig med alla sina föremål, fristående och klara, för det betagna ögat Man ser vatten, dalar, kullar, berg, ruiner, kyrkogårdar, hyddor, herdar, hjordar, folklekar, dansande Greker och rökande Turkar, och detta allt så noga distanseradt att illusionen är fullkomlig. Man går med en djup suck öfver tidens härjningar, den dethro-niserade drottningens fall och den degenererade Grekens slafveri, *) och befinner sig, som genom ett trollslag, förflyttad midt i verldens hufvudstad, med sin rök, sin rörelse, sitt buller och sina Greker (en allmän benämning för bedragare och tjufvar), för hvilka man gör bäst att akta fickorna.

•) Det behöfves knappt anmärkas att detta skrefs 1819.1819

65

EWOURANION, EiX£R TfUNiUr ARENT ORRERV.

Detta instrument blef uppfunnet af en hr Ro wi ey i Licht-field och uppkalladt efter hans mecenas, earlen af Orrery. Det har till föremål att förklara föreläsningar i astronomien, och är tillika ett högst brilliant skådespel. En hr D. J. Walker visar det nu på en utaf teatrarne, der han hvarje afton håller föreläsningar för stora auditorier, isynnerhet af ungdom. Jag hörde honom en qväll med mycket nöje. Han förklarade, med tillhjelp af sitt eidouranion, nätt och tydligt-hvad han föredrog. Föreläsningen började med en kort inledning om astronomiens ålder och resultater, hvarefter ridåen uppgick. Första scenen, om jag kan nyttja ordet, visade jorden i dess årliga och dagliga rörelse, dag och natt, skymning, långa och korta dagar, årsbderne, zodiaken o. a. v. Detta förklarades vidare genom ea transparent glob af sex fots diameter. Andra förändringen visade jorden och månen i rörelse. Orsaken till månens olika faser förklarades med tillhjelp utaf globen och en lampa, och derefter sol- och månförmörkelse. Solens discus visades, såsom den ses med de bästa teleskoper. Jordens berg (transparang). Tredje förändringen. Ebb och flod förklarades. Fjerde förändringen. Planeterae med derå» drabanter i årlig och daglig rörelse p& en gång. En komet genomfar rymden, med accelererad och retarderad rörelse, efter systemets lagar. Femte förändringen. Universi sannolika konstruktion, der hvar lix-stjerna utgör en sol. — Föreläsningen började kl. 7, och slöt k). 10. Den gaf allmän tillfredsställelse. Någonting på en gåog mera undervisande och praktfullt kan man icke se.

766

- 1820 -

RADIKAL STÖLD.

Tvenne skräddare bodde i samma hus hos en enka i en af Londons förstäder. Den ene var en arg radikal, en äkta politisk rothuggare, som tålte inga halfva messyrer, och var en stor beundrare af det vattendrickande brödraskapet. Ocksä fanns ingen enda grundsats i den nya politiko-radikala ekonomien hvilken han ej stricte följde. I afsigt att minska stats-inkomsterne afhöll han sig icke blott från té, kaffe, socker och likörer, utan äfven ifrån kött och fläsk, på det att den vinst som slagtaren hade af sin rörelse ej skulle användas på ett sätt som var stridande mot hans egna patriotiska åsigter. Så vidt detta angick honom enskilt kunde ingen hafva något deremot; men olyckligtvis hade han en lärling, en aderton-årig yngling, hvilken han vid alla tillfällen gaf praktisk

undervisning om fördelarne af sitt besparingssystem. Detta hade likväl reducerat den arma gossen till ett sådant skelett, att hvarken kläder eller syring, att nyttja en teknisk term, kunde sägas "sitta väl." Men der var ännu en olägenhet förenad med denna svältregim hvaraf alla i huset ledo: knappt något ätligt kunde lemnas framme utan att evaporera. Brödstycken, afskrapade ben, tiliochmed ljusbitar och tvålstycken försvunno dagligen, och man befarade att allt tog direkte vägen till den transparenta gossens måge. — Den andra skräddaren, tvertom, var en ordentelig och redlig man, som anständigt försöijde de sina. Julens ankomst var för honom och hans lilla husliga omgifning en anledning till mycken glädje. En plumpudding tillagades, efter gammal plägsed, en liten julgris hämtades från slagtaren, och detta, tillika med grönsaker, potatis och porter, utgjorde anrättningen för högtiden, hvaråt både föräldrarne och barnen långt förut fröjdade sig. Juldagen kom; skräddarfolket klädde sig i sina bästa kläder, och lagade- 1820 -

sig till att gä i kyrkan. Den festliga puddingen och den svettiga grisen puttrade redan uti grytan, tallrikarne sattes framför spisen, elden uppsopades, och en brokig katt, som placerat sig så nära den som möjligt, ackompanjerade skräd-darhustruns christmas-carol med obligat spinnrock. Man gick i kyrkan. — Hos den radikala skräddaren stodo aktierne emellertid helt annorlunda. Sedan han med lärgossen druckit en spilkum hö, ett nytt surrogat för té, gick han ut att råka några radikala vänner för att gratulera dem till de goda verkningarne af deras svältsystem. Den stackars gossen blef emellertid hemma, och försökte att resonera med sin tomma måge, men ack! emot hungern, som emot tandvärk, gifves ingen filosofi. Den ville icke taga några skäl; den ingaf honom, tvertom, att öppna dörren till värdinnans rum, der han fann några sillhufvuden och stjertar, som blifvit lemnade för husets katt. Dessa voro icke förr upptäckte än de försvunno, men gåfvo endast ny impuls åt gossens hunger, som, likt Israel i öcknen, längtade efter köttgrytan. Han såg genom nyckelhålet in i grannens kök. Hvilken frestelse var här för en hungrig måge! En idé for honom genom hufvudet. Han sköt på dörren, men den var läst. Han försökte flere nycklar, och ändteligen fann han en som öppnade låset. Dörren och grytlocket flögo på en gång upp, och i ögonblicket hade puddingen mist sin kamrat, julgrisen. Den måste hafva någon substitut; brottets bana var nu beträdd; ögat föll på den makligt utsträckta katten, hvars belägenhet han jemförde med sin egen. Han hade afundats honom, och beslöt att hämna sig för ödets orättvisa. I en blink var katten uti grytan och locket på. Dörren lästes, och gossen smög sig bort. En stund derefter kom skräddarfolket hem. Ingen aning uppstod om hvad som föregått; grönsakerne lades i kastrullen, bordet dukades, knifvarne skurades, brödet skars, portern hämtades, barnen fröjdade sig, fadren sjöng, och modren gjorde sig ftrdig att upplägga maten, då ett nödrop hördes ifrån köket.08

- 1890 -

Alla sprungo dit, med frågan hvad som stod på färde. Den bestörta skräddarhustrun kunde icke svara, utan pekade blott på grytan. Och hvilken syn I Der låg den arma katten, med hufvudet på puddingen som på en kudde; ögonen hade farit utur hufvudet, och sutto utanföre som tvenne krusbär, svansen var styf som en stångpiska, och ej ett hår fanns mer på den spensliga lekamen. I mållös häpnad betraktade alla en stund denna oväntade syn. Ingen var i stånd att förklara huru en gris blifvit metamorfoserad till en katt, och hvem kunde hafva så misshandlat husets favorit oeh förstört dagens glädje? Misstanken föll på den radikala grannens lärling, och en polisbetjent blef efterskickad. Gossen bedyrade att han hvarken beblandat sig med katten eller grisen. Förgäfves) man ville icke låta öfvertyga sig. Han blef visiterad, och man fann fragmenter utaf grisen i hans ficka. Hvad gjordes här mer vittnesbörd behof? Man beklagade gossen, ehuru man ogillade hans grymhet, och beslöt att låta hans snåla mästare betala kalaset. Skräddaren blef stämd, och som lagen gör en mästare ansvarig för sitt folk, blef han pliktfälld till 12 rdl., som ansågs vara värdet af anrättningen, och måste, oaktadt all protest och alla deklamationer, utmed penningarne, emedan här ej gafs något vad.

GEORG DER TREDJES D5D.

Georg den tredje är ej mer. Detta dödsfall, som timade den 2» januari, har nu i några dagar utgjort allmänna taleämnet, och sysselsatt alla tidningsskrivare.

Den olycklige monarkens fånighet och brist på rörelse i fria luften, i förening med hans höga ålder, hade sluteligen si försvagat hans naturligen förträffliga konstitution, att den- ISO) -

69

minsta förändring i atmosferen verkade på hans helsotillstånd. Tvenne månader före sin död ådrog han sig en stark förkylning, som blef närmaste orsaken dertill. Allmänheten visste väl att han var sjuk, men detta hade man så ofta hört, att ingen fästade synnerlig uppmärksamhet dervid. Emellertid in-, träffade hertigens af Ke n t oförmodade dödsfall. Han var den fjerde af prinsarne, och den som mest liknade sin far. Endast 52 år gammal och ovanligt stark till sin konstitution, väckte hans hastiga frånfälle allmän bestörtning, och var på samma gång ett dödsslag för hans oräkneliga björnar. Orsaken till hans död var en lätt förkylning, som, negligerad, kastade sig på lungorna. Efter blott några dagars sjukdom afled han den 23 januari. Sex dagar senare inträffade konungens död på Windsors slott. Klockan 11 samma afton ankom kuriren hit med underrättelsen derom, och följande morgonen var den införd i alla söndagsbladen.

Konungens sjukdom hade redan flere år tillbaka blifvit förklarad för obotelig, och den enda undflykten ifrån själens fängelse var genom dödens port. Ehuru oförmögen att bevaka statens angelägenheter, var han allmänt älskad och beklagad. Det slägte som öfverlefde honom hade uppväxt och fostrats under hans spira. Hans namn och bild hade identifierat sig med dess tidigaste minnen. Endast af tradition kände man den tid som varit före honom. Han var ett familjearf ifrån fordna åldrar, den enda lefvande lemningen af älskade förfäder, som gifvit det närvarande slägtet lif och bildning.

Georg den tredje var född den 24 maj 1738 efter den gamla stilen, eller den 4 juni efter den nya, och hade vid sin död uppnått 81 år, 7 månader och 26 dagar. Han blef utropad till konung den 25 oktober 1760, och följande året förmäld med prinsessan Sophia Charlotta Carolina, yngsta dottren af hertig Carl Ludwig af Meklenburg-Strelits. I sin ungdom var han förälskad i en lady Sarah Lennox, med hvilken han ville gifta sig. Detta blef likväl förekommet.70

- 1830 -

En vacker qväkerska skall äfven hafva vunnit hans kärlek, hvilket beredde hennes sekt många fördelar. Georg den tredjes gemål var, säger man, "mer ful än vacker", hvilket, om en drottning yttradt, måste betyda mer än vanligt ful. Man berättar att då monarken såg henne första gången studsade han tillbaka, och ett moln samlade sig på hans panna. Detta gick dock hastigt öfver, och de kungliga personerne lefde ganska lyckligt tillsamman, hvilket man vill bevisa dermed att de hade ej mindre än tolf barn.

1788 visade konungen först tecken till fånighet, men var då ej mer än i tvenne månader sinnessvag. Prinsessan Amalias död, den 2 november 1810, rörde honom likväl så nära att han förföll i sitt förra beklagliga tillstånd. Vid ett besök hos prinsessan under hennes sjukdom hade hon smygt en sorgring på hans finger. Den sorgliga aningen bedrog icke, och den olycklige monarken förlorade på en gång sin dotter och sitt förstånd. Någon tid derefter blef han äfven blind.

Georg den tredje emottog spiran under lysande utsigter och förhoppningar. Brittiska vapnen hade segrat öfverallt, nationen var lycklig, och den unga fursten hade många egenskaper som tillvunno honom kärlek. Hans enkla smak, hans måttliga begär, hans vänliga sätt att vara, hans trogna uppfyllande af sina pligter, och isynnerhet hans oskrymtade gudsfruktan, gjorde honom kär och vördad. Dessa egenskaper hos monarken verkade på nationen med efterdömmets mäktiga kraft, och den var tacksam derföre. "Det familjära namnet John Bu 11", har man om honom sagt, "var synnerligen "passande till hans lynne och vanor. Han var i alla hänseenden en Engelsman, men en Engelsman värdig att stå främst "för sin nation, och det fanns ingen af Europas regenter med "hvilken han icke kunde blifva fördelaktigt jemförd.

"Micat inter omnes

"Julium sidus."- 1890 -

Oaktadt detta vackra omdömme och den allmänna kärlek monarken ägde var äfven han ett mål för ödets omvexlingar och ganska oblida domar. Vid de utsväfningar anarkien under franska revolutionen föranledde var han ofta utsatt för förolämpningar af en tygellös pöbel. Vid dessa tillfällen ådagalade han mycken köld och mod. Samma lugn visade han då en galning, vid namn Hatfield, sköt på honom en afton på Drury-lanes teater. Hela hans uppmärksamhet var sysselsatt med drottningen, att hon ej måtte blifva förmycket skrämd. Efter en stunds förlopp böljade pjesen, som om ingenting förefallit, och så litet intryck gjorde hela händelsen på konungen att han emellan begge pjeserne tog sig en lur af 6, 7 minuter. — Öfver de nie sista åren af hans lefnad är en sorglig slöja- dragen. Under tider af den svåraste allmänna nöd kände hans sinne intet deltagande; under de bittraste husliga sorger hade hans öga ingen tår. Den sista gången man såg honom var då hans tacksamma folk öfverlemnade sig åt den allmänna glädjen till firande af hans femtionde rege-rings-årsdag. Han var då blind, men som han red emellan de oräkneliga skarorna ljusnade hans ansigte af hänryckningen i hans hjerta. Några veckor derefter böjde en af de ömmaste husliga olyckor honom ner i stoftet. Fadrens bekymmer var för tungt för ett redan såradt hjerta.

"Då steg från undeijordens floder ej döden, men hans yngre broder, det bleka vanvett opp, som går med vallmokrans kring spridda hår, och ömsom stirrar mot det höga, och ömsom ser till jordens grund, med löjet kring förvriden mund och tårar uti halfsläckt öga."

Lyckligtvis kände han ej sitt missöde, och blef derigenom besparad många förödmjukelser och sorger, som han eljest skulle hafva lidit. Han led ej utaf sin enslighet; han72

- 1800 -

trodde sig beständigt omgifven utaf sin familj och inbillningens fantomer. Stundom kunde han sitta hela timmar å rad tyst och med hufvudet stödt på begge armarne. Hastigt sansade han sig, trodde sig omgifven af himmelska andar, sprang upp, och skulle mången gång hafva skadat sig, om man ej haft den försigtigheten att kläda väggarne med dynor. Vid andra tillfällen samlade han sina domestiker, inbillade sig att vara uti parlamentet, deklamerade långa tal med största häftighet, och föll sedan uti yrsel. Han bibehöll sin ungdoms tycke för musik. Ofta lät han leda sig till ett piano, eller gifva sig en fiol, och spelade från minnet styeken med en precision som i hans belägenhet var alldeles förvånande.

Senare tillägg.

I ett arbete af den berömde lörd Brougham, som utkom 1838, finnes följande föga smickrande teckning af Georg den tredje, som besannar att "konungar måste äfven svara på häfdernas allshäijarting."

"Med ett inskränkt förstånd, hvilket ingen odling vid-? gat, med ett egensinnigt lynne, hvilket ingen uppfostran kanske kunnat tämja, med starka känslor i vanliga ting, och beslutsamt vidhängande sina meningar och tycken, ägde Georg den tredje mycken fasthet uti föresats, hvilken hos menniskor af trångt begrepp, utan urskillning, och lika halsstarrigt visad när de hafva orätt eller rätt, ger åt karakteren ett utseende af orubblig styrka, som alltför ofta missiages för själsstorhet, och ej sällan får passera för ärlighet. I allt som angick hans konungsliga kall var han slaf af en sjelfviskhet, lika djupt rotad hos honom som hos hans son, och ingen känsla af en mildare natur fick någonsin rum uti hans bröst när fråga var om bibehållandet eller utöfvandet utaf hans makt. I andra afseenden var han af en älskvärd karakter, och få furstar hafva varit mera efterdömliga i sina husliga förhållanden och i förbindelserne af enskilt vänskap. Men i samma ögonblick det gällde hans prerogativ, då hans bigotteri kom emellan,- 1890 -

73

eller hans vilje mötte något motstånd , då bemäktigades hans själ af ett oböjligt högmod, det bittraste hat, den mest beräknande kallblodighet, det oförsonligaste hämdbegär. Vänskap, blodsband, samvete och heder — allting måste vika, och tyrannens raseri, i förening med en bakslughet som fånigheten anses skärpa, var tillreds att snätja och förkrossa allt som satte sig emot hans vilda otyglade begär."

DEN KUNGLIGA BEGRAFNINGEN.

Blott i tvenne dagar låg det kungliga liket på en lit de parade, och denna ceremoni visade i stort samma nyfikenhet, förvirring och trängsel som jag hade tillfälle att se 1818 i Stockholm. Många blefvo illa skadade. Begrafningen var utsatt till den 17 februari, och skedde i Windsor. I London hölls gudstjenst i alla kyrkor. Klockan 9 om aftonen, tiden för begrafningen, böljade i samma ögonblick ringningen med alla klockor och lossandet af styckeskott i St Jam^s" park, Towern och fartyg på Themsen, hvarmed man en hel timma oafbrutet fortfor. En syndaflod af qväden, "sorgliga allt igenom", har öfversvämmat stad och land, och på alla gator utbjudas medaljer i anledning af tillfället74

VIGSEL I BAR* LINNTY6RT.

{Ur «»wt«t»M.<ta „tW« Oknmr, 4» <« April 1890).

En karl, vid namn Richard Wren, som önskade gifta sig, föll med sitt val på en enka, Sarah Moody, som blifvit lemnad af sin man i mycken skuld. Som hennes friare ej ville åtaga sig att betala den, och enkan ej heller släppa ett så gynnande tillfälle att åter komma i den helga äktenskapsstadgan, så lät hon häromdagen viga sig i blotta linn-tyget, hvilket anses såsom ett fullt qvitto för alla fordringar i huset.

ARBAIK, aORDRRAN».

Jag har för«t berättat em händelse af detta slag. En dylik har åter tilldragit sig, Hättan under enahanda omständigheter, äfven förorsakad af en piga. Anledningen var i korthet följande. En gumma, som gick omkring och utbad blommor, hade iabillat en enfaldig tjenstflicka att hon kunde förutsäga hennes öden. För att låta spå sig släppte pigan kärringen In i huset. Fruen öfverraskade dem, flickan fick en skrapa, odi sibyllan kördes utur huset. Fruen, som likväl tyckte att hon varit nog het, eller fruktade för hexans hotelser, skickade straxt pigan efter henne med en skilling (1 r.dr), och under det den otacksamma emottog allmosan inbillade hon pigan att hon aldrig skulle blifva gift om hon ej satte eld på huset, och som hon uppmanade henne att med det aldraförsta göra. Pigan tillstod vid polisförhöret att det var detta råd som förmått henne att begå den ohyggliga gerningen, oaktadt all den- 1890 -

godhet hon utaf sitt herrskap qjutit. Mordbrand atralTas här med döden, men som flickan var blott 17 år och af jurien rekommenderades Ull nåd, slapp hon med ett halft års tukthus.

TARS HUSTRU ÄR HON? ROMAN I DAGLIGA LIFVET.

Följande besynnerliga händelse, som troligen ger anledning till rättegång, har nyligen här tilldragit sig.

En rik karl hade en längre tid gjort sin kur till en ung och vacker flicka i citéen. Dagen till giftermålet var redan utsatt, då älskaren försvann. Fästmön var länge tröstlös, och led både till hymör och helsa. En annan friare anhöll om hennes hand, och hon gaf sluteligen efter för sin fars befallning och sina anförvandter böner. Den för bröloppet bestämda dagen kom, kontrahenterne begåfvo sig till kyrkan, der vigselceremonien försiggick, och det nya paret var färdigt att återvända hem, då bruden fick se sin förrymde älskare. Detta rörde henne så, att hon föll afdånad ner, utan att någon mer än fadren gissade till orsaken. I detta tillstånd blef hon hemförd. Återkommen till sans slet hon sig ur sina vänners armar, bemäktigade sig en knif, och hotade, i utbrottet af sin förtviflan, att blodigt hämnas både på sig sjelf och förstörarn utaf hennes lugn. Hon blef afväpnad och lagd till sängs. Mot aftonen blef hon litet lugnare, och man lemnade henne under tillsyn af en uppasserska. Till sina slägtingar förskräckelse, fanns hon morgonen derpå ej i sitt rum. I ett bref på hennes toalett underrättade hon sin far att hon lemnat huset, åtföljd af sin piga, för att möta sin första älskare, hvilken ensam hade hennes hjerta, och med hvilken hennes öde skulle bli förenadt innan någon åter fick se henne. AUa efterfrågningar misslyckades. Först fjorton dar derefter kom hon tillbaka, åtföljd af- 1820 -

sin utkorade, ined hvilken hon emellertid blifvit gift, (ty sådant fordrar få omständigheter här), och bönföll vid sin faders fötter oin förlåtelse. — Frågan är nu, hvars hustru är hon?

DEKLAMATION OCH IiTDELNIN<» AF PREMIER I ST. PAULS SKOLA.

Efter tvenne dagars examen för slutna dörrar hafva gossarne i detta läroverk, som för närvarande utgöra ett antal af 156, en årlig högtidsdag, då premier utdelas för af dem författade skrifter, och de recitera stycken, dels af egen komposition, dels från klassiska författare. En sådan högtiglighet firades i går (den 19 april!). Genom en af eleverne, hr Lock, hade jag erhållit entré-biljett. Skolhuset ligger på östra sidan om St. Pauls kyrka, alldeles utmed gatan, hvilken, till förekommande af buller, var tjockt belagd med halm. Till ordningens bibehållande voro flere karlar af city-polis, i röda uniformer, här posterade. Skolhuset är icke stort, men gladt, och får ljus genom en glas-kupol. I ändan af stora lärosalen var en upphöjning för lärarne, och på ett bord lågo de praktfullt bundna premii-böckerne. På sidorna voro amfiteatrar för gossarne, och de som ej rymdes här hade krupit upp i fönster-nischerne. Nedanför plattformen voro grönklädda säten för guvernörerne och honoratiores, samt i andra ändan af salen en läktare för herrar och damer pèle-méle. Damerna fördes till sina platser af marskalker, med långa käppar (wänds), symbolen af auktoritet. Ett par af lärarne i sin presterliga drägt, med de kära hattarne på, voro icke mindre beställ-samme. Som klockan slog 1 blef en allmän rörelse. De officiösa officianterne hastade samteligen ut för att emottaga hertigen af Sussex och guvernörerne. som kort derefter inträdde, under en allmän handklappning. Sedan alla intagit- 1880 -

77

sina platser framkommo tvenne gossar, eller rättare, ynglingar, ty de sågo ut att vara omkring 18 eller 19 år, och orerade till skolstiftarens ära, den förste på grekiska i 5 minuter, den andre på latin i 10, och den tredje på engelska i 7. Armarne voro i beständig rörelse, och åtbörderne våldsamma och parlamentariska. Ingendera nyttjade koncept, men en sufflör kom någon gång talaren till hjelp. Tvenne andra aflöste desse. De hade författat prisskrifter, som deklamerades, äfven utur minnet. Den första var öfver Germanicus, på engelsk vers. Författaren var lika mycket aktör som skald, och såg rasande poetisk ut, figuren tunn och transparent, ansigtet blekt, rörelserna konvulsiva, håret på ända som på en porkupin, och armarne och ögonen "in fine fan ey ro Hin g," vända emot månen. Han blef mycket applåderad, och fick för sitt besvär ett praktexemplar af en bok. Den andra prisskriften var på latinsk vers öfver "Aram ignoto deo consecratam Athe-nis invenit divus Paulus," och auktor belönades på samma sätt. Efter dessa uppträdde tvenne, föreställande Achilles och Agamemnon, och utförde i vredesmode ett stycke utur Iliaden. En annan deklamerade en episod ur Ene id en. Tvenne, personifierande Adam, Eva och engelen Michael, utförde en scen ur Miltons förlorade paradis. Derpå recite-rades något utur Aeschines. En helt ung gosse, vacker som Adonis, deklamerade ett stycke utur Addisson, och vann synbart damernas bevågenhet; en annan, åter, ett tal som ministern Pitt höll 1783 i parlamentet. Derpå följde en lång tirad ur Horatius, så en ur Juvenalis och ur Shakspeare, och aldrasist uppförde man en scen ur Aeschylus. Hertigen lofordade derefter den skicklighet som gossarne ådagalagt, och gaf dem åtta dagars ferier, hvilket de erkände med höga cheers. Högtidligheten slöts litet efter kl. 3. Det vore orättvist att ej erkänna att flere af dessa unga gentlemen gjorde sin sak förträffligt. Undervisningen här är också ganska god. Trenne dimitterades till universitet i Oxford.78

- 1890 -

MAJ 30 SOCIETY OF FRIENDS OF FOREIGNKRS IN BISTRES*.

Oetta välgörande sällskap firade i går sin årliga sammankomst med en stor middag på City of London Tavern. Sällskapet stiftades af några utländska protestantiska prester 1806. Dess föremål är att bispringa behöfvande utlänningar, utan afseende på religion eller land, och att förskaffa dem aom önska återvända hem medel dertill. Alla utländska pastorer i London äro ledamöter af direktionen, och äga, liksom de andra subskribenterne, rättighet att rekommendera nödlidande till understöd. Direktionen sammanträder alla onsdagar, ooh bestämmer

då huru mycket hvar behöfvande skall få. Vanligen inskränkes detta till några skilling sterling. Ibland villkoren för hjelp af sällskapet är att hafva varit minst sex månader i England. Femtio gamla orkeslösa personer, som utväljas vid en allmän sammankomst af subskribenterne, hafva en årlig pension. Sällskapets utgifter och inkomster, som för närvarande äro al pari, utgjorde under sista året 2000 pund.

Middagen, å en guiné (20 rdr r.gds) kuvären, var annonserad till kl. 5, men blef fördröjd i tvenne timmar, i väntan på prinsen af Sachsen-Coburg, som likväl uteblef. I den stora och sköna salongen voro sju bord dukade för trehundrade personer. Vid ändan af hvart bord satt en steward, eller värd, bakom hvars stol en lång käpp var bunden, till efterrättelse för uppassarne. Litet efter kl. 7 ankom hertigen af Sussex, dörrarne uppslogos, och en lång rad af uppassare defilerade med de digra faten. Orkestern spelade folksången, och prinsen, några af de utländska ministrarne och direktörerne intogo sina rum. De andra gästerne hade redan, "beati possiden tes," försäkrat sig om sina platser. Under måltiden spelade orkestern oupphörligt. Guds gåfvor funnos här i öfverflöd, men uppassningen var alltför otillräcklig för en sådan- 1880 -

T9

mängd af slukande, och trängseln och oordningen besvärlig. Di den substantiella anrättningen var slutad, afdukades de spegelklara mahogeniborden, och deserten och ett nytt lager med vin inburos. Ett slag i bordet af prinsen upprepades trenne gånger af fi* bakom honom stående uppassare. Det var ett "gif åkt," och tystoaden blef allmän. Prinsen berättade nu att H. M. konungen försäkrat sällskapet om sitt fortfarande hägn, och proponerade hans skål, hvilken dracks med "tre gånger tre," det vill säga, att betjenten bakom hertigens stol otropade , ackompanjerad utaf gästerne, "ett, två, tre, borrä! hurräl hurrä! — hurrä! hurTä! hurräl — hurräl hurrä! hurrä i 1 1 i 1 i!" under det glas och tallrikar dansade på bordet. Sedan afsjöngs folksången af "Londons första vokalister." Åtskilliga skålar proponerades derefter, hvar och en åtföljd af en sång. Före skålen ropade munskänken Cthe toastmaker) bakom prinsen alltid "gentle-men! charge yoor glasses" (fyflen edra glas), och derpå "gentlemen! have yeu charged your glasses?" (ha ni fyllt edra glas?) och nämde hvad som skulle sjungas. Sedan vinet gjort hjertat varmt lästes årsberättelsen, och frivilliga bidrag antecknades, hvarefter prinsen , ett par af värdarne och direktörerne orerade, nnder idkeliga "hör! hör I" Sexhundra pund subscriberades på stäHet. Klockan 11 stego vi från bordet. Man såg httr menniskor af allahanda folk ech tungomål, både judar och greker, prester och proselyter, och pl detta den broderliga kärlekens neutrala område var aH skillnad pre tempo re upphäfven.90

- 1800 -

QVÄKA.R E.

1 nämde samfund hade jag redan ett år förut gjort bekantskap med en qväkare vid namn West, en liflig, fryntlig och anspråkslös gubbe, som talar flere språk, och är ledamot af en mängd välgörande sällskap. Han gjorde mig en dag tillbud att följa sig till ett af qväkarnes kapell, hvilket jag med nöje antog. Dagen bestämdes. Jag frukosterade förut hos honom. En af döttrarne, en adertonårig flicka, läste både före och efter måltiden ett stycke utur bibeln , hvilken bar synbara märken af att vara uti dagligt bruk. Klockan 10 följdes vi åt till kapellet uti Hounditch-street. Det är en rotunda, utan alla prydnader, utan predikstol och altare , med säten rundt omkring öfver hvarandra. På ena sidan sitta karlarne och på den andra fruntimmerna. Qväkarne bära en särskilt drägt, som vanligen består af en kaffebrun frack, underkläder af samma färg, och en låg hatt med stora brätten. Fruntimmerna nyttja en skrolla, klädning af någon mörk färg, utan alla andra prydnader än qvinnans skönaste smycken, "ett hjerta utan vank och en saktmodig anda." Enkla, anspråkslösa, blygsamma, äro många af dem i hög grad intagande, men som jag har hr Wests egen auktoritet derföre, så måste det väl vara sannt, att "mycken fåfänga stundom bor under den blyga skrollan." — Qväkarnes gudstjenst skiljer sig från alla andra religiösa menigheters deri att den blott består i kou-templation och bön. Alla sutto med hattarne på. nedåtseende i en graflik tystnad; man skulle kunnat höra en knappnål falla. Tystnaden hade räckt nära en fjerdedelstimma, då i samma ögonblick alla stego upp, och ett åldrigt fruntimmer gjorde en extempore bön. Efter bönens slut satte man sig åter, och allt förföll i samma tystnad som förut. Den varade en god stund, men afbröts ändteligen af en värdig matrona, som- 1820 -

höll en kort harang i en gråtande mollton. Efter henne uppstod en karl, tätt bredvid mig. Han var svår att förstå , ty "anden" som inspirerade honom utgöt sina gåfvor i så ymnigt mått, att orden brusade som en qvarnström, under det fingrarne spelade, och ögonen stirrade, vilda och gnistrande som en maniaks. Att han verkligen trodde sig inspirerad var lätt att se. Kort efter uppsteg en annan. Någon fulare organ hade anden svårligen kunnat välja, ty utom obehaget af den vanliga recitativ-tonen, talade han äfven, som en klarinett, i näsan. Han följdes af en from gumma, med en profetissas glödande entusiasm och ljusa syner. Hon talade länge och verkligen förträffligt. Jag hade likväl svårt vid att öfvertyga mig att talet ej var öfverläst. Efter denna, åter, kom en annan gumma, med blottadt hufvud och silfverhår. Hon improviserade i nära en half timma, sammanhängande, varmt, hjertligt, ulan all re-ditt, utan att hesitera på ett ord. Ett annat åldrigt fruntimmer gjorde sedan bön, hvarefter man åtskildes, som det tycktes, med mycken uppbyggelse och gamman. Att sluta af fö-reteelserne i närvarande fall äro fruntimmerna mera under inspiration än karlarne, hvilket ock låter lätt förklara sig af qvinnans lifligare imagination. — I London och dess närmaste grannskap finnas omkring 4000 qväkare. De hafva här åtskilliga "meeting-houses."

9H2

im

HIG IIG A TE, OCH AKADEMIEN" I Mtl. I. HIM.

Den 30 maj. Jag var i gir buden ut till Highgate af en landsman, hr Holm, som der har en egendom. Highgate ligger på en höjd, 4 engelska mil n. n. v. om London, med den aldrahSrligaste utsigt öfver hufvudstaden och det rika landet deromkring. Här vore ett ställe för den lede frestaren att försöka sin vältalighet. £fter en grundelig middag foro vi till Millhill, 5 mil från Highgate, der en hr Lockwood har en pensionsanstalt, eller, som hvaije skola här benämnes, en akademi, för 60 unga gentlemen. Stället har en ypperlig belägenhet, och jag trodde mig ej vara kommen till en skolmästare, utan aldraminst till en rik London-bankör. Stora, glada rum, dyrbara möbler, utsökta tablåer, smak och prakt förenade, mötte ögat öfverallt. Hr Holm har här en son uti pension, och söm examen hållits samma dag med gossarne, voro deras föräldrar och bekante budne till "en landtlig högtid." Vi ankommo kl. 6, och kort derefter fylldes rummen utaf främmande. 1 en lång pelarsal, klädd med löf oeb blommor, voro säten för åskådarne. Högtidligheten började med en prolog utaf en af gossarne, hvarefter de uppförde långa scener ur grekiska, latinska, franska och engelska skådespel, på ett sätt som gjorde heder både åt dem och deras lärare. På detta sätt fortfor man till kl. half 11, och under tiden ankommo beständigt nya gäster, isynnerhet damer, som uttömt all sin fyndighet att behaga och öfverträffa hvarandra. Sällskapet delade sig nu, och serverades med förfriskningar, hvarefter balen började med en fransäs af eleverne. Sexton gossar utförde derpå en skotsk "reel", och två söte flickor, värdens döttrar, dansade fandango, med kastanjetter. Dansen blef nu allmän. Jag observerade att man stannat (om jag får (jörn ordet till ett activum) pendylerne i alla rummen, för-
1880 -

T83

att hindra gästerne att gifva akt på tidens snabbhet Kl. 1 serverades kall mat och vin, hvarefter dansen fortfor. De mulliga och rödblommiga landtOickorna kontrasterade märkligt med hufvudstadens bleka och trånande skönheter. Af ett dags kräk som man kallar "Dandies" i inexpressibles, snörlif och 6tärkta halsdukar, var här ett stort antal. De sågo, som vanligt, löjliga och stela ut — Efter en komplimang till värdinnan, smögo vi kl. 3 oss bort, och återvände till fots till Highgate, en den aldrahärligaste morgon, under musik af tusendetals fåglar, genom romaneska trakter som förgylldes af den uppgående solen.

FATTIGSKOLORNAS BARN. I ST. PAULS KYRKA.

Barnen i fattigskolorna i London och dess förstäder samlas en gång hvaije år uti St. Pauls kyrka. Jag hade ofta hört detta tillfälle omtalas såsom ett det mest högtidliga och imposanta, och var lycklig nog att erhålla en entrè-biljett, genom parlamentsledamoten och bankören Sir William Curtis artighet Högtidligheten var utsatt till den 8 juni. Ifrån kl. 10 till 11 förmiddagen kommo barnen ifrån alla håll, två och två, i långa rader, och framför dem

gingo lärarne och församlingarnes "beadles" med galonerade hattar och silfver-besiagna stafvar. Barnen hade fått nya kläder, af olika färger, och sågo snygga, glada och lyckliga ut. Trängseln vid dörrarne var förfärlig, och som de öppnades hördes höga nödrop. Kyrkan är byggd i form utaf ett kors, och i afskärningen är en ofantlig rotunda, med den härliga kupölen. En predikstol och en amfiteater voro här för tillfället uppsatte. Barnen fortforo att intaga sina platser till nära kl. half 12. Jag hade väntat mig mycket, men hvilken inbillning kan föreställa sig84

den egna, härliga anblicken i ett sådant tempel af 1000 välklädda barn, placerade ofvanför hvarandra, och en sådan mängd åskådare. Man tyckte sig vara "uppryckt till paradis"; och när alla dessa späda röster instämde i en hymn, med ackompanjemang af den ypperliga orgelen, fanns knappt någon som var herre öfver sin rörelse. Säkert finnes i hela verlden intet skådespel som med detta kan jemföras. Ehuru många barn här voro närvarande, utgjorde de dock, af bristande utrymme, ej hela antalet af dem som på allmän bekostnad uppfostras i London. Jag frågade en af informatricerne bredvid mig huru många flickor hon hade under sin vård. Hon svarade mig att de voro inalles något öfver hundrade, men att af dessa endast tjuge voro uti kyrkan. Barnen inöfvas förut i sången, och för att kunna hålla så många röster tillsamman, stod en chormästare på en upphöjning, hvarifrån han kunde af alla ses, och markerade takten. Biskopen af Landaff höll predikan, hvarom jag ej vet annat, än att den räckte precist tre qvart, ty att höra honom var alldeles omöjligt. Efter predikan afsjöngs Handels stora, härliga kröningssång, och aldrig skall jag glömma då de skära och klingande rösterne instämde i den ypperligt satta, inspirerade musiken till orden "Long live the kingl God säve the kingl May the king |ive for evèr! Amen, Hallelujah!" som genljödo från den höga dömen som en chör från himmelen. Detta måste ses och höras; det kan ej beskrifvas. Sist afsjöngs den sublima slutchören i Messias, af Handel. — En betydlig insamling gjordes vid dörrarne.

Ett annat vackert tillfälle, ehuru ej i storhet jeinförligt med detta, är the Anniversary meeting of the sons of the Clergy, som äfven firas i St. Pauls kyrka, och hvarvid en stor religiös musik uppföres. Repetitionen sker några dagar förut, och så väl vid den, som vid sjelfva högtidligheten, admitteras man, mot erläggande af en frivillig gåfva. Insamlingen användes alt sätta fattiga prestsöner ut i lära. Ibland- 1880 - T85

saker som vid dessa tillfällen exeqveras äro Handels Dettingen, Te-Deum och Jubilate, tillika med Hallelujah for the Lörd God Omnipotent reigneth, ur Messias, samt den stora kröningshymnen af samme oförliknelige mästare.

EN KUR PÅ HOFVET. ETT MYSTERIUM.

Den 15 juni hölls den första kuren efter H. M. Georg den fjerdes uppträdande på thronen, i Buckingham-house. Ryktet berättade att pöbeln, förbittrad öfver att drottningen blifvit förbuden att deltaga i den, beslutit att göra hela härligheten om intet. Till förekommande deraf voro starka detachemanger af trupper till häst och fot uppställda i parken, och polisen hade fått befallning att hålla alla vägar till palatset fria från de påträngande folkmassorna. Detta var likväl ej så lätt verkstäldt, ty oräkneliga skaror strömmade till parken; i hvarje ansigte läste man en hotelse, och de bittraste anmärkningar yttrades högljudt emot monarken. Allt aflopp dock utan buller. Redan kl. 1 började de kurande ankomma, och till kl. 4 följde vagn på vagn i en oafbruten sträcka. Jag och en landsman, hr N., hade fattat posto på ett ställe, der vi beqvämligt kunde betrakta de syperba ekipagerne och de eleganta damerna. Så mycken rikedom, prakt och skönhet har väl intet hof kunnat etalera. Nedanför palatset var en stor fältmusik uppställd, som blåste hela tiden. De kungliga prinsarne och prinsessorne kommo eskorterade af kavalleri.

Kort efter kl. 4 började sällskapet att bryta upp. Jag och hr N. gjorde våra små anmärkningar öfver dagens händelser, då en gentil herre bredvid oss, hvilken förut ådragit sig vår uppmärksamhet derigenom att prinsessan af Glouce-86

ster vid förbifarten mycket artigt besvarade hans helsning, böljade en konversation med oss om etiketten vid kurer i särskilta hof. Han tycktes vara mycket instruerad, hade varit öfver hela Europa, och talade rätt bra

engelska, ehuru han bröt mycket. Han underrättade sig om hvad landsmän vi voro, och detta gaf anledning till förfrågningar om vår konung, hvad han gjort för landet, om han vore älskad o. s. v. Vi svarade honom allt hvad undersåtlig vördnad ingaf, och det med så mycken mera liflighet som han, af några indirekta anmärkningar att sluta, ej tycktes vara alldeles utaf vår mening. "Nå", tillade han, "har prins Gustaf stort parti i Sverige?" — "Stort parti?" svarade hr N. "han har intet parti alls, och om han förut haft något, har han förlorat det derigenom att han ingått i rysk tjenst." Detta oväntade svar syntes vara, hvad boxarne benämna, "a poser", ty han lemnade oss i ögonblicket, med en förnäm helsning och ett spetsigt "adieu, messieursl" åt våra gissningar hvem i all verlden den mysteriösa personnagen kunde vara. Tvenne dagar derefter blef gåtan upplöst, då han uppkom i Sir Joseph Banks bibliotek, der hr N. var, och blef anmäld såsom, om jag ej misstar mig, guvernör hos prinsen utaf Wasa.

KOBfSEKRERANDK AF METHODIST-MISSIONXRER.

Ibland de mest rörande och högtidliga tillfällen jag sett var, i går afton (9 nov.), en konsekration af tvenne methodist-missionärer, bestämde för söderhafvets öar. Akten böljade med en hymn och bön, hvarefter en af officianterne erindrade församlingen om sammankomstens ändamål, lemnade en kort underrättelse om consecrandi, samt uppmanade derpå desse att sjelfva redogöra för sig. Den förste var en ung man med- 1880 -

T87

ett intressant och melankoliskt utseende. Han var född af fattiga föräldrar, och hade erhållit sin första undervisning i en söndagsskola. Här fick han först lust att läsa det goda Guds ord. En fullkomlig förändring hos sig räknade han likväl ej förrän ifrån ett ögonblick tre år tillbaka, då han, med anledning af apostelen Pauli bref till de Romare, började att öfverväga läran om en syndares rättfärdiggörelse genom tron. En hel natt tillbragte han under bön och tårar. I början blef han förlöjligad och förklarad för en fantast, men man kom snart på andra tankar. Hans slägtingar ville nu öfvertala honom att blifva prest, men en helig rysning fattade honom alltid vid en dylik föreställning; han ansåg sig ej vuxen, ej värdig ett så heligt kall; han var "svartsjuk om Guds ära." Han kunde likväl ej motstå deras böner att uppträda som offentlig talare. Han misstrodde sin förmåga, men den välsignelse som åtföljde hans bemödande uppenbarade snart Guds kraft hos den svaga. Han böljade nu läsa missionsskrifter, och mången gång hade han derunder varit så rörd att han måste lägga boken bort. Snart kände han sig kallad till samma värf. Länge kämpade han med sig sjelf, och sökte att förjaga föreställningen derom, men den återkom beständigt med ny liflighet; han brottades med Gud, och måste ge sig fången. Hans beslut var taget att predika evangelium för dem som sutto i mörkret och dödsens skugga, och att utgifva sig Gudi ett heligt och lefvande offer. Med bön och tårar hade han beredt sig dertill, och ännu samma afton på vägen till kapellet hade han anropat Gud att få dö på stället, om han misstog sig om sin kallelse. Hellre, tusen gånger hellre, ville han underkasta sig det mödosammaste arbete, och i sitt anletes svett förtjena sitt bröd än att som en förrädare åtaga sig ett kall, så dyrt, så ansvarsfullt och heligt. — Den andre beskref äfven sina strider med sig sjelf, och sina vänners böner att afråda honom från hans föresats. Likt den unge Samuel hade han hört Herrans röst, som kallat honom; likt den ninevitiske profeten hade han88

- 1890 -

velat Ily från Gud. Han hade sökt att lugna sitt samvete med föreställningen att han med välsignelse kunde bliiva en "lokal predikant", och att en sådan verkningskrets vore stor nog för hans förmåga. Förgäfves! förebråelsen följde honom dag och natt, tilldess han sluteligen öfvermannad måste gifva vika, och utropade: "Si! här är jag. Du kallade mig. Tala, Herre! ty din tjenare hörer till. Du hafver dragit mig. Du hafver varit mig för stark, och du hafver vunnit." Han hade tagit afsked ifrån verlden. Faror och död hotade honom, men han var beredd att möta dem såsom en Jesu Christi stridsman. Ännu i sista ögonblicket hade hans anhörige och vänner förenat sina böner att förmå honom att uppgifva ett så vådligt företag, men med profeten hade han svarat: "Herren hafver öppnat mig örat, och jag är icke ohörsam, och jag går icke tillbaka." Hans hustru hade beslutit att dela hans mödor och faror. Då han beskref afskedet från sin gamla mor, som han aldrig väntade att återse på jorden, och hvars ögon en främmande hand snart skulle tillsluta, blef der en gråt och en klagan så hög och allmän att den helt och hållet öfverröstade talaren.

Consecrandi besvarade sedan några frågor om sin tro och sina pligter. De vigdes derpå med bön och händers påläggning, och en bibel lemnades till hvar. Efter en guddomlig hymn knäföll hela församlingen under en tyst bön för dem, — en i sanning vältalig tystnad. Missionärernes instruktion upplästes, och efter åter en bön och en afsjungen vers åtskildes församlingen omkring kl. 10 om aftonen, med ett djupt intryck af tillfällets högtidlighet.- 1820 -

89

memoar af h. m. drottning carolina amelia elisabeth.

h. m. georg dkn fjerdes gemål.

Hennes majestät är dotter af afledne hertigen af Brunswig. Hennes mor var syster till Georg den tredje. Hon blef född den 17 maj 1768, och uppfostrades i ett hof som ej skall hafva varit fritt från tidehvarfvets sjelfsvåld. Hon gjorde här, ännu helt ung, bekantskap med en irländsk officer, som var aid-de-camp hos hennes far. En kärleksförbindelse uppstod emellan den lifliga prinsessan och den tappre krigaren, en förbindelse som befästades genom omständigheter af en ganska romanesk natur.

Prinsessan emottogs i England med alla bevis af tillgifvenhet och aktning. Det furstliga paret förmäldes den 8 aprill 1795, och nationen betygade på allt sätt sin glädje. Prinsen var då landets afgud. Naturen hade varit frikostig emot honom i personliga behag. Under sådane förhållanden och med alla fördelarne utaf hans börd är det icke underligt att Amor gjort en eröfring af honom innan Hymen beseglade föreningen emellan honom och hans gemål. Man vill veta att det fursteliga paret aldrig sofvit mer än en enda natt tillsamman. Å ingendera sidan äro gissningarne om anledningen till kölden dem emellan smickrande. Vare härmed huru som helst, så inträffade snart omständigheter som störde det unga parets sällhet, och personer saknades ej heller som af egennytta ökade oenigheten. De höga makarne skildes åt till säng och säte, men bodde ännu någon tid under samma tak. Ingen fanns som gick emellan att försona dem. Breschen blef snart större. Bref af obehagligt innehåll ifrån prinsessan till hennes mor föllo uti prinsens händer. Allt hopp om försoning var nu ute.

1090

- 1820 -

Emellertid blef hennes kunglig höghet förlöst med en dotter, prinsessan Charlotte af Wales. Tre månader derefter erhöll hon ett särskilt etablissemang på Blackheath, 5 \ engelsk mil utom hufvudstaden. Hon blef der bekant med Sir John Douglas och hans fru. Denna bekantskap öfvergick till förtrolighet, men upphörde 1814, då prinsessan för-böd lady Douglas sitt umgänge.

1 början af november 1805 underrättades hennes kunglig höghet genom hertigen af Sussex att Sir John Douglas meddelat honom vissa omständigheter rörande hennes uppförande, hvilka för regentens heder och en obefläckad thronföljd måste komma till hans kunskap. På befallning aßemnade nu Sir John Douglas och dess fru en skriftelig uppgift om facta rörande prinsessan, som, utom annat, var beskylld att hafva födt ett barn i hemlighet. Detta dokument blef lagdt för konungen, som uppdrog åt lorderne Erskine, Spencer, Grenville och Ellenborough att undersöka saken. Sedan en mängd vittnen blifvit hörda afgåfvo lorderne sin berättelse till konungen, hvari de förklarade att ingen anledning fanns till den föfmodan att hennes kunglig höghet, efter uppgift, 1802 blifvit förlöst med barn, men att de, å andra sidan, icke heller kunde förneka att en mängd omständigheter företett sig rörande prinsessan, hvilka, om sannfärdiga, förtjenade det allvarsammaste afseende.

Denna skrifvelse var åtföljd utaf vittnesmålen, hvaraf några ingingo i ganska smutsiga detaljer. Prinsessan skref nu bref på bref till konungen, hvari hon sökte att ursäkta sig, och slöt med begäran att blifva åter emottagen vid hofvet och derigenom frikänd uti verldens ögon. Dessa bref lades för konseljen, som afgaf det utlåtande att den ej fann skäl att afstyrka hennes kunglig höghets begäran, men ansåg tillika för oundgängligt att hans majestät måtte genom en aMvarsam förmaning förständiga henne att iakttaga mer försigtighet i sitt uppförande.- 1890 -

91

Denna admonition blef prinsessan tillställd genom lörd Erskine. Allting var nu arrangeradt och dagen redan utsatt för hennes besök på hofvet, då prinsen af Wales anhöll att detta måtte blifva uppskjutet tilldess han fått samtala med konungen.

Prinsessans rådgifvare böljade nu ändra ton. Ifrån att hafva varit klagande blef den på en gång hög och trotsig. Prinsessan skref till konungen, och föreställde honom det hårda uti hennes belägenhet, samt hotade att vädja till allmänheten, om hon ej genast erhöll ett passande etablissemang och blefve emottagen af den kungliga familjen. Emellertid ombyttes ministären. Whigs, som förut voro det herrskande partiet, gingo ut, och Perceval blef allrådande. Intet hinder var nu i vägen för prinsessans emottagande. Detta skedde, och hon inflyttade i Kensington-palace.

Perceval hade allt hittills varit prinsessans beskyddare. Han hade försvarat hennes heder, han hade återställt henne vid hofvet, han hade öppnat ett palats för henne; men, meni-skosinnets ombytlighet! äfven han förändrade sig, och lemnade henne åt sitt öde sedan prinsen emottagit regeringen. Hon blef åter ett mål för smädelse och spioneri, men iakttog en stolt tystnad, och kanske skulle hon förblifvit i sin obemärkta enslighet, om ej hennes moderliga känslor sårats genom det tilltagande tvång som med hvar dag försvårade för henne umgänget med sin dotter.

Sluteligen utbrast hennes förtrytelse. Hon kunde ej längre uthärda de beständiga beskyllningar som gjordes henne och förödmjukelsen att se sig blottställd nästan för sitt eget btrns förakt. Hon skref till regenten och uppmanade honom att lägga för publiken allt som hade gemenskap med undersökningen 1806. Brefvet skickades obrutet tillbaka, men dess innehåll blef snart bekant, och allt var parti för eller emot henne.

Ändtligen skickade prinsessan (den 1 mars 1813) ett bref till underhuset, som underrättades att hon genom lörd92

- 1820 -

Sidmouth erhållit del af en offentlig handling, som blifvit uppsatt på prinsen-regentens befallning af några uti hemliga konseljen, till hvilka man rådt honom att öfverlemna vissa papper rörande hennes uppförande och karakter. Hon vädjade till parlamentets rattvisa, och begärde en öppen undersökning om sitt uppförande. En debatt hölls i anledning häraf i underhuset för slutna dörrar, hvaraf resultatet blef att lörd Castle-reagh nödgades erkänna prinsessans oskuld. Kort efter utkom den så kallade "Boken, eller den grannlaga undersökningen," som gjorde slut på all den hemlighet hvari denna sak hittills varit inhöljd.

Borgerskapet i London blef nu sammankalladt, och på en motion af ålderman Wood beslöt man att en skriftelig lyckönskan skulle till prinsessan öfverlemnas i anledning af dess seger öfver smädelsen och hatet. Detta exempel följdes af andra städer. Under det att allmänna tänkesätt på detta sätt yttrade sig var prinsessan dock förvist från hofvet. Hennes mor gjorde henne 1807 ett besök, och dog i England. Hennes bror föll uti en slagtning. Så förföljdes hon af olyckan. Då prinsen emottog regeringen anslog parlamentet hans gemål 50,000 pund i årlig inkomst, men hon behöll endast 35,000, och vann derigenom mycket opinionen för sig. Utsatt för oförrätter af alla slag, lemnade hon 1814 England, och sökte att förströ sig genom resor. 1816 blef hon underrättad om sin dotters förmälning med prinsLeopoId af Sachsen-Coburg, och följande året om hennes död. Hon hade nu färre skäl än någonsin att återvända till England, och flyttade ifrån ett ställe till ett annat undan melankoliens onde ande som qvalde henne. Engelska regeringen höll öfverallt spioner på henne. En person. skickades från kabinettet, som uppsnappade alla berättelser om henne. Hannoverska ministern vid romerska hofvet, baron Ompteda, köpte icke allenast främlingar och hennes egna domestiker att bevaka hennes steg, utan hade tillochmed, påstår man, vidtalt en smed att dyrka upp hennes— 1830 -

93

skrifpulpet Engelska sändebuden utrikes voro förbudne att visa henne någon annan tjenst än att skaffa henne pass. Öfverallt möttes hon af förödmjukelser.

Emellertid alled Georg den tredje. Prinsessan, som i och med det samma var drottning, underrättades om detta dödsfall endast genom ett enskilt bref. I början voro åtskilliga rykten i omlopp. Somliga påstodo att hon redan var

i London, medan andra försäkrade att hon aldrig skulle komma dit. Detta blef slutligen ett ämne för betydliga vad.

Man berättade likväl snart med mera tillförlitlighet att hennes majestät redan befann sig i Frankrike på sin återväg till England. En lady Hamilton och ålderman Wood reste emot henne till St. Omer. Från Villeneuve le roi skref hon (den 29 maj) till lörd Liverpool, underrättade honom om sin afsigt att inträda i London den 3 juni, och begärde att en kunglig jagt måtte vara henne till mötes i Calais. Härpå följde intet svar. Auktoriteterne i Calais fingo genom en telegraf-depesch befallning att ej visa henne någon uppmärksamhet, och kommendanten lät underrätta de der varande engelsmän, som utgjorde ett antal af omkring 3,000, att om försök gjordes till yttrande af allmän aktning, skulle han förhindra det. Drottningens advokat, hr Brougham, mötte henne i St Omer, och med honom ankom lörd Hutchinson, som hade i uppdrag att göra henne propositioner, och hvaraf hon utbad sig att få del så fort som möjligt. Lorden svarade att han ej hade skrifteliga order, utan endast nigra memoranda. Hr Brougham yttrade, å drottningens vägnar, sin förundran deröfver, men lemnade honom trenne timmars betänketid, hvarefter hennes majestät ville emottaga hans meddelande. Några minuter före den utsatta tiden erhöll hr Brougham bref från lorden, hvari han tillkännagaf att han ej hade någon proposition i bestämd form, men att hufvudinnehållet af hans samtal med lörd Liverpool vore att man ville anslå hennes majestät en årlig summa af 50,000 pund,94

- 1890 -

mot villkor att hon ej antog namn af engelsk drottning eller någon annan tittel tillhörande kungliga familjen, samt förband sig att ej vistas inom det förenade riket, eller ens besöka det, emedan följden i ett sådant fall blefve en anklagelse inför parlamentet. Detta uppretade drottningen i aldrahögsta grad, och ingen kan undra deröfver. Hr Brougham anbefalldes att svara att hennes majestät omöjligen kunde lyssna till ett sådant förslag. En kurir blef strax afsänd för att betinga en paketbåt. Vagnarne befalltes fram, och en half timma derefter voro drottningen och hennes svit på vägen till Calais. Afresan skedde med så mycken hast att hr Brougham ej fick tid att följa med. Orsaken till denna brådska blef efteråt förklarad. Lörd Hutchinson hade nemligen råkat säga att han ofördröjligen väntade en kurir ifrån Paris, och drottningen, som befarade att den möjligen kunde ha för afsigt att hindra hennes resa, tog det raska steget att genast fara. Kl. half 10 samma afton (den 4 juni) ankom hon till Calais, och gick strax om bord på "prins Leopold."

Lörd Hutchinson var så litet beredd på denna afresa att han höll på att skrifva till hr Brougham då drottningen for förbi. Han erböd sig i sitt bref att skicka en kurir till London för att inhämta instruktioner, blott hennes majestät ville låta honom veta om hon antog någon af de henne gjorda propositioner. Brefvet skickades efter drottningen till paketen, men hon svarade ej derpå. Man tror att regeringen gerna gifvit henne ända till 100,000 pund om året för att blifva af med henne uti England. Hennes beslut att återkomma var ett åskslag för ministrarne. — Klockan 7 följande morgonen var paketen under segel.

På engelska sidan om kanalen underrättades man om drottningens ankomst genom den kungliga vimpeln på masten af paketen. Den största förvirring rådde uti Dover. Militären visste ej huru drottningen skulle emottagas. Slutligen beslöt kommendanten att gifva kunglig salut. Detta gjorde95 - 1830 -

innevånarne i Dover mycket nöje, hvilka i stora skaror strömmade till stranden. Drottningen landsteg kl. 1, helsad af styckeskott, och välkomnad af tusende hurrarop. Trängseln var här sådan att hon måste taga sin tillflykt till det första hotellet i hennes väg. Efter en stunds hvila gaf hon audiens it en deputation af borgerskapet och en annan utaf damer, som lyckönskade henne till sin återkomst. Klockan 7 om aftonen steg hon i sin vagn, som drogs under hurrarop af folket utur staden. På ömse sidor var vägen uppfylld af å-skådare, som med höga fröjderop betygade sitt deltagande.

Klockan 10 samma afton ankom hennes majestät till Canterbury. Det var då nedmörkt, och scenen fick här ny liflighet genom de många facklorna som buros framför vagnen. Redan utanför staden emottogs hon utaf auktorite-terne på stället. Följande morgonen fortsattes resan. I alla byar under vägen visades samma entusiasm. Man jublade och ringde med alla klockor. Hvartenda ögonblick ökades drottningens svit, så att den slutligen

utgjorde en oändlig sträcka af åkande och ridande.

Klockan 7 om aftonen framkom drottningen til) London, der man i flere timmar väntat henne. Entusiasmen här står ej att beskrifva. Den starkaste åska skulle hafva blifvit öf-verröstad af fröjderopen och handklappningarne. Man hade ej ärnat passera regentens residens, men man tvingades af de medföljande skarorne att taga denna väg. Drottningen afsteg vid ålderman Woods bus. Från en balkong helsade och tackade hon de oräkneliga skarorne. Om aftonen voro husen på många ställen illuminerade.

Samma dag som drottningen ankom till London lät konungen underrätta öfver- och underhuset att han fann för nödigt att meddela dem vissa papper rörande hennes majestäts uppförande, med begäran om vidtagande af de mått och steg som kronans heder kräfde. Lörd Liverpool föreslog i öfverhuset att dessa handlingar skulle granskas af ett hemligt96

- 1890 -

utskott af femton ledamöter valde genom ballottering, och att desse skulle gifva de andra del af inneh&llet. Utskottet valdes, men undersökningen uppsköts ännu, i hopp om en förlikning.

Dagen efter underrättade hennes majestät underhuset att hon blifvit föranliten att återkomma till England i anledning af de steg regeringen tagit emot hennes lugn och heder, och att hennes enda afsigt vore försvarandet utaf sin karakter och sina rättigheter. Hon hade erfarit med förvåning att man ernade anklaga henne på skriftliga angifvelser, och att dessa skulle lemnas till ett hemligt utskott. Hon fordrade en öppen undersökning, der hon såg anklagare och vittnen emot sig, — en rättighet som ej ens var den ringaste undersåte nekad. Intör monarken, parlamentet och nationen protesterade hon mot en hemlig domstol. Denna skrifvelse blef emottagen med höga bifallsrop. Lörd Castlereagh föreslog underhuset att, till en början blott, utse en kommitté, som skulle undersöka om ifrågavarande handlingar innehöllo skäl för vidtagandet af någon åtgärd, men han kunde likväl ej dölja , sade han, att de syntes honom högst betänkliga.

Fredagen (den 3 juni) lät drottningen underrätta mi-nistèren att hon ville emottaga hvilken proposition som helst som vore förenlig med hennes heder, men förklarade uttryckligen att erkännandet af hennes rang och privilegier måste blifva grundvalen för en öfverenskommelse. Sedan dessa blifvit henne försäkrade ansåg hon allting annat utaf mindre vigt. Ett oeftergifligt villkor var likväl att hennes namn skulle införas i liturgien, och att hon skulle presenteras vid utländska hof såsom engelsk drottning. Fyra sammanträden höUoB uti ämnet, men som man å ingendera sidan ville gifva efter uträttades härmed intet. Lika liten framgång hade en deputation från underhuset, anförd af den berömde filantropen Wilberforce, som föreslog hennes majestät att afstå ifrån sina pretentioner. I en sådan sakernas belägenhet beslöt ministèren- 1820 -

97

att företaga granskningen af de mysteriösa papperen uti "den gröna påsen", af hvars öppnande, en ny Pandoras ask, man å alla sidor befarade olyckor.

Efter genomläsandet af dessa handlingar afgaf sekreta utskottet i öfverhuset sin berättelse, hvarutaf upplystes att hennes majestät, enligt en mängd trovärdiga personers öfverensstämmande vittnesbörd, var beskylld för äktenskapsbrott med en utlänning, och ett lättfärdigt, för hennes rang och börd högst förklenligt uppförande. Utskottet ansåg dessa beskyllningar så nära röra, icke allenast drottningen personligen, utan äfven kronans värdighet och landets heder, att det var oundgängligen nödvändigt att de blefvo föremål för en öppen undersökning. I anledning häraf föreslog lörd Liverpool en "bill of pains and penalties", hvaraf följande var hufvudsakliga innehållet: "Som f. d. hennes kunglig höghet prinsessan af Wales, nu drottning Carolina Amelia Elisabeth, år 1814, under sitt vistande i Milano, tagit i sin tjenst en utlänning af lågt stånd, vid namn Bartolomeo Pergami, och en högst oanständig och förnedrande förtrolighet ägt rum emellan hennes kunglig höghet och honom; och som hennes kunglig höghet icke blott befordrat honom till en hög plats uti sitt hof, utan ock gifvit honom synnerliga bevis af bevågenhet, förskaffat honom riddareordnar och hederstittlar, äfvensom förärat honom en låtsad orden, som hon sjelf, utan laglig makt och rättighet, företagit sig att stifta; och som hennes

kunglig höghet, förgätande sin egen heder och sin upphöjda rang, uppfört sig emot nämde Pergami, både enskilt och offenteligen, med en oanständig och anstötlig frihet, samt med honom underhållit en oloflig och skändelig förbindelse; så beslöt parlamentet, för att uttrycka sin djupa känsla i anseende till ett så skändeligt och brottsligt uppförande, och för att ådagalägga sin billiga aktning för kronans och nationens

heder, att hennes majestät skall ifrån utfärdandet af denna akt beröfvas sin tittel utaf drottning, tillika med alla de fri- och rättigheter hvilka i sådan egenskap tillkomma henne, och att äktenskapet emellan hans majestät och henne skall vara för evärdeliga tider upplöst och upphäfvet."

Denna motion väckte i underhuset mycket motstånd. En ledamot (Sir R. Fergusson) besvor ministrarne att ej inbilla sig att den jäsning som rådde utom parlamentet vore ett tomt rop af några desperata personer. Den var uttrycket af en allmän känsla, ifrån den ena findan utaf riket till den andra. Frågan Yore icke här om hennes majestät var brottslig eller ej, utan om hon blifvit rättvist behandlad. Han hade hört att beskickningen till Milano medfört en kostnad af 35,000 pund. Med hälften af denna summa, påstod han, skulle man i Italien kunna förstöra hvar enda mans och qvinnas heder. Vittnesmålen voro köpte af de lägsta och gemenaste personer. Man kunde vara viss att nationen kände lifligt vid detta tillfälle, och att orättvisan emot drottningen väckte hela landets deltagande och harm. En annan (hr Creevey) tillade, att hela denna afltør var ny och exempellös. Den var si mycket betänkligare som en af kronans icke ansvarige tjenstemän stod i spetsen för den samma. Det var vice-kansleren Leach som hade infört detta spionsystem och uppeldat konungens hämdbegär. Ingen kunde hafva handlat mera trolöst mot sin konung. Det var omöjligt att beräkna följderne för honom af detta vådeliga steg. Det var påtagligt för livar och en att denna rättegång hvarken vore mer eller mindre än en enskilt anklagelse, emedan konungen önskade att blifva af med sin gemål. Han borde likväl sjelf hafva rena händer, och icke hafva förgätit hvad den store läraren sade: "den der är utan synd, han kaste första stenen." Ordet rekrimination kunde väl ej nyttjas här, men då billen innehöll att hennes majestät begått äktenskapsbrott, vore det paria-

mentets pligt att undersöka, om hans majestät ej underhållit en brottslig förbindelse o. s. v. *)

En hr Bennett yttrade att förtrytelsen var allmän emot ministèren. Han hemställde om det sekreta utskottet, likt Cesars gemål, icke blott vore utan fläck, men äfven öfver en misstanke. Fyra af ministrarne sutto uti detta utskott. Folkets harm var väckt, ty det såg att drottningen var dömd på förband. Han trodde att hvart hjerta borde ömma för ett värnlöst och oförrättadt fruntimmer. Och hvem var hennes förföljare? Det var hennes egen gemål, det var landets konung och herre, — herre, tack vare Gudi ej öfver deras samveten, frihet, lif och egendom, men som dock ägde alltför stor inflytelse, äfven öfver dem som skulle dömma drottningen, genom sin rättighet att utdela band och tittlar. — Detta >ar "bitter salso", och likväl nödgas man här att hålla till godo med hvad som är ännu mer osmakeligt. Så yttrade L ex. earl Grosvenor under en debatt den 30 november i öfverhuset: "Jag har hört berättas att konungen skall hafra befallt ärkebiskopen af Canterbury att utstryka drottningens namn utur handboken. Är detta sannt, då får jag säga, att om jag varit ärkebiskop, så, hellre än att efterkomma något så gement, skufle jag hafva slungat boken i ansigtet på den som ålagt mig att begå denna laglösa och omenskliga handling, oeh hellre än att, såsom lord-kansler, sätta mitt embetssigill under en sådan befallning, skulle jag hafva kastat det på golfvet, och med förakt trampat derpå. **) Detta är un pen trop fort, det måste man medgifva.

Man kan knappt förestftlla sig den jäsning och den partianda som yttrade sig under ransakningens fortgång. De mini-

*) Af grannlagenhet för I äta rso äro uttrycken hir mycket mildrade. Da firo i originalet så itarka och sä rakt på saken tom möjligt.

**) Qaeen'» Trial p. p. 557 och T55. III vol.

steriella bladen skymfade och förlöjligade drottningen pä det obarmhertigaste, medan oppositionstidningarne, med samma blinda nit, gjorde svart till hvitt, och försvarade de aldrastörsta obetänksamheter. Aldrig har pressen varit mer nedsmutsad än under denna skändeliga rättegång, och likväl aldrig lästes de allmänna bladen med mer begärlighet. "The Times," med sin vidsträckta cirkulation, stridde väldeligen för drottningen ; men huru bittert några af de andra tidningarne an-grepo henne kan ses af ett exempel ibland tusende. I "the Western Luminary" hette det en dag: "Skall en qvinna, som lika öppet dyrkar Bacchus som Venus, — skall en qvinna som, om hon funnes på våra gator, blefve skickad till tukthuset och finge ris, — skall hon blifva kallad den lidande oskulden?"

Rättegången böljade den 19 augusti (1820) med uppläsandet af anklagelsen mot drottningen. Den var den smutsigaste man kan föreställa sig, och ingick i detaljer som endast skicka sig för en engelsk domstol. Den innehöll en oafbruten berättelse om hennes majestäts resor och äfventyr ifrån det ögonblick hon lemnade England (1814) till hennes återkomst (1820), hvaraf läsningen upptog tvenne dagar. Många ställen deri väckte förvåning, äckel och löje. Ibland de af senare slaget var berättelsen om en orden som drottningen stiftat i Jerusalem, kallad Sanctæ Carolinæ-orden, vid hvilken hon utnämt Per gam i till stormästare. Som anklagelsen var slutad och det första vittnet framkallades, inträdde drottningen i öfverhuset, åtföljd af en lady Hamilton; men vid åsynen af Majochi, hvilken i flere år varit uti hennes tjenst, skrek hon hastigt till: "Theodor? å nej! å nej!" och begaf sig genast utur rummet. Man förklarade detta på olika sätt, dels som ett uttryck att hon nu ansåg allting förloradt, dels som ett yttrande af smärta och förvåning att en person som så länge varit i hennes tjenst och åtnjutit så mycken godhet — ty alla berömma drottningen för dess bemötande mot sin betjening, — skulle framträda såsom vittne emot henne.- 1890 -

Under ransakningen var jag tvenne gånger i öfverhuset. Pärerne hade rättighet att bortgifva två entrébiljetter hvarannan dag, och genom en svensk grefve Hamilton, då i London, som är beslägtad med hertigen af samma namn, fick jag "an order of ad mission." Huset hade för tillfället blifvit inredt på ett nytt, ganska praktfullt sätt. Sedan bönen var förrättad af yngsta biskopen, och pärerne blifvit uppropade, slogos, på lord-kanslerens befallning, dörrarne dånande upp, och en här af advokater — horresco referens — med sina digra, pudrade peruker, sina sida, svarta kåpor, sina gammalmodiga prestkragar och tjocka luntor under armen, marscherade med stormsteg bugande in. Vittnena inkallades, och förhöret började. Som de fleste utaf dessa voro utlänningar hade man, å ömse sidor, tolkar, som kontrollerade hvarandra. Hvart enda ord som yttrades antecknades af husets snabbskrifvare, och kollationerades genast. Tryckta kopior af vittnesmålen utdelades derefter till pärerne. I sin egenskap af domare visade desse, i mitt tycke, nog mycken partiskhet, och gjorde vittnena stundom frågor som voro både löjliga och oanständiga. Sessionen räckte hvar gång från kl. 10 förmiddagen till kl. 5. Huset var i egentlig mening belägradt af militär och polis-betjening, för att afhålla pöbeln, som med yttersta nyfikenhet afvaktade målets fortgång.

illuxination i london i anledning af killens hot drottningen förlorande, den 17, 18 och 30 november 18110.

Saken såg redan högst betänklig ut för hennes majestät, och de fleste trodde att hon var förlorad, då billen, ett, tu tre, den 17 november, blef öfvergifven. Af pärerne voterade 108 för billens tredje läsning, och 99 emot den, hvilket gaf mini-102

strame en majoritet af 3 röster. Denna ansågs likval för så obetydlig, att lörd Liverpool måste sjelf erkänna att saken var förlorad, och lemna den förhatliga billen, som ett skeppsvrak, åt sitt öde. Earl Grey anföll nu ministrarne, som en segrare en flyende fiende, med den aldra största bitterhet. Han anklagade dem för den gröfsta uraktlåtenhet af pligt. De hade förrådt sin konung, skymfat sin drottning, och gifvit en skandal åt allmänna sedligheten genom utspridande af de afskyvärda och äckliga vittnesmål 6om huset så länge nödgats höra. Han försäkrade ministrare att nationen ej skulle nöja sig med billens öfvergifvande, utan äfven fordra en sträng redovisning af dem.

Emellertid flög ryktet om den oförmodade utgången af billen med utomordentelig hänryckning och hastighet från. mun till mun. Budbärare störtade åt alla sidor att meddela den fröjdefulla nyheten, och inom ett par timmar fanns ingen i den omätliga staden som ej var derom underrättad. Packets glädje yttrade sig genom hurrarop, omfamningar och de löjligaste kaprioler. Man väntade att någon dag skulle genast blifva utsatt till en allmän illumination, och de fleste beslöto att afbida den; men många kände ej tygla utbrottet af sin hänryckning, och yttrade den genom en slösaktig mängd af ljus och lampor. Hos några ministeriella obskuranter inslo-gos fönsterne, så att man slutligen nödgades läsa "upprors-akten" och utskicka ridande patruller att skingra pöbeln. Följande aftonen var illuminationen ännu allmännare, men den största och brilliantaste var den 20 november. Hvem kan beskrifva ett sådant skådespel? Stad och ström voro i en låga. Allt hvad rikedom och fantasi kunna åstadkomma var här etaleradt. Somliga af husen voro utvändigt helt och hållet klädda med lampor af de rikaste ffcrger. London hade utsändt alla sina myriader, som strömmade ät olika håll att se den ovanliga synen. De fleste buro hvita kokarder, såsom en oskuldens sinnebild, hvars triumf ma* ansåg sig Gra. "The- 1890 -

queen for ever! (lefve drottningen!) var dagens lösen, hvarmed de som möttes helsade hvarandra. Med stadens klockor ringdes ""a merry peal," bara glädjefulla toner. Raketer och svärmare foro fräsande omkring, och strödde sitt guldregn i luften, och på alla sidor hördes en oafbruten kanonad. Stora skaror af rabbulister ("of the rabble") ströko omkring staden med facklor och standarer, under harmoni af nasala klarinetter, grymtande valdthorn, smattrande trumpeter , hvisslande flöjter, gnäggande positiver, gnällande fioler, hväsande panpippor, åskande bastrummer, och turkisk och hednisk musik af tenntallrikar, kastrull-lock, stekpannor, samt då och då en klingklang af några anti-reginala rutor, — ett förfärligt tutti 1 Af transparanger fanns en oändlighet, de fleste kari-katurer, löjliga, gemena, bittra, alla tydande på deltagandet för drottningen. En föreställde t. ex. hennes majestät in le-bensgrösse, med motto "Bäddad Oskuld." På andra stodo "Oskuld och Dygd Segrande." — "Ståndaktighet och Sanning." — "Carolina, dem till trots Regina," (drottningens ord, då hon underskref protesten emot billenJ. En transparang föreställde drottningen ankommande till England och emottagen af Britannia, med motto: "Och Gud sade, det är icke godt att Georg är allena; jag vill skicka honom ena hjelp." På en auktionskammare voro porträtter af ministrarne, med underskrift: "Om några dagar komma tjugeåtta elastiska samveten att till den högstbjudande försäljas." Hos en apotekare stod: "Doktor N. N. (menande lörd Sidmouth, son af en qvacksal-vare,) stackars mani har blifvit sjuk och nödgats svälja sitt eget piller, hvilket han gjort så förbannadt stort, att det ej gick ner i någon annan hals än den narrens egen." Ifrån fönsterna voro fanor utsatta, med deviser. Vid ett rep spändt tvers öfver en gata voro några af de italienske vittnena hängda in efligie. Detta gladde packet synnerligen, och det var löjligt att höra de anmärk-104

ningar som gjordes. — På samma sätt har man uttryckt sina tänkesätt i landsorterne. Dessa saturnalier hafva gifvit polisen mycket besvär. Den har gripit en mängd ficktjufvar. Några o-ljcksliändelser hafva äfven tilldragit sig. På en handtverkares hustru tog förladdningen från ett pistolskott radikaliter bort näsan. En svärmare kreverade emellan hästarne för en karrickel. Dessa störtade in ibland de täta massorna, och många nedtrampades. Besynnerligt nog förorsakades blott en eldsvåda. Detta var hos en tunnbindare. När elden blifvit släckt upptäckte man orsaken. I en vrå af köket fann man en nästan uppbränd katt med en svärmare i svansen, som satt eld uti en spånhög.

drottningens procession tiix st. pauls kyrka. (dec. 1890)

Detta var en af de ovanligaste tilldragelser man någonsin sett i London. St. Pauls kyrka var för dagen lemnad till lord-märens och borgerskapets disposition, som lofvat att ansvara för bibehållande af ordning. Alla möjliga anstalter gjordes här för drottningens högtidliga emottagning. Både mä-ren och sheriflerne för detta år tillhöra folkpartiet, och hafva vid åtskilliga tillfällen gifvit ministèren bevis af sin fiendt-lighet. Tusendetals gentlemen till häst hade erbjudit sig att utgöra en hedersvakt, och valde till anförare general Wilson. Hela London var i rörelse. Drottningen, som bodde uti Hammersmith, en by 4 mil utom staden, steg kl. 10 om morgonen uti sin

vagn, under välsignelser och fröjderop, och möttes vid Hyde-park af den stora kavalleri-eskorten. Otaliga skaror hade här intagit tak, fönster, staket, träd och hvarenda plats i parken hvarifrån man kunde se en skymt af processionen. Den rörde sig långsamt för den beständigt till-- 1820 -

105

tagande trängseln. På ömse sidor om gatan var en oafbruten kedja utaf vagnar, uppfyllde med åskådare. Hvar afdelning af eskorten hade sitt standar och sin fältmusik. Fyra redo i bredd, och både herrar och hästar voro prydda med kransar och hvita bandroser. Från Piccadilly, dit processionen ej ankom förrän klockan 11, tog den vägen till St. James"s street, i afsigt att tåga förbi konungens palats. En ny, utomordentligt praktfull anblick mötte här ögat. Deputerade från alla handtverk i London voro uppställde på gatans begge sidor, med sin musik och sina rikt broderade fanor, och slöto sig här till tåget. Då det passerade residenset, Carltonhouse, upphof pöbeln de förfärligaste läten.

Klockan 1 ankom hennes majestät till St. Pauls kyrka, der hon emottogs af city-auktoriteterne, presterskapet och sextio damer, alla klädda uti hvitt. Hon gick, stödd på lord-märens arm, upp till den för henne utsedda platsen. Hon var klädd i en hvit pelis, med hermeliner, turban och en lång slöja, "utan tvifvel", sade de försmädliga ministeriella tidningarne, "för att dölja oskuldens rodnad." De bibelställen som voro af ritualen för dagen föreskrifne, (ty här hålles dageligen bön, med bibelläsning), voro den 140 och 141 af Davids psalmer, hvaraf drottningens anhängare tvifvelsutan gjorde en tillämpning på hennes eget tillstånd. Drottningen hade begärt af biskopen i London att få välja predikant för tillfället, men detta afslogs. Således hölls ej predikan, och vid läsningen af de vanliga bönerne för den kungliga familjen uteslöts drottningens namn. Tåget återvände kl. 2, i samma ordning och med samma yttrande af bifall som förut.

Ministeriella bladen klandrade högeligen detta steg såsom ett hånande af religionen och ett befläckande af kyrkan. De kallade drottningen Sancta Carolina af Jerusalem, radikal-majestätet, pöbeldrottningen, den babyloniska skökan o. s. v.

10106

- 1890 -

Drottningen har sedan, liksom förut, dàgellgen emottagit deputationer både från herrar och fruntimmer, som betygat henne sitt deltagande och sin öfvertygelse om hennes oskuld. Så ren och så godtrogen är nationen.

Ett arbete har sedan utkommit, under tittet af "the Trial of Queen Caroline", i tre starka oktav-band, utgörande tillsamman hela 1,973 tätt tryckta sidor, med en fullständig berättelse öm hela denna utomordenteliga rättegång, med alla dess detaljer, debatterne öfver billen i parlamentet, och porträtt af hennes majestät, hennes amoroso, advokater, och vittnena fi ömse sidor.

svarta boken.

n bok har i år utkommit med tittel af "the Black Book, or Corruption Unmasked", som visar den förfärliga mängd af missbruk som här existera både uti stat och kyrka. Boken innehåller hela 480 Utt tryckta sidor i stor oktav, och sällan lades väl ett sådant syndregister för allmänhetens ögon. Jag vill derur göra några utdrag; de behöfva inga kommentarier, öch må vittna om sig sjelfva. Uppgifterne äro hämtade från publika handlingar, och anses allmänt för tillförlitliga. John Bull bötjar ändteligen märka att han är en stor lastdragare; den allmänna förtrytelsen har vaknat, och behofvet af reform uttalar sig allt mer och mer. Troligen är den ännu fjerran; men här måste dock allt slutligen gifva vika för den allmänna opinionens makt. Således hoppas många att snart se ett reformeradt parlament; men huru vida missbruken komma att dermed upphöra är en annan fråga. De synas vara så inför-lifvade med statskroppen, och hafva så inträngt i hela dess blodmassa, att de endast genom en fullkomlig palingenesis,- 1890 - 107

en radikal reform, kunna utrotas. Så tror åtminstone har mingen.

Auktor börjar med en klassificering af embetsmän, pensionärer och sinekurister, hvaraf synes att 2,344 personer

uppbära årligen af staten 2,474,805 pund. Efter att hafva genomgått namnförteckningen, med hvar och ens inkomst, och i vissa fall en kort biografi, som stundom innehåller rätt tvetydiga meriter, fortfar han: "Vi hafva nu slutat denna katalog af lysande tiggare. Den har blifvit mycket längre än vi önskat ("75 sidor); men den intager för stort rum iförteckningen på våra nationala bördor att blifva hastigt förbigången. Den är ett museum utaf sällsamheter, och innefattar hvarenda länk i en stor kedja. Lik Noachs ark innehåller den både små och stora djur. Den visar allt det lastbara, nyckfulla och orättvisa i det monarkiska regeringssättet, de högsta förtjenster nästan obemärkta, och de största belöningar slösade på liderliga, servila och intriganta personer. Den visar lättjan och lasten, som uppäta den fattiges och arbetarens bröd, och engelska regeringens hemliga maschineri och styrka. Den är en verklig tafla af vår berömda konstitution, åtminstone sådan den uppenbarar sig in praxi, och en utlänning kan deraf hämta säkrare upplysningar om kontrollerne, motvigterne och stöden i vårt system, än af Blackstones ocb De Lolmes visionära beskrifningar."

Såsom exempel af en felaktig polis och sedelösheten i hufvudstaden uppgifves, efter Colquhoun, att der finnes

följande stora antal af liderliga qvinnor.

Af den väl uppfostrade klassen................2,000.

Af personer öfver vanliga tjenare............3,000.

Af personer som antingen varit tjenare, eller blifvit

tidigt förförde . . ..20,000.

Af personer med olika villkor, som dels lefva af liderlighet, dels bo tillsamman med arbetskarlar,

utan att vara gifte ....25,000.

50,000.108

- 1820 -

Detta sedeförderf bestyrkes af en polisrapport som förledet år lades för "the Guardian Society", hvaraf inhämtas att i tre af hufvudstadens församlingar, med 9,924 hus och 59,050 innevånare, funnos 360 bordeller och 2,000 glädjeflickor.

cl vil-listan.

I stället för kronans förra ärftliga inkomster fick konungen i böljan af närvarande regering 300,000 pund per annum för civillistans underhåll. Denna summa blef 1777 ökad till 900,000, samt ännu senare ett nytt anslag gjordt af 60,000 pund. Häri innefattas dock ej på långt när alla de stora summor som kronan tillvällat sig. Konungens och kronprinsens skulder hafva gång efter gång blifvit af nationen betalte. Hvartenda år anslås oerhörda summor att ersätta brister och utgifter som ej äro upptagne på civillistan. 1817 beviljade parlamentet för detta ändamål 500,000 pund, och i år har det gjort ett anslag af 700,000. Så hushållar man här med nationens medel I •)

*) Bland föremålen för dessa extra anslag äro följande, som må'

[jena till exempel pl det hela.

Till ekipage åt Charles Mannars, såsom taleman

i underhuset........... 1,000.

Till den samme, i stället för det silfver som vanligen beviljas talemannen vid hans utnämning . 1,637.

Till skrifmaterialier......................136.

Till reparerande af kungliga jakten......* 1,267.

Till snusdosor åt utlindska ministrar och kuskar 22,510.

Utgifter vid hertig Nicolai besök...... 13,600.

Till Lörd Castlereagh och hertigen af Wellington för deras vistande i Aix-la-Chapelle .... 8,432.

Till möbler i ett rum på kungliga jakten .... 3,195.

Till cn illamination i Madrid vid konung Ferdinands förmälning.................261.

etc. etc.- 1820 -

109

Före närvarande regering visste man ej af hvad man nu kallar handkassa (privy purse). Konungens inkomst ansågs alltid som en allmän tillhörighet, den han fick begagna i och för sin tjenst. Namnet privy purse förekommer väl uti en bill redan 1782, men det var ej förr än långt derefter en viss bestämd summa ansågs såsom konungens enskilta tillhörighet. När, såsom förut blifvit nämdt, 8000 pund anslogos Ull utgifter för civillistan, fick konungen rätt att, med ministrarnes vettskap, använda så mycket deraf som behöfdes för hans enskilta utgifter. De medel som först afsattes för detta ändamål utgjorde 48,000 pund, men då kungliga familjen tilltog, ökades summan till 60,000. Ingenting användes häraf till utgifter för det kungliga hushållet Det är ifrån besparingen af dessa medel och en årlig inkomst af hertigdömmetLancaster som konungens privata förmögenhet i fonderna hopat sig.

Utom the privy purse utgå åtskilliga lifstidsräntor (an-nuities) till kungliga familjen från civillistan.

Vid en blick på hofvet ser man att flere höga lorder bekläda temmeligen obetydeliga sysslor. Så är t. ex. hertigen af St Albans falkmästare (master of the hawks), med en årlig lön af 1,372 pund, markisen af Cornwallis hundmästare (master of the dogs), med 2,000 pund o. s. v. Äfven konungen sjelf har flere sysslor. I en del af riket är han blott prins af Wales. Går man till norr, så hopsmälter han till hertig af Lancaster. Vänder man sig till vester, så uppträder han i den modesta rolen som earl af Chester. Reser man några mil längre bort, så försvinner earlen, och nu tittar en pfaltz-grefve af Lancaster fram. Så spelar den engelske monarken, liksom den berömde aktören Matthews, flere roler i samma dram.110

- 1820 -

kungliga familjens inkomster.

Konungen.

Handkassan................ 60,000.

Af hertigdömmet Lancaster..... 10,000.

Hans Windsor-etablissemang .... . 50,000.

Prinsen-Regenten.

Handkassan................ 70,000.

Anslag af parlamentet.......... 65,000.

Som prins af Wales.......... 60,000.

För hans utgifter som regent...... 400,000.

120,000.

595,000.

Prinsessan af Wales.................. 35,000.

Hertigen af York.................... 100,000.

Hertigen af Clarence................. 27,782.

Hertigen af Kent.................... 31,205.

Hertigen af Cumberland.......... 10,008.

Dess hertiginna................ 6,000. 25,008.

Hertigen af Sussex.................. 18,000.

Hertigen af Cambridge................ 24,000.

Hertigen af Gloucester................ 28,000.

Prinsessan Augusta Sophia............. 9,000.

Prinsessan Elisabeth................. 9,000.

Prinsessan Sophia.................. 7,000.

Prinsen af Coburgh.................

Såsom prinsessan Charlottas gemål.........

1,078,997.

Detta allt oaktadt har nationen betalt ofanteliga extra summor till kungliga familjen, och särskilt till liqviderande af kronprinsens skulder. Georg den tredjes gemål hade 58,000 pund om året, utom 10,000 pund årligen för tillsynen om konungen. Prinsessorna hafva haft olika summor ifrån irländ-

50,000.- 1800 -

ska pensionslistan. Ifrån 1793 till 1818 fingo särskilta grenar af den kungliga familjen 209,848 pund utur droits d'anura u té. Vill någon efter allt detta påstå att ingen indragning kan äga rum, och att det är billigt att folket betungas med dessa oerhörda bördor, då åkerbruk och handel äro förlamade af skatter, och tusendetals menniskor lida af hunger?

civillistan under regentskaret.

Vid emottagandet af regeringen erhöll prinsen-regenten 100,000 pund till utstyrsel. Denna summa var ämnad att betala alla de nya kostnaderna i och för hans plats; men i stället ätt använda den för detta ändamål, liqviderade han dermed Sina skulder, och nationen blef anlitad att Under en ny form anskaffa medel. 1815 användes 50,000 pund på nya byggnader i Brighton, och 20,000 pund till möbler. Begge dessa summor betaltes utaf statens medel, ehuru "paviljongen" ansågs såsom prinsens enskilta tillhörighet. Kostnaden för hofhållningen 1 Windsor var ej mindre oförsvarlig. Medan regenten bortslösade allmänna medlen på skräddare, juvelerare, tapetserare, byggmästare, parfymörer, brodöser o. s. v. underhölls för den gamle fånige konungen den aldra största prakt. Han hade fyra kammarherrar och en stor mängd oflicianter, af hvilkas tillvaro han ej Yisste någonting. Kostnaden för hans hofhållning gick till 100,000 pund om året, och hans trogna underhus beviljade honom utomdess 60,000 pund till handpenningar, hvarjemte drottningen erhöll 10,000 pund för tillsynen om honom.

En antian stor orsak till de förökade utgifterne på civillistan var kostnaden för de utländska ministrarne, hvilken växt till 150,000 pund om året. Lörd Castlereaghs mission till Paris och Wien åren 1815 och 16 kostade nationen 43,096 pund, hvilket i förening med hans lön (12,000 pund) utgjorde en SUmma af 56,809 pl två år. Hans bror, lörd S te ward, blef äfven sänd på en speciell mission, som112

- 1820 -

kostade landet 24,000 pund, oberäknadt hans inkomst säsom stabsgeneral. Utgifterne för Lörd Cathcart voro ännu gröfre. Vid emottagandet af missionen i Petersburg täcktes denne ädling ädelmodigt hälla till godo med en present af 4,400 pund, i stället för det vanliga bordsilfret. Kan något land framvisa en sådan mängd Miarpyer? Detta utomordentliga slöseri blir ännu mera märkbart genom en

jemförelse af särskilta embetsmäns löner i amerika och england.

England.

Amerika.

Presidenten har . . . 5,000 p.

Vice-presidenten . . . 1,000.

Statssekreterarne . . . 1,000.

Skattkammarsekretera-

ren........... 1,000.

Flottan. Sekreteraren . 900) Skrifvaren ... 400 V 3,400. Tre kommissar. 2,100) General-postmästaren . . 600. Högsta domaren .... 800. Sex associerade domare,

hvar........... 400.

Andra........... 280.

General-advokatfiskalen. 600. Mynt-direktören..... 400.

' 28,000.

Konungen...... 120,000.

Kronprinsen..... 595,000.

Statssekreterarne för in- och utrikes ärenderne samt kolonier-1 ne, 6,000 hvar, eller \

inalles..... 18,000.

Fem undersekreterare,l med 200 pund hvardera.......10,000.

De sju skattkammar-lorderne....... 13,600.

Amiralitetet. Sju lorder . 11,000) Första sekr. 3,000 > 16,000. Andra sekr. 2,000) Två general-postmästare 5,000.

Högsta domaren Högre domare,

.... 6,000. hvar 4,000.

Lägre dito ...... 4,000.

General-advokatfiskalen 6,000. Myntet......... 10,000.- 1890 -

113

Senats-sekreteraren . . . 600. Talemannen i öfverhuset .... 3,000.

Sekreteraren i represen- Talemannen i under-

tativa huset...... 600. huset .... 6,000.

15,680 p.

816,600 p.

corps dipl

Utländska Ministrar.

I England....... 1,800.

Frankrike...... 1,800.

Ryssland....... 1,800.

Nederländerna .... 1,800.

Spanien .... 1,800.

Sverige........ 1,800.

Portugal....... 1,800.

Sex legations - sekreterare, 400 hvar .... 2,400. Utstyr......... 12,600.

27,600.

omatique.

Utländska Ministrar.

I Amerika...... 5,500.

Frankrike ..... 11,000.

Ryssland...... 11,000.

Nederländerna . . . 11,000.

Spanien ...... 11,000.

Sverige....... 4,500.

Portugal ...... 5,500.

Fyra ambassadssekre-\

terare, 1,100 hvarf

> 6 050 Tre legationssekrete-^ '

rare, 550 hvar)

Utstyr . . 24,200)

ii l * f • • 29,700

Hushyror 5,500)_'

95,250.

kon sv lar- departementet.

Två general-konsu- Konsulslöner .

ler, 800 hvar .... 1,600 Fem konsuler 400 hvar 2,000

30,000.

summarium.

Amerika. England.

Statsembetsmän .... 15,680. Statsembetsmän . . . 816,000.

Corps diplom..... 27,600. Corps diplom .... 95,250.

Konsuler........ 3,600. Konsuler....... 30,000.

13114 - 1820 -

1 denna förteckning äro endast de ställen upptagna der Amerikanarne hålla sändebud. Hela kostnaden för engelska utrikes-ministrarne är, efter lörd Castlereaghs uppgiftden 3:dje inaj 1816, följande:

Löner............. 135,850

Husliyror............ 9,100

Utstyr............. 51,150

Pensioner............ 52,000_248,000 p.

lagskipningen.

Engelska domrame äro oberoende af statsmakteme. De in-nehafva sina embeten på lifstid, och inga embetsmän äro, om de vilja, mera sjelfständige än de. Engelska lagverket är af två slag, den allmänna lagen (the common law) och statut-lagen (the statute-law). Den förra grundar sig helt och hållet på sedvana och exempel (customand precedent) samt domstolarnes förr gifna utslag. Den stödjer sig ej på publika handlingar, utan på traditionella grundsatser, skriftliga berättelser om förr afgjorde mål, eller afhandlingar, af utmärkta jurister. Det är klart att lagar som tillkommit och blifvit bevarade på detta sätt måste vara ganska obestämda, mörka, orimliga och äfven motsägande hvarandra. Också är den allmänna lagen ett minnesmärke af de åsigter, den kunskap eller den okunnighet som funnits i hvart tidehvarf af samhället. Den har flutit ned på tidens ström, vidgande sig under loppet som en mäktig flod, och förande med sig uti farten lemningarne både utaf lärdom och okunnighet, både af vishet och dårskap ifrån alla de åldrar genom hvilka den framgått. Huru osammanhängande och för närvarande tid, olämplig en sådan massa måste vara, kan hvar och en föreställa sig. Den är en onus- 1880 -

camelorum som ingen mensklig skuldra förmår bara. Och likväl utgör denna rudis indigestaque moles en betydlig del af Englands lagar.

Ett, om möjligt, ännu förfärligare kaos framställer engelska statut-lagen. Den utgöres af alla de akter, edikter och (i sanning vedertorftiga) stadgar som utgått från konungen och parlamentet. Den aldra äldsta af dessa är Magna Charta, ehuru ofelbart flere nu förlorade stadgar förut funnits. Det gifves ingen i hela England som riktigt känner statut-lagen, ehuru hvar och en förutsattes vara bekant med den. Mängden af engelska lagböcker är så ofantligt stor, att det skulle fordras Metusalahs ålder att lära känna dem alla. Det är Ossa stapplad uppå Pelion. Den mest sammanträngda upplagan af statuterne innehåller 16 stora qvartvolymer. Efter föreningen med Irland har en diger, tätt tryckt volym hvartannat eller hvart tredje år utkommit, och man har beräknat att innan slutet af närvarande århundrade skola statuterna utgöra 50 starka tomer, samt antalet af parlamentsakter uppgå till omkring 14,000.

Ännu är ingenting nämdt om berättelserne af vissa mål (reports of cases). Dessa utgöra likväl en oundgänglig del af juridisk kunskap. Det är bekant att domstolarnes utslag blifva lag, och när en fråga en gång är afgjord, måste mail dömma på samma sätt, så framt man icke kan bevisa att prejudikatet varit orätt. Berättelser om dessa utslag tryckas årligen. De utgöra redan mer än tvåhundrade volymer. Hvart enda år läggas åtta eller tie tomer till de redan existerande, så att man innan slutet af närvarande århundrade skall äga omkring tusen tomer. Ett litet nätt lagbibliotek! — Sådan är engelsk lag, den man kallat "fullkomligheten utaf mensklig vishet."

Engelska lagarnes otydlighet är allmänt känd , och den härleder sig ifrån en alldeles förvänd afvikelse ifrån det vanliga språkbruket, och en öfverväldigande mångordighet. Som116

exempel härpä vill jag försöka att öfversatta en akt som utkom under Georg den tredje, till uppmuntran för bildhuggare.

"Och vare det härigenom stadgadt, att ifrån och efter utfärdandet af denna akt hvarje person eller personer, som skola göra eller låta göra något nytt bildhuggeriarbete, original, modell, kopia, eller afTormning af menniskoskapnaden eller menniskoskapnaderna, eller af någon byst eller byster, eller af någon del eller delar af menniskoskapnaden, klädd i draperi eller annorlunda, eller af ett eller flere djur, eller af någon del eller delar af

något djur sammanfogadt med menniskoskapnaden eller annorlunda, eller af något ämne som är föremål för uppfinning i bildhuggeri, såsom af någon alto eller basso relievo, som föreställer något af de saker och ting hvilka häri förut blifvit nämda, eller någon afTormning efter naturen af menniskoskapnaden, eller någon del eller delar af menniskoskapnaden, eller af någon afTormning efter naturen af något djur, eller af någon del eller delar af något djur, eller af något sådant ämne (subject) som innehåller eller föreställer något af de saker och ting hvilka häri förut blifvit nämda, antingen särskilt eller förenade, skola hafva försäljningen, rättigheten och egendomen af alla och i hvart och ett sådant nytt bildhuggeriarbete, modell, kopia och afTormning af menniskoskapnaden eller menniskoskapnaderna, och af alla och i hvart och en sådan byst eller byster, och af alla och i hvar och en sådan del eller delar af menniskoskapnaden, klädd i draperi eller annorlunda, och af alla och i hvart och ett sådant nytt bildhuggeriarbete, original, modell, kopia eller afTormning som föreställer ett eller flere djur, och af alla och i hvart och ett sådant verk som föreställer någon del eller delar af något djur sammanfogadt med menniskokroppen eller annorlunda, och af alla och i hvart och ett sådant nytt bildhuggeriarbete, original, modell, kopia eller afTormning af något ämne som är föremål för uppfinning i bildhuggeri, och af- 1830 —

117

alla och i hvart och ett sådant nytt bildhuggeriarbete, original, modell, kopia och aflormning i alto eller basso relievo, som föreställer något af de saker och ting hvilka häri förut blifvit nämde, och af hvar och en sådan aflormning efter naturen, för en tid af fjorton år efter dess första offentliggörande."

Hvad tror man väl att allt detta förfärliga ordkram skall betyda ¥ Jo, helt simpelt att den som gör ett nytt skulpturarbete skall ensam hafva rätt dertill i fjorton år.

Oaktadt denna tröttande bestämdhet i parlamentsakterne innehålla de stundom stora bockar. En akt utkom för några år sedan hvari stadgades, att konungen skulle hafva den ena hälften utaf plikten och angifvaren den andra. Men plikten bestod i detta fall, ej i sakören, utan i fjorton års transporta-tion, så att konungen, i händelse någon öfverträdde lagen, var i fara att blifva för sju år transporterad.

Af en offentlig handling synes att i England och Wales finnas 3,280 advokater och notarier (attorneys and con-veyancers.) Antalet af skrifvare hos advokater i provin-serne kan ej vara mindre än 7,000, så att hela numerären af personer i detta fack på landet är minst 10,280. Lägger man nu härtill 6,342 af samma profession i hufvudstaden, så har man en summa af 16,622 personer som sysselsätta sig med lagarnes förklaring. Denna uppgift är dock långt under verkliga förhållandet. Många advokater i London sysselsätta mer än 20 skrifvare, och de fleste hafva 3 eller 4. Kanske är det ej förmycket att beräkna hela antalet af advokater, med deras skrifvare och biträde i England och Wales, till 20,000, utan att deri inbegripa domare , sheriffer, magistratspersoner o. s. v.

Det är icke möjligt att med någorlunda säkerhet uppgifva de utomordentliga summor som denna roflystna profession drar utur publikens fickor. Colquhoun antar alla juristernes inkomster till 7,600,000 årligen. Denna summa, delad emellan 20,000 Cdet förmodade antalet) utaf yrket, skulle gifva hvar118 _ 1890 -

och en en inkomst af omkring 330 pund om äret. Dessa herrars inkomster äro likväl så högst olika, att man ej kan komma till något säkert resultat. Det gifves lagkarlar i London som förtjena ända till 10 à 15,000 pund om året Deras skrifvare hafva ifrån 500 till 5 pund per annum.

I England är rättvisan ej allenast skamfullt dyr, utan ock i vissa fall nästan oåtkomlig. I the Court of Chance-ry afgöras mål sällan inom sex år; men exempel finnas att de ej blifvit afslutade på sextio.

Ibland de många öfverklagade missbruken i engelska lagskipningen är den kostnad och de olägenheter som åtfölja återfåendet af smärre skulder. Lagen i detta fall synes hafva blifvit stiftad till skydd för bedragare. Man beräknar att emellan 6 och 7000 personer årligen bysättas i grefskapet Midd-lesex allena, och minst hälften af dessa för skulder under 20 pund. Stundom få både fordringsägare och gäldenär följas åt till gäldstugan för advokatens fordran.

engelska. banken.

Nast rättvisans opartiska skipande finnes ingenting som är af mera vigt för det allmänna bästa än ett säkert mynt. Derföre borde denna angelägenhet aldrig göras beroende af några en-skiltas nycker, hvilket här är fallet, utan lemnas i regeringens händer. Så var det ock i England ända (ill "restriktions-akten" 1797, hvilken jagade ur rörelsen allt hvad som fanns af de dyrbara metallerne, och gjorde folket beroende af ett pappersmynt som utgafs af några enskilta personer.

En bankörs vinst härleder sig ej från rörelsen med hans eget kapital, utan med andra personers kredit Den kommer ifrån användandet af ett fingcradt kapital, som han efter behag- 1890 -

119

kan skapa, och som ej kostar honom mer än nigra skrifvare oeh en obetydlig utgift för papper och gravyr. Härmed handlar han som med kontanter, diskonterar, vexlar, ger handlande förskotter, och belastar dem 4 à 5 procent. Hans vinst är i förhållande till mängden af det papper han tvingar uti rörelse, ünder de sista 10 åren har pappersmynt i omlopp gått till omkring 60 millioner. På denna summa hafva bankerne haft en vinst af omkring 3 millioner årligen, hvilken allmänheten fått betala för papper, i stället för verkeligt mynt. Denna summa tillhör följakteligen publiken. Om pappersmynt är o-undgängligt, så bör staten åtminstone ha fördelen deraf. Bankenä vinst har blifvit utpressad af folkets arbete och svett, och borde återgå till detsamma.

Engelska banken blef projekterad af en Skotte vid namn Paterson. Wilhelm den tredje, som behöfde penningar till ett krig med Frankrike, utgaf en akt hvarigenom folket uppmanades att frivilligt förskjuta regeringen 1,500,000 pund, och för att betala intresset lades en bevillning på öl, dricka och spritvaror. Emot villkor att 1,200,000 pund af denna summa inbetaltes inom en viss tid fingo subskribenterne löfte att blifva införlifvade till ett handelsbolag, under namn af "Go-vernor and Compàny of the Bank of England." Oktrojen utfärdades den 27 juli 1694. Detta var engelska bankens böljan.

Under de första 60 åren utgaf banken inga sedlar på mindre summor än 20 pund; men för att erhålla förskott tillät regeringen den sedermera att sätta uti omlopp 15, 10, 5 och tiilochmed 1 punds sedlar. Bankens papper öfversvämmade snart landet. Af tacksamhet för de förskotter som regeringen erhöll utkom, under drottning Anna, en akt som stadgade att intet bankbolag af mer än sex personer fick utgifva sedlar till betalning på kortare tid än sex månader. All täflan med banken var härigenom förekommen.120

- 1820 -

År 1810 hade bankens papper fallit 30 procent. Guinëer (guldmynt af 21 e. skillinge värde) såldes nu för 25 à 28 skilling i bankosedlar. Denna handel blef vid svårt straff förbuden. Året efter utkom en akt som godkände betalningar med bankens papper. Detta var ock med detsamma förklaradt för lagligt mynt.

Vid den hotade invasionen af Fransoserne 1797 började man allmänt frukta för regeringens säkerhet och följaktligen äfven för bankens. Alla strömmade nu att utvexla sina sedlar emot guld. Tilloppet ökades dagligen, och fortfor tills de sista timmame lördagen den 25 febr. 1797. Dagen efter utgaf regeringen ett förbud för banken att utlemna mera guld och silfver. Att detta var en emellan regeringen och banken uppgjord intrig säger sig sjelf. Blott några dagar till, och den sista skillingen hade varit uttagen ur dess kistor. Banken sökte väl på allt sätt att dölja huru mycket den ägde uti specie, men man vet nu med temmelig säkerhet att dess sedelstock utgjorde 8,640,250 pund, och dess tillgång uti guld och silfver ej mer än 1,272,000, en förfärlig disproportion! Restriktionsakten, som förböd utbetalningen af metallmyntet, och skulle endast räcka i 52 dagar, förnyades i fjor den nionde gången för ännu fyra år. Sådan är publica (punica?) fides.

Med restriktionsakten hafva de talrika exekutionerne för förfalskning af bankens sedlar ett förfärligt sammanhang. Ifrån 1783 till 1797 voro endast 4 anklagade för sedelförfalskning. Under samma tidrymd, från 1797 till 1811, hade antalet växt till 469. Följande tabell utvisar antalet af personer som blifvit sakfällde och afrättade för förfalskning och andra grofva brott i England och Wales, från 1805 till 1818, (sistnämde år inbegripet).

Brott. Sakfällde. Afrättade.

Inbrottsstöld.............. 1,874. 199.

Tjufnad till ett belopp af 40 pund . 1,119. 17.

Häststöld................ 852. 85.- 1890 -

Inbrottsstöld på ljusa dagen .... 761. 17.

Röfveri af person........... 848. 188.

Fårstöld................ 896. 43.

Förfalskning *)............ 501. 207.

Mord.............. . . . 229. 202.

8,340. 4,035.

Af denna uppgift synes att flere personer blifvit afrättade för förfalskning an för mord, och med hvad disproportionerlig stränghet detta brott blifvit straffad t. Hade ej slutligen allmänna förtrytelsen satt sig emot dessa mordscener, kan ingen förutse huru länge de skulle fortfarit. Nära en fjerdedels million användes på dessa anklagelser.

Bankens frihet att förändra priset på varor är den samma som att förorsaka hunger eller öfverflöd. Genom att öka eller minska sedeltillgången har den en absolut makt öfver värdet af all slags egendom och inkomst. Det är väl en af de största orimligheter i folkens historia att 24 personer skola hafva hvar enda menniskas förmögenhet uti sitt våld; och undran minskas icke då man besinnar att denna makt härledt sig från nationens "kollektiva vishet."

engelska kyrkan.

Konungen anses för engelska kyrkans hufvud. Detta är en stor förargelse för dissenterne, som ej erkänna någon annan som församlingens hufvud, än Christus sjelf. — Ärkebiskopar och biskopar väljas af domprost och domkapittel. Härvid tillgår på samma sätt som vid valet af parlamentsledamöter i

*) Af detta antal voro ej färre ån 176 offer för banken.

"ruttna köpingar" d. v. s. att konungen utfärdar en "congé d'elir," eller ger en tillåtelse att välja den person hvilken lian beslutit att utnämna.

Domprosten och domkapittlet äro biskopens konselj, och biträda honom med råd i andeliga och verldsliga mål. Dem åligger äfven att förrätta gudstjensten i biskopens domkyrka. Domprosten presiderar i consistorium. Detta består antingen af kaniker (domherrar) eller prebendarier (kyrkoherdar med prebenden). Ärkedjeknen är biskopens ombud. Han håller visitation hos presterskapet, och har en egen domstol för ecklesiastika mål.

Det öfriga presterskapet utgöres af Hectors, Vicars och Gurates.

The Rector eller parson är hvad vi förstå med kyrkoherde. Han har eget boställe, jord, tionde och sportler.

The Vicar är en prest som vikarierar för någon som har rätt till tionden. Namnet förskrifver sig ifrån den tid då munkarne, som rådde om pastoratet, utsågo någon att i sitt ställe förrätta gudstjensten. Tjensten är nu beständig.

The Curate, adjunkt eller vicepastor, är nu hvad the vicar fordom var, en prest som oficierar i en församling pro tempore. Dessa tjenstemän hafva vanligen att bära "dagens tunga och hettan," men äro ej dess mindre i allmänhet eländigt lönte. Biskopen har likväl rättighet att öka adjunktslönen till 75 pund.

Enligt en förordning utfärdad under Henrik den åttonde äro de pastorer som absentera sig mer än en månad från sina församlingar förfallne till fem punds böter. Af denna skyldighet att bo i sina pastorat är det ock som

kyrkoherden kallas "incumbent", the law making it incumbent ön him to reside upon his benefice. Ingen lag eluderas så mycket som denna, *) och de tvenne vanliga fikonalöfven med

*) En hr Wright, som varit sekreterare hos ej mindre än fyra biskopar, och följaktligen kände mycket af arcana coelestia,- 1830 — 135

hvilka man skyler nakenheten af sin sak äro sjuklighet och prostgårdens förfall. Af en tillförlitlig handling som utkom 1813 inhämtas att ibland 10,801 pastorer funnos 6,311 som ej bodde i sina församlingar. Ibland dessa var en kyrkoherde med tvenne pastorater, hvaraf det ena renderade 500 och det andra 400 pund per annum, hvilken bodde på ett afstånd af mer än 30 sv. mil, utan att hafva adjunkt på någotdera stället! Är det då underligt om dissenterne komma och borttaga fåren? Ullen behålla likväl herdarne sjelfva.

Utom 2 ärkebiskopar och 24 biskopar, som äro incommensurabla storheter, består engelska kyrkans högre prester-skap (dignified clergy) af 26 domprostar, 60 ärkedjeknar, 554 kaniker och prebendarier, eller tillsamman af 630 personer. Efter dessa kommer en underordnad klass af embetsmän vid katedral- och kollegiatkyrkorna, under namn af mindre kaniker, prestvikarier, koralvikarier, med många andra, som alla äro prester (in holy ordres), och tillsamman utgöra ett antal af 300. Utom dessa finnes en ofantlig mängd orgnister, korister, skollärare, o. s. v. som ej äro prester. Hela antalet af dessa slags tjenstemän tillsamman uppgår till ungefär 2000 personer. Presterne på landet äro ännu talrikare. Man kan räkna dem i en rund summa till 14,000.

började för några år sedan ett ålal emot prester som voro frånvarande frän sina pastorater. Böterne, säger man, skulle hafva uppgått till 800,000 pand, och förskräckelsen var ut-omordentelig. Alla slags chikaner, löften och hotelser användes förgäfves att afleda stormen; men i högsta nöden kom staten sin kära syster kyrkan till hjelp. Parlamentet utfärdade en "indemniletstbill" som absolverade herrar absentes , och troligen stoppade man med banbonoter munnen till på saddu-céen, ly ehuru ban påstod sig veta mycket mer, teg ban sedan som ett godt barn.124

- 1820 -

Engelska biskoparnes inkomster utgöra omkring 220,000 pund. Somlige af dessa Christi herrar äro "rätt hederligen" lönte. Så har t. ex. ärkebiskopen af Canterbury omkring 28,000 pund i årlig inkomst, ärkebiskopen af York 16,000, biskopen af London 10,000, biskopen af Durham 18,210, biskopen af Winchester 28,730, biskopen af Salisbury 14,420, biskopen af Ely 21,340 o. s. y. Man kan icke neka att, ehuru stora dessa prelaters förtjenster — parlamentära och icke-par-lamentära — må vara, äro 220,000 pund för 26 personer en rätt ansenlig summa. De andra, högre ecklesiastika embetsmannens löner äro i samma proportion. Domprosten i Westminster har 12,000 pund, domprosten i Windsor 10,000, domprosten i St. Pauls 7,000. Prebendarier och kaniker ha 400 hvar, de mindre kanikerne 150 o. s. v.

I England och Wales finnas omkring 10,000 pasto-ralcr. Somlige af dessa lemna en inkomst af flere tusen pund. Några äro likväl, i anseende dertill att tionden utgår till lekmän , så eländiga att det varit nödvändigt att sammanslå flere, för att skaffa presterskapet nödig utkomst. I detta som i annat är England sammansatt af ytterligheter och kontraster. 1809 funnos här 4,000 pastorater med en inkomst under 150 pund om året. Om man antar sockenpresternes hela årliga inkomst till 2,557,202, så gör denna summa, fördelad på 10,000 pastorater, en inkomst af omkring 255 för hvart. Detta är likväl mycket för lågt beräknadt.

De egenteliga arbetsbien i den biskopliga kupan, the curates, hafva vanligen en alldeles otillräcklig inkomst. Vill någon tro att t. ex. i ett af de rikaste stiften, Durham, der biskopen äger en inkomst af 18,000 pund, tigges hvart år för de stackars adjunkterne. Af 4,405 adjunkter (curates) funnos 1814 1,657 med en inkomst af 40 à 60 pund per annum!

I ett nyligen utkommet arbete beräknas episkopalprester-skapets inkomster på följande vis:- 1890 -

125

Klass. Personlig inkomst. Totalinkomst.

Biskoparne.

2 ärkebiskopar.......... 21,000. 42,000.

24 biskopar............ 7,600. 182,400.

Högre presterskapet, (Dignified clergy) utgörande omkring 700 .... 5,500. 385,000.

Sockenprester.

Adelens och sådane som ej bo på sina pastorater, utgörande omkring 4,000 .... 1,000. 4,000,000.

Sådane som bo på sina pastorater, omkring 2,000 .... 250. 500,000.

Adjunkter, omkring 4,000 .... 100. 400,000.

5,059,400.

Dissenterne anses utgöra en femtedel af nationen, och måste, utom sina egna presters underhåll, betala mer än en million årligen till episkopalkyrkan, af hvilken de ej hafva den ringaste nytta.

Londonska presternes aflöning är olik det andra klereciets. De hafva en viss procent af hyrorna för hus, bodar, magasiner o. s. v. som ger en glupsk inkomst. 1 London anses de tillfälliga inkomsterne (jura stolæ) utgöra en tredjedel af den egenteliga lönen.

består af 4 ärkebiskopar, 18 biskopar, 300 "dignitärer," och omkring 1,200 pastorater. Deras inkomster hafva under de 30 sista åren ofanteligen ökats genom ett mer och mer utvidgadt och förbättradt åkerbruk. 1799 uppskattades kyrkans tionde och andra inkomster till 450,000 pund. De anses nu utgöra

676,000 årligen. Katolikerne betala ungefär fyra femtedelar af denna summa, och de hafva dessutom sitt eget presterskap att underhålla. Många af de katolska biskoparne hafva ej mer än 150 pund per annum, och landtpresterne ej mer än 60. Så mycket mer hafva de protestantiske herrarne vetat taga för sig. Hela kostnaden för det katolska presterskapets underhåll beräknas till 500,000 pund per annum. Denna utgift, tillika med mer än 500,000 pund som årligen utgå till protestantiska kyrkan, ligger som en atlas-börda på den katolska populationen. Behöfs det någon annan förklaring öfver eländet i det eljest af naturen så rikt begåfvade landet, den härliga smaragden i det brittiska diademet? Tionde är ordet till gåtan af Irlands elände. Vid unionen blef den irländska episkopalkyrkan förenad med den engelska, under namn af "Englands och Irlands förenade kyrka."

skotska. kyrkan.

I denna abnormitet af kyrkor äro, mirabile dictu! inga biskopar, inga dignitärer, ingen tionde; och likväl finnas de som påstå att denna kyrka är bättre reglerad än alla de andra. 1755 uppskattades skotska kyrkans inkomster till 68,500 pund per annum, hvilken summa, fördelad emellan 944 prester, ger hvar och en en inkomst af 72 pund, jord och husrum deri inberäknade. Denna inkomst är bestämd, och betales utaf en fond som blifvit bildad af landets förra tionde. Som denna inkomst ansågs alltför otillräcklig blef den sedermera ökad. Det oaktadt funnos 1810 172 pastorater med en inkomst af mindre än 100 pund om året. På hemställan derom beviljade parlamentet ett årligt anslag af 10,000 pund, hvarigenom inkomsten af dessa gäll ökades till 150 för hvart. Således liar-

ingen skotsk pastor mindre än denna summa; men det finnes några som hafva 3 à 400 pund. Kyrkoherdarne sköta sjelfva tjensten, och bo inom sina församlingar. Dessa bortgifvas dels af kronan, dels af särskilta korporationer och individer.

Hela antalet af pärer i öfverhuset är för närvarande (1820)

följande:

Engelska ärkebiskopar..........2.

Irländsk ärkebiskop.......... . 1. 3.

Engelska biskopar...........24.

Irländska dito............3. 27.

Hertigar, af den kungliga familjen............7.

Hertigar, ej af den kungl, familjen......18.

Markiser................17.

Earl er................99.

Viscomter...............22.

Baroner................135.

Skotska pärer.............16.

Irländska d:o............. . 28.

Underhusets ledamöter hafva blifvit klassificerade på följande sätt:

l:o Beslägtade med pärer..................228.

2:o Jurister.............25.

3:o Officerare af flottan..........15.

4:o — af arméen..........80.128

- 1890 -

5:o Tjenstemän och pensionärer.......126. *)

6:o Diverse.............186.

7:o Folkrepresentanter.......... O.

6607"

«) En akt af Wilhelm den tredje stadgar väl att "ingen person som har en tjenst med lön under konungen, eller pension af kronan, får sitta i underhuset," men denna föreskrift eluderas eller trotsas beständigt. Man blir i England, som annorstädes, "hvar dag klokare," och bar äfven hfir "uniformer att votera för."— 1821 -

129

JOHN BULL.

Som man vet är John Bull (tjur-jonas) en generisk benämning på engelsmännen, och namnet har blifvit så familjärt att de sjelfve kalla sig så. Kort efter drottningens rättegång emottog konungen en lojal skrifvelse från innevånarne i staden Cowes, som bokstafligen betyder kor. Detta har gifvit ett qvickhufvud anledning att anmärka att det ej vore mer än rätt att konungen fick en harang från korna, då alla tjurarne vändt sig till drottningen.

den SS febr. <811. ventr1loqvisten alexander frän paris

gaf i går en representation i Argyle rooms. Han har förut varit i London, och roade de allierade furstarne under deras vistande här efter Pariser-freden. Han är verkeligen en Alexander Magnus i sitt fack. Ibland hans auditorium i går voro hertigen och hertiginnan af Clarence, flere af de utländska ministrarne och deras damer, samt en mängd no-bility and gentry. Representationen började med ettsamtal emellan en gammal sjuk och vresig

herre och hans betjent, som, efter många skrupenser, får befallning att tillaga en pannkaka. Herren anses ligga till sängs bakom en skärm. Betjenten slår eld, men begagnar sig, i stället för stål och flinta, utaf fingerknogarne och näsan. Ljudet är icke desto-mindre s& likt att man tycker sig se gnistorna. För att få spånor låtsar han att hyfla ett vedträ, hvilket han sedan sågar emot knäet. Ljudet är fullkomligt illusoriskt. Betjenten sön-

15130

_ 1890 -

derslår derefter trenne ägg, och häller dem uti en stekpanna, hvilken han låtsar sätta på elden. Man hör hur det puttrar och fräser när pannkakan, "une omelette économique", eller comique, vändes. Ett samtal börjas emellan betjenten och eu sötare, som upp- och nedstiger i skorrstenen. Ljudet är i böljan svagt, men tilltager i styrka eftersom sotaren kommer längre ner, och aftager i samma mån som han aflägsnar sig, — ett fullkomligt, artikuleradt crescendo-diminuendo. Sotaren sjunger sedan han stigit upp, och man tror honom vara på taket af ett femvåningshus, så aflägsen höres rösten. — Andra föreställningen utgöres af ett samtal emellan hr Alexander, en herre och dess dräng. Ventriloqvisten bultar på en dörr, och får svar från en aflägsen röst, som efter hand närmar sig. Ett lifligt samtal uppstår emellan hr Alexander och den förmente herren, som ej vill släppa honom in. Emellertid är betjenten i en källare för att hämta vin. Herren ropar på honom, och man hör honom svara ifrån hvalfvet. Rösten hörs allt närmare, tilldess karlen kommer upp till källarluckan, som i samma ögonblick faller ner på honom. Han skriker erbarmmeligt, och allt efter som luckan lyftes blir rösten tydligare. Ett samtal emellan hr Alexander och en person uti en koffert, hvars lock än öppnas än tillslutes, framställer samma nyansering afljud. — Tredje uppträdet är det löjligaste af alla. Ventriloqvisten föreställer deri en skogvaktare med hustru och bara och hundar och kattor, med ett ord, "toute la famille." Någon klappar på porten. Hundarne, af alla stämmor, ge alarm, och rusa emot dörren. Skogvaktaren hutar åt dem, och de karessera honom med allabanda läten. Tvenne kattor jama, och flyga sluteligen 1 lufven på hvarandra. Hundarne blanda sig i grälet, och skogvaktaren rappar på i högen. Hundtjut, morrande, fräsande, jamande, kattarakande, och höga salfvor af skratt från det be v ägna publikum. En unge skriker i en vagga. Ofantligt skratt, o. s. v. - Sluteligen erböd ventriloqvisten sig att låta-
1890 - 143

ett ljud höras frän magen af hvilken bland lskftdarne som hade lust att stiga fram till honom; men som ingen fann sig hågad för experimentet, framkallades en domestik, hvars måge började att sjunga, och som, tryckt utaf hr Alexander då och då midt under sången, gaf ett ljud ifrån sig, likt det som höres ifrån sjöarne om vintren, och förorsakade höga salfvor utaf skratt.

giftermåls-statistik en vink fö* fruntimmer

Om man antar 100 såsom expression för ett fruntimmers alla chancer att bli gift, emellan 15 och 70 år, så äro de proportionella sannolikheterne inom hvart quinquennium följande: Ålder. Möjligheten att bli gift.

Ifrån 15 och under 20........14 \

SO — 25........53

É5 — 30........18

30 — 35 .... 6 4

35 - 40 .... 3 |

40 — 45 .... 2 2

45 — 50 .... 1 4

SO — 55........ I

55 . — 60 i

60—65) ,

65 - To!....... ' T<T

100.

Häraf synes

l:o) Att en sjundedel af de fruntimmer som gifta sig i England ingå äktenskap emellan 15 och 20 år, eller att en sjundedel af en qvinnas förhoppningar att bli gift är emellan dessa åren.132

- 1820 -

2:o Att fullt hälften af alla de fruntimmer som gifta sig ingå äktenskap emellan 20 och 25 år, eller att hälften af en qvinnas apparenser ligger emellan dessa fem åren.

3:o Att emellan 15 och 25 precist tvåtredjedelar af ett fruntimmers förhoppningar att få en man passerat, och att blott en tredjedel återstår för hennes öfriga lifstid till 70.

4:o Att vid 30 års ålder ej mindre än 85 möjligheter af de 100 äro förbi, och att endast 15, eller ungefär en sjundedel, återstå.

5:o Att vid 35 år en tiondedel är allt hvad som återstår, och vid 40 blott en tjugondedel.

6:o Att vid 45 år hoppet sjunkit ner till en förtiondedel, och vid 50 år till en hundradedel. Vid 60 år är ännu en liten förhoppning qvar, ty en qvinna ibland tusende blir vid denna ålder gift.

Antalet af gifta fruntimmer emellan 15 och 20 år är sex gånger större än af gifta karlar inom samma tid.

Antalet af karlar och fruntimmer som gifta sig emellan 20 och 25 år är ganska nära lika; men antalet af män som gifta sig vid alla åldrar öfver den tiden är större än af fruntimmer.

I England och Wales, ibland en befolkning af 10 millioner, ingingos på 30 år, ifrån 1790 till 1820, 3,137,635 äktenskap, utgörande naturligtvis 6,275,2?0 personer. Således blifva fyra tiondedelar, eller 2 af 3 ogifta.- 1822

133

mars 1881. couf de main få spelare.

Ëu uppträde af tragiko-komisk art tilldrog sig för några dagar sedan i Westminster emellan polisen och några af dessa moderna lättingar som tillbringa nätterne med spel. Marlbo-rough-street-polis och en stark reserv-corps voro beordrade att samlas kl. 9 om aftonen; ingen visste för hvad ändamål. Man gissade hit och dit; fara och ära anticiperades ömsom; ingen drömde dock att anfallet var riktadt emot dessa oskyldiga varelser som man utmärker med namn af dandies eller exquisites. Medan företaget än var inhöljdt i detta mörker slog klockan tolf, den egenteliga spöktimman. Hvar karl försågs med en blindlykta, och order gafs att bryta opp. Plank, en beryktad polisbetjent, satte sig i spetsen för expeditionen, väpnad med sin pålitliga hirschsvängare och två pistoler uti gördeln. Inom några minuter var man i Kin gestre et, St. James1, vid ett präktigt hus. Plank uppställde corpsen uti tvenne led på litet afstånd ifrån hvarandra, och lätt några karlar rycka närmare såsom en kommunikationslinie med de andra, för att icke blifva afskuren. Efter dessa arrangemanger gick han ensam fram till dörren, och gaf den hemliga signalen, hvarom man underrättat honom. Portvaktaren öppnade en liten lucka på dörren för att betrakta den som önskade att komma in. Plank, liksom rädd att blifva sedd, förebrådde honom med förnäm min och ton att han dröjde så länge att släppa honom in. Som dörren öppnades skyndade de andra fram. Hastigheten utaf denna rörelse väckte misstanke hos portvaktaren, som i samma ögonblick slog dörren till, och ringde en larmklocka. Med blixtens hastighet störtade polisbetjenten uppför trappan. Midt i rummet var ett rouge et noir-bord, omkring hvilket 50 à 60 herrar sutto. I en bål låg en hop med bankosedlar, och högar af silfver voro här och der upp-134

_ 1890 -

stapplade. Bland de spelande voro parlamentsledamöter, officerare , unga handlande, advokater, sprättar, bedragare och bedragne, och "men of no mark and livelihood." Bullret nedifrän och åsynen af polisbetjenten,

väpnad som spöket i Hamlet, de pied en cap, förbluffade dem alla. In lebens-grösse kastade Plank sig öfver banken. Detta var signalen för ett allmänt sauve qui peut, och spelare och åskådare försedde sig så godt de kunde. Villervallan var nu på sin höjd, och alla rusade på dörren; men Plank hade haft den försigügheten att vrida nyckelen om, och höll den uti handen. Reträtten var således afskuren. Vid bullret uti öfra våningen sprängde de andra af polisen dörren, och skyndade uppför trappan. I början gjorde herrarne min af motstånd, men åsynen af den väpnade polisen kom dem snart att uppge en sådan tanke. En utaf dem hoppade ut genom fönstret, och bröt benet af sig. Några förskräckte att blifva offentligen blottställde, besvuro polisbetjeningen att nedskjuta dem på stället. Omkring femtio blefvo arresterade och afförde till Marlborough* street-poliskontor. Andra ställde borgen för sig, eller upp-gåfvo sin address, hvarefter de lössläpptes. Han vill veta att angifningen kommit från en herre af stor förmögenhet, som blifvit plundrad på en ansenlig summa.

APR1LL <831. »Sü LÅRKi,

En längre tid hafva personer i St. Martins-lane varitoro-ade af baler, koncerter och routs, som blifvit gifne på ett ställe med det pompösa namnet "the new Museodeum as se m bly ro oms." Vagnar rullade fram och tillbaka alla timmar om natten; man ringde på klockorna, bultade på dörrarne, pryglade brandvakterne, med ett ord, godt och sobert- 1890 -

folk fick ingen ro i sina sängar för de bullersamme museodeu-miterne. Under sådane omständigheter uppvaktade en deputation polismästaren Sir Robert Baker, för att begära dess beskydd, och som ägaren till the new Museodeum förgätit den lilla nödiga formaliteten att uttaga en licens för dessa lustbarheter, utfärdades en hemlig order att sätta hela sällskapet i kurran som "rogues and v aga b ön ds." Detta värf uppdrogs åt en stark patrull af Bow-street-polis, som kL 2 om natten inträngde i balrummet midt under en smäktande vals, och förde både dansande och spelande, sans remords, bit vakthuset Herrarne blefvo här inq vartera de i celler, nästan som negrerne på ett slafskepp, och damerne ackommode-rtdes med vakthusets bästa förmak. I denna fatala belägenhet förblefvo de till klockan 11 följande dagen, då de inpackades i femton hyrvagnar, och affördes till poliskammaren. Ibland herrarne befunno sig, o skandal! en prest, insvept i en spansk slängkappa. Detta nya skådespel församlade en otrolig mängd åskådare. Klockan 12 intog polismästaren sitt rum, och arre-stanterne infördes i små afdelningar, hvarvid, rätt oartigt, herrarne fingo företrädet En af sällskapet beklagade att han ej fått ställa borgen för sig, men, tillade han, jag har en vän i underhuset som jag skall öfvertala att föreslå en bill till förekommande af slika obehagligheter. Detta väckte mycket löje. På tillfrågan huru presten kunnat infinna sig på ett så obehörigt ställe, genmälde han att han endast kommit dit att "njuta ea oskyldig lärka." En af musikanterne sade att han var "borstbindare till yrke, men musicus till profession," det vill älgå, upplyste han, jag gör borstar om dagarne, men spelar litet om nätterna. Alla ursäktade sig med okunnighet om något lagstridig|, och blefvo, efter några allvarsamma varningar, frigifne mot erläggande af en skilling (en r:dt) hvardera.ISfi

- 1821

APRILL 18». EN BESKEDLIG FICK TJUF

Konungen hedrade häromdagen Coventgarden med sin närvaro, för att, säger ett tidningsblad, fiska litet efter sin förlorade popularitet. Tilloppet af nyfikne var, som vanligt Yid dylika tillfällen, gräseligt. Också hade karlarne som öppnade dörrarne låtit försäkra sitt lif för aftonen. En herre i en af logerne saknade sin klocka. Misstänkande sin granne att hafva tagit den, vände han sig sans fa^on till honom, med hotelse att göra larm, om han ej fick klockan genast åter. Karlen blef förskräckt, bad om nåd, och återställde uret. Vid sin hemkomst från spektaklet fann samma herre , till sin förvåning, sin klocka hängande på väggen. Det andra uret hade blifvit stulet vid ingången ifrån någon annan, och är med kedjan värderadt till 70 6 80 pund sterling.

EN AFTON I ETT BAPTIST-KAPELL.

Här finnes en svensk, mycket beskedlig, vidtberest och sömlärd man, lierad med baptisterne , som hade lofvat underrätta mig när några utaf sekten skulle döpas, och han höll ord. Af sådan anledning blef jag en eftermiddag

buden att dricka té hos hans värdfolk, en förmögen skräddarefamilj, och att sedan följa dem till ett baptistkapell. Gumman, en stark antipædobaptist, började genast med mig en sträng examen , för att utröna mina åsigter i läran om döpelsen. Hon frågade mig rätt eftertänkligt, om jag gjort mig riktig reda för vår dogm, och beklagade att det är så många som- 1831 -

antaga ärfda meningar på god tro, utan undersökning om de verkligen äro skriftenlige eller icke. Jag angaf de vanliga skälen hvarföre vi döpa våra barn, men intet af dessa ville hon antaga såsom gällande. Hon förklarade, tvert-om, pædobaptismen för en ren orimlighet, och var på väg att af mig göra en konvert, då klockan lyckligtvis slog 6, och påminte henne att det nu var tid att förfoga sig till kapellet. Det är beläget i Eagle-street i Holborn, och liknar dissenternes vanliga bönehus, med den enda skillnad att framför predikstolen är en vatten-reservoar, af fyra å fem alnar uti fyrkant, tätt intill hvilken jag erhöll en plats. Gudstjensten böljade med en psalm, fortsattes med bibelläsning och en eitempore bön, och derpå följde predikan öfver Apostl. Gern. 2: 41, "de som gerna annamade hans tal, de läto sig döpa." Predikanten ledde härifrån den slutsats att inga andra borde döpas än de som kunde emottaga undervisning och kände förbindelserna utaf dopet, hvilket han bestyrkte genom en hänvisning till den 38:de versen uti samma kapittel, der det heter: "görer bättring, och hvar och en låte sig döpa i Jesu Christi namn." Han visade att öfverallt i nya testamentet der döpelsen nämnes, undervisning förutsattes såsom ett villkor; att alla som der sägas hafva blifvit döpte voro vuxne personer, och att dopet skett genom nedsänkning (i mm er si ön). Ordet döpa, i sin ursprungliga bemärkelse, betydde också intet annat än nedsänka. I denna mening nyttjade Frälsaren det i Matth. 20: 22 och 23, då han talade om sitt dop såsom en anspegling på sitt lidande. Att "döpas med den Heliga Anda", sade han, hade afseende på Guds Andas utgjutning öfver apostlarne, der bemärkelsen ock var bibehållen; att det typiska i dopet genom det vanliga sättet att döpa gick förloradt; att alla de bibelställen som pædobaptisterne åberopade voro hårdragna; att, så vidt döpelsen skulle blifva något annat än en tom formalitet, måste den, både i enlighet med bibelns och förnuf-

tets föreskrifter, förutsätta finger och förbättring o. s. v. — Också föregår en lång beredelse med dem som inom baptistförsamlingar begära att blifva döpte, hvarefter de olTenteligen redogöra för sin bekännelse och andeliga erfarenhet Efter predikan afsjöngs med mycken rörelse en hymn , under hvilken en ung karl och fem fruntimmer, som samma afton skulle emottaga dopet, framträdde till cisternen. Ofllcianten, hr Ivern e y, en atletisk man, med en basröst en hel oktav djupare ån den väldige Wallins, höll ett kort och patetiskt tal, hvarefter han nedsteg med ynglingen i vattnet till medjan, sade några ord till honom, och drog honom derpå baklänges i full lifslängd under vattnet, hvarefter han hastade in uti ett sidorum att omkläda sig. På samma sätt tillgick med hvar och en af fruntimmerna. Ett par af dessa syntes hesitera vid del kalla badet, hvaröfver ingen undre. Neddoppningen skedde blott en enda gång, med upprepande utaf orden: jag döper dig etc. men den var ock så mycket kraftigare. I episkopalkyrkan nyttjas endast stänkning (sprinkling). — I huru många olika former uppenbarar sig ej det religiösa sinnet i deltaland!

HJORTJAGT I KrriNG-FOREST.

Annandag påsk strömmar alltid en mängd nyfikne till Ep-ping-forest, hvarest en hjort då jagas, och dit jag blifvit buden af enkan efter en rik, svensk handlande, som der har en villa. Klockan 10 foro jag och några bekanta med en stagecoach, på hvars tak vi och 7 å 8 andra hoppackat oss, medan vi som ballast hade tvenne gamla tanter med sina niecer uti vagnen. Wägen var uppfylld med åkande, ridande och gående, som med sina sweethearts under armen och matknyten uti handen tågade åt landet. Naturen, i vårens- 1821 -

första fägring, hade tagit på sig sin högtidsdrägt, och himlen log, som hvaije ansigte. Vägen går nästan genom en oafbruten park, omgifven af villor och trägårdar, på hvilkas smak och prakt mina grannar, med förlåtlig stolthet,

flere gånger gjorde mig uppmärksam. Utanför Shoreditchs kyrka hade en stor folkhop samlat sig. Jag frågade efter orsaken, och fick veta att man annandag påsk alltid gratis viger der så många som önska låta binda sig med hymens band. Af detta UllfäHe begagnar sig fattigt folk, och samlingen utgjordes af äktenskapskandidater med deras vänner. Klockan 12 kommo vi till "Bald-stag-inn," der hjorten skulle släppas. Hvilket skådespel 1 hela höjden var betäckt med ekipager, ridande, fotgängare , herrar och damer, gesäller och jungfrur, bondlurkar, pickelhäringar etc. etc. etc. För att undgå faran att blifva öfverkörde eller nedridne, hade många klättrat upp i träden, der ingen gren var oupptagen. På flere ställen voro tält uppslagne, der förfriskningar serverades för god betalning, med musik gratis. Klockan 2 ankom hjorten i en täckt kärra, tillika med en pack (50) stora hundar och några jägare. Den släpptes genast. Det var en veteran , som flere gånger varit nyttjad till samma grymma nöje, och syntes temmeligen trankil. Efter några minuters försprång släpptes hundarne, som satte af med full hals, åtföljde af ridande. Villervallan var nu komplett, menniskor öfverredos, ryttare föllo utaf hästarne, vagnar körde mot hvarandra, kuskar svoro , kärringar skreko, och intet afseende gjordes på lif och lemmar. I början gick jagten jemförelsevis långsamt, men blef snart lifligare. Den fortfor på detta sätt öfver dälder och höjder, häckar och diken utan uppehåll, till omkring kl. 4, då den uttröttade hjorten gjorde stånd mot hundarne, och blef tagen, för att en annan gång tjena till samma lustbarhet.140

1831

üN KONFIItHATION.

Jag var i går (den 9 juni) närvarande vid en konfirmation, i St. Georges kyrka i Hannover-square. I nationalkyrkan förrättas denna religiösa handling alltid af biskopen. Ett slags förhör hålles med confirmandi ett par dagar förut, men man kan föreställa sig huru dermed tillgår, då ofta många hundrade förhöras på några timmar. Confirmandi äro ålagde att kunna tron, fader vår, de tio buden och en katekes af några blad. — Vid min ankomst till kyrkan var den omgifven af lysande ekipager., galonerade kyrkbetjenter och en mängd prester, som vid dörren väntade på biskopen. Som man insläpptes medelst biljetter, misströstade jag nästan att komma in. Mitt visitkort förskaffade mig dock en ganska artig emot-tagning och en förträfflig plats. Som en stor del af adeln bor i denna församling, voro läktarne uppfyllde med förnäma. Confirmandi upptogo platserne nere uti kyrkan. De fleste voro emellan 16 och 17 år, men ibland dem funnos äfven — ingenting här ovanligt — personer af mogen ålder. Gudstjensten förrättades på vanliga viset, hvarefter biskopen höll ett tal, hvars största förtjenst var dess korthet. Confirmandi tillfrågades derefter af honom, om de erkände och önskade att bekräfta de löften de genom sina faddrar gifvit uti dopet, hvilket de, på kyrkoherdens uppmaning "säg ja", bejakade. De framträdde nu, och knäföllo vid altaret, och sedan biskopen lagt händerne på 6 à 8 efter hvarandra, läste han öfver dem följande bön: "Bevara, o Herre 1 dessa dina barn genom din guddomliga nåd, att de måga alltid förblifva dina, och mer och mer tillväxa i din Heliga Anda, tilldess de få inkomma i ditt eviga rike. Amen." Akten fortfor på detta sätt, och räckte i tvenne dryga timmar. Det var en härlig anblick att se en så skön och talrik ungdom aflägga sina löften och-
1821 -

141

emottaga kyrkans välsignelse vid utgåendet i verlden, men det rörande och själupplyftande som en konfirmation hos oss vanligen äger var här dock icke. Jag märkte ingen rörelse, ingen tår. Engelsmännen reflektera mera än de känna, och äfven der rörelsen är djup, tillkännager den sig sällan i det yttre. Den bleka kinden förråder endast någon gång hjertats hemlighet, och att lifvets ström blifvit hämmad i sin källa.

EN ENGELSK FAIR.

Den har, utom trängseln, föga gemensamt med hvad vi förstå med ordet marknad, och är egentligen en folkfest, med det brokigaste hvimmel, de löjligaste upptåg och de hiskligaste läten, hvadan den ock ej står väl till boks hos sobert folk. Utom leksaker, pepparkakor och förfriskningar, finnes här ingenting att köpa, men här är så mycket mer att gapa på. De stora attraktionerne äro skådespel, dans och gungning. — Ett oredigt buller slår örat redan på en half mils afstånd, af trumpeter, språkrör, posthorn, stekpannor, trummor och bac-kanaliska glädjerop. John Bull har lemnat bekymmerna hemma; han har i dag intet annat "business" än att muntra sig, och har föresatt sig

att ha roligt. Den beskedlige handtverkaren lunkar, med sin "my dear" under armen, och en kärleksplanta uti famnen. Lärlingen spatserar bredevid sin sweet-heart, en fager London-mö, utstyrd i all sin härlighet. Efter honom kommer en raglande matros, med en sminkad Wap-ping-donna vid hvar arm, helsad af de förbifarande med ett gladlynt "well done, Jackl" I en båt, i full trim, på hjul, seglar en hel besättning afjolly sailors, viftande de blanka hattarne, och skrålande en sång om Mary eller Sally. I en stor trossvagn, förvandlad till en löfsal, dragen af sex142

- 1820 -

tunga bryggarhästar efter hvarandra, med Bin i den korta öfverskjortan bredevid lunkande, klatschande, rödbrusige och flåsande kusk, sitter en hel karavan af "ladies and gen-tlemen", vid ett bord med öl och porter. Efter denna kommer någon modest pony-chäs, eller skramlande slagtar-kärra, i hvilken man på fem, ses stolar placerat dubbelt så många matronor, hoppackade som ungarne uti ett svalbo, och qvittrande som de. Redan på något afstånd ifrån marknadsplatsen mötes man af ölänningar, åsnor och dandy-horses i stor mängd, som uthyras för en penny ritten, under det den ruskige ägaren springer hojtande efter, och erbarmligt bankar på det arma djuret. Längre fram träffar man personer sysselsatte med ett spel som består deri att med ett sällträ nedslå käppar stuckna i marken, ofvanpå hvar och en af hvilka man lagt en knif, ett nålhus, en fingerborr eller något dylikt, hvilket tillfaller den som träffar käppen. Du är nu i närheten af fairen; det öronen sönderslitande skrålet underrättar dig derom. Om du ej lemnat din klocka hemma, så försäkra henne, din näsduk, börs och plånbok; eljest skall någon annan åtaga sig besväret. Nötter, apelsiner, knäckor, förgyllda pepparkakor m. m. tillbjudas ifrån alla håll. Trängseln och bullret ökas alltsom man avancerar. Gungor af alla konstruktioner flyga emellan himmel och jord, uppfyllde med förvågna nymfer, som uttrycka sin förnöjelse med höga glädjerop, medan åskådaren står förskräckt och hisnande för en sådan himmelsfärd. På hvar gunga står en tafla, som utvisar dess namn, och man finner här Queen Caroline, Prin-cess Charlotte, Lady Jersey, Lörd Castlereagh m. m. Om du ej vill åt höjden, utan endast önskar göra cirklar, så erbjuder genast ett dussin karusellgungor tillfälle dertill. — Här får man se de skönaste schene rariteten och gycklerier i oändlighet. Här är en camera obscura, och der en camera lucida. Vill du beundra de dansande, ty troligen deltar du ej på annat sätt i nöjet, så står der en dansbod. med en-
1821 -

143

orkester af alta möjliga instrumenter. 1 dörren till Freema-sons t a t e r i» möter dig den bugande värden med ett förbindligt "please to walk in, sir; you will be very well accomodated", pekande på ett batteri af buteljer, skinkor o. s. v. Ctanför drottning Carolinas kaffehus rycker dig en fryntlig gumma i armen, och erbjuder dig att dricka té hos sig, eller en zigenerska i röd kappa, som spår dig de lyckligaste ting i verlden, om du lägger en half skilling sterling i hvar hand på Pythian. — Skratsch! skratsch! du tror din röck sliten i stycken, och vänder dig förskräckt om; men det var blott en odygdig rasbytta som ville roa sig på din bekostnad med en marknadsskramla. Hvart du vänder dig ser du mysteriösa och misstänkta ansigten, som synas hafva någon plan mot din person och dina fickor. Sedan du styrt emellan alla dessa scyllor och charybder kommer du in i nöjets rätta vortex, ibland "the shows hops", der din försigtighet, dina öron och armbågar sättas på lika hårda prof. Midt framför dig har du en teater. Öfverskriften underrättar dig att det är den ryktbare hr Richardsons. På en plattform utanföre är den .mest bisarra blandning af heterogeniteter, en stor orkester af idel biskopar i hvita mäss-skjortor och höga mitrer med röda kors på, vidunderliga satyrer, indiska höfdingar i bara fjädrar, grimaserande pickelhäringar med urmodiga ståndpiskor, kritade, rödfärgade, svärtade i ansigtet, spelande tusen dumma streck, masker, nymfer, kavaljerer, herdar och herdinnor, turkar, greker och araber. Har du lust att stiga in på någon af dessa teatrar, så kan du för några pence få inom en half timme se ett sorg- och lustspel, balett, konstridning, tornering och vidunderligheter af alla slag. Här är en eldkung, en verklig salamander, en fosforist af värsta slaget, som äter eld och dricker bly, och går på glödgade jernplåtar. Här är - himlen bevare oss! — "den starkaste qvinna uti verlden", en sköldmö, en amazon, en virago, som med hufvudet och fötterne hvilande på tvenne stolar utan annat underlag, låter uppstappla144

en förfärlig mängd af vigter pä bröst och måge, och skakar dem derefter af sig, som ett lejon en droppe ifrån manen. — Här är en hexmästare som gör allahanda omöjligheter möjliga. Här är en eqvilibrist som bär ett vagnshjul uppå hakan, och går upp och ner på en fritt stående stege. Här visas en irländsk jätte och jättinna och enpigfaced lady, som likväl ej är något annat än en utklädd och rakad sugga. Här visas ett menageri med elefanter, lejon, tigrar, hyenor, apor, strutsar, papegojor, ormar och "allahanda djur af allt kött", liksom i arken. Lejonen se fasligt omornade och vresiga ut, och hu I en karl öppnar gapet på det största af dem, sätter sitt hufvud i det röda svalget, och vrålar af alla krafter. Här är ett vaxkabinett med alla hjeltar och missdådare i verlden o. s. v. — Aftonen är nöjets egentliga tid. Teatrar, värdshus, danssalonger , stånd och bodar äro då illuminerade med gas och lampor, spektatörerne mest muntra, apptiten störst och dansen lifligast. Likväl kan man icke utan all förmycken liberalitet kalla sällskapet "a select party", och sobert folk beger sig derföre gemenligen vid det laget hem.

JUNI 1881. CATALANI.

Efter sju års frånvaro är hon åter här, denna serafiska sångerska, för att vid kröningen sjelf bli krönt med nya lagrar och diademer. I går afton (den 16 juni) gaf hon sin första koncert i Argyle-rooms. Den var annonserad till kl. 9, men redan ett par timmar förut var den praktfulla salongen uppfylld med allt hvad London har mest rikt, skönt, lysande och talangfullt. Hon blef vid inträdet helsad med en entusiastisk handklappning. Hon har une taille èt un air de reine, ett gladt, behagligt, uttrycksfullt och romerskt ansigte, och ett- 1821 -

145

skälmaktigt leende leker omkring den sköna munnen. Efter den stormande handklappningen och en föga mindre larmande uvertyr blef en tystnad så att man kunnat höra slagen af sitt eget hjerta, och nu utbröt denna orkan af härliga toner som förde allt med sig. Det första stycket hon sjöng var en bravur-aria af Sampiere, "Della Superba Roma", storartad , stolt, trotsig, som sitt ämne. Den följdes af ett ljuft och smäktande thema, med variationer för fiol af R h o d e, hvilket den store kompositören säkert aldrig anade skulle blifva exeqveradt utaf menniskoröst. Men så hon sjöng I hvilka rena, mjuka och smekande toner! hvilka yra lopp, hvilket brusande staccato! — Det tredje stycket var en klagande air af den sublime Mozart, hvars hjertgripande toner uppkallade en tår i hvarje öga. Koncerten slöts med nationalsången "God säve the kin g", hvari signoran broderade litet förmycket och lyckades minst. Hennes röst, säger man, är ännu lika skön och klangfull som när hon sist var här, för flere år tillbaka. Jag skattar för en lycka att hafva fått höra denna härliga sångerska.

H. m. GEORG DEM FJERDES KRÖNING I WESTMINSTER ABBEV

I går (den 19 juni 1821) försiggick den länge emotsedda kröningen. Den öfverträffade, säger man, i prakt allt hvad man någonsin sett af detta slag. Genom envojéen hr baron Stjernelds artighet hade jag fått biljett till en af de bättre platserne, der jag öfversåg hela den lysande ceremonien. Emellan kyrkan och Westminster-hall våren täckt plattform för tillfället gjord, af 1,500 fots längd, öfver hvilken processionen tågade. Öfverallt hvarifrån man hade utsigt deraf voro amfitea-trar och läktaren uppförde, der många, för att försäkra sig

17146

- 1820 -

om goda platser och att undvika trängsel, tillbragte hela den föregfiende natten. Till all lycka var vädret mycket vackert , hvilket hofsmickrarne naturligtvis uttydde såsom en komplimang åt monarken. Högtidligheten bebådades tidigt på morgonen genom klockringning och styckeskott från Towern, St. James' park och kanonbåtar på Themsen. Det första som tilldrog sig uppmärksamheten i kyrkan, sedan det frås-sande ögat irrat omkring alla de praktfulla föremål som här mötte det, var ett misslyckadt försök af drottningen att komma in, hvilket snart blef allmänt bekant, och utgjorde ett gemensamt taleämne. Uppmärksamheten fick likväl, efter som morgonen avancerade, beständigt nya föremål. Det majestätiska templet uppfyldt med åskådare, det brokiga hvimlet, de lysande uniformerne, pärerne med sina röda mantlar och sina gyldene coronets, de rikt och smakfullt klädda

damerna, med sina plymer, juveler och framförallt sina ögon etc. etc. etc. gjorde en utomordentligt skön ensemble. Kort efter klockan 11 började processionen inkomma i kyrkan. Hvilken härlig anblick! Främst af alla kom konungens "h erbwo man", klädd i hvitt, med en röd mantel, följd af sex unga flickor, som under hela vägen strödde blommor, en skön och poetisk tanke. Men mal à propos var denna Flora en öfvermogen och utblommad Ceres, som sjelf lånat blommor från sminkburken, och blomsterbarnen som följde henne voro icke heller några praktexemplar. Den oändliga processionen skiftade som en kameleont hvart ögonblick med nya färger, och de höga tempelhvalfven återsände ljudet af den härliga musiken som toner ifrån himmelen. Jag skall ej uppehålla mig vid beskrifningen af de mångfaldiga och långa ceremonierne, som stundom hade en anstrykning af det löjliga. Den till åren redan komne konungen syntes vara alldeles uttröttad, ehuru ministeriella bladen säga att han "gick det härliga igenom". Svetten flöt i stora droppar utför fårorna som tiden och nöjet plöjt på det fordom vackra ansigtet, och näsduken var i oupp-- 1890 -

147

hörlig rörelse. Biskopen af York höll predikan öfver 2 Sam. 23: 3, 4, hvilken text i den engelska bibeln ger en bättre mening än uti vär svenska. Efter kröningen begick konungen nattvarden, hvarvid man kunde göra en hel hop anmärkningar. — Alldeles bländad af så mycken prakt återvände jag efter slutet af kröningen, utan att gifva mig tid att se den föga mindre ceremoniös» middagen i Westminster-hall, med sin kämpe till häst, som högtidligen utmanade hvar och en som ville bestrida Georg den fjerdes rätt till kronan. Det berättas i dag, jag vet ej med hvad säkerhet, att då kämpen kastade sin handske såsom ett tecken till trots, upptogs den af en enfaldig gumma bland åskådarne. Det var att sätta kronan på det löjliga. För att skingra och roa profanum vul-gus hade man på flere ställen anställt lustbarheter. I Green-park uppgick en ballong, i Serpentine-river, i Hyde-park, var en kapproning, o. s. v. Om aftonen afbrändes fyrverkerier på 8 à 10 särskilta ställen o. s. v.

JULI 1821. EN ASTROLOG.

En tysk spåman, vid namn Josephson, blef häromdagen arresterad under följande omständigheter.

En enfaldig tjensteflicka, som hade hört hans siareblick omtalas, vände sig till honom för att få veta hvem som skulle blifva hennes man. Han lemnade henne sjelf valet emellan planeter och kort, men att rådfråga himlakropparne, sade han, vore dyrare, emedan de upptäckte en större myckenhet af saker. Flickan, som önskade sig en så fullständig underrättelse som möjligt i en angelägenhet som låg henne så nära om hjertat, kastade genast en half krona (2} r:dr r:gs) på bordet, och148

- 1820 -

astrologen öppnade en bok hvari han läste något på ett okändt språk hvaraf hon, all sin uppmärksamhet oaktadt, ej kunde förstå det ringaste. Profeten sade henne derefter att hon hade vissa modersmärken på sin kropp, hvaraf hon sjelf ej visste; att hon skulle blifva förförd, emedan hennes öde låg under tvillingarne, två gemena pojkar, men att hennes tillstånd skulle snart förbättras, och att hon skulle följa en mörklagd karl utrikes. — Icke nöjd med denna underrättelse, kom flickan efter några dagar åter, och försäkrade att hon ej kände någon mörklagd karl som hon kunde hoppas att få följa utomlands. Profeten ålade henne nu sträng tystlåtenhet, underrättade henne att han sjelf vore den ifrågavarande mörka karlen, och lofvade att taga henne med sig till sitt fädernesland om hon kunde skaffa 10 pund till respenningar. Hans uppförande böljade ock nu att blifva mindre grannlaga. Vid sin hemkomst nämde flickan, i sin glädje, något härom för sin mor, som ansåg för säkrast att skaffa henne tjenst i en aflägsen del af London. Hon återkom dock efter någon tid till föräldrarne , men blef brydd af alla grannarne, som storligen exagererat omständigheterna vid hennes téte å té te med astrologen. I anledning häraf vände modren sig till polisen , som lät gripa skurken, och dömde honom till tre månaders tukthus.

UU ARDIAH-80C1ETY.

I går (den 6 november) firade detta välgörande samfund sin femte högtidsdag i lord-märens residens. Det har tvenne ändamål, först att söka minska antalet af dessa olyckliga förförelsens offer som stryka omkring på Londons gator, och sedan att bereda en tillfällig tillflyktsort för sådane af dem som äro- 1890 - 149

hell och h&llet öfvergifne. Sällskapet, som såg sig utur stånd att stäfja detta onda, vände sig till lagstiftande makten med begäran om dess biträde. I anledning häraf tillsattes en kommitté i underhuset, hvars undersökning ledde till följande resultater. l:o Att det öfverklagade onda existerade till en förvånande grad. 2:o Att nästen funnos i alla trakter af staden, dem man ej varit i stånd att utrota. 6:o Att kopplare voro beständigt på utkik att, under allahanda förklädnader, lägga försåt för oförfarna och oförsigtiga personer. 4:o Att Londons gator voro dag och natt uppfyllda med qvinnor i hemligt förstånd med tjufvar och andra förderfvade personer. 5:o Att dessa olyckligas ålder var i allmänhet tagen emellan 18 och 22 år; och 6:o att den tid under hvilken de drefvo sitt nesliga yrke, i anseende till förkylning, nattluft, fylleri och andra utsväfningar, sällan utgjorde mer än två eller tre år. Härvid stannade all åtgärd å kommittéens sida, men det enskilta väl-görandet gaf icke ännu allt hopp förloradt.

Af berättelsen inhämtades att sällskapet det sista året haft 127 flickor under sin vård. Af dessa hade 12 fått tjenst, 20 blifvit återställde till slägtingar, 2 skickade till sina socknar, 40 afskedade, och 1 dött. I sällskapets asil voro för närvarande 52, hvilka, med dem som förut varit under dess vård, utgjorde ett antal af 653. Af dessa alla hade 165 utgått i tjenst, 158 blifvit återlemnade till anhörige, 34 skickade till sina församlingar, 8 dött, och 236 afskedats, eller gått sin väg. Inkomsterne under året hade varit 1,053 pund, och utgifterne 1,360. En kommitté af 24 damer besörjer den inre förvaltningen.150

- 1820 -

STRAFFAD GRYMHET.

För omkring 40 Sr tillbaka tingades en ung skälhund i Cleve-Bay i Irland, hvilken blef uppfödd hos ett herrskap hvars egendom låg tätt vid hafvet. Skälen växte, blef mycket tam, och höll sig till invånarne i huset. Han var menlös till sitt lynne, lekte med barnen, kom då man kallade på honom, med ett ord, han var trogen som en hund och lekfull som en kattunge. Skälen gick dagligen ut att fiska, försåg sig sjelf, och hade ofta hem en laxöring eller butta för sin herres bord. Om sommaren var hans nöje att ligga i solskenet, och om vintern framför elden, eller, när det tilläts, att krypa in i ugnen.

I fyra år hade skälen varit en allmän älskling uti huset, då olyckligtvis en sjukdom utbröt bland boskapen. En klok gumma blef rådfrågad, som inbillade den lättrogne ägaren att dödligheten ibland kreaturen härledde sig derutaf att han hade ett orent djur i huset, nemligen den stackars skälen. Denne, sade hon, måste genast bort; eljest kunde hon ingenting uträtta. Den vidskeplige mannen biföll, skälen sattes i en båt, och kastades i sjön långt på andra sidan C lare-ön. Båten återkom, husfolket gick till sängs, men morgonen derefter fanns skälen makligt sofvande i ugnen. Det stackars djuret, som kommit under natten åter till sitt kära hem, hade krupit genom fönstret, och intagit sitt förra älsklingsställe.

Dagen efter sjuknade åter ett kreatur, och den förmenta orsaken måste utan all försköning bort. En Galway-fiskare, som skulle fara hem från Westport, lofvade att taga skälen med sig och att ej kasta honom uti sjön förrän han kommit flere mil på andra sidan Innes-Boffin. Detta skedde. Ett dygn förflöt; men aftonen derefter, då pigan skulle fästa elden, hörde hon något som skrapade på dörren. Den öppnades, och in spasserade åter skälen. Trött utaf sin långa resa, betygade han- 1821 -

151

pi alla sätt sin fägnad (ifver att åter vara hemma, utsträckte sig på spishällen, och insomnade.

Husbonden blef genast underrättad om sitt ovalkomna främmande. Hexan frågades igen till råds, som sade att det icke vore lyckligt att döda skälen, men föreslog i stället att sticka ut ögonen på honom, och att för tredje gången kasta honom uti sjön. Den grymme ägaren gaf sitt bifall, och det vänliga och trogna djuret blef beröfvadt synen. Blödande och vridande sig under plågorna, blef skälen satt uti en båt och åter kastad öfver bord långt bort i hafvet.

Åtta dar förflöto, och ställningen i huset blef beständigt värre. Det ena kreaturet dog efter det andra, och hexan gaf nu ägaren den behagliga underrättelsen att sjukan var öfver hennes skicklighet att böta. Den nionde natten blåste en förfärlig storm. Dnder tystnaden emellan orkanerne hördes flere gåpger ett svagt och klagande ljud.

Morgonen inbröt, dörren öppnades, och den stackars skälen låg död på tröskelen.

Skelettet af den fordna frodiga och vackra skälen, som dött af hunger, då han för sin blindhet ej varit i stånd att föda sig, blef begrafvet i en sandgrop, och ifrån detta ögonblick drabbade olycka på olycka de omensklige. Hexan blef inom ett år derefter hängd för delaktighet uti ett mord. Allt i huset smälte bort. Boskapssjukdom och missväxt följde på hvarandra. Barnen dogo, och den grymme fadren afled några år derefter blind, i största torftighet.152

- 1820 -

NAPOLEONS DÖD OCH BEGRAFNING.

(Ur en engelsk officer* bref till tia mor.)

"St. Helena, den 6 maj 1821."

Innan detta bref framkommer har ryktet troligtvis berättat att general Bonaparte är farligt sjuk, helst ett krigsskepp afgick härifrån för några dagar sedan med en depesch derom. Det var mig omöjligt att då skrifva, emedan fartyget fick så hastigt order. Napoleon har varit sjuk en längre tid, men för en vecka sedan förlorades allt hopp om hans vederfående. Det var då som fartyget afsändes, och ett annat krigsskepp erhöll order att taga in vatten och göra sig segelklart Den 2:dra i denna månad började han att yra, och blef, med undantag af några rediga mellanstunder, beständigt sämre. Klockan 11 lät guvernören genom signalering underrätta amiralen att Napoleon ej hade långt igen. Ledamöterne af konseljen hade förut blifvit tillsagde att vid signal begifva sig till Lon g-wood för att vara närvarande vid hans död. Den inträffade i går afton klockan 6, just som solen nedgick. Franska kommissarien, amiralen och de högre embetsmännen samlade sig genast att se liket. Rummet kläddes svart. Man skickade efter Pariser-gips för att taga aftryck af ansigtet, men som der ej fanns nog på ön, gjordes ett försök med romerskt cement. Napoleons död är i dag tillkännagifven på orderna; äfven är man underrättad att han kommer att begrafvas i Longwood med militärisk heder. Generalen grefve Mon-tholon har tagit befattning med begrafningen. Liket kommer att ligga på parad; vi få se det i afton. Hvilken stor förändring detta dödsfall här förorsakat! Personer som samlat proviant för trupperne ha den nu liggande onyttig. Hästar som kostat 70 pund stycket äro ej ens värda 10. — Napoleon har valt en besynnerlig begrafningsplats, ett ställe litet nerom stora vägen, som kallas "hinhåles punschbål."- 1831 -

153

"Jag har sett honom ligga på parad. Det var en bedröflig syn. Vi samlades i Longwood i dag kl. 4. Der voro nästan alla officerarne och de andra herrarne på ön. I det första rummet var blott en betjent, i det andra grefvinnan Bertrand, som såg blek och förgråten ut; och i det tredje låg Napoleon, klädd i full uniform, med flere ordnar uppå bröstet, och på sidan värjan, en trekantig hatt och sporrar. Han låg på en tältsäng som han alltid förde med sig, och öfver hvilken man bredt hans kappa. Grefve Bertrand stod i sorgdrägt vid hufvudet, en kammartjenare vid fötterna, och en prest låg på knä vid sidan. Napoleons utseende var mildt och lugnt, dragen lifliga och vackra, händerna små och fina. På bröstet låg ett krucifix. — Jag kunde ha betraktat honom flere timmar, och vågade knappt andas då jag stod der. Jag föreställde mig honom i en helt annan belägenhet, och af huru liten nytta alla hans eröfringar nu för honom voro. Hvad hade ej tusende velat gifva för att se hvad jag nu såg."

"Longwood den 7 maj, klockan half 7 e. m."

"Jag har hela dagen varit besvärad af menniskor som önskat se Napoleon. Ändteligen har jag blifvit af med dem, och har nu tid att skrifva. Jag såg honom i morse åter. Han låg på samma sätt, men hans ansigte hade fallit litet mera in. Der var blott en prest och en uppassare i rummet. Jag tog, och betraktade en stund den hand som monarker hade kysst, och för hvilken så många darrat. Jag har aldrig sett en lugnare uppsyn. Han tycktes ligga i en djup slummer, sig fullkomligt lik, utom den svartblå färgen på hans läppar. Jag gick sedan in med soldaterne. Det är omöjligt att beskrifva deras blickar när de sågo liket. Då jag kom ur rummet satt grefvinnan Bertrand utanföre. Hon rådde mig att gå tillbaka och betrakta Napoleon än en gång, helst jag aldrig skulle få se den

utomordentelige mannen mera. Jag

18154

_ 1890 -

gjorde 8&, tog honom an en gäng i hand, och stammade ett farväl. Han skall begrafvas i öfvermorgon klockan 11. Litet efter klockan 4 kom guvernören och beordrade kapten Cro-hat att segla med depescherne i solgången. Han affärdades så hastigt att ingen af oss fick tid att skrifva bref med honom."

"Thorsdagen den 10 maj."

"Yl begrofvo i går general Bonaparte med militärisk heder. Jag vill beskrifva begrafningen så godt jag kan. Ön består förnämligast af höga och smala åsar som sträcka sig ifrån Dianas spets åt sjökusten, der de sluta tvert i förfärliga precipicer. Dälderna emellan dem äro ganska djupa. Longwood är beläget på en af dessa bergsryggar, och det ställe Bonaparte valt till sin graf är en fördjupning emellan dessa och St James" dal, der staden ligger, och Bom i anseende till sin runda form fått namn af punschbål. För att komma ned till grafven blef en gång gjord ifrån stora landsvägen, hvilken löper helt och hållet omkring bålen. Trup-perne, till ett antal af 1,600 man, uppställdes vid Longwood. Kort derefter började processionen. Först kom grefve Bertrand och hans son Henrik Bertrand, som bar rökelsekaret, efter dessa begge doktor Åmot och den franske läkaren, och sedan liket. Korgen hade blifvit tagen af Bonapartes egen vagn, som nu var förändrad till en öppen likvagn. Den drogs af fyra hästar, med spannridare i kejserliga livriet Kistan var af slät mahogeni, och i stället för bårtäcke var en slängkappa kastad deröfver, hvarpå en bok och en Yärja lågo. Vid hufvudet gingo Napoleon Bertrand och Napoleons förste kammartjenare samt sex granadörer på ömse sidor om vagnen. Efter liket leddes en häst med ett rikt schabrak, och på sidorna gingo grefvarne Berthrand och Montholon. Efter dem kom grefvinnan Berthrand i en vagn med tvenne utaf sina barn. Sjö- och stabs-ofHcerarne tågade efter. Så snart processionen passerat hela linien sänkte vi gevär, och- 1831 -

155

följde efter den. Trupperne gingo ej ner i dalen, utan stannade på vägen ofvanför grafven."

"Detställe Bonaparte valde till sin begrafning är i öfra ändan af en liten trägård, som tillhör en hr Tor b et. Det är alldeles öfverskuggad! af 5 eller 6 gråtpilar. På ena sidan är en källa med det bästa vattnet på ön, och af hvilken Bonaparte dageligen drack. Här gjorde man hans graf. Den var inuti tolf fot djup, åtta fot i längd och sex fot vid, samt omgifven af en tre fots tjock mur. Ungefär två fot ifrån botten var en stenkista lagd med öppet lock, hvari den andra sänktes ner med tillhjelp af ett vindspel. Då stenlocket pålades gafs generalsalfva. Begrafningsceremonierne böljade nu efter katolska ritualen. En underofficer beordrades sedan att bevaka grafven. En ofantlig folkmassa hade samlat sig att se högtidligheten, och dalen liknade en omätlig amfiteater. Sir Hudson ville ej tillåta någon inskription sättas på kistan, så att den är alldeles slät."

"Den ll:te maj."

"Vi gingo i går upp för att se den store mannens saker. Hans sängrum voro i samma skick som när han bodde der. De voro ungefär fjorton fot i längd och tie uti bredd, begge på samma sätt inredda, med en tältsäng uti hvar. I det inre fannos porträtter af hans mor, af Josephine, Jerome, Marié Louise och hennes son. Man har sagt mig att han vanligtvis sökte dölja sin nedslagenhet, men sedan alla lemnat honom om qvällarne, då han trodde sig vara obemärkt, bröt hans smärta våldsamt ut, och han plägade gå fram och tillbaka, så att han knappt sof fyra timmar någon natt. Hans kläder voro utlagda i ett rum, uniformer, hattar, stöflar, teleskoper, pistoler, bössor o. s. v. Pistolerne, inlagda med guld och silfver, voro de vackraste jag någonsin sett. I ett annat rum voro guld- och silfverserviser, postlin, m. m. Den kejserliga örnen med kronan syntes öfverallt. Der fanns en desert- och kaffeservis af postlin, som väl är den vackraste som någonsin156

- 1820 -

blifvit gjord. Pä hvar tallrik var någon af hans slägtingar föreställd. Det märkvärdigaste var likväl en tallrik med

en karta öfver Frankrike. På hvart téfat var porträttet af någon person."

"Grafvakten den 13 maj."

"Klockan är nu nära 9. Stormen far ursinnig och tjutande öfver den arme Napoleons graf. Den är ännu icke färdig, och en skyltvakt går fram och tillbaka på hvar sida. Tvenne af Fransoserne besökte den i dag. De beklagade mycket sin förlust. Den ene begärde af mig en qvist af en pil som öfverhänger grafven. Jag kunde ej neka en gammal tjenare den samma. Han delade den med sin kamrat. De tackade mig, satte bladen uti hatten, och sade att de mera värderade denna lilla gåfva än en krona utaf guld."

"Den 20 maj."

"Detta afgår i qväll, jag måste derföre sluta. En miniatur porträttmålare, vid namn Rutize, har gjort ett ganska lyckadt porträtt af Napoleon efter hans död. Han tänker taga det med sig till Frankrike, och låta der gravera det. Napoleon har lemnat vår läkare dr Arnot, som skötte honom, en gulddosa med 600 napoleondorer" — —.- 1831 -

JANUARI. LAPPAR I LONDON.

En hr Bullock, förra Ägaren till det berömda "Bullock's Museum," har haft den lyckliga idéen att införskrifva ett lappländskt hushåll med sina renar, som nu äro lejonen för dagen. Lapparne hade ej varit länge här förrän de uppsökte mig. De medhafva prestbevis från prosten Aschenberg i 1'Röraas prestegäld" i Trondhiems stift. De äro mycket lifliga, och hustrun i synnerhet, en lappländsk skönhet, ganska fryntlig och språksam. De tala bruten danska, (sinsemellan sitt eget spr&k), men förstå rätt väl svenska. Som jag häromdagen passerade Piccadilly fästades min uppmärksamhet af en mängd ekipager utanför ett hus, der man anslagit en affisch med jättebokstäfver, som underrättade publiken att "de förunderliga lapparne och deras renar" der visades. Ehuru detta underbara förlorat för mig nyhetens behag beslöt jag att stiga in. Hela det fashionabla London trängdes i detta improviserade Lappland. I ändan utaf salongen voro vyer af lappländska trakter målade på väggen, och inom en afskrankning midt i rummet hade man uppsatt en sommar- och en vinterkåta, "true co-pies," gjorda af grenar och ris, samt öfverdragne med renshudar. Träfat, skedar, strumpor, skinn, karpuser, lågo här i ordentlig oordentlighet kringspridda. På väggarne rundtomkring hängde lappländska sommar- och vinterkläder, ren-selar, jagt-redskap och en diger vargskinnspels, "a true wolfskinns-cloak," som i synnerhet med förundran betraktades och handskades. På ett bord i ett hörn af rummet låg, under en glaskupa, en hop renmåssa till åskådning. I en annan vrå betade några renai\ och omkring rummet åkte en herre och en dam i en liten vagn, som drogs af en gammal behornad patriark. Den diminutive lappen, i sin pels och mössa, stod lik en tomtegubbe, omgifven af åskådare, hvilkas många frågor han158

hade svårt att förstå och ännu svårare att besvara. I en af kojorna låg hustrun med sin glytt, regalerande sig med kall potatis. Knappt hade lappen blifvit mig varse förrän han i extasen utaf glädje och förundran böljade att ropa: "Kärinl Kärin! prestfar är här; kom, Karin, och tag pågen med." De främmande åskådarne, som ej begrepo hvad allt detta månde vilja vara, gjorde genast rum för hustrun, som var ej mindre glad att se mig, och ifrån en blott otiosus spectator blef jag metamorfoserad till en dragoman emellan engelsmännen och lapparne. En gentleman frågade dem hvad de tyckte om London. De svarade att det Yar meget smukt og dejligt, men att der var så trångt; man kunde icke andas, icke se sig omkring. "Se," sade engelsmannen, pekande på väggen, "se der på edra berg, och gå sedan ut och gör jemförelse." Lappen trodde bestämdt att den skulle utfalla till fördel för hans hembygd. Jag räckte dem handen till afsked, och nu Yille alla "shake hands," med dem, en heder hvarpå lapparne syntes sätta ej litet värde. I synnerhet var Karins ansigte bara solskin.

KAB8 1899. EN JUVEL OCH EN SPAAK (ej »1« mim).

M an har någon tid velat veta att konungen disgracierat en favorit, hvars namn ej hör till saken, och söndagsbladet "Bells Life in London" förklarar orsaken på följande karakteri-stika sätt.

"Det är väl bekant att man till kröningen lånte juveler till stort värde, hvaraf de fleste togos hos herrar N. N. Som ryktet säger, saknades, vid återlemnandet, en af de dyrbaraste, hvilket ägaren anmälde hos lorderne Littlefool') %ch Wide-

1) Lileonarr = Liverpool.- 1831 -

159

mouth *). Desse som ej funno för godt att sjelfve fråga den förnäma person som burit smyckena om han ej för egen räkning behållit den saknade juvelen, Yände sig, för att derom erhålla visshet, till en irländare, som kommit hit att smida, som man säger, medan jernet än är varmt. Paddy s) visste likväl att sådant skulle kosta mera än hans plats var värd, och han undanbad sig derföre det vådliga förtroendet. Men för att icke stöta sig med sina vänner åtog han sig att öfverlemna ett officiellt dokument i ämnet, och sökte emellertid att med presenter, kyssar och löften erhålla någon underrättelse om juvelen, genom en förtrogen hos lady Cunningdame 4). Ack! hvad förmår en svag qvinna mot en glad förförare. Abigail bekände sluteligen att hennes fru hade fått juvelen af den lysande personen."

"Med denna underrättelse hastade Benjamin till lor-derne, och förklarade att han nu hade ingenting emot att uträtta något uppdrag uti saken. Han blef strax a (Tärd ad, och lät under mycket krus förstå att lady Cunningdame hade utaf misstag fått den förlorade juvelen. Knappt hade likväl den arme Benjamin profanerat det dyra namnet förrän en stortå applicerades till sjelfva hans point d'honneur, hvarmed han förbittrad hastade till dem som skickat honom uti denna olyckliga affär, och nu gladde sig att hans sak ej var deras. Desse visade likväl sin tacksamhet, något temmeligen sällsynt vid ett hof, genom att erbjuda honom, såsom eqvivalent för sparken, regeringen öfver Ceylon, hvilket tillbud han dock afslog. Vi ha sedermera hört att juvelen skall betalas med 20,000 pund, och att lady Cunningdame ej kommer att bära den innan detta skett. Benjaminer (tulubber) hafva emel-

2) Bredmunn = Sidmouth.

3) En vanlig benämning på- Irländare, af St. Patrich, Irlands skyddshelgon.

4) Lady Cunningham.160 - 1820 -

lertid med ens blifvit urmodige, sedan deras förre patron al-lagt sin."

MARS 1899. BURNIKG SHAME.

Hilt löjligt uppträde af livad man kallar burning shame tilldrog sig förra veckan uti Kensington. En krämare, vid namn Stone, gifte sig för ej fullt två år sedan med en enka, med hvilken han fick en liten förmögenhet och 6, 7 döttrar. Den äldsta utaf dessa, en slyna af omkring 18 år, påstår man vara lägrad utaf styfladern. Så säger ryktet; nu till resultatet. De fattige i grannskapet, hvaraf qvinnorna ej voro de minst verksamme, samlade genom styfvers-subskription några riksdaler, som användes till utklädande af ett beläte på en åsna, ämnadt att personifiera krämaren, och som, efter att hafva med klingande spel paraderat omkring gator och gränder, blef hög-tideligen brändt utanför skurkens hus. En ny insamling gjordes, och dagen efter blef den sköna, in effigie, ståtligen utsirad och monterad på en trämärr, förd omkring i grannskapet. Men ack! när ögonblicket för autodaféen just var inne kommo den civila maktens emissärer, de leda polisbetjenter, och frälste jungfrun ifrån bålet. Tidningarne anmärka, med anspegling på uslingens namn, att hans förbrytelse är sådan att sjelfva stenarne ropa.1883

161

DEN 31 MARS. EN KÄRLEKSFEST. LOVE-FE A ST. 1 ST. GEORGE S METHODIST-KAPELL.

Jag har i dag varit närvarande vid en af de kärleksmfiitider som i methodist-församlingar hällas mot slutet af hvar tredje månad. Vanligtvis får ingen som ej hörer titi församlingen deltaga deri, och det var ej ett litet bevis af vänskap att man gaf mig en sådan tillåtelse. Början gjordes med en hymn och bön, hvarefter man utdelade små

semlor och vattenmuggar, hvilka senare cirkulerade emellan bröderne och systrarne. Åtskilliga räckte mig sina semlor, att deraf taga en liten bit, hvilket jag på samma sätt besvarade. När kakorna blifvit nedsköljde gjorde presten en kort bön, hvarefter han berättade sin egen omvändelsehistoria, och uppmanade de närvarande "att utan tidsspillan, till inbördes uppbyggelse, berätta hvad Herren gjort för. dem." Den ene uppstod nu efter den andre, och ej sällan hände det, då talaren var för långtrådig eller långtradig, att han af en andan broder, som äfven hade något att berätta, fick påminnelse att vara kortare. Vanligtvis interfererade då oiTicierande presten, så att jag erinrades om våra fordna disputationsakter, der stundom præses, respondens och opponens sökte taga ordet från hvarandra. Då någon nyligen blifvit omvänd, afsjöngs en vers af en hymn. Några af talarne, som sjelfve voro innerligen rörde, pressade tårar ifrån alla ögon. Detta var isynnerhet fallet med en stackars sjömanshustru , som beskref sina strider och sin seger. Utan tvifvel gingo de fleste både uppbyggde och tacksamme härifrån. "Festen" slöts med bön och sång, och räckte ifrån kl. 2 till 5 e. m.

ÅMUU II. TRANSPORTERAKE.

En tidning uppger i dag, efter en rapport inlemnad till underhuset, antalet af förbrytare, som ifrån den 5 januari 1816 till den 5 januari 1822 blifvit transporterade, till 15,218 karlar och 1,155 qvinnor.

DEN 17 APRILL. FÖRSÖK TILI. INBROTT I SVENSKA KYRKAN.

Klockan 1 i natt blef jag väckt af en brandvaktsskramla och ett hårdt slag på porten. Jag sprang upp, öppnade fönstret, och ropade till patrullen "hvad står på?" — "Der ha varit tjufvar uti kyrkan, vi ha tagit en," var svareL I ett ögonblick var jag klädd och nere. Porten till yttre kyrkogården var öppen, och en af tjufvarne hade blifvit gripen just som han smög sig ut. Tvenne andra hade räddat sig genom flykten. Bredvid tjufven funno vi i gräset några dyrkar, en fil, ett huggjern och en borr. Han var en 40:års karl, och hade utseende af en bättre handtverkare. Vi eskorterade honom titi vakthuset, der han först gaf sig ett namn, så ett annat, men kunde omöjligen förmås att uppge sitt hemvist. Sedan vi lemnat honom i säkerhet återvände vi att göra noggrannare undersökningar. Tjufvarne, som blifvit skrämda, hade ej fått tid att komma in i kyrkan, men hade gjort en öppning på en af luckorna till sakristian, der de borrat ända till sexton hål, och sedan begagnat såg och huggjern. Ostörde i fem minuter längre, skulle de ha varit inne. Det är troligt att karlen som blef tagen stått på vakt, och att han är en af dessa "dealers in marine stores" som gömma allt slags- 1831 -

tjufgods. Nästan alla kyrkor och kapell i grannskapet hafva blifvit plundrade, utan att man lyckats få rätt på tjufvarne, som ganska ofta äro i hemligt förstånd med brandvakterne Trenne gånger förut har vår kyrka varit uppbruten . då tjufvarne gjorde en icke obetydlig fångst. Äfven i en af tyska kyrkorna har inbrottsstöld varit i natt förröfvad. Klockan 1 i dag blef tjufven uppförd till Lambeth-street-police-office, men icke ens der uppgaf han sitt hemvist. Han gaf endast tvenne husägares borgen för sitt inställande vid nästa ting. Så efterlåten är man här mot tjufvar. •)

MN 10 MAJ. Kif BOK UTAN TITTELBLAD

har i dessa dagar utkommit, som innehåller ett verkligt skuldregister, en förteckning på personer som tagit kläder, möbler etc. etc. på kredit, utan att betala dem. Detta arbete kommer tid efter annan att fortsättas. Första häftet innehåller öfver 4000 namn, hvaribland en mängd af rang, tittlar och embeten. Idéen är ej oäfven, och torde kunna användas annorstädes.

*) Vid rausakningen blef ban af jurien frikänd!164

EN HASTIG Kim

Följande händelse som nyligen tilldragit sig visar till hvilken hög grad af oförskämdhet tiggeriet här stigit.

Häromdagen kom en tiggare till Layton uti Essex, hvilken såg ut som nöden sjelf. "Ifrån fotbjället allt upp till hufvudet var der intet helt på honom, utan sår, svullnad och etterböld." Utaf misstag bultade han på porten till sjelfva arbetshuset; den öppnades, och tiggaren framlem-nade en böneskrift, hvilken en mängd "respektabla personer" underskrifvit, som alla intygade hans goda frejd och nöd. Vid nogare påseende upptäckte man dock att detta var en autograf, som supplikanten sjelf författat. Man examinerade honom, och bedragaren, som började att se sitt misstag, var på väg att retirera. Som uppsyningsmannen fattade honom i kragen, for träbenet som var ihåligt af, och en hög med guld och silfvermynt kom dansande utåt golfvet. I samma ögonblick var krymplingen förvandlad till en ung atletisk karl, och alla hans kroppsliga lyten hade med ens försvunnit Han slog omkring sig som en ursinnig, och man nödgades lägga handbojor uppå honom. Pågen efter blef han afTörd till häktet uti IIford, men som detta var utur hans kosa, begagnade han ett obevakadt ögonblick, hoppade af kärran, störtade som en delfin i strömmen, uppnådde gäckande den andra stranden, och har icke sedan hörts utaf.- 1831 -

165

DEN 97 JUNI. WINDSOR

Jag hade länge önskat mig ett tillfälle att se det fursteliga Windsor, och emottog derföre med så mycket mera nöje bjudningenatt, i sällskap med den aktningsvärde doktor St ein-hopff, bevista bibelsällskapets sammankomst derstädes i går. Vi ankommo dit redan klockan 11, och som vi ännu rådde om oss sjelfva ett par timmar, hade vi tid att bese några af ställets märkvärdigheter. Staden ligger på en höjd , öfver hvilken slottet thronar, omgifvet af den skönaste och yppigaste natur. Vi ställde genast kosan dit. Utsigten härifrån är öfver all beskrifning härlig. Under oss låg staden, Eton, Themsen, och tolf grefskaper med sina sköna villor och sin rika vegetation. Ibland föremål som mitt öga sökte var den berömde Herschels boning, belägen blott tvenne engelska mil härifrån. De branta sidorna af kullen hvarpå palatset står äro betäckte af amfiteatrar med träd , der man anlagt gångar , som slingra sig emellan blommor ifrån alla luftstreck. Terrassen, hvilken man beskrifver — och jag har lätt att tro det — som den vackraste promenad i hela verlden , är 1,870 fot i längd. Slottet omgifves af en dubbel borggård. St. George's kapell, eller kollegiatkyrkan, är både i afseende på sin arkitektur och inre prydnader den imposantaste man kan se.

Sedan vi irrat omkring ibland alla dessa naturens och konstens under, och gjort några slag i de obeskrifligt sköna parkerne, begåfvo vi oss, tillika med hofapotekaren hr Chapman, som budit oss till middag, till stadshuset, der bibelsällskapet höll sin sammankomst. Den religiösa atmosferen tycktes här litet kylig, och samligen utgjordes nästan endast af damer. Efter att hafva harangerat det vackra auditorium, och blifvit artigt betackade, följde vi hr Chapman, medan178

- 1820 -

mältiden anrättades, tillbaka till slottet, hvars inre märkvärdigheter vi beságo. Från taket af "det runda tornet" förnöjde vi våra ögon ännu en gäng med den härliga utsigten. Vi återvände härifrån med vår glada värd till hans familj, och blefvo på det artigaste sätt undfägnade. Inflytelsen af hofvet visade sig i Windsor öfverallt och uti allt. Olyckligtvis måste vi genast efter måltiden stiga i vagnen, och med många förbindelser och kära minnen lemnade jag detta förtjusande ställe.

DEN 18 JULI. ACHILLES.

H ydepark har de senare veckorna varit uppfylld med nyfikne som från alla kanter strömmat dit att se den kolossala Achilles-bysten som engelska damerne låtit uppsätta hertigen af Wellington till ära. Den är gjuten af kanoner som hjelten och hans vapenbröder togo under sista kriget, och står midt för ingången till parken. På piedestalen är med stora förgyllda bokstäfver följande inskription:

To Arthur Duke of Wellington, And His Brave Companions in Arms, This Statue of Achilles,

Cast from Cannon Taken in the Victories of Salamanca, Vittoria, Toulouse, and Waterloo, is inscribed By their countrywomen.

Tidningarne äro likväl högeligen skandaliserade öfver den groteska och grossiera idéen att sätta en naken karl, med ett alltför diminutivt fikonaiöf, midt för ingången i parken, der tusendetals menniskor hvar minut passera. De fråga huru någonting så alldeles abgeschmackt kunnat falla de förnäma damerna in som besörjt subskriptionen. Sjelf-- 1833 -

va Carl den trettondes byst i Stockholm var aldrig utsatt för värre sarkasmer än den stackars Achilles. Fransoserne, isynnerhet, hafva gjort sig lustige på engelska damernas bekostnad, men deras anmärkningar äro för grofkorniga att här anföras. Häromnatten hade några upptågsmakare låtit sätta ett par femoralier på Achilles. Polisen gjorde honom likväl åter till sansculotte, och en skyltvakt sattes till betäckning för hjelten, eller egenteligen till förekommande af betäckningen.

DEN 94 JULI. SOUTHEHD I ESSEX.

Vi utflyttade hit i går för att under några veckor begagna saltsjöbaden och att andas litet ren luft, hvilken Londonbor så väl behöfva. Southend är ursprungligen en bv, men har under de senare tie åren fått utseende af stad, och är mycket besökt som badställe. Det ligger på en höjd, ej långt från Themsens utlopp i hafvet, och har nu alla slags comforts, ett "kungligt hotell", (så kalladt sedan drottningen en sommar bodde der), assemblérum, bibliotek, teater, diligenser, ångfartyg o. s. v. — Vi lemnade London i går förmiddag klockan 11, och som några förändringar skulle göras med det eleganta ångfartyg som vanligen går häremellan och London, in-qvarterade man oss på ett annat af mer modest utseende. Det befanns snart att maschineriet ej var rätt i ordning, och vi framskredo så tungt och makligt som en svensk vedskuta, under det tusendetals andra farkoster sväfvade likt meteorer oss förbi. Det första som ådrog sig vår uppmärksamhet var "a rowingmatch", en kapproning, emellan tre båtkarlar, den ene i silfverskir, och turbanerad som en Turk, den andre mörkröd som en hummer, och den tredje mörkblå som en168

- 1820 -

Triton, förutsatt att han har samma färg som sina hästar. *) Stranden var uppfylld med åskådare, och strömmen med båtar. Turken tog genast "the le ad", hårdt ansatt af Tritonen. Båtarne, gynnade af ebben, ilade fram som pilar, och Turken var ännu alltid främst; men sedan de hade vändt och strömmen var emot dem, minskades hastigheten, och i ett ögonblick var den mörkröde Giaourn främst. Flod och strand genljödo utaf hurrarop, hvarje sena spändes, båtarne dansade för andra gången utför floden, men ännu var Turken efter. Vi kunde ej se hur saken slutade, och som jag ej har någon skicklighet i hydromancien, kan jag ej lemna någon underrättelse derom. Jag hade gerna afvaktat utgången. Samma önskan tycktes vårt fartyg hafva, ty det började att blifva allt makligare. Stundom vaknade det liksom utur en dröm, och ryckte litet på sig, likt ett embetsverk, en kommitté, men gick strax igen till hvila. Klockan var 1, och ännu hade vi ej kommit längre än till Blackwall, litet ner om ostindiska dockorna. Vi voro omkring hundra passagerare, och jag undrade mera öfver än jag beundrade engelsmännens flegma i en så fatal belägenhet. Ändtligen förgick dem dock tålamodet, och någon föreslog att herrar och damer skulle bilda tvenne kommittéer för att öfverlägga hvad här var att göra, ty i England, som i vårt eget land, bedrifves allt genom kommittéer, (eller, som ordet vanligen skrifves, komitéer, troligen a radice Comes eller någon annan komikalitet), och får man blott en kommitté i ordning, så går saken af sig sjelf, ehuru stundom något långsamt, och äfven någon gång åt fanders. Kaptenen, som såg att åskvädret var färdigt att utbrista öfver honom, hoppade nu uti en båt, och lemnade oss, till vår förskräckelse, i sticket. Han återkom dock snart med en skuta som han pressat. Vi hade nu att förflytta oss sjelfva och, hvad värre var, våra koffertar om bord på den. Vi hade förlorat både tid och rum,

•) "Cæruleis Triton per mare currit equis."- 1880 -

169

men som vi hade en strykande vind och ebben med oss, ankommo vi klockan 8 om aftonen midt för Southend. Men här, som utanför Biscaja, gär "a devii of a sea," och båtarne som kommo att sätta oss i land slungade oss emellan olympen och tartaren. I trots af den engelska portern och det franska brännvinet hade sjösjukan börjat

angripa några af passagerarne, som nu hade att transportera sig sjelfva och effekter i de kullbyterande båtarne. Förskräckelse och ångestrop, svordomar och böner, konfusion och kräkningar. Vi kommo dock omsider lyckligen på det torra, utan annan olägenhet än att hafva blifvit dugtigt prejade och våta. Men äfven dervid vänjer man sig med stoisk köld.

DEN te AUGUSTI. MARKISENS AF LONDONDERRY SJELFMORD.

M an talar om ingenting annat än om denna oförmodade händelse. Ryktet uppger åtskilliga orsaker dertill, men de bäst underrättade vilja veta att markisen fallit i konungens onåd, och ej kunnat bära "en sådan olycka." En annan version är att han, uttröttad af göromål, ådragit sig en hjernfeber, och under yrseln afhändt sig lifvet. Allmänna opinionen om honom är icke fördelaktig. "Ingen," säger man, "hade så många tillfällen att göra godt, och ingen har gjort så mycket ondt. Ehuru han hade mycken fyndighet och takt, saknade han helt och hållet de högre egenskaper som tillhöra en minister och statsman. Det system han följde (att missbruka ordet) var lika förderfligt för England som för menskligheten i det hela. Hans politik i anseende till Spanien och Italien (man kan tillägga Grekland) var förnedrande och falsk. I norden följde han samma felaktiga åsigt, och Sachsens styckning och Norriges

afträdande till Sverige skola blifva outplånliga minnesmärken af hans frihetshat. Han hade mera envishet, eller, om man så vill, fasthet uti karakteren än intellektuella gåfvor, och mera artighet än beggedera." — Hans enskilta karakter berömmes utaf alla, men med den har publiken ingenting att göra. Han var född 1769, och var följakteligen 53 år då han dog. I går hölls den öfliga coroner's inquest. Af vittnesmålen upplystes att markisen redan några dagar förut visat tecken till sinnessvaghet, och att han förleden måndag, den 12 augusti, med en pennknif afskurit pulsådern på vänstra sidan af halsen, hvaraf döden genast förorsakades. Tvenne dagar förut hade han haft en öfverläggning med konungen, som vid hans utgående skall hafva yttrat till hertigen af Wellington: "Wellington, hvad står på med Londonderry? antingen är han galen, eller är jag det." Några härleda markisens död från följande omständighet. Man berättar att konungen i sommar önskat göra en resa till kontinenten med all möjlig ståt; men att earl Liverpool och markis Londonderry, åt hvilka han uppdragit att skaffa penningar dertill, gemensamt satt sig deremot, och derigenom ådragit sig konungens onåd. Ryktet tillägger att så bestämd var markisen i sitt afslag, att då konungen sista gången talade med honom i detta ämne, han skall hafva svarat: "jag måste taga mig friheten att säga eders majestät att saken ej låter göra sig; den är rent af omöjlig." Konungen glömde ej detta svar, och som han måste låta nöja sig med att fara till Skottland, i stället för till kontinenten, beslöt han att strafTa ministern, och förböd honom att följa sig. Denna hämd lyckades bättre än konungen sjelf önskat. Man vill häri se en Nemesis för lordens förföljelse mot drottningen. Han var då konungens villigaste redskap, och ordspråket sannades här, som annorstädes: "man älskar förräderiet, och hatar förrädaren." Det är i alla fall en besynnerlig tillfällighet, om man så får kalla det, att under tiden emellan konungens resa från England och hans ankomst

till Irland förledet år hans drottning alled, och att precist vid samma tid ett år derefter, emellan hans resa från England och ankomsten till Skottland, en af de ministrar dog som mest förföljde henne. Man vet att närmaste orsaken till drottningens död var grämelse för det att hon vid kröningen blef förbigången , och efter all sannolikhet förorsakades markisens död af förtrytelsen att icke hafva blifvit erbuden att följa konungen till Skottland. Engelsmännen visa sin småaktiga afund öfver denna resa genom allahanda smädelser både emot konungen och Skottarne. I fjor voro deras sarkasmer riktade mot Irländarne. I en tidning i dag kallas konungens resa ett besök, eller snarare, en hemsökelse, "a visit or, rather, a visitation." I en annan förlöjligas den såsom en scen utur en tillfällighets-pjes, kallad "The visit of the Sultan Gorgeous to the city of Edén, ») in Bannockland." a)

DEN 14 AUGUSTI. SHEERNESS.

fag seglade i går med en Southend-paket till Sheerness, men dessa fartyg äro att bedja Gud bevara sig ifrån. Vi voro 30 passagerare, till större delen damer, som lofvade att aldrig förgäta den färden. Midt i sjön är en sandbank, kallad Nore-grund, utmärkt med en tunna; det oaktadt satte man oss midt på grundet, med en stöt som kastade både herrar och damer öfverända, sände hattar och parasoller öfver bord, och, värre än allt annat, krossade en hel hop buteljer. Efter en god stunds ansträngning blefvo vi dock åter flott, sedan vi beredt

1) Edinburgh. 2) The land of pancakes, paimkakelandel, som Skottland ofta kallas.172

oss på att sitta här i sex timmar till nästa Qod. Sheerness ligger på en ö vid mynningen af Medway-ån, och är starkt befäst. Här äro skeppsvarf, dockor, artillerigård o. s. v. Omkring 1000 arrestanter arbeta här dagligen under betäckning. Dem jag såg voro ej fängslade på annat sätt än att de hade en jernring om ena benet Somlige af dem som blifvit dömda till transportation skickas hit, hvilket anses såsom en mildring i straffet. I hamnen ligga stora aftacklade örlogsfartyg, som äro inredda till boning för fångarne. De se mörka och bedröfliga ut. Här finnes äfven ett betydligt antal styckade linie-skepp af första och andra rangen, hvaribland vi besågo en ny tredäckare, kallad How, en riktig leviatan. En underofficer förde oss ganska artigt öfverallt omkring, och kunde ej förmås att emottaga en dusör. I förening med Sheerness är den egenteliga staden, kallad Mile-town, en eländig och osnygg håla, utan någon märkvärdighet som jag kunde upptäcka, om ej en brunn, der en gammal rosinant uppdrog vatten på ett djup af 328 fot, får kallas så. På hemvägen hade vi åter ett äfVentyr. Vi voro nemligen nära att blifva öfverseglade af en kutter. Damernas kuttrande sjunger ännu i mina öron, som en bondpolska ett par dagar efter brölloppet.

DEN 17 SEPT. EN ROUT HOS LOKO-MÄREN.

Iiord-mären gaf i går en rout, hvartill jag genom dess husprest fått biljett Alla city-skönheter of the Georgian a er a voro här samlade, som solstrålarne i en focus. Dansen började klockan 11. Anblicken var både sällsam och liflig. Här var en atmosfer af ljus, pomador och parfymer. Ögon och ljuskronor strålade, som Ossian säger, med alla- 1890 -

sina eldar. Midt under mina betraktelser stötte jag på den rike Sir William J. Jag förklarade mitt nöje att träffa honom. "Å I" sade han leende, "jag försummar sällan ett tillfälle af denna art; det är en penitens för många peccadilloes, en lektion i menniskokännedom och en öfning uti tålamod. En rout ger mig ämnen för betraktelser en hel månad efter. Har man någonsin sett en förening af mer barocka saker? Också äfventyrar jag hellre att få mina refben inträngda än att se mitt namn uteslutet vid en rout. Men, utan skämt, hvad i all verlden är allt detta annat än en rik och penning-drvg pöbel, som mötes här att trampa hvarandra på liktornar-ne och att sönderrifva hvarandras kläder? Jag har försökt positivt tvåhundra gånger att komma fram till värdinnan för att visa mig; men det är omöjligt. Hur så många spensliga varelser kunna uthärda denna trängsel är mig obegripligt. Hettan är ensam nog att döda en jernvräkare." Sanningen af anmärkningen blef genast practice bevisad , ty en ung dam tätt bredvid oss dånade nästan i samma ögonblick. Exemplet verkade elektriskt, och skönheter föllo till höger och vänster, som hjeltar på ett stridsfält. Vi hastade att erbjuda vårt biträde, och den lycklige baronetten fick en ung dam i armarne, just som paroxysmen utaf tippen påkom. Var detta en tea-terdåningY det vet jag icke. Den klädde henne i alla fall förträffligt. De bleka dragen, tusen gånger vackrare än sjelfva kindens morgonrodnad; de matta, till hälften slutna ögo-iien, skuggade af sina sidenfransar; det bakåt böjda hufvudet, den alabasterhvita halsen, och denna abandon, detta medeltillstånd emellan lif och död, hvad kan vara mera hänförande än allt detta? En vacker qvinna borde aldrig göra annat än dåna. — Sedan vi trängst och svettats, mönstrat de dansande och superat, började damerna att bryta upp, för att, som Sir William påstod, ej låta dagsljuset rodna för sminket. Men var förvirringen och trängseln vid vår ankomst stor, så var den vid utgåendet än värre. Det var knappt möjligt att röra174

sig af stället, och jag kunde ej annat än jemföra mig med Sternes stare, som beständigt skrek: "jag kan ej komma ut." Bullret utanföre var ej mindre förfärligt än trängseln inne. Lörd A— s ekipage, lady B -s glasvagn, the honourable mr C —s tilbury o. s. v. ljöd äskande i trapporne. Lakejer knuffades, kuskar körde mot hvarandra, polisbeljenter remon-strerade, pöbeln stojade. Med hela armar och ben kom jag till all lycka ut, som endast hade på initt eget jag att tänka, och har nu, som Sir William, ämnen för en lång tids betraktelser och minnen.

UEX 20 SEPT. EN t JESKAKTIG MAGISTRATSPERSOV

Tidningarne omtala med yttersta förtrytelse att polismästaren i Brighton låtit arrestera en karl för en upprorisk utlåtelse, som bestått deri att han sagt att "kungen vore född utan skjorta"! Är detta ej en karikatjr öfver ett crimen læsæ och dylika aktioner, så vet jag ej. Konungen skall hafva blifvit högligen förbittrad, ej öfver "den upproriska utlåtelsen ," utan öfver polismästarens förakteliga ljesk. Kan ock något mera löjligt och orimligt tänkas än ett sådant tjenstenit? Sjelfva bibeln skulle på sådant sätt kunna blifva aktionerad, ty den påminner alt regenter ock äro menniskor, ja, kallar sjelfva satan "denna verldens förste." Historien skall säkert en dag med nedslagna ögon berätta månget åtal för yttranden som ej varit mycket mera brottsliga, eller mindre löjliga än detta, såsom bevis på den svaghet för hvilken stora regenter ej ens varit undantagne.- 1822

ETT »Adil. AD

H vilken blick af lifvet framställer ej den första sidan af ett engelskt dagblad! Hvilken mängd af betraktelser föranleder ej genomögnandet af dessa otaliga annonser! Hvad som först väcker ens uppmärksamhet är den höga grad af fullkomlighet (om fullkomligheten kan graderas) hvartill allting härstädes blifvit bragt. Alla saker som utbjudas äro "superiöra." Hvar bok som anmäles är en litterär skattkammare. Hvar exposition är på en gång roande och lärorik. Hvar koja som utbju-des att hyra eller köpa är ett annat paradis. Men hvad som mest måste glädja en är att denna fullkomlighet ej inskränker sig till materiella föremål, utan äfven uppenbarar sig i men-niskokarakteren. Ingenting kan öfverträffa de exempel af ren oegennytta och hjertelig välvilja som de dagliga annonserne anföra. Penningelån tillbjudas alla dar åt dem som deraf äro i behof. Allt slags biträde lofvas den olycklige. Läkare återgifva helsan åt den sjuke, och lifvets njutningar åt den försvagade. Lotterikollektörerne, som veta att de måste betala 20 à 30,000 pund till den lycklige innehafvaren af högsta vinsten, erbjuda allmänheten, det oaktadt, att dela deras rikedom. Huru många handlande läsa vi ej om, som sälja sina varor hela 50 procent under värdet. Alla kommissionärer äro driftiga, kloka och pålitliga, alla pigor barnkära, ordentliga och tjenstvilliga, med ett ord, verlden har blifvit så fullkomnad att den ej kan bli stort bättre, och blef man icke någon gång erinrad om menskliga ofullkomligheten genom här och der ett löfte om belöning för ertappandet utaf en tjuf, eller en varning att icke lemna varor på kredit till en förrymd eller försupen hustru, så skulle man lätt förledas till att tro att millennium, hvarom- 1833 -

alla menniskor här drömma, redan hade börjat. — Är jag icke lycklig som får lefva i ett sådant fullkomlighetens tillstånd?

n ÅTTMORD OCH HUNDEN BILLY.

I en tidning, kallad Bells Life in London, läses för i går (den 27 oktober 1822) följande, som bättre än något annat karakteriserar råheten i packets nöjen.

"Förleden thorsdag 3 qvart till 8 njöto herrar amatörer nöjet af ett oerhördt råttmord (ra ti c ide) på Westminster-tuppfäktningsbana. Affischen som anmälde detta skådespel var af följande innehåll:

Cum gratia et privilegio. Råtmord utan like. — Ägaren till den ryktbare favorithunden Billy, af 26 markers vigt, har, på flere herrar amatörers särskilta begäran, samtyckt att låta honom visa sin utomordentliga skicklighet att döda 100 råttor inom 12 minuter. Han har, förunderligt att säga I en gång förut verkställt detta på 8£ minuter mot

en risico af 20 pund, då vaden voro ganska höga, och han vill ännu en gång äfventyra försöket, den 24 innevarande oktober, på Westminster-tuppfäktningsteater, hvilket blir positivt den sista gången han uppträder. — Råttorna släppas inom en sex alnars fyrkant, och att de må bättre ses af hunden och herrar amöter, kommer golfvet att hvitmålas. — Dörrarne öppnas kl. 7, och skådespelet börjas kl. 8!"

"Den regniga väderleken," fortfor berättelsen, "gjorde det högst besvärligt och obehagligt att passera gatorne; sådant afhöll likväl ingen. Långt före den utsatta tiden var gatan uppfylld med vagnar. Hjeltens ankomst helsades med höga bifallsrop. Anfallet begynte genast, och Billy gjorde- 1889 -

sin sak förträfleligt. Inom de fyra första minuterne var han, lik en annan hjelte, öfverhöljd med blod och lagrar. Han utfördes nu för att tvättas och att släcka törsten; men uppträdde genast åter. Förgäfves sökte de arma djuren, för att rädda sig, att hoppa upp på väggarne, eller att huka sig under sin förföljare. Han tog två, tre i sänder, och snart visade deras styckade lemmar hans öfverlägsna styrka och taktik. Några af råttorna, tapprare än de andra, och som uti sin förtviflan tycktes vilja sälja lifvet så dyrt som möjligt, beto sig envist fast i hundens öron, men den starka foten sopade snart undan dessa örontasslare, och de delade de andras öden. Efter 7 minuter och 17 sekunder var segren vunnen, och slagtfältet utvisade förödelsen och blodbadet af ett annat Austerlitz och Waterloo. Billy blef utropad segervinnare och förd uti triumf. Också hängde en espjegel ett bredt ordensband på honom. Han har en ärorik blessyr, som likväl vanställer honom något. I ett af sina förra fälttåg förlorade han ett öga, genom en fiendtlig råttas tänder, som gaf honom en annan likhet med en Suvarow.

DEN It NOVEMBER. NY UPPFINNING.

Till uppfinningarne för dagen höra en "hus te le gr af', hvarigenom fruen i andra eller tredje våningen kan meddela tje-narne i köket befallningar, — och en råttfälla med en spegel, i stället för bete. — Konsten stiger, som man ser.

— 1833 -

DEN is NOVEMBER. EN SANSCULOTTE MER FINTLIGHET AN HEDER

Tidningarne omtala i dag följande genistreck:

För kort tid sedan ankom en gentilt klädd herre till Talbot-inn i Bristol. Efter att hafva gjort förfrågningar om en vagn till Exeter, dit han sade sig vilja fara dagen efter, befallte han in té och supé, och gick derpå till sängs. Följande morgonen då han ätit frukost, lemnade man honom räkningen, men till uppassarens bestörtning förklarade han helt kallt att han hade inga penningar. Värden blef inkallad, och man var på väg att skicka efter en polisbetjent, då vår resande herre föll till bönboken, och erböd sig att lemna något plagg i pant. Tillbudet blef antaget, och han drog sina permissioner af, dem han lofvade att igenlösa vid återkomsten från Exeter. Som han hade en god syrtut och ett par kalsonger tycktes han kunna hjelpa sig pro tempore. Han gick derpå till en annan gästgifvaregård (Bush-inn) i staden, der han gjorde samma frågor, beställde middag, och tog ett rum öfver natten. Nästa morgon ringde han ursinnigt. Uppassaren kom, och fick befallning att kalla värden, emedan man om natten stulit bort hans permissioner, med 10 pund i fickan. Värden, rädd om husets heder, bad honom vid allt heligt icke göra buller, betalte penningarne, och lät skicka efter ett par nya byxor. Vår resande begaf sig nu försonad af. Ett par dagar efter råkades några af betjeningen från begge gästgifva-regårdarne, då skälmstycket upptäcktes. Sansculotten har sedan icke hörts utaf.- 1822

DEN 36 NOVEMBER. ETT M I S S F Ö R 8 T A N D.

Jag var i går buden till hr Bullock, som bor i Sloane-street, nära Hydepark-corner. Han hade blifvit oense med Lapparne, och kunde på intet vis komma till rätta med dem. Förgäfves hade en annan landsman försökt att

bilägga tvisten. Som de hade litet mer förtroende för mig lyckades jag bättre. Hr Bullock beklagade sig svårligen öfver mannens förkärlek för gin och porter, och hustruns fallenhet för kärleksäfventyr. Första följden häraf var att lappfar förlorade sitt ur och sin plånbok, och att en ännu värre olycka träffade mor Carin. De hade af hr Bullock betingat sig frakt fram och åter, fritt underhåll, och 30 pund i kontanter. Ungefär lika mycket hafva de här fått till skänks; men penningarne bränna dem, de kunna ej hushålla. De hafva nu lofvat att bli förståndigare, mannen att ej supa, och hustrun att ej hoppa om nätterna ut genom fönstret. Hr Bullock har visat dem i England, Skottland och Irland, och förtjent betydligt på dem. De beklagade sig öfver hans behandlingssätt, och beskylla honom att icke hafva hållit sina löften. Två vänligare och tacksammare menniskor än dessa nordens barn har jag sällan råkat. De renar som de förde med sig hafva nästan alla fått hemsjuka och dött Bättre har det lyckats hr Bullock med ett annat djur, kalladt Wapiti eller jätte-elgen. Den är reslig som den största häst och spak som ett lamm, med en hel skog i pannan. Lörd James Murray, som först införskref dessa högdjur 1817 från norra Amerika, der de nyttjas af Indianerne, som renar utaf Lappar ne, har vid Datched, nära Windsor, uppfödt tre genera tioner deraf, utan att någon af dem dött.

INFÖRSKR1FVANDET AF DEN TILL 6ÖDNUO '

M an har hittills alltid trott att Åkerbruket, liksom andra yrken, bäst befordrades genom freden. Detta är en villfarelse, hvilken tiden och en förbättrad krigskonst blottat. Se här beviset. Man beräknar med all visshet att mer än en million skäppor (bushels) •) ben af menniskor och "andra kreatur" blifvit utskeppade till England i år från kontinenten. Trakterne kring Leipzig, Austerlitz, Waterloo, och andra ställen der stora fältslag stått, hafva blifvit plundrade både på hjeltarnes och deras hästars ben. Så samlade från alla håll hafva de blifvit skickade till Hull, och derifrån transporterade till benqvarnarne i Yorkshire, der de sålts som gödningsämne. Det är nu af erfarenheten bestyrkt, och det i stor scala, att en död soldat är en högst begärlig handelsvara, och jordbrukarne i Yorkshire ha sina söners ben att tacka för det dageliga brödet hvarom de bedja.

) Bo bushel år => 7 sv. kinna, om Delén år korrekt.

DEN il DECEMBER. EN BOK 80M RODNAR.

En brochyr med rödt omslag, och deraf kallad den röda boken, har i dessa dagar utkommit, som innehåller en förteckning på statspensionärer, sinekurister, parasiter och vam-pyrer hvilka suga landets merg och blod. Någon Hagars son har ironiskt anmärkt att permerna voro röda, emedan de rodnade för innehållet.

den 19 december. sjelfmord.

eifmorden tilltaga med den tunga och töckniga väderleken denna vinter. Eljest är november den egenteliga hängmånaden, hvadan med "John BulTs november-propensities" i egentelig bemärkelse menas hängsjuka. En Engelsman, som blef tillfrågad hvad han tänkte företaga i den kulna november, svarade: "antingen gifta eller hänga mig." Han valde det senare säsom vigast

DEC. Elf ENGELSK RÅTTEGÅNG. ADVOKATEN FH1LIFPS.

Engelska rättegångssättet består till en stor del i chikan. Deruti äro ock advokaterne utmärkte. Ett besynnerligt mål har i denna månad förevarit, som gaf hr Philipps, en af Londons förnämsta sakförare, anledning till följande verkeliga phillipique, hvilken kan tjena till specimen af dylik slags vältalighet Processen är föröfrigt en rixatio de umbra asini, en disputatio de lana caprina.

"Min lörd och herrar jurimän!" "Min lärde vän har redan underrättat eder att detta mål blifvit instämdt i afsigt att erhålla skadestånd för en hämdgirig rättegång, — en rättegång utan all skälig anledning, och i brist hvaraf man kan förutsätta ett argt uppsåt, äfven om det icke kan bestämdt bevisas. Jag behöfver icke säga eder, m. h. att det bör vara starka skäl som skola förmå en person att anklaga en annan för ett groft och ärerörigt brott. Våra konstitutionella grundsatser äro för väl kända att behöfva någon förklaring i detta

afseende. Mitt åtal mot svaranden härleder sig ifrån en rättegång af den mest nyckfulla, orimliga och grymma anledning, — ett förfarande, lika stridande med hans presterliga karakter, som afskyvärdt i alla rättsintes ögon. Jag känner ej dess mindre ganska väl att jag har med många fördomar att strida då jag åtagit mig en fattig mans försvar emot en rik förtrjckare, och då jag nödgas att anklaga en person för våld hos hvilken dygd och kärlek böra förutsättas. Jag befarar tillochmed att det språk jag måste tillåta mig mot honom kan blifva miss-tydt såsom brist på aktning för hans vördnadsvärda kall. En sådan slutsats förnekar jag helt och hållet. Tvertom, jag vördar och värderar det ärofulla stånd han tillhör; men när jag ser en man af bättre villkor sjelf bemöda sig att ådagalägga att han har mera lyckans blindhet än personligt värde att tacka för sin plats; när jag ser honom under religionens mantel dölja ett verldskärt, sniket och sjelfviskt hjerta, då är det min obehagliga pligt att rycka masken utaf honom, — en pligt både mot mig sjelf, det stånd han vanhedrar, och den kyrka som har mer att frukta utaf sina egna medlemmar än af alla otrons inkast.

M. h. jag går nu att berätta er förhållandet. Hören det, om J kunnen, utan leende; tänken derpå, om J kunnen, utan förtrytelse.

Käranden är en fattig karl som lefver af sitt arbete. Svaranden, deremot, en kyrkoherde af episkopal-kyrkan, är en man med stor förmögenhet, och följakteligen ett stort etablissemang. Förledet år uti oktober var min klient anställd såsom trägårdsdräng hos honom. Den 21 i samma månad — det var en söndag —• åt han hos sin faster i Camberwell. De hade ett stycke salt kött till middag, och vid afskedet bad hans faster honom att hålla en skifva till godo. Efter hemkomsten lade han den i en öppen låda i ett redskapshus i trägården, der han vanligen förvarade sin middag. Omkring klockan 11 gick vår vördige kyrkoherde att promenera uti-

trägården, och med en jagthunds fina näsa uppvädrade han genast köttet, (skratt). Han var likväl icke nöjd med tionde deraf, i hvilket fall han kunnat åberopa gammal praxis (mycket skratt), utan han knep det helt och hållet, och stack det i sin ficka (högt och långvarigt skratt). Af hans egen mun skall jag bevisa detta löjliga förvaringssätt. Ifrån trägården begaf han sig direkte in, och dykte ner i köket. "Kom med mig," sade han till den förvånade hushållerskan, "kom med mig till spiskammaren, och tag en bordsknif med er" (skratt). Hushållerskan följde med darrande steg, och kökspigan gömde sig i kolkällaren. I spiskammaren kastade han en glupsk blick på ett stycke kött som förut varit på herrskapets bord, skar derå! en skifva, tog sig litet bröd, och skyndade derefter bort, utan att säga ett enda ord. "Kors i all verlden," sade hushållerskan, "hvad husbonden blifvit hungrig; frukosten är nyss öfver, och redan vill han ha mat." Dagen efter fick hushållerskan befallning att komma upp i förmaket. Dtlagdt på parad visades henne der köttet som presten skurit af, tillika med det han tagit utur redskapshuset. "Vill ni ej svära på att dessa begge skifvor äro utaf samma stycke V" sade han. — "Det kan jag ej," svarade hushållerskan, "ty kött är kött och sig likt öfver hela verlden." — "Men det kan jag," tillade han; "här är skifvan som jag skar i går, och jag förbannar mig på att den andra är af samma stycke." — "Det är alldeles omöjligt," genmälte hushållerskan, "ty spiskammaren har varit läst, och jag har nyckelen i kjortelsäcken." Der fanns likväl ett annat skäl hvarför vår pastor gjorde anspråk på äganderätten till köttskifvan, hvilket jag här vill nämna, emedan det åtminstone har förtjensten af originalitet. "Jag vet," sade han, "att köttet är mitt, ty jag igenkänner det pä färgen" (skratt). Men, m. h. det är verkeligen möjligt att han gjorde så. Ctan tvifvel hade det feta en liljas hvithet och det magra en blyg morgonrodnad, som gjorde det igenkännligt för vår pastor.

M. h. vi se hushållerskan igen. Hennes n&sta uppträde är inför en magistratsperson. Hon svor der bestämdt på att ingen kunnat komma i spiskammaren, utan hennes begifvande, hvilket hon på det högtidligaste förnekade. TafTeltäckaren blef dernäst hörd, men icke heller han ville svära att de tvenne köttskifvorna voro af ett stycke; han trodde, tvertom, att de icke alls voro befryndade, emedan den ena var mycket torrare än den andra. Den store geometern fordom, när han utropade sitt euräka, kände ej en tredjedel af den förtjusning som bemäktigade sig vår sinnrike prest, då han upptäckte orsaken till denna olikhet. "Orsaken," skrek han, "orsaken är den att jag bar den

ena skifvan hela dagen uti mina byxor" (långvarigt skratt).

Emellertid gick min klient miste om sin middag. Litet förutsåg han då likväl att han skulle bli beskylld för stöld. Han tillstod öppet hvar han bekommit köttet, men vår prest tog inga skäl, och gjorde ingen efterfrågan. Dag efter dag kom karlen till sitt arbete, och beständigt anfäktades han af presten, som qvaldes svårligen af köttet. Det gaf honom en beständig predikotext om alltings förgänglighet. Denna visade sig äfven mer och mer, ty köttet började att ruttna. Skyndsamhet var här af nöden; det blef skickadt ner i köket till middag för betjeningen. TafTeltäckaren nekade att äta det; han ansåg sig såsom vittne jäfvig. Kökspigan förbannade sig på att hennes måge aldrig skulle gömma "tjufgods," och den stackars hushållerskan skall säga er att hon sjelf i ångesten åt upp köttet för att stilla upproret i spiskammaren (skratt).

Vill någon af eder, m. h. tro att, oaktadt karlen dagligen återkom till sitt arbete uti trägården, — oaktadt tjenste-hjonens ed, - i trots af sundt förnuft, billighet och heder, — vill någon utaf eder tro att denna kyrkans pelare, som har en lordlig boning, sitt ekipage och en talrik betjening, beslöt att stämma den arma mannen för stöld, — ett brott som skulle- 1833 -

hafva blottställt honom för att blifva transporterad? Har man någonsin hört en dylik händelse? Jag erinrar mig blott en enda, som tilldrog sig i ett annat land. M. h. det var ej i Irland, ej i mitt fädernesland, ehuru min vän Guerneys leende min synes förutsätta sådant. Händelsen tilldrog sig i Amerika för ungefär femtio år tillbaka. M. h. Johny Ho o k var högländare. Han bodde i en aflägsen del af Skottland tilldess han uppnådde myndig ålder, då han — det förstås utaf sig sjelf—'Utvandrade (skratt). Han ankom till Amerika just vid revolutionens utbrott, och hade med sig en liten stut som han troligen ansåg såsom representant af sina kära landsmän (mycket skratt). Patriotismen, plägar man säga, är en hungrig egenskap, och till olycka för vår arma Skotte var amerikanska hären lägrad på ett fält der hans oxe betade. Det dröjde icke länge förrän den blef offer för de stri-dandes apptit. Efter krigets slut lagsökte han general-proviantmästaren, och fordrade ersättning för sin oxe. Försvaret uppdrogs åt den inspirerade bonden Patrick Henry, ett namn som snillet adlat, och som är odödligt i Amerika. Han anslog jurimännens hjertan, och, efter att hafva målat alla de försakelser och faror som amerikanska hären haft att utstå, de storverk som den utfört, de segrar som den vunnit, utropade han med en känsla som blef elektrisk: "men ho är denne, som störer ett helt folks andakt' och som, i samma ö-gonblick då det upplyfter sina händer i bön och lof till härarnes Gud, kommer skriande: kött! köttl költ!"

Men, m. h. hvad är bonden Hook mot presten Vialls? Det är en dank mot sjelfva solen. Ifrån det ögonblick hans skarpa, snåla och tiondespanande blick slog ner i den arma mannens låda synes sjelfva hans inbillning hafva blifvit bossi-fierad. I hela skapelsen såg han ej annat än kött. Hela jordklotet var för honom blott ett ofantligt köttstycke. På ingen annan text tänkte han än på de egyptiska köttgrytorna. Köt-

tet blef för honom allt hvad ület var för Bonifacius, hans spis, hans dryck, hans kläder och hans bolster. Antingen han åt eller drack, antingen han drömde eller predikade, sofvande eller vaken, såg han intet annat, talte om intet annat, tänkte på intet annat än kött, kött, kött; så köttsligt sinnad var han vorden. Sjukdomen, som i början var lindrig, blef snart elakartad. Den uppväckte alla hans antipathier, och han svor vid sitt heliga hat till all förföljelse, — vid sin kristeliga kärlek och fördragsamhet, — vid sin afsky för alla syndiga begärelser hos den fattige, — vid sitt fördömmande af all vällefnad utom kyrkans sköte, att han skulle trampa den olycklige kött-frätaren i stoftet. Vaknade för ett ögonblick medlidandet hos honom, så sväfvade det stympade köttstycket för hans minne med hela omgifningen af dess fullkomligheter. O, det var ett köttstycke värdt en kyrkoherdes hunger, — ett köttstycke, för hvilket ett helt borgerskap kunnat knäfalla efter en fastedag, — ett köttstycke värdt enRaphaels, enCor-reggios pensel.

Dess fett var så hvitt, det magra så rosigt. Och nu utbrast hans romerska förtrytelse i detta soliloquium: jag skall

statuera ett exempel af den uslingen. Jag skall låta stämma honom. Han skall, min själ I ej undslippa mig. Jag skall laga att målet kommer före fem minuter innan middagen är på bordet. Jag skall riktigt göra en pythagoré af den kanaljen. Han skall få vämjelse för hela djurriket Äfven i Botany-Bay skall han aldrig drista se en oxe uti synen (långvarigt skratt).

Så långt, m. h, kan detta anses för skämt, och som sådant har jag hittills betraktat det. Men hvad viljen J säga då jag underrättar eder att detta allt gick i verkställighet. Hvad viljen J säga då jag underrättar eder att han tog tre hela dars betänketid innan han lät arrestera den fattige mannen? Och hvem gjorde detta? — En religionens tjenare, sjelfva bibelns rike man, som lefde hvar dag kräseliga, och- 1833 -

187

afundades fattigdomen de smulor som föllo från hans bord. Hvem var den magistratsperson inför hvilken han anklagade den oskyldige? Det var hans egen svärfar , som lät arrestera karlen; och de gjorde begge rätt deri att de ej läto hedern af denna bragd gå utom slägten. M. h. J sen här ett alldeles eget skådespel, en prest som besvärjer äganderätten till en sexstyfvers köttskifva, — hans taffeltäckare som förgäfves söker att öfvertala honom till reson , — hushållerskan som förfäktar spiskammarens oförkränkbarhet, — fredsdomaren som hotar att utkasta henne, tilldess, under denna Babels förbistring, detta virrvarr af kött, kyrka, arrest och Botany-Bay, den oskyldige mannen arresteras af dessa tvenne religionens och lagens prydnader.

Ändtligen kom underrättelsen till karlens slägtingar, och han blef satt på fri fot, emot borgen för hans inställelse vid nästa ting. Låtom oss, m. h. stanna här ett ögonblick och öfverväga den olyckliges belägenhet. Körd utur sin tjenst på beskyllningen för stöld ifrån sin egen husbonde, — ur stånd, som misstänkt, att förskaffa sig arbete, — nödsakad att ge ut sin sista styfver för att bereda sig till sitt försvar, — med flere veckor för sig innan hans oskuld kunde bli uppdagad, — med vissheten att, äfven i händelse han skulle blifva frikänd, den skymfen alltid skulle följa honom att hafva varit beskylld för tjufnad, — öfverväg en allt detta lidande för en fattig och oskyldig man, och sägen sedan hvad den rike brottslingen bör böta. Vaknade väl någon känsla af medlidande uti hans hårda bröst? Nej, en hel månad rufvade han ormägget af sin ilska; en hel månad, natt efter natt, nedlade han sitt hufvud på sin kudde, efter att hafva bedt till den Ällsmäktige (om sådane personer bedja) att han måtte bli förlåten såsom han förlåtit. — Jag vill förutsätta det aldravärsta. Jag vill antaga att beskyllningen varit sann, att den arme mannen, plågad utaf hungern och förledd af tillfället, tagit den rike pre-stens köttskifva. Men borde då en Herrans tjenare icke hafva188

- 1833 -

förlåtit honom? Borde han ej, såsom menniska, hafva tackat den milda makt som satt honom öfver frestelsen och behofvet, och gjutit en tår utaf medlidande för den olycklige? Men när beskyllningen var falsk, när den tillochmed var så orimlig att ett dårhushjon kunnat inse det, med hvad ord skall jag då uttrycka min förtrytelse och afsky?

Ändteligen inföll det länge emotsedda tinget. Dag efter dag afbidade presten ögonblicket då målet skulle komma före. Dag efter dag såg man denna vackra typ af renlärighet arm-bäga sig fram emellan tjufvarne, och fromt bemöda sig att öka antalet utaf anklagade med en oskyldig. Han blef sparad allt besvär att hämta honom. Den anklagade öfverlemnade sig sjelf, åtföljd af en mängd vänner, som känt honom ända ifrån hans barndom, och som med förlåtlig harm hastade att intyga hans oförviteliga vandel. Målet blef uppropadt, och utan blygsel, utan ånger, anklagade denne vördige prest min klient för stöld. Hans rikedom, hans värdighet, hans ärofulla kall, allt kastades i vågskålen emot den olycklige. Hvad betydde det att han stått upp med morgonsolen, och att den i sin middagsklarhet icke kunnat se en fläck uppå hans heder? Hvad betydde det att han försöijt en gammal fader på sin ålderdom? Emot honom stod en Herrans tjenare, en man hvars kall höjde honom öfver all misstanka. Han stod der med samma bok uti sin hand från hvilken han predikade försonlighet och glömska utaf oförrätter, — stod der för att brännmärka, en oskyldig såsom en otacksam förbrytare. Förfärligt var detta ögonblick för den anklagade. Hans fädernesland, hans frihet, hans heder, den enda rikedom han ägde, allt var på spel. Den lilla verld i hvilken han lefde, hans slägtingar, hans vänner, hans bekanta, voro vittnen till hans förnedring. Om han

blifvit sakfälld skulle lagens hela stränghet hafva drabbat honom, och detta allt med rätta, emedan han ökat sitt brott med missbrukandet utaf förtroende. Äfven hans frikännande skulle varit åtföljdt af straff, nemligen den-

kostnad som förorsakats honom. En förfärlig utsigt! Men hvad betydde detta för apostlarnes efterträdare? Den fattige mannen skulle hafva tynat i ett fängelse, men den rike hade en präktig boning, öfverflöd och frihet. Den fattige mannen skulle hafva vridit sig i förtviflan på sin usla halmbädd, men den rike hade sin sidensäng och sin svandunsbolster. Den fattige skulle hafva plöjt det stormande hafvet, utan hopp att återse sitt fädernesland, men den rike vaggades lätt och makligt i öfverflödets sköte, omgifven af de sina. Ack! för vissa själar är det fulla penningskrinet och det läckra bordet full valuta för allmänna hatet och föraktet.

M. h. Nyttjar jag hårda ord? Välan! jag blyges ej derföre i denna gemena rättegång. När jag träffar en religionens tjenare med inseglet af hans dyra kall tryckt uppå hans lefverne, — ödmjuk under all den hyllning som hans förtjenst tillvunnit honom, — fattig, som den döende Fe ne lon, genom sitt välgörande, — from, ej blott i sina predikningar, men ock uti sin lefnad, — en länk emellan jorden, den han hugsvalar, och himmelen, till hvilken han visar vägen, och hvars rena ljus han afspeglar i sin fromma vandel; m. h. ehuru jag af hela min själ beundrar en sådan man, kan jag likväl ej utsträcka denna vördnad till den slags mullvads-helighet som gräfver sig en väg under sjelfva templets grundval, och äter brödet af den helgedom hvars säkerhet han blottställer. M. h. Jag behöfver knappt säga eder målets utgång. Åklagaren svor, som man kan tänka, att det kött och bröd han funnit uti trägården var hans, och efter att hafva bevist sin rättighet dertill framkallades hans domestiker såsom vittnen uti saken. En af dessa har sedan blifvit körd ur tjensten, och den andra har godt tillfälle dertill i dag. Hvad de intygade då, det förmodar jag de skola intyga nu, och jag trotsar då hvar förnuftig menniska att påstå att det fanns ett rimligt skäl för detta åtal. Hvad var resultatet? Jo, att jurien reste sig med harm, och den anklagade blef genast frikänd.

Jag skulle ha förmodat, m. h. att kyrkoherden Vi al ls gladdes öfver en oskyldig mans frikännande, om han gjort honom något anbud af ersättning för den dryga kostnad han ådragit min klient. Sådant har icke skett, och han behagar åter träda fram inför en juri, troligen att få den näpst han så rikligen förtjenat. Den enda känslosträng som finnes hos en så beskaffad man är i hans penningpung, och jag hoppas att jurien skall hitta den i dag.

Efter rättegångens slut gingo min klient och hans anklagare hvar till sitt, den ene till sin lysande och glada boning, den andre till sin glädjetomma koja; den ene utropande po-pulusme sibilat, den andre grubblande på all den jemmer hvartill fattigdomen öppnar dörren, och all den ondska som kan finnas äfven under den svarta kåpan.

Vedergällningstimman har dock omsider slagit, och i edra händer, J redelige män! lemnar jag min skyddlings anspråk. Jag fordrar genom er ersättning, icke endast för å-dragen kostnad, för olaglig arrestering, för äfventyrad heder, för hårdhet och förtryck, men framförallt för det själslidande denne oskyldige man har undergått. Om något skulle fattas att försvåra denna sak så finner jag det i den uppfostran som skulle hafva mildrat hjertat, i den rikedom af hvilken kyrkoherden Vialls, såsom en religionens tjenare, är en himmelens utdelare, och i det dyra kall som borde hafva ålagt honom att åtminstone bevara skenet af välgörande och mensklighet. Hvad skulle verlden säga då den såg en sådan kärande? Skulle den ej säga att grufligt och påtagligt måste det brott hafva varit som nödgade honom att beifra det.

M. h. Jag lemnar saken uti edra händer. Om J tänken att oskulden får anklagas, namn och rykte äfventyras, kostnad hopas på kostnad, fängelse uthärdas, och brott tillvitas en oskyldig, af sådane anledningar som dessa, välan! afvisen min klient. Men om J hållen redligheten i helgd, äfven då den höljes af trasor; om J afskvn förtrycket, äfven då det-

kläder sig i den rike mannens kosteliga drägt, då behöfver jag ej, då skall jag ej tillägga något mer; jag vädjar

endast till edert samvete och oder heder.

Jurien pliktfällde den snikne presten till 50 pund. Troligen gick rätlegångsomkostnaden till lika mycket, — och smä-delsen och skammen hade han på köpet.

DOKTOR EDWARD DANIEL CLARKE* RESA I SVERIGE OCI1 NORRIGE

.Författaren, som var professor vid universitetet i Cambridge, företog denna resa om våren 1799, men utgifvandet af beskrifningen fördröjdes i flere år. Som detta berömda arbete innehåller en mängd intressanta saker, har jag deraf gjort några utdrag, för att visa auktors åsigter och omdömmen om oss.

Sedan författaren öfver Cuxhaven och Hannover tagit vägen till Danmark, berömt de holsteinska hästarne såsom de bästa i verlden, jemfört Schleswig med Kent, Surrey och Sussex, beklagat sig öfver inqvarteringen i de Köpenhamnska sängarne och öfver de danska damernas dåliga smak i klädsel, berättat att Danskarne äro i allt ett hundrade år efter det öfriga Europa, samt att torn-uren i Köpenhamn ej få slå förrän hof-uren slagit (_!), kommer han till Sverige, om hvilket han meddelar följande uppgifter.

"Vår första anmärkning, efter ankomsten till Sverige, var att Svenskarne ej äro så snygga som Danskarne, och vi erforo sedermera att denna anmärkning var alldeles riktig med hänseende till innevånarne i södra Sverige. I många goda egenskaper äro likväl Svenskarne framför Danskarne. — Att läsaren må blifva bättre bekant med det land vi nu beträdde än vi sjelfva voro, så låt honom kasta ögat på kartan utaf192

- 1833 -

Sverige, och föreställa sig Bottniska Viken, omgifven af en oafbruten skog, gammal som verlden, bestående hufvudsakligen af gran, här och der blandad med björk och en. Om Europas regenter skulle benämnas med någon tittel som karakteriserade naturen af deras områden, kunde man kalla svenska konungen skogarnes herre (lörd of the woods). Den enda region hvarmed Sverige kan jemföras är norra Amerika, ett land af jern och skog, med få innebyggare. Likt Amerika är det äfven till sitt samhällsskick uti sin barndom. Det har frambragt en Linné, - emedan naturalhistorien nästan är det enda studium hvartill de synliga föremålen i ett sådant land kunna hänföras. Också äro nästan alla dess vettenskapsmän ännu naturalhistoriei och kemister. Århundraden torde försvinna innan Sverige frambringar en Locke, eller en Montesquieu, eller en Paley, eller en Dugald Stewart, ehuru det aldrig torde sakna en Wallerius, en Hasselqvist, en Thunberg, eller en Berzelius. —"

"Det enda sätt att färdas i Sverige för dem som ej hafva eget åkdon är i låga vagnar, dragna af små, men ganska sköna hästar, utmärkte för sin eld och snabbhet. Vägarne äro de präktigaste uti verlden. Fruntimrens drägt är prålig, och liknar bondhustrurnas i vissa delar af Italien. Karlarne äro resliga och starka, men ej så kraftfulla som i Danmark. (?) Samma lineamenter finnas öfverallt, ett långt och något blek-lagdt ansigte, med gråa Ögon, goda tänder, och ett uttryck af mildhet i fysionomien."

"Förstädernas längd, allmänna promenaderna och mängden utaf åkdon underrätta en resande, då han nalkas Götheborg , att han kommer till en betydlig stad. Man blir ganska gästfritt emottagen, och innevånarne äro mycket umgängsam-ma. Litteratur kan man naturligtvis ej vänta på ett silltorg. Då vi lemnat Götheborg fortsatte vi vår resa på östra stranden utaf Götha-elf. Efter att hafva passerat det andra hållet kommo vi in i ett vackert pass, betäckt med höga granar. Det- 1833 -

205

eriadrade oss om utsigterne emellan Basle och Bern i Schweitz. Vägarne voro ypperliga, men skjutsvagnarne afskyvärda. En engelsk slagtarkärra skulle hafva varit ett ekipage i jemförelse med dessa. De bestodo bokstafligen af intet annat än ett par hjul och tvenne skalmar fästade vid axelen."

"Vattenfallen vid trollhättan svarade för ingen del emot den väntan som åtskilliga beskrifningar väckt derom. Det största perpendikulära fallet är ej öfver 30 fot, och äfven detta är ej något naturligt fall; det förorsakas genom en kanal, uthuggen uti klippan. Det finns ingenting stort och förvånande i dessa vattenfall. De hafva mera karakter utaf en qvarnfors än den hvirflande våldsamheten i en naturlig katarakt. Följande anekdot skall bekräfta detta.

Den unga konungen af Sverige hade sex år förut besökt Trollhättan. För att tillfredsställa hans nyfikenhet nedsläpptes på befallning två svin, två gäss och ett hus utför det förnämsta fallet. Svinen hade vid detta tillfälle företrädet. Sedan de rullat hufvudstupa utför forsen, landade de lyckligt, och blefvo återförda. Det flytande huset följde näst, och slogs i stycken. Gässen kommo sist, och delade samma öde. Ägaren till svinen hade förut afyttrat dem till konungen, som nu sålde dem till mycket högre pris sedan de gjort resan utföre kaskaden" (!?)

"Detta företag (Trollhätte-kanal och slussar) omtalas uti Sverige som ett underverk, och betraktar man dess vigt för landet är det visserligen så. Annars ger det ingen stor idé om företaget. Mången torde tro att jag ej gjort rätt deråt. Intrycket härutaf har varit helt olika hos många andra. En jurnal i manuskript af en senare pålitlig resande (hr Blomfield, som besökte Sverige 1813) innehåller en mycket mera lågande beskrifning om samma vattenfall, och jag vill derföre bifoga hvad han derom yttrar."

"Morgonen derpå just som vi uppstigit ur vår lilla koj, infann sig en Ciceron för att visa oss fallen. Vi funno snart

23194

- 188® -

att han kunde tala tyska, och ehuru litet jag var i stånd att begagna mig af detta kommunikationssätt, fägnade det mig dock att se någonting som liknade en förnuftig varelse, och jag försökte att af honom få så många underrättelser som möjligt Jag igenkände snart i honom byens skolmästare, hvilken baron Rutzen nämt för mig, och som rölen af en by-pedagog är nuförtiden nästan okänd uti England, vill jag nämna några ord om honom. Han sade oss att han studerat teologi, matematik, grekiska, latin och filosofi vid Greifswald ett år, i Holland tre, och i Upsala två, der han äfven skrifvit tvenne disputationer om "Själens natur." På det senare stället hade han krönt sina akademiska förtjenster med filosofie-magister-graden. Allt detta, yttradt med den största högtidlighöt, kom från en person som mycket liknade en klockare, med en gammal, men snygg grå frack, blå- och gårandiga byxor, svarta strumpor och stora spännen. Han försäkrade oss vidare att han vore mästare af grekiskan, ehuru ej i stånd att tala den, och att han hade ett Novum hemma. R— tilltalade honom i min frånvaro på latin, och fick utan mycken tvekan svar, med underrättelse om skolorna och universiteten uti Sverige. I hvart och ett af de 24 (V) stiften äro gymnasier. Såsom förberedande till dessa har man scholæ majores eller triviales. I städerna har man endast scholæ minores. Till dessa komma gossar vid 16 års ålder, och lära der latin, skrifva och aritmetik. Till scholæ inajores gå de vid 18 år, och lära der äfven grekiska. Till gymnasierna begifva de sig vid 20 år, och lära här latin, grekiska och filosofi. Till de fyra universiteten, Upsala, Åbo, Greifswald och Lund, begifva de sig vid 25 år, och taga här graden. Lärarne vid universiteten äro professorer, vid gymnasierna doktorer, och vid skolorna rektorer. — Om trollhättefallet säger denne auktor ibland annat: Mörkret och hastigheten af en sådan vattenmassa, dånet utaf fallet ofvan och nedan beröfvade oss nästan förståndet, och förö ta impulsen var att kasta sig i afgrunden, såsom en fara ifrån hvilken ingen- 1822

195

mensklig makt kunde frälsa oss. Effekten af det hela var öfver all beskrifning hiskelig. Den största flod i Sverige, störtande ut-r för en höjd af 120 fot, och det majestätiska och vilda sceneriet deromkring, äro föremål som ingen kan se utan fasa. Man medger allmänt att detta är det största fall uti Europa. Rhen-strömmens ryktbara fall vid Schaffhausen i Schweitz har kanske en större vattenmassa, men den brytes uti flere strömmar, hvarigenom effekten försvagas. Här, deremot, störtar hela strömmen på en gång utföre." — Så olika kunna menniskor se och dömma.

"Vi undersökte," fortfar dr Clarke, "det inre af många ibland de fattiges kojor; men i denna del af Sverige hade vi aldrig den tillfredsställelsen att finna något som liknade snygghet och beqvämlighet. I detta afseende äro Svenskarne långt efter Danskarne. Ett trångt och smutsigt rum och en hop svarta, bleka och trasiga ungar, som krälade omkring på ett orent golf, i en olidelig stank, voro vanligen de föremål som mötte oss. Det är förundransvärdt huru svenska bondfolket, sådant allt oaktadt, kan hinna till en frisk och mogen ålder. Många tycktes verkeligen höra till en ras af jättar med nerver utaf jern."

"Den mest utmärkta gästfrihet är ett karaktersdrag hos Svenskarne. Det är en dygd som de stundom drifva till en sådan höjd att den blir besvärlig för en resande genom det uppehåll som den förorsakar. Sådant händer likväl endast bland personer af råa seder och låg uppfostran. En verklig svensk gentleman är en heder för sitt land och menskligheten."

— "En utsigt af den vidsträckta trakt som kallas Kine-kulle öppnade sig här för oss. Landskapet var helt och hållet engelskt. Vi skulle ha trott oss nära en engelsk herre-gård, hade ej de små fyrhjulta drögarne med dragoxar, och de ljusblåa böndernes gammalmodiga figurer tagit oss ur denna illusion."196

- 1833 -

"Sedan vi lemnat Lidköping blef landet ganska tflckt. De präktigaste vägar i verlden, som slingrade sig som en orm genom ofantliga tallskogar, visade oss utsigter som för oss voro helt och hållet nya. Vi ombytte hästar vid Hofva, en gästgifvaregård som är föga märkvärdig för något annat än en kyrka, hvilken är ganska nätt, och i bättre stil än någon som vi hittills sett. Som vi lemnade gästgifvaregården mötte vi pastor loci, med halmhatt, grå röck, svart sidenvest, svarta klädesbyxor, regarnsstrumpor och ofantliga spännen i skorna. Hans gråa hår och vördnadsvärda utseende påminte oss om en engelsk pastor uti gamla dagar. Man sade oss att svenska presterskapet på landet nästan allmänt bibehåller sina primitiva seder, och som riket är fattigt, är det ej sannolikt att rikedom och lyx skola förderfva dem."

"Vi åto middag vid Bodarne. En liten sjö med holmar låg framför gästgifvaregården. Det var en utmärkt vacker utsigt. Holmarne voro betäckta med träd, som bildade täta bersåer, och ehuru en sådan sjö är ett obetydligt föremål i jemförelse med de större naturskönheter af samma slag som mötte oss på andra ställen under resan, skulle den likväl å-draga sig allmän nyfikenhet och beundran i hvilken del som helst af England."

"Utmed vägen sågo vi på flere ställen fattigbössor utsatta. Vi kunde ej annat än anse dessa små depåer för lika många monument af folkets ärlighet. Det finnes ingen vrå i England der fattigbössorne, om allmosor på detta sätt insamlades, skulle vara säkra en enda natt utmed vägen. Ett annat bevis, antingen af en god regering, eller af mycken dygd i Sverige är att stråtröfverier äro okända. En resande kan färdas obeväpnad med största säkerhet. Icke heller äro hans saker i fara att bli bortstulna på de ställen der han tager in. Ingenting skulle bortstjälas ur hans vagn, om han också lemnade den på öppen gata eller väg, då i Ryssland hvarenda rem utaf hans seldon skulle bli afskuren, alla hans lösa saker- 1833 -

197

stulna, och l&s och reglar vara otillräckliga att försvara hvad han lemnat uti sina koffertar."

Under sina resor hade auktor aldrig sett något som kunde jemföras med sceneriet emellan Glanshammar och Fellingsbro. "Låt läsaren föreställa sig," säger han, "en af de skönaste parker i England, utsträckande sig öfver en undu-lerande nejd af kullar och dalar, hvarigenom vägen går till någon större herregård, så jemn, och af så fina materialier, som gångarne i Vauxhall, och att den elegantaste dam, klädd i gala, skulle kunna passera den utan att skada sina sidenskor, samt på sidorna de vackraste vilda träd, som utbreda sina höga kronor, sina yppiga grenar, — och han har då ett ungefärligt begrepp om denna del af Sverige."

"Utsigten från tornet i Westerås, det högsta i Sverige, är utomordentligt skön. Denna sjö kan nästan tåla att jemföras med Locarno i Italien. Dess vackra, skogbeväxta holmar göra den skönaste effekt." —

"Gefle. Man hade sagt oss att de största vägglöss i verlden skulle besvära oss i Lappland; men det vore svårt att finna maken till dem som träffades i Gefle. — Vägarne i Norrland, äro som öfverallt, supra-exceilenta. Kanske finnes ingen vackrare del af Sverige, och vi ansågo dessa landskap öfverträffa sjelfva utsigterne i Westmoreland och Cumberland."

"Ingenting kan framvisa en mer frappant kontrast i na-tional-karakter och seder än skjutsbönderne i Italien och Sverige, och det olika sätt hvarpå de yttra sina känslor. Då Italienska postiljonen blir förtretad bleknar han, händerne darra, han biter sig i tummen, och drar kanske stiletten. Svensken suckar öfver de bannor man ger

honom, eller smälter uti tårar, om han tror sig ej ha förtjenat dem. Och likväl är det Italienaren som är veklig i sin karakter, och Svensken som har mannamod."198

— 1898 —

"Som det var söndag, lågo bondhustrur oeh flickor på marken och läste i sina biblar, och af dem vi mötte eller hunno på vägen hade hvar och en en liten bibel insvept i en näsduk." (Här misstog auktor säkert psalmboken för bibeln).

"Vi hade en engelsk betjent med oss, som då han fann att brödet blef allt sämre ju högre vi kommo emot norden, hjerteligen längtade efter det knäckebröd han försmått i den provins vi lemnat. Det är skada, utropade han slutligen, att de som knota öfver dålig kost i England ej bli skickade utrikes, för att lära huru godt de hafva."

"Vi lemnade Sundsvall den 2 juni. Utsigterne varierade beständigt, och voro alltid sådane att de uppväckte v&r beundran. Vi hade aldrig rest med mera nöje. Ord kunna ej ge en föreställning om det omvexlande sceneriet, kullar, berg, dalar, skogar, sjöar, holmar, klippor, strömmar, vattenfall, kort, hvarenda naturskönhet som målarn eller skalden kan föreställa sig eller önska att afteckna. Några af dessa utsigter återkallade i minnet de ljufva illusioner som fantasien stundom under en rolig slummer skapar, men dem man aldrig hoppas att se förverkligade. I svenska sjöar och vattenstycken är ingenting fattigt eller medelmåttigt. Intet kan föranleda åskådaren att söka sig en bättre synpunkt än den slumpen först anvist honom."

"Åsele-Lappmark äger de vackraste vattenlandskap i verlden. Rhenströmmen visar ingenting större, och dess stränder äro ingenstädes härligare prydda."

"Ångermanlänningarne äro konungens i Sverige vackraste undersåter. Karlarne äro utmärkta för sitt friska utseende och sin gigantiska växt, och qvinnorna äro ofta ordentligen sköna. Det är omöjligt att ej bemärka deras hvita tänder, som likna de dyrbaraste orientaliska perlor."

— "Vi tänkte ofta hvad uppseende de svenska hästarne skulle göra, med sina små hufvuden, sina eldiga utstående
— 1888 —

199

ögon, sina fladdrande manar och svansar, och den ytterst fellkomliga symetrien i deras lemmar, om ett par af dem, spända för en engelsk karrickel, visade sig i London, antingen i St. James'-street, eller i Hyde-park, ännu mera, om de kördes af en svensk bonde, stående på axelen barfotad, med oklippta lockar, nästan lika långa som svansen på hans hästar."

Af bromsarne, dem auktor kallar brumsa, var han högeligen generad. "Dessa vingade demoner", säger han, ' ty vi kunde ej gifva dem något annat namn, betäckte våra hattar, flor, kläder, och stucko hästarne så att blodet strömmade."

Vid Skellefteå lemnade auktor sin vagn för att betrakta kyrkan, som, efter hans uppgift, har i det yttre någon likhet med St Pauls i London. "Den är byggd i form af ett grekiskt kors, stor, snygg och elegant. Ett grekiskt tempel på gränsen af Lappland kan jemföras med Gustaf den tredje i Skandinavien, ty, liksom denne monark, har det ingenting gemensamt med det land hvari det uppstått. En annan re-aande, hr von Buck, som reste i Sverige 1813, citerad utaf auktor, beskrifver Skellefteå kyrka på följande sätt: 'Skogarne öppnade sig hör. Vi kommo utur dem, och sågo Skellefteå vidsträckta slätt och floden som slingrar sig öfver den. Midt på slätten 'höjde sig Skellefteå kyrka, lik ett Pälmyras tempel nti öcknen. Detta är den största och skönaste byggnad i norden. Hvilken utsigt! hvilket intryck här, i en latitud af 64 grader, på gränsen utaf Lappland! Kyrkan utgör en stor fyrhörning, med åtta doriska pelare på hvar sida, som uppbära en attlk. I midten är en kupAl, som 'hvilar på joniska pelare. Genom hvad tillfällighet kom ett grekiskt tempel i denna aflägsna trakt? frågade jag bönderna. Af hvem och när blef det bygdt? De svarade mig med ej liten sjelffÖrnö-jelse: "Vi allmuen byggd'et"200

— 1833 -

"Piteå. Vi besökte stadens apotekare", fortfar dr Clarke, "från hvars hus utsigten öfver skogar och sjöar är så skön att den kan jemföras med de mest förtjusande utsigter i Italien."

"Torneå-elf anses vanligen som gränsen emellan Sverige och Finnland. Vi lemnade här ett land af rättfärdighet och frid, hvari vi länge hade rest."

"Söndagen synes hållen i mycken helgd i Sverige, och som svenska kyrkan hvarken vet af heresi eller schism, finnas der ej ställen som man benämner möteshus, antingen att uppväcka fanatism, eller att underhålla religiösa söndringar bland folket."

I Öfra Torneå gjorde auktor besök hos presten. I förmaket fann han till sin förvåning ett litet fortepiano och musikalier liggande rundt omkring i rummet, liksom någon nyss lemnat instrumentet; men ingen syntes till. På notstäl-laren låg en sång i manuskript, med tittel L'A d i e u d'Öfv er-Torneå, dedié à Mademoiselle *•• par Joseph Acerb pendant son voyage en Lapponie (samma sommar). Kort derefter kommo några fruntimmer in, som voro prestens döttrar. Sjelf var han på en resa. Auktor råkade här sekreteraren vid Wettenskaps-Akademien i Stockholm, hr "Svam-berg." — "I detta sällskap", säger han, "satte vi oss till en nästan elegant supé. Litet anade jag likväl då till hvilken natt detta var præludium. Trött och illamående var jag på en gång surprinerad och glad att finna i mitt rum en snygg engelsk säng, med gardiner så hvita som snö. Jag hade likväl ej varit länge uti sängen, der myggen voro tillräckligt besvärliga, förrän jag såg en svart fläck som rörde sig på den hvita gardinen, och befanns tillhöra det aldra ofantligaste (most enormous) species af vägglöss. Sedan jag borttagit den, i hopp att det var en enslig vandrare (a solitary va-grant), vågade jag åter lägga mig. Snart efter såg jag likväl trenne andra af en nästan lika ofantlig storlek. Jag hoppade- 1888 -

201

ur »ängen, men hvilka ord kunna uttrycka min förvåning och vämjelse, då jag varseblef myriader som rörde sig i alla direktioner öfver hela min lekamen. Skaror af dem hängde ihop, liksom bin färdige att svärma, och med dessa äckliga insekter var en annan ohyra blandad, af så smutsig och afskyvärd art, att man ej ens kan nämna den i städadt sällskap. I denna jemmerliga belägenhet återstod för mig ej annan utväg än att afkläda mig spritt naken och att hoppa uti strömmen."

Öfver "mosquitos, b rum sa" och kompani i Lappland förer auktor en jemmerlig klagan. "Vi hade med oss", säger han, "en stark engelsk stalldräng, hvilken de drefvo till sådan förtviflan, oaktadt han bar flor, och hade ansigte och händer tjärade, att det var med möda vi kunde hindra honom att springa uti strömmen. Man kan derföre ej undra att Eski-måerne i norra Amerika, som äro nära beslägtade med Lapparne, anse den onda principen i dessa insekter personifierad, och kalla dem hellvetets vingade tjensteandar."

Den sura mjölken fann ingen gunst hos vår doktor, ehuru den är "Lapplands nektar." Lapparne voro lika förvånade, säger han, att se Engelsmännen försmå den, som en London-kolvräkare skulle bli att se en neapolitansk lazaron afslå ett stop porter. Han berättar i förening härmed att han under sin resa i Italien en dag gaf ett glas buteljerad porter åt en bonde som var nära att försmäkta af törst och hetta. Bonden hade likväl ej förr smakat portern än han utspottade den på marken, och utropade förbittrad: "Fan besitta ert engelska vin!"

Muonioniska, den 21 juli. I morse var strömmen betäckt med båtar, och innevånarne begåfvo sig till kyrkan. Presten, som vid vår ankomst ej skitide sig i drägt ifrån sina åhörare, gjorde nu en högst grotesk figur i en lång svart röck, som hängde ned på hälarne, med sitt långa okammade

24202

- 1833 -

hår eller rättare hängman, en gammal slokig hatt med långa brätten, svart halsduk och lappskor. Hans hus hade kort förut nedbrunnit. Han hade dervid, sade han, förlorat alla sina böcker, men han påminte sig ej deras namn. När vi frågade honom hvad vi fingo skicka honom ifrån Stockholm till hjelp i sitt arbete, svarade han: skicka mig krut och hagel. Samme hedersman hade förut haft ett barn med sin svägerska, och hade föregifvit att

hertigen af Orleans, som passerade denna väg (om sommaren 1796) vore far till barnet. Denna omständighet gaf naturligtvis anledning till en hel hop skandal, men det tycktes som de mera nämde det som ett ämne för skämt än som en skugga på sin pastors vandel. Likasom hela presterskapet i Sverige, talade han flytande latin."

Något mera läckert än renmjölken hade auktor aldrig smakat.

Enontekis i Lappmarken. Vi hade nyss landat, och voro ej förr på väg till prestgården än vi sågo den värdige missionären kommma emot oss, åtföljd af ett halft dussin hundar och tvenne tama grisar. Han var klädd i en lång röck af svart kamlott, som räckte ända ner till anklarne, och rökte sin tobakspipa. Min tolk presenterade honom för mig såsom pastor Erik Grape, och sedan han nämt för honom våra namn och ändamålet med vår resa, tilltalade hr Grape oss på latin, och bad oss anse sitt hus som vårt eget. Sedan han fört oss dit, kommo vi in i ett snyggt och trefligt rum, der han bad oss vara välkomna, med den uppriktighet och godlynthet som karakterisera svenska områdenas gästfria innevånare. Hans hustru, som var mycket yngre än han, och såg rätt bra ut, kom litet efter in, åtföljd utaf sin mor och en femtonårig barfotad gosse, hennes bror. Hr Grape hade flere barn, med rakt hvitt hår, som, efter svenska bruket, hängde i långa lockar på ömse sidor om tinningarne. — Vi hade det nöjet att finna i vår värd en man af kunskaper. —-

Han underrättade oss att tre veckor om året kunde han tända sin pipa med solglaset kl. 12 om natten."

Predikan. "Efter landets sed var predikan en extem-pore-harang; men den vördige pastorn skrek så förtvifladt, och arbetade så våldsamt, att vi fruktade att han skulle spränga något blodkärl. Han fortfor att anstränga sina lungor på detta sätt en hel timme och sju minuter, liksom om hans åhörare stått på spetsen af något aflägset berg. Man skulle hafva trott det omöjligt att sofva under en predikan som sjöng i våra öron; likväl voro några af Lapparne i djup sömn, och skulle hafva snärkt, hade ej en spögubbe gått omkring, och med en lång stake idkeligen stött i golfvet. Då de icke vaknade dervid, puffade han dem dugtigt uti sidorna, eller lät käppen med hela dess tyngd falla på hufvudet. Under det vi följde pastor hem dristade vi fråga honom om orsaken till hans höga stämma. Han svarade att han visste att det måste förekomma oss besynnerligt, men att, om han ville predika för Lapparne i en lägre ton, skulle de anse honom oduglig för sitt kall, och aldrig mera gå i kyrkan."

"Hr Grape omtalade för oss att en köpman söder om Stockholm, i den fulla öfvertygelse att han (Grape) under sitt mångåriga vistande bland Lapparne lärt några af deras trollkonster, bedt honom en gång visa något prof deraf. Då hr Grape fann att alla försäkringar icke kunde öfvertyga honom om motsatsen, beslöt han att roa sig litet åt dess lättrogenhet. Han låtsade derföre att gifva efter för sin väns önskan, och som denne nyligen mist sin fru, sade han: om du har något oafgjordt med din salig hustru, så uppgör saken nu, ty jag skall visa dig henne. Den förskräckte köpmannen såg på honom med stora ögon; men i detsamma hr Grape började mumla några hemlighetsfulla ord fattade han honom med största häftighet i begge armarne, och sade: uppkalla sjelfva fan, om du vill; men för allt i verlden låt min hustru vara uti fred."

Auktor berättar att han hemförde med sig ett stycke barkbröd, och alt det några år derefter blef såldt på en auktion af mineralier, såsom ett specimen af klippläder (rock-leather), en af undervarieteterne af asbest.

"Efter allt som blifvit sagdt," tillägger han, "lärer man medge att det ej är om sommaren man bör besöka Lappland, ehuru det är nödvändigt för många vettenskapliga forskningar. Vintern är innevånarnes högtid i dessa nordliga latituder. Det är då man kan säga om Lapparne att de flyga på vindens vingar. Deras marknader hållas då. Saknaden af solens strålar ersattes till stor del af en klar och molnfri himmel, der alla de andra himlakropparne lysa med en glans som är okänd i andra latituder. Utomdess frambringar norrskenet, i förening med reflexionen från en glittrande snö yta, ett slags ljus, hvarom ingen har begrepp som ej besökt Lappland vintertiden."

"I Kjemi var marknad. — Man berättade att presten följande söndag ämnade gifva en bal i sitt eget hus för alla sina vänner på marknaden. Så mycket gillar eller fördömmer bruket samma sak i olika länder. Hvad skulle man

tänka 1 England, om en prest gaf en bal i sitt hus om en söndag? Hela landet skulle råka i förskräckelse, och lika stor jäsning skulle uppstå som om man såg en biskop dansa på någon annan dag. Vi hade det nöjet att bli bekanta med denna prestman, och funno honom i alla afseenden värd sitt herdekall. Af alla var han minst benägen att försumma sina presterliga pligter, eller att göra sig skyldig till sabbatens ohelgande. Men det var ett gammalt bruk att kyrkoherden i Kjemi skulle så emottaga och undfägna sina vänner, och han följde det, liksom hans företrädare."

"Finnarne äro till Svenskar och Lappar hvad Irländarne äro till Engelsmän och Skottar, d. ä. en nation hos hvilken ytterligheterne af dygd och last äro sällsamt blandade. Man kan måhända säga om mängden af dem att, likt det land de- 1888 -

205

bebo, äro de ett medium emellan Svenskar och Ryssar i alla goda egenskaper."

"Uleåborg. En köpman, vid namn Fellman, som alldeles icke var rik, och till hvilken vi hvarken hade kredit-eiler rekommendationsbref, diskonterade för oss en vexel på 300 r:dr. Må man ej fråga om en utlänning i något annat land än Sverige skulle hafva funnit ett dylikt exempel af omisstänksam liberalitet Hvar ville man finna en stad, der innevånarne, icke nöjde med att visa en främling den aldrastörsta artighet, tillbjuda honom på samma gång sitt-hus, sitt bord, sin börs. De som leta efter motiver att enligt deras egna sjelfviska böjelser förklara andras goda gerningar skola blifva svårligen brydde att upptäcka häri något annat än oblandad dygd, ty här voro inga förledande afsigter af egennytta eller skryt Tillbudet blef lika privatim antaget som gjordt, och om ifrågavarande person ännu lefver, är detta offentliga erkännande af det förtroende han hyste för "den vägfarande som kom till honom," utom hans hjertas egen tillfredsställelse, allt hvad han dervid hade att vinna."

I Uleå råkade auktor Acerbi och öfverste Skölde-bra nd, som kommo från sin polarresa. Efter en koncert som Acerbi der tillställde blefvo de samteligen budne till baron Silfverhjelm. "Middagen var förträfflig och sällskapet talrikt Acerbi blef placerad vid öfra ändan af bordet, och roade alla med sin lifliga och intagande konversation. Ibland damerna fanns en som var ovanligt skön, och kallades Albertina. Inom en ganska kort distans hade vi utbytt Lapplands öcknar emot ett städadt sällskaps öfverflöd; torrvedsbloss emot briljanta ljuskronor och engelska patentlampor, en trång och rökig koja emot en magnifik salong; bröd af björkbark och halm emot fransk sockerbakelse; rå eller torrkad fisk och kött emot de kostligaste läckerheter, och fulhet och dumhet och pima (Lapparnes dryck) emot skönhet, qvickhet och vin. Undra då ej, käre läsare,206

- 1833 -

att vi blifvit frestade att säga dig huru vi superade hos baron Silfverhjelm i Uleåborg."

"Brahestad. Värdshuset var rätt godt Vi fingo vin och nästan allt hvad vi begärde. Allt var naturligtvis mycket dyrt. Värden hade varit i Skottland, och talade några ord engelska. Några af köpmännen härstädes kunde konversera på vårt språk. Detta skall en erfaren resande likväl ej anse för ett godt tecken, emedan bedrägerier aldrig äro allmännare än på de ställen af kontinenten der en Engelsman finner personer färdige med sina tjenster, och som tilltala honom på hans eget språk."

"Svenska gästfriheten är tillochmed ofta rätt besvärlig, isynnerhet i provinser långt från hufvudstaden. Om morgonen då vi skulle lemna Umeå hade vi i detta afseende förfärligt att utstå. Man hade förut sagt oss att man väntade såsom etikett att vi skulle äta frukost den dag vi foro hos hvar familj som hade visat oss höflighet; och som vi visste hvilken pröfning förestod oss, beredde vi oss genom en föregående fasta att begynna vårt afsked med den möjligen bästa apptit. I alla hus hade det välmenta värdsfolket framsatt så kostsam anrättning som deras tillgångar möjligen tilläto dem, och hvar och en bemödade sig att öfverträffa den andra. Några af fruarne hade varit uppe hela natten för att tillaga anrättningen. Vi började hos vår goda vän dr Næzén, och hoppades att hjelpa saken genom att äta litet hos hvar och en; men detta märktes snart. Äfven vår vän Næzén ville icke att man skulle säga att vi gjort en ofullständig frukost under hans tak, och som hans fru förenade sina böner med hans att vi skulle smaka på det, och smaka på det, var kampanjen å vår sida slut innan vi lemnade hans hus. Hvad var här att

göra? Vi hade att löpa gatlopp genom alla de andra husen, och hvar vi kommo hörde vi ej annat än klagomål och förebråelser. Ett fruntimmer fällde verkligen tårar, och sade att hon utan tvifvel- 1833 -

207

ej hade något som var godt nog, ehuru mycket hon bemö-, dat sig att emottaga oss på behörigt sätt. Hon hade verkligen bakat och kokat och stekt och brassat hela natten förut, och vi hade hellre velat tie gånger betala kostnaden för anrättningen än höra denna anmärkning."

"Från Umeå återvände vi till Sundsvall samma väg som vi förut rest, det vill säga, genom Ångermanland och en del af Medelpadd, provinser dem man skulle kunna kalla Sveriges Schweitz. Från allt hvad vi sett af det lägre folkets seder, norr om Stockholm, kommo vi till den slutsats att renlighet är ett allmänt karaktersdrag hos de lägre klasserne i Sverige. Deras kojor äro i allmänhet snyggare än de fattiges i England. Språket liknade så mycket vårt eget att de ofta förstodo hvad vi talade oss emellan."

"Vi ha förut nämt exempel af svensk gästfrihet, men ett äfventyr mötte oss nu, som visar till hvilken straffbar ytterlighet denna dygd stundom kan urarta. Ungefär en half svensk mil innan vi kommo till Delsbo blefvo vi förvånade att se flere herrar samlade på vägen bredvid en vagn som var nästan kullstjelpt i ett dike, men hindrades att falla derigenom att den hvilade mot ena kanten utaf diket. De voro synbarligen mycket exalterade och druckne. En af dem, en korpulent grobian, med bar hals och bröst, och väpnad med ett par pistoler i vestfickan, red upp till oss, och befallte oss stanna. Detta skedde midt i tjocka skogen, och aldrig fanns väl en grupp som kunde bättre passera för vilda röfvare än det sällskap som nu samlade sig omkring oss, och hvars anförare denna person tycktes vara. Flere röster frågade på en gång hvilka vi voro, och hvart vi ärnade oss. Som de ej erhöllo något svar på dessa frågor, fordrade de på ett larmande sätt att vi skulle göra dem sällskap. Vi nekade, och körde på, under det att det ena vagnshjulet nära krossade foten på en utaf dem, hvilken höll i vagnen , och skrek ofta och be-208

- 1833 -

fallande "håll". Vi lemnade dem likväl snart bakom oss; men en karl med ett blekt ansigte och långt yfvigt hår galopperade efter oss, och passerade vår vagn, tilldess han upphann kärran hvari vår svenska tolk satt, den han befallte hålla. Pekande på oss, frågade han: "hvilka äro dej?" — "Engelska herrar," var svaret. "Sa micka bes ser", sade den obekante högt nog att af oss höras, hvarpå han galopperade tillbaka till sitt sällskap. Om några minuter kom hela bandet efter oss i fullt sporrstreck, och följde oss till gästgifvaregården i Delsbo, der vi, till vår bedröfvelse , hörde dem förbjuda gästgifvaren att sätta hästar för vår vagn. Så snart vi stigit af, följde de oss in i ruminet, och stängde dörren för att hindra oss att komma ut. Då vi begärde en förklaring öfver detta besynnerliga uppförande, förenade de sig alla i den enträgnaste begäran att vi ej skulle passera genom deras landsort utan att njuta af deras gästfrihet, och lofvade att göra ett kalas för oss, om vi ville följa dem hem. Ledsne vid att idkeligen förnya vårt afslag och föreställningarne om detta oerhördä uppförande, begåfvo vi oss till dörren, då de böljade att sjunga och dansa omkring oss. Vi bröto likväl genom dem, sprängde dörren, och kommo lyckligt undan ; men som vi togo orätt väg, voro vi nödsakade att vända om och åter passera gästgifvaregården, der vi funno hela sällskapet i träta med vår tolk, emedan, sade de, vi hade skymfat hela svenska nationen derigenom att vi nekat att emottaga deras bjudning. Under denna ordvexling hade vi nära kommit obemärkte dem förbi; men en annan person, som här stött till sällskapet, kastade sig på sin häst, och hann snart upp oss. Han frågade om vi såsom spioner kommit dit, eller hvad annan egenskap kunde ursäkta oss att så bryta emot gästfrihetens lagar, tilläggande att vi voro skyldige att bryta bröd och dricka med dem, för att lära huru Svenskarne emottaga främlingar. Som vi nu voro öfvertygade att dessa kar-- 1823 -

209

lar icke hade nägot ondt i sinnet, utan att alltsamman var ett vildt utbrott af en rå och bondaktig gästfrihet, försäkrade vi honom att vi voro tacksamme för hans välmening, men som vår tid ej tillät oss att begagna oss utaf hans bjudning begärde vi att han ville tillåta oss fortsätta resan. Förgäfves! vi måste låta beqväma oss att följa

honom till hans hus, som han sade låg tätt bredvid, emot det att han gaf sitt hedersord att vi skulle der få hästar. Han ledsagade oss hem, der man förde oss in i ett temmeligen ruskigt rum; och knappt hade vi väl satt oss innan de andra af sällskapet kommo efter. De voro i början ganska trumpna öfver det företräde vi gett vår värd. Flaskan gick nu omkring; de drucko brännvin, som om det varit vatten, gåfvo skålar, sjöngo, skojade, och deras munterhet gränsade snart till galenskap. Då man fann att vi samlade växter gick vår värd efter en hel packa med torrkade specimina. Han berättade att han studerade i Upsala o. s. v." Sedan auktor fått ett par runstafvar till åminnelse, skilldes han ändtligen fredligt från detta besvärliga lag af råa fyllbultar.

— "Vi voro nu på gränsen af Norrige. En känsla vaknade hos oss I detta ögonblick, och vi sågo med rörda hjertan tillbaka åt Sverige. Vi påminte oss de artiska bönderne, fiskrarne och jägarnes enkla och oskyldiga lefnadssätt. Det jovialiska Finnland , den gästfria Westerbotten, det hjertliga Ångermanland, det glada Helsingland, den friska Häqedalen, — allt var borta."

"Norrige. Snyggheten i de norska kojorna på denna sidan fjellen var alldeles märkvärdig, och den likhet med engelska seder och språk som vi förut varseblifva i de bergiga trakterne af Sverige var här mera frappant än någorstädes. Allt hvad vi sågo påminle oss om Englands gamla goda tider."

' Seder och sätt att vara äro hos folket i Sverige och Norrige högst olika. I det förra landet erböd man oss med nöje hvad man hade. Aldrig begärde man betalning, och det lilla vi gåfvo i drickspenningar blef alltid med tacksamhet e-mottaget. Vid ankomsten till Norrige begynte vi genast att märka tecken till en skillnad som efter hand blef allt mera påtaglig. Fylleri, hvilket i Sverige är sällsynt, är allmänt i Norrige. Norrmännen äro mindre dygdige, men mera lifliga än Svenskarne, och äga många älskvärda och goda egenskaper. Gästfriheten är ej hos dem besvärlig, hvilket ofta är fallet i Sverige; men ibland de högre klasserne i Norrige är man ganska liberal, och det finnes ej i hela verlden ett mera ädelt och oegennyttigt folk. Om någon önskar att se hvad engelska farmers fordom voro, och huru de lefde, han bör besöka Norrige. Allt är likväl här mycket dyrare än i Sverige och, hvad värre är, när man har dyrt betalt, äger en resande ej den tillfredsställelse som han har öfverallt i Sverige, att lemna glada och tacksamma ansigten efter sig. Dessa anmärkningar gälla naturligtvis endast om gästgifvaregårdarne."

— "Vi begynte blifva trötte af vår promenad, då vi kommo upp på en brant höjd, der vi fingo den härliga utsigten af T ro nh jern. Dess höga spiror och hvita glänsande prydnader påminte genast om Neapel och dess vackra redd. I pittoresk skönhet ger Tronhjems vik icke i det ringaste Neapels efter."

I Tronhjem fingo auktor och hans sällskap invttation ifrån alla håll. "Innevånarne," säger han, "äro icke mindre utmärkte för sin artighet än sin gästfrihet. Deras hus öppnas för främlingar på det ädelmodigaste sätt. Man ser der en e-iegans både i möbler och rummens inredning, som man ej finner i någon af de svenska städerne, med undantag af Stockholm. Unga karlar af bättre familjer i Norrige äga en törst efter litteratur. Nästan lika mycket hat råder emellan en- 1833 -

Dansk och en Norrman som emellan en Norrman och en Svensk. Norrmännen sitta länge till bords, men samtalet är lifligt. Vid måltidens slut, kanske vid något gifvet tecken af värdinnan, bugar hela sällskapet sig för henne, och dricker hennes skål, hvarefter alla stiga hastigt opp, och sätta sina stolar med stort buller på sidan af rummet. De stå nu tysta i några ögonblick, liksom för att läsa från bords, hvarefter de buga sig för herren i huset och hvarandra, taga värden uti hand, och kyssa fruens. Damerna beledsagas derpå ut af herrarne. Vi hade förut, i Danmark, observerat denna ceremoni att stiga upp från bordet och flytta stolarne, men hela proceduren var här mera liflig, och bullret kunde lätt erindra om den stora konseljens uppbrytande i Milton."

"Af alla nationer", säger auktor, "äro Norrmännen uppriktigast tillgifne innevånarne af vår ö. Stor-Brittanniens välgång var en skål som genljöd i alla sällskap, och gafs aldrig utan flere gånger förnyade uttryck af bifall och den hjertliga-ste hänryckning. Hvaije Engelsman var af Norrmännen ansedd som en broder. De delade tillochmed våra fördomar, och deltogo i alla våra triumfer. Så snart avisorna innehöllo berättelse om någon seger som

Engelsmännen vunnit, blef den glada tidningen helsad med jubelrop, och genljöd ifrån en ända af landet till en annan. Isynnerhet var detta fallet i Tronhjem. Man söng "Rule Britannia" i alla sällskap. Husen voro möblerade med engelska gravyrer, och engelska tidningar funnos på alla bord. Norrmännen skulle hafva stridt för England som för sitt eget land; och det var ingenting en Engelsman kunnat innerligare önska än att se Norrige allieradt med Brittännien. Likväl äro Norrmännens nationalfördomar starka. De hysa ett visst förakt för Svenskarne, och afsky rent af Danskarne. Man kan, bland annat, sluta dertill af sådane uttryck som dessa: "ett riktigt danskt skurkstreck;" "ingen utan en Dansk kunde ha gjort det;" "om en Dansk212

- 1833 -

far till Wien och tillbaka till Köpenhamn, inbillar han sig vara den klokaste i verlden" o. s. v. Auktor tillägger i en not följande välvisa anmärkning. "Under sådane omständigheter är det högligen att beklaga att något politiskt skäl skulle hafva ansetts för tillräcklig ursäkt att öfverlemna detta tappra folk, bundet till hand och fot, som undersåter åt en nation hvilken i deras egen tanke är dem vida underlägsen, och med hvilken, då man betraktar de känslor hvarmed Svenskar och Norrmän anse hvarandra, omöjligen någon föreping kan länge äga rum. En känsla af nationalheder borde ha förmått Stor-Brittannien att, hvad det också kostat, hellre understödja Norriges sjelfständighet än dess underkufvande. Dovres gamla ekon genljuda i detta ögonblick af frihetssången, som höres ifrån en ända utaf riket till en annan:

'Dog vaagne vi vel en gang, Og bryde Länker, Baand och Tvang.'

"Af alla de städer vi sett voro vi färdige att anse Tron-lijem som den skönaste, både i anseende till dess belägenhet och inre utseende. Få städer kunna skryta af en så präktig gata som Monkgaden. Vi kände en önskan att aldrig förlora det intryck som den sista anblicken af detta Nordens B^aj|a på oss gjorde. Ty om det ges en fläck som en Engelsman, näst sitt eget land, skulle vilja välja till hemvist, är det Tronhjem." — —

"Der finnes ingenting i Schweitz som öfverträffar det stora i utsigten emellan Sognæs och Hoff. — Vägen till Kongswold är utomordentligt besvärlig och svår, men de härliga utsigterne ersätta en resande för mödan. De äro i den högsta stil af Alpisk storhet, att icke säga, rysligt sublima (horribly sublime). - Öfverallt under vår resa i Norrige frapperades vi af de norska fruntimmernas öfverlägsenhet framför de svenska."

"Alla resande medgifva att det är tvifvelaktigt om någon annan (lod kan uppvisa en så beständig omvexling af sköna- 1833 -

213

utsigter som Lou ven.—De tvenne hållen emellan Tofte, 01-stad och For moe utgöra, med hänseende till sceneriets storhet, den vackraste delen af vägen. Det är kanske det vackraste pass i Europa, icke en gång St. Gothards, nära Pont du diable i Uri, undantaget."

"Norrige förtjenar mer att ses af älskare af pittoresk skönhet än något annat land i verlden. Det är många fall hvari landskapen i Schweitz och Norrige hafva likhet med hvarandra, men i Norrige är effekten skönare, i anseende till bergens tvärare resning, bråddjupens djerfvare karakter och omvexlingen af gröna betesmarker och odlade fält, med skyhöga skogar och de kalaste klippor."

Hvem är icke efter allt detta pickhågad att se Lappland och Norrige?214

— 1898 —

jan. sa a hlunder.

I ett sällskap i går hörde jag följande karakteristika anekdot. En engelsk gentleman — jag har förgätit namnet — som ärnade fara till Rom, skaffade sig en språkmästare för att göra sig bekant med italienskan. Af misstag hade han vändt sig till en Preussare, som underviste honom i tyskan, och vftr engelsman hade redan i några veckor tagit lektioner, innan han till sin grämelse upptäckte misstaget.

jan. so. diplomatisk artighet.

Kriget emellan Spanien och Frankrike synes vara oundvikligt. I en engelsk tidning finnes i dag ryska, preussiska och österrikiska ministrarnes noter till spanska ministern San Miguel. Dennes svar på ryska ministerns not är isynnerhet emfatiskt, och bevisar att diplomatien äfven har sitt B i 11 i n g s-gate. Det är af följande innehåll:

"Jag har emottagit den oförskämda not som eders exel-lens tillställde mig i går (den 10 jan.), och utan att gifva något annat svar derpå än att ni skamfullt (måhända af okunnighet) missbrukat folkrätten, hvilken alltid varit af spanska regeringen respekterad, öfversänder jag härmed, på konungens befallning, de pass ni begärt, och hoppas att eders exellens vill hafva den godheten att lemna hufvudstaden med så litet dröjsmål som möjligt.

Evaristo San Miguel."1888

215

febr. 4. napoleons kröning, af david.

Ibland de märkvärdigheter som nu visas Kr en tafla som föreställer Napoleons kröning, af den berömde målaren David. Den är 33 fot i längd, och 21 i höjd. Ej mindre än 210 personer äro der porträtterade, af hvilka 80 äro i lebens-grösse. Artisten arbetade derpå i fvra är, och hade med många svårigheter att strida, isynnerhet från personer som aldrig kunde få en nog utmärkt plats på taflan, utom att han blef beständigt afbruten af konstnärer, som önskade se hans atelier. Den store italienske målaren Camuchini och den ryktbare skulptören Canova begagnade sig dageligen af en sådan frihet Innan allmänheten fick tillåtelse att se taflan, utsatte kejsaren (på hvars befallning den blifvit målad, och som lät anvisa David den bästa platsen uti kyrkan) en dag då han, åtföljd af sitt hof och storoflicianterne, begaf sig till expositionen. Sedan Napoleon en stund stillatigande betraktat målningen, tog han hatten af, bugade sig för konstnären, och sade med höjd röst: jag helsar er, herr Da vi dl

Målaren har valt det ögonblick då kejsaren sätter kronan på sin gemål. Det är omöjligt att icke känna det stora och högtidliga i detta ögonblick af den imposanta handlingen. Som det ej lät göra sig att föreställa alla ceremonierne valde konstnären den som syntes honom intressantast. Man har taddlat honom derföre, och anmärkt att detta ej är kejsarens, utan hans gemåls kröning. Napoleon gillade likväl sjelf idéen. "Ni har gjort mig", sade han, "till en fransk riddare, och jag är glad att ni gifvit efterverlden ett vedermäle af min tillgifvenhet för kejsarinnan." Ibland dem som besågo detta mästerstycke var konungen af Wurtemberg. Förvånad öfver det nästan magiska ljus som bestrålar den grupp der påfven och kardinal Caprara blifvit placerade, sade konun-228

- 188® -

gen: jag föreställde mig ej att er konst kunde framtrolla sådane under. Hvitt och svart i målning ge ganska få resurser. Ni måste hafva haft en solstråle på er pensel."

Den tafla som här visas är ej original, utan en förbättrad kopia, gjord af samma mästare, som begagnat åtskilliga kritiska anmärkningar. Ibland de intressantaste personerne äro, utom kejsaren och kejsarinnan, Napoleons mor och syskon, påfven, hertigen af Parma, prins Eugene Beauharnois, Berthier, Talleyrand, Murat, och den täcka madame de Lavalette. Kejsarinnan är isynnerhet intagande. Ögat, irrande ibland så många attrayanta föremål, återkommer beständigt till henne. Påfven, som blifvit flere gånger målad af David, skall vara mästerligt träffad. Hans blick är så from, så lugn och faderlig, att man frågar sig sjelf huru ett sådant hufvud fallit på en påfves skuldror. Ibland det talrika presterskapet äro äfven flere intressanta ansigten. Detta är ej fallet med marskalkerne. De fleste äro hvardags-fysionomier. Endast hos marskalkerne Bernadotte och Murat står fursten tecknad, i hållning och utseende. Ibland kejsarinnans omgifning är Murats gemål, prinsessan Maria Annunciada Carolina, kanske den täckaste. Hon har mycket tycke af sin kejserlige broder. Jag har flere gånger stått betagen framför denna sköna tafla. — Under henne stod: Commencè à Paris en 1808; terminé à Bruxelles en 1822, dans mon exile. L. David.- 1888 -

229

Ans e. ur vet i gros venor-square . eller det fashionabla

london, tecknadt af en engelsman.

Vänskapen i London bestir vanligen i ingenting annat än ett visitkort. Icke heller är man mycket bättre an, om man besluter att öfvergifva verlden och 'endast umgds med sina närmaste anhörige. Kommer man till dem kl. 1, så äro de ännu icke uppe, kl. 2 äro alla rummen fulla med främmande, som tala om den förflutna nattens bal, och ej ha öra för något annat, kl. 3 äro alla ute för att besöka bodarne, kl 4, 5 och 6 är man i Bond-street, för att visa sig, kl, 7 kläder man sig, kL 8, 9, 10 äter man middag med ett par dussin vänner, kl. 11 kläder man sig till balen, och kl. 12, då annat sobert folk går till hvila, fara de förnäma till sina societeter för dagen, eller rättare sagdt natten.

Den första olägenheten af lefnadssättet i London är den sena middagstimman. Att tillbringa dagen fastande, och att kl. 6 sätta sig till ett öfverlastadt bord, är ju mot allt förnuft och nog att förstöra den bästa måge. Men hvad skall man göraV Den som ville sätta sig emot modet skulle blifva ansedd för en fåne och en tölp. Damerna äro likväl klokare, ty de taga vanligen en dugtig frukost (luncheon) emellan kl. 3 och 4. Hvad konversationen angår, så är den alldeles förlorad vid en stor middag. Först och främst hafva värden och värdinnan, eller hennes olyckliga medhjelperska, att förrätta domestik-göromål under tre fjerdedelar utaf måltiden, såsom att lägga för af fisken, eller att skära vildt åt ett par dussin hungriga filfraser. Den vanliga anordningen af en modern middag är i sanning en bedröflig syn. Ett dussin fat sättes på en gång på bordet, och nu böljar ett grufveligt arbete. Någon nerv-svag, darrhändt varelse serverar soppan, emedan terrinen hän-

delsevis står framför honom, och öser den på alla sidor utom på sjelfva tallriken. Der stympas fisken af en tafatt sprätt, som skär den orätt; här sliter en okunnig dandy lemmarne utaf en kyckling, som de fyra hästarne sleto Ravillac i stycken; der sönderhackar en annan tungan i olika delar, medan en blirande confucius förblandar såserne, och slår anchiovissås på dufpastej, och smör och persilja på oxstek. Åter, hvilken tid går ej förlorad genom den uppmärksamhet man måste använda för att utröna hvilka fat som finnas på andra sidan utaf bordet Vill man hafva ett glas vin, så måste man titta emellan apolloner och kupidoner på platåen för att få rätt på någon som man kan dricka med, då det dumma bruket ej tillåter en att dricka ensam; och har man förut fått vänta en halftimme på ett glas, så måste man nu kanske svälja fem, sex på ett par minuter.

Efter mattimman kommer routen, eller balen. Det hafver sig likväl ej så lätt att infinna sig der. Det fordras ofta lika lång tid att komma från St. James's-square till Cleve-land-row, som ifrån London till Hounslow; och hvem kan beskrifva all den missräkning man stundom erfar då man kommer till "den lysande pöbeln" i ett balrum. Man ser någon bekant i andra ändan utaf rummet, utan att kunna tala vid honom på annat sätt än genom tecken. Hela sällskapet rörer sig på en gång, liksom universum. Trängd af hopen, qväfd af hettan, bländad af ljuset, förlorar man alla själsförmögenheter, och blir slö och tafatt. Också sade madame Stael ganska riktigt till en Engelsman: Dans vos routes le corps fait pkis de frais que Tesprit.- 1888 -

mars 51. svedenborg» skalle.

I tidningen the Times finnes i dag följande infördt af okänd författare.

"Emanuel Svedenborg." "En besynnerlig omständighet rörande denne fordom sä ryktbare man, och som väckt gränslöst deltagande ibland hans talrika läijungar, har inom de sist förflutne veckorna kommit i dagsljuset."

"Han skall hafva dött för omkring 50 år sedan, och blifvit begrafven i likhvalfvet i en liten kyrka eller kapell i trakten af Ratcliff-highway. Någon tid derefter anlände en af hans lärjungar till England, och — om drifven af en öfver-naturlig inspiration, eller af sin egen blinda vidskepelse, det vet man ej — kom han, medelst mutor till dödgräfvaren, in i hvalfvet. Här blef kistan i den stilla midnattstimman öppnad, och hufvudet skildt från det afledna helgonets kropp, hvilket lärjungen tog med sig till sitt eget land. Denna relik förvarade han med största sorgfällighet och vördnad till sin död, då den fanns utaf hans slägtingar, och genom några skrifna handlingar som fantasten lemnat förhållandet blef upptäckt. Slägtingarne, som förskräcktes för de möjliga följderne utaf ett

sådant helgerån, och som önskade att på något sätt försona detta grofva brott, läto genast skicka hufvudet tillbaka, med anhållan att kistan måtte undersökas för att få utrönt om det var helgonets rätta (?) caput, och att det, i sådant fall, måtte blifva igen nedlagdt. Enligt begäran blef kistan öppnad, och berättelsen befanns fullkomligt riktig, helst endast bålet visade sig för de närvarandes häpna blickar. Hufvudet blef följakte-ligen nedlagdt med vederbörlig högtidlighet, i kyrkans föreståndares närvaro."232

— 1898 —

a mull i.

Tui svar pä förutgående apokryfiska berättelse innehåller samma tidning i dag följande artickel:

"Emanuel Svedenborg."

"Herr redaktör 1 J edert blad i dag finnes en anekdot med ofvannämde rubrik, som innehåller några oriktigheter, dem jag hoppas ni vill tillåta mig att rätta."

"Det är sannt att Svedenborgs hufvudskål blef för några år sedan (ej kort efter hans begrafning) tagen utur kistan i svenska kyrkans grafhvalf i Hatcliff-highway, som då var och ännu är i England (?), men det är ej sannt att den person som begick detta besynnerliga rån var eller är en af hans lärjungar. Jag har, tvertom, hört att skälet att bemäktiga sig denna relik skall hafva varit detsamma som föranledt doktorerne Gall och Spurzheim att lägga sig till kranier af andra utmärkta män. En svensk grefvinna, som underrättades om denna händelse, anmodade en engelsk herre utaf rang att besöka ägaren och öfvertala honom att tillåta att skallen blefve åter nedlagd, hvartill han med beredvillighet samtyckte. Det är sannt att sådant skedde, men det är ej sannt att det skedde med någon högtidlighet, och väckte gränslöst (eller ens något) deltagande ibland hans talrika anhängare. Några utaf dessa visste att skallen blifvit stulen, men jag tror ej att någon (åtminstone ej mer än en enda) kände att den blifvit återställd , och jag är öfvertygad att ingen brydde sig alls om saken. Det enda skälet för den nämda damens önskan att få hufvudskålen begrafven var att beundrarne af Svedenborgs skrifter ej måtte bli beskyllde för dumheten att vörda stoftet af en menniska, hvilket, efter Svedenborgs påstående, är alldeles oqödigt för själens fortfarande tillvarelse, och ej återtages, ty hon visste att om man- 188$ -

221

framdeles upptäckte att skallen blifvit bortförd, skulle stölden tillskrifvas hans läijungar, och oriktiga framställningar af deras tänkesätt, sådane t. ex. som er anekdot innehåller, deraf blifva följden. Jag försäkrar er att ingenting kan vara mera stridande mot deras grundsatser eller nya Jerusalems församlings läror än något som kan bidraga till att förnya afguderiet med helgonens aflefvor."

"Jag är med aktning etc.

S. Noble, Pastor vid Hannover-street kapell, Long-acre."

"den 3 mars 1823."

den « apriix.

Detta bref föranledde en ny artickel, af följande innehåll:

"Svedenborgs skalle." Till utgifvaren af the Times.

"Pentonville, den 3 aprill 1823."

"Min herre 1"

"I afsigt att skydda den stackars dödgräfvaren, hvem han må vara, ifrån den vanhederliga beskyllningen att hafva låtit muta sig att hjelpa till att stjäla ofvannämde skalle utur likkistan, anser jag för pligt att meddela er följande omständigheter.

Kaptenen vid kunglig svenska örlogsflottan Ludvig Granholm besökte mig mot slutet af år 1817, bjöd mig till sig, och visade mig en skalle, som han sade vara Svedenborgs. Han underrättade mig att han ett par dagar förut

bevistat begrafningen efter en af sina landsmän i likhvalfvet i222

- 1833 -

svenska ambassadörens kapell, i Princes-square, Ratcliff-highway; att han qvarstannat der med nägra andra och betraktat inskriptionerne på likkistorna; att då han såg Emanuel Svedenborgs namn, och fann att locket var löst, hade det fallit honom in att han kunde förtjena en stor summa penningar genom att bemäktiga sig hufvudskålen och sälja den till några utaf Svedenborgs anhängare, som, efter hvad han hört, utgjorde flere tusende här i landet, och bland hvilka han föreställde sig der skulle uppstå mycken täflan att äga en så kostbar relik. Han passade derföre på tillfälle, lyfte locket af, uttog skallen, svepte den uti sin näsduk, och kom obemärkt ut dermed.

Jag underrättade kapten Granholm, till hans stora missräkning, att medlemmarne af nya Jerusalems församling förkastade (reprobated the possession of) alla religiösa reliker, och aldramest af någon död kropp, den de tro aldrig mera nyttjas, emedan själen fortfar att vara en fullständig och verksam menniska i en andelig lekamen, utan att åter fjett-ras af materiellt kött, blod och ben.

Kapten Granholm dog några månader derefter, utan att hafva föryttrat skallen, eller hafva lemnät England , så att åtskilliga af uppgifterne i edert blad af den 31 sistledne äro oriktige.

En ganska sällsam omständighet gaf anledning till likkistans öppnande. Omkring 1790 gjorde en svensk lärd, som då vistades i London, och var en stor beundrare af Svedenborgs filosofiska skrifter, ehuru han ej gillade de teologiska, bekantskap med flere ledamöter af den nya kyrkan , och förklarade sig med mycken värma emot den af Svedenborgs satser, att själen tar i döden sitt slutliga farväl från den materiella kroppen, och beträder en ny bana af verksamhet i en andelig lekamen, mer afpassad för dess verksamhet. Den lärde Svensken sökte öfvertyga dem att alla stora tänkare hade, förmedelst sin djupa vishet, förmågan att taga sina na-- 1822 —

223

turliga kroppar med sig in i andeverlden, och yttrade den fulla öfvertygelse att Svedenborg, som han ansåg för en utaf de största filosofer, tagit sin kropp ur kistan.

I afsigt att öfvertyga Svensken om sitt misstag skadade man sig tillåtelse att öppna kistan då, till filosofens fullkomliga förvirring, Svedenborgs lekamen riktigt befann sig der. Locket blef endast pålagdt, utan att åter fästas, och gaf således kapten Granholm lätthet att öppna kistan, hvaraf han betjente sig 27 år derefter."

"J. H. Hawkins."

APBILL It.

I anledning af hr Nobles bref anhöll en annan insändare hos redaktionen af the Times om rum för följande replik.

"Ännu en uppgift om Emanuel Svedenborg."

"Till utgifvaren af tidningen the Times." "Min herre I"

"Som tvenne olika berättelser nyligen influtit i edert blad rörande begrafningen af denne utomordentlige mans hufvudskål , och ingendera är fullkomligt riktig, så tar jag mig friheten att meddela er följande upplysningar.

Emanuel Svedenborg dog i London 1772, och blef begrafven i svenska kyrkans grafchor i Princes-square, nära Ra tel i ff-High way. Som hans död väckte mycket uppseende ibland hans talrika anhängare, kom en af dessa, en Amerikanare, enkom öfver till England , för att öfvertyga sig224

- 1883 -

om verkligheten deraf, emedan han var förvissad att en s& andelig man ej kunde dö en naturlig död, och att, om han lemnat verlden, måste han åtminstone hafva farit lifslefvande till himmelen. Klockaren blef mutad, hvalfvet öppnadt, och likkistan funnen. Amerikanarn kunde likväl ännu icke öfvertyga sig att stoftet af den undransvärde mannen förvarades der, förrän kistan blef uppbruten, och den mefitiska ångan på en gång utdref både honom och hans tvifvel. Så berättas saken, om jag ej misstar mig, i hr Bro lin gs Kesa uti England, tryckt i Stockholm 1816

eller 17. Vare härmed huru som helst, så är det likväl bevisligt att Svedenborgs kista, eller rättare kistor, varit öppnade före år 1817, då hufvudskålen blef borttagen. Det är sannt att detta helgerån icke blef föröfvadt af någon af Svedenborgs anhängare eller beundrare, hvaraf antalet är ganska litet ibland hans egna landsmän, ty ingen är profet uti sitt eget land. Det föröfvades af en person som ej trodde på Svedenborg, utan på Gall, och önskade att mot all gensägelse bestämma stället för svärmeriorganet; men hr Noble uppger orätt att den person som begick detta besynnerliga (gemena, om ni behagar,) kyrkorån, nu befinner sig i England. Denne måste, tvertom, två år derefter sjelf lägga sitt hufvud till hvila, då ifrågavarande skalle fanns ibland hans saker utaf en person i hvars händer den på detta sättet kom, och som ganska behörigen hindrade dess bortförande, ehuru den aflednes slägtingar återfordrade densamma. Det är sannt att en förnäm dam mycket intresserade sig i denna sak, och att hufvudskålen, sedan man deraf tagit några aftryck i gips, enligt hennes begäran, blef nedlagd i kistan*);

*) Detta skedde den 25 mars samma år (1823), i närvaro af parlamentsledamoten Tulk, herr bergmästaren Nordensköld ocb utgifvaren. Likhvalfvct bade ej förut under min tjenstetid varit öppnadt. Det innehåller 25 kistor, af hvilka de fleste äro näslan förmultnade. Detta var ock fallet med Svedenborgs.- 1823 -

men det är lika visst att sådant redan var beslutet innan hennes önskan var bekant.

Tertius| Interveniens."

APR IS. RE8URRECTI0rV-ME!tf, BODY-SNATCHERS. LIKTJUFVAR.

Sex eller sju af de desperataste bland dessa sällar hafva en längre tid plundrat en begrafningsplats, hörande till ett kapell (Holywell-chapel, Curtain-road). Ingen misstänkte något sådant, men en träta uppkom emellan tjufvarne vid delningen af rofvet, och en utaf dem angaf de öfrige. Bestörtningen hos dem som förlorat anförvandter står ej att beskrifva. Ej mindre än nitton kistor blefvo uppgräfda, som alla befunnos tomma. De voro öppnade vid hufvudet, och man förmodar att tjufvarne uttagit liken genom ett hål några fot från grafvarne, på det att rånet ej skulle märkas. Som man misstänkte dödgräfvaren att vara i hemligt förstånd med tjufvarne, gjordes ett ursinnigt anfall på hans hus, bredevid kyrkogården, och alla fönsterne inslogos. Man tog sluteligen och kastade honom ner uti en graf, och hade polisen ej mellankommit skulle karlen blifvit lefvande begrafven.

Äfven blykistan var sådan att den ej kunde lödas, ehuru vi hade en blyslagare till hands. Första gången kistan blifvit violerad hade man sknrit genom blylocket, hvilket £n kan ty-deligen ses. Inuti fanns endast litet mull, några hårstrån och trasor efter svepningen. På plåten af det yttre kistlocket slår ännu ganska läsligt: "The Hon^| Emanl Swedenborg Died the 29 March 1772, aged 84 years." — Kistan år 6 fot och 2 tnm i längd.

Medan jag är pft detta ämne måste jag berätta en anekdot. En fältskär i Salisbury vände sig nyligen till en resurrek-tionist för att erhålla ett subjekt. Karlen fick portnyckeln, och åtog sig att inprakticera liket kl. 12 om natten. Detta skedde efter löfte. Tidigt morgonen derpå steg fältskären upp för att flytta kadavret i ett annat rum. Säcken var der också riktigt, men subjektet hade krupit ut, och vid bortgåendet tagit allt silfret uti huset med sig.

APR. ta. EJ» TREFVARE MUNMI8 VULT DB Cl Pl

En gammal försupen skräddare påstod sig tör någon tid sedan, under ett anfall af delirium tremens, att hafva fått en guddomlig uppenbarelse och förmågan att genom händers på-läggning böta allahanda sjukdomar. Snart spridde sig ryktet om hans underbara kurer, och personer af a]la klasser kommo i stor mängd till boaom, somlige af nyfikenhet, andre i hopp om hjelp. Ehuru han vanligtvis var "drucken som en lörd", kunde detta ej skingra vantron. Tillochmed förnäma damer betalte Qere pund för att blifva botade af honom. Under förevändning att sådant vore nödvändigt tillät han sig de gröfsta friheter, och en dag förgick han sig till den grad mot ett gift fruntimmer, att vidskepelsen ändtligen tog flykten, och hon ropade högt på hjelp. Hennes man instörtade i rummet, och gaf tatonnören une salade de coups de bdton. Saken anmäldes hos polisen, och bedragaren blef

insatt; men i sjelfva fäpgelset besökte man honom, och så snart han kommit ut fortsatte han sin förra lönande praktik. Han blef åter insatt, men intet kunde minska förtroendet till honom. En fattig hustru hade en dag betalt en half guiné (10J rdr rg.) för att få hjelp af honom. Hon kom in. Undergöraren spasserade- 1833 -

227

med stora steg på golfvet, svängde med häftighet en käpp, och syntes icke veta att någon var i rummet, förrän den arma hustrun ställde sig uti hans väg, och bönföll knäfallande att han ville böta hennes sjuka man. Bedragaren ropade åt henne ett dundrande "ur vägen, qvinna! stör mig icke; jag håller nu på att kurera en man i Canada." Den fromma hustrun satt emellertid och väntade med tålamod tilldess skräddaren slutat den förmenta kuren, då ban ändteligen lofvade hennes man en skyndsam hjelp. Utom sig af glädje hastade hon hem, i den fulla öfvertygelsen att han snart skulle blifva frisk, men fann honom vid återkomsten vara död.

AJ SO EPSOM RAC.ES KAPPRIDNING.

Ibland de största kappridningar i England äroEpsom races, som hållas hvart år i maj på en stor slätt, 15 e. mil från London. De påstå i trenne dagar, hvaraf den andra är den intressantaste. Jag valde derför denna (den 28 maj). Vädret, som hela våren varit högst ostadigt, blef très à propos lugnt och vackert, hvilket gaf Londonborne en anledning mer att göra en utflykt åt landet. Långt förut voro alla hästar och åkdon betingade till höga priser. Jag och ett par vänner fingo hästar från hr Fontaines stall, för hvilken jag ett par år ridit. Redan kl. 7 om morgonen böljade utvandringen, och allt efter som dagen avancerade och. man närmade sig Epsom tilltog rörelsen. Landet rundtomkring hade utsändt alla sina skaror. Omkring klockan 11 var trängseln på vägarne sådan, att de täta massorna endast kunde röra sig i gående. Alla fönster och begge sidorna af vägen voro uppfyllde med åskådare. Alla stånd och villkor voro här förblandade. Först kom228

- 1883 -

kanske en landå med fyra syperba hästar, postiljoner klädde i siden och betjenter i det rikaste livri, och efter den en slag-tarkärra, dragen af en krake med tre ben och ett halft, och deri fyra à fem damer från Fleetmarket och deras kurtisö-rer, som förpestade luften med sin fusel. Denna varietet var oändelig. Klockan 12 ankommo vi till slätten, "the downs," som hade utseende af ett ofantligt läger. Hvart man kastade ögat möttes det af tält, taverner och spelhus. Peripatetiske musici uppfyllde luften med sitt skrål. Markattor som dansade på lina, tumlare, taskspelare, marionett-teatrar etc. etc. etc. roade olika grupper af det gapande publicum. Begge sidor af banan, som går i en ellips af två engelska mil, voro omgifne af vagnar i flere rader, uppfyllde med damer i alla regnbågens färger. Eliten af de förnäma hade likväl lägrat sig på en kulle midt på slätten i sina lysande ekipager. Herrar, på de skönaste hästar, gallopperade i alla direktioner. Midtemot meta, eller "the winningpost" voro läktare uppbyggde, der platsen betaltes med 2 à 3 skilling sterling. Så snart en vagn ankom intog den sitt rum i filen, och knappt voro hästarne ifrån, förrän de digra matkorgarne framtogos, och en häftig attack bökade på contenta, under ett beständigt piff, paff af i luften flygande korkar. Ända till kl. 3 kommo oupphörligt nya ekipager, ju senare ju förnämare (in mora majestas), och derföre de furstlige personernes ibland de aldra sista. Efter vanligheten hade äfven alla Londons flcktjufvar här infunnit sig, och många schalar, ridikyler, ur och plånböcker ombytte ägare. Många blefvo likväl, oaktadt all sin virtuositet, gripna in flagranti. Under väntan på kappridningen hade flere hundrade sporting gentlemen församlat sig på ett ställe der vaden skedde, hvilka alla bokfördes. De voro likväl ej i år så många som vid föregående tillfällen, ty de flesta togo för afgjordt att Emilius skulle vinna. Kort innan kappridningen började blef ägaren buden 5000 pund för honom, hvilket anbud dock ej antogs. Han vann också mer an två gånger denna- 1833 -

229

summa. Medan vaden fortgingo besökte jag "the warren," ett ställe der hästarne före kappridningeu motioneras, och der man har tillfälle att beundra deras sköna former. Emilius bekräftade genom sin symetri och muskulösa byggnad den goda tanke man om honom hyste. Sedan hästarne blifvit sadlade fingo åskådarne tillsägelse att förfoga sig ut. Två à tretusen menniskor rusade nu på en gång till portarne, och träng-* sel och förvirring voro

förfärliga. Sedan man lyckats att i hastigheten få rätt på sina egna hästar, skyndade alla till "the starting place," der kappridningen skulle taga sin början. Mången fattig pedestrian var hår i fara att blifva öfverriden. Litet efter kl. 3 gafs signal att sitta upp, och ett par minuter senare bebådade den allmänna rörelsen och ett oredigt sorl att racen var börjad. Jockéerne voro klädda i siden af olika färger. Buckle, som red Emilius, bar hoppets färg. Han är en liten, 40-årig karl, och skall hafva församlat en förmögenhet af omkring 3000 pund. Mycket beror ock af jockèens skicklighèt och troh"* — Hästarne följdes åt temmeligen jemnt till inom den sista halfva milen, då Emilius och Ta nere d, en annan utmärkt springare, kommo främst. T an c red vinner, hördes ifrån tusen röster. Det är omöjligt att föreställa sig den entusiasm som i detta ögonblick bemäktigade sig allas sinnen. Hästarne störtade utåt banan, ventre à terre, med en hastighet som ögat knappt kunde följa. Tancred var ännu alltid främst; det afgörande ögonblicket var nära. Buckle använde nu både piska och sporrar, och tycktes lyfta sin häst ifrån marken. Kanske såg han sig i fara att förlora; måhända var det ock försigtighet af honom att spara sin häst tjll det sista afgörande ögonblicket. Också var det väl beräknadt. Han vann, och luften genljöd af "Emilius for ev er I" Som utgången var afgjord skickades brefdufvor åt alla håll med underrättelsen derom.

En timme derefter skedde den andra kappridningen. Trenne hästar sprungo, som trängde hårdt på hvarandra. Man230

- 1883 -

hade, att nyttja en jocké-fras, kunnat öfvertäcka dem med ett lakan. Racen vanns utaf en häst som hette Magnus Troil. Huru han fått ett så svenskt, adeligt namn kan jag icke förklara.

Den sista racen var emellan tvenne helt unga, utmärkt sköna hästar, Malvina och Duckling, som sprungo trenne särsilta gånger (.heats), hvilket var barbariskt Malvina vann den första gången, och Duckling de begge andra.

Så slutade de vanliga nöjena för dagen, men här voro ännu några efterpjeser. Tvenne zigenerskor, som förut visat sin skicklighet i spådomskonsten, erbödo sig nu att springa en half engelsk mil i kapp för några skilling. Penningarne samlades på stället, och de svarta damerne afk|adde sig — hor-resco referens — ända till underkjortelen. De böljade temmeligen makligt, men ökade efter hand tempo. Det långa gor-goniska, korpsvarta håret blef snart löst på den ena af dem, och sväfvade efter henne som svansen på en komet Detta förskaffade henne agnomen svegsvans ("switch-tail"). Efter en hård täflan förklarade sig segren för henne. Den andra utbrast nu i bittra tårar, afslet sig håret, och kastade sig förtviflad ner på marken. Af medlidande gjordes en liten insamling för henne. — En slagtare och en jude erbödo sig derpå att boxas. Inom några ögonblick hade man hopsamlat 6 à 8 pund. Karlarne blottade sig, och attacken började instan-ter. Begge visade både skicklighet och mod. Det var "a manly, fair, upright, well contested fight" i 35 omgångar, hvarvid begge blefvo så mörbultade som två sådane slynglar förtjente. Slagtaren behöll platsen och penningarne. Sluteligen roade man sig med att utkasta öfvergifven mat bland packet Detta förorsakade ett allmänt handgemäng, och många löjliga bataljer gåfvos öfver fragmenterne af kycklingar och skinkor.

Man skyndade nu att bryta opp, och alla voro uti rörelse. Ibland löjliga tillfälligheter tilldrog sig följande. I en stor slagtarekärra hade 4 à 5 madammer placerat sig, under- 1833 -

231

en stormig glädje, som tvifvelsutan var inspirerad af spiritus vini. Allt var färdigt. "All is riglit; let us be off; look sharp, Bill," kacklade de alla på samma gång. Deras kavaljer gaf sin rosinant en klatsch; men hvilket missöde! Som hästen ryckte till brusto begge skalmarne, och hals öfver hufvud gingo, tillika med kärran, alla madammerna och deras behag, under den vildaste skrattchorus af tusendetals åskådare.

På hemvägen kunde man tydeligen se inflytelsen af det medhafda vinförrådet. Der var ett körande "såsom Jehu körande, Nimsi sons, som körde likasom han varit rasande." Alla krogar och värdshus på vägen vimlade af törstiga ryttare och hästar. På några ställen var dammet så tätt som en engelsk dimma. Klockan 9 återkommo vi likväl med hela lemmar till London.

ENGELSK BLYGSAMHET. NATERALIA BüPCT TTJKHA.

Ma n påstår att Fransoserne gå till ytterlighet i allt; men månne de ej knnna göra Engelsmännen samma förebråelse? Blygsamheten är åtminstone här drifven till en mycket högre grad än i Frankrike. Murarne i alla parkeme äro fullskrifna med bokstäfver, af hela tre fots höjd, som påminna derom. Öfverallt läser man: "Beware! Commit no nuisance in this park." — "Beware of the mill (tread-mill)!" — "Take notiee! Commit no nnisanse," o. s. y. Från parkerne ha dessa notiser emanerat till andra ställen i staden. Så har man t. ex. satt på muren af St Dunstans kyrka i Fleetmarket: "Public decency förbi ds," hvarunder någon spefågel med krita skrifvit: "But necessity com pel Is." I en liten gång (a 11 ey) i östra delen af London, läser man:232 — 1833 -

"None b ut blackguards *** here." I somliga portgångar har man ett vattenrör eller en sprutslang, med öfverskrift: "Mind the spout," och den olycklige som ej ger akt derpå, eller ej förstår meningen deraf, äfventyrar att få ett duschbad, som troligen gör honom klokare för framtiden.

JUNI 16. EN BIBELEXKURSION, EN AF FLERE HUNDRADE.

1 det aldra vackraste väder lemnade jag kl. 8 i morse London, med brittiska bibelsällskapets kleriske sekreterare, hr Brandram, för att bevista några filialsällskapers sammankomst i Dorsetshire. Vi frukosterade i Staines, 16 £ mil från hufvudstaden, och som vägen böljade här blifva backig satte man sex hästar för diligensen (the stagecoach). Utsigten varierade inom korta distanser så mycket som möjligt. Ofruktbara hedar, löf- och barrskog, rika sädesfält och blomstrande ängar lågo bredvid hvarandra. Vi passerade det thro-nande Windsor och flere kavalleritrupper, som voro uppställde vid vägen att paradera för konungen, hvilken samma förmiddag skulle återresa till London. Kl. 5 p. m. ankommo vi till vår destination för dagen, Southampton i Hampshire, en af de lifligaste städer jag sett i England. Vi togo in på Star-inn, ett hotell som kan kallas tillochmed elegant, och gingo sedan ut att se oss omkring. Staden ligger vid en vik af hafvet, och är mycket besökt som ett badställe (wa-tering-place). Den har en krigsskola, och gossarne, som voro klädda i rödt och svart, liknade ett stort vallmofält. Folknummern är 14,000.

Juni 17. Klockan 9 i morse lemnade vi Southampton, med en postvagn till Poole. Utsigterna vackra och va--
1883 -

233

rierande. På åtskilliga ställen betade stora hjordar af rådjur. Jag bemärkte häromkring samma snygghet hos landtfolket och samma smak för blommor, isynnerhet törnrosor, som jag funnit på så många andra ställen uti England. Äfven vid den ringaste stuga var dörren omgifven med en båge af dessa täcka blommor, som erinrade mig hvad en amerikansk författare sagt, att om kärleken skulle välja en kojå för sin boning, måste det vara en engelsk "cottage". Vi reste i dag tillochmed hastigare än i går. Postvagnarne färdas 9 à 10 engelska mil i timmen, och äro ytterst punktliga. Det ståtliga spännet dansade fram öfver backar och dälder, som genljödo af det muntra posthornet Naturen prunkade i all sin fägring, men mot middagen blef hettan qväfvande. Klockan 2 ankommo vi till Poole, en stad i Dorsetshire, 113 mil från London, och emottogo genast bjudningar från flere håll. Vi åto middag hos kyrkoherden Jo lif fe, som bor likt en lörd, litet utom staden, och har en ganska älskvärd familj. Bibelsällskapet höll sin sammankomst på rådhuset, (the town-hall,) hvilket, ehuru stort, knappt var tillräckligt för tillfället Efter att hafva blifvit högst förbindligt bemötte och hedrade med många bjudningar dem vi nödgades att afslå, begåfvo vi oss till vårt beqvämliga logi på "the Antelope", der jag i stor hast skrifver dessa rader.

Juni 18. Vi frukosterade kl. 8 i morse hos den tref-lige kyrkoherden Jo lif fe, som i sitt eget ekipage förde oss till nästa station, Wareham, der vi hade vår andra sammankomst, och emottogos af en handlande vid namn John Brown. Vi hade redan förut blifvit inviterade till en amiral Hamwell, men som vi ännu rådde några timmar om oss sjelfve, emottog jag hr Browns artiga tillbud att med honom och hans familj fara till det ryktbara Corf-castle, fyra mil från Wareham, på en höjd i molnens grannskap. För att bereda mig öfverraskningens nöje öfvertalade hr Brown mig att åka

baklänges, utan tillåtelse att se mig om förrän vi voro vid foten utaf kullen der kastellet står, då den i högsta grad imposanta ruinen på en gång "brast, på min syn." Länge stod jag i stum förvåning och beundran medan mitt sällskap roade sig åt den ganska riktigt beräknade öfverraskningen. Hvilken ruin! en Napoleon i sten, vördnadsbjudande, majestätisk, stor och trotsig, äfven i sitt fall. Man skulle kunna benämna den, som Byron kallade, om jag minn9 rätt, sin hustru, "en tyst åska." Med mycken möda klättrade vi uppför den branta kullen, men blefvo derföre rikligen godtgjorde genom den sköna och, framförallt, den vidsträckta utsigten. Kastellet förmodas hafva blifvit bygdt af konung Edgar, lora här höll sitt hof. Det blef sprängdt i Cromwells tid. De öfrigblifne murarne, af hvilka några tyckas hänga i luften, äro af en ofantlig tjocklek. En sida af den höga tornmuren är isynnerhet väl bevarad, och står som en rese 1 sin murgrön*' mantel, och ser ner på förödelsen omkring sig. Vid foten af kullen ligger staden som gifvit kastellet eller af det fått sitt namn, en af dessa "ruttna köpingar", der korruptionen bor, lik "en stenuggla i de förstörda städer." Den har ingen annan märkvärdighet än en mycket gammal kyrka, och drifver endast handel med parlamentsledamöter. Den har rättighet att välja tvenne, ett bevis att staden fordom varit hvad den nu ej mera är. — Vi åto middag hos amiral Hamwell i Ware-ham, en liten fryntlig och språksam gubbe, med en lika vänlig fru, af gammaldags seder och ärlighet, och fyra vackra döttrar. Vi blefvo här med största hjertlighet välkomnade, och voro snart hemmastadde som barn i huset. Gubben hade under sin tjenstetid varit cn sträng disciplinarian. Han hade, berättade han mig, vid emottagandet af befälet på ett krigsskepp gifvit sina gastar ett par månader för att vänja sig af med oskicket att svälja, och om ban sedan hörde någon ed, använde han en kur, kallad katten, som vanligtvis var radikal. Bibelsällskapets sammankomst hölls emel-- 1833 -

lan kl. 6 och 9, under den gamle amiralens præsidium. Vi emottogo mfinga hjertliga persvasioner att stanna några dagar qvar i detta aktningsvärda hus. Sådant lät sig dock ej göra, och genast efter sammankomstens slut satte vi oss i en postschäs, och ankommo för en timma sedan (kl. 11 om natten) till Biandford, 14 mil från Wareham-

Juni 19. Biandford är en af de trefligaste småstäder i vestra England, och har en förtjusande belägenhet Efter bibelsällskapets sammankomst, emellan kl. 12 och 4, åto vi middag hos en enkefru Min den, der jag råkade åtskillige bekanta. Vi stanna här öfver i natt, och resa i morgon till Dorchester.

Juni 20. Dorchester. Vi lemnade tidigt i morse Blandford, och hitkommo med postvagnen (the mail) kl. 11 f. m. Dorchester är förnämsta staden i grefskapet Doreetshire, på ett afstånd af 120 e. mil från London. Aprocheme äro rätt vackra, och staden omgifves af alléer med höga kastanjeträd, som bilda syperba promenader. Bibelsällskapet höll sin sammankomst emellan kl. 12 och 3 under kyrkoherden Richmans præsidium, en 70-årig hedersman, som gjorde mig en högst artig och oväntad ursäkt för det han ej tillböd mig sin predikstol till söndagen, emedan han, efter engelska kyrkans statuter, "ej ens skulle våga offerera den åt Sveriges primas." Min reskamrat, kyrkoherden Brandram, lemnade mig här, för att aflägga ett besök hos sina svärföräldrar i Lyme -Regis, 14 mil härifrån, och jag blef inqvarterad hos en rik handlande, hr Yeatman, som bad mig anse sitt hus som mitt eget

Juni 21. Sedan vi på morgonen roat oss med "sacred music" for jag med min artiga värd till Weymouth, en stad och badställe, 8 mil från Dorchester. Staden ligger vid en vik af hafvet, och är mycket väl byggd, men landet rundt omkring är kält och utan ett enda träd. Georg den tredje tillbragte här sexton somrar, emedan luften anses för236

- 1883 -

mycket helsosam. Efter att hafva besett stallet, och gjort en hastig bekantskap med en irländsk prest, hr Piers, artig, qvick och liflig, som hans landsmän i allmänhet, återvände vi till Dorchester, der en förträfflig måltid och några goda Vänner väntade oss.

iuni 22. Söndag. Sedan vi haft family-worship, och jag spelat några af våra vackraste choraler, som blefvo allmänt omtyckte, reste jag med min värd och hans familj till en landtkyrka i grannskapet, och hörde om aftonen

kyrkoherden Richman.

Juni 23. Klockan 7 i morse lemnade jag det glada Dorchester, och ankom med Plymouth-mailen till Bridport. Vägen är backig, och landet flackt, men i de djupa dälderne och på sluttningen af kullarne har man förstått att begagna hvarje jordlapp. Jag mötte här, enligt öfverenskommelse, kyrkoherden Brandram. Efter bibelsällskapets sammankomst åto vi middag hos en qväkare vid namn Stephens, som har sexton döttrar, hvaraf elfva voro vid bordet Sedan vi tillbragt några rätt angenäma timmar hos dessa enkla och goda menniskor, återvände vi till Dorchester.

Juni 24. Midsommarsdagen. Klockan 9 i morse lemnade vi Dorchester för att orera för bibelsällskapet i Cerne-Abbas. Midsommarsdagen är ingen särskilt helgedag här; men i naturens stora och härliga tempel gjorde jag min gudstjenst — Cerne är en obetydlig stad, och ligger i en däld, omgifven af "himlen kyssande kullar." Det märkvärdigaste som här finnes är lemningarne af ett gammalt kloster. Efter sammankomsten emottogo vi en bjudning till kyrkoherden Venables i Buckland-Newington, en svåra riker man, som kom i ett präktigt ekipage, med två ridknektar efter vagnen (tillräckligt skrytsamt för en ärkebiskop), för att afhämta oss.----

Juni 25. Buckland-Newington rectorage. Vi anlände till detta förtjusande ställe kl. 7 i går afton, och ärna— 1883 — 237

att ndgra dagar här hvila ut. Vi resa härifrån till Sherborne-castle för att se dess märkvärdigheter och park, som är hela 340 acres, så till Stalbridge, och sluteligen till Shaftes-bury, Warminster och Westbury, der vi äro inviterade att bevista bibelsällskapens sammankomster.

DECEMBER S. TECKNING AF DROTTNING MARIA STUARTS KARAKTER

Jag passerade i går en högst angenäm afton. En miss Ma-cauley, lika utmärkt för sitt snille som sin mimiska talang, gaf i Savile-rooms i Leicester-square "a histrionic delineation of the character of Queen Mary Stuart," och deklamerade ett långt poem, författadt af henne sjelf. Det böljade med Marias vistande i Frankrike, i Henrik den andres hof, och fortgick till hennes dykt efter slaget vid Langside, här och der blandadt med skotsk musik. Första afdelningen innehöll invokation, inledning, beskrifning om Marias barndom, hennes nedslagenhet, samtal emellan henne och Mary Livingstone, hennes giftermål med Frans, engelska drottningen Marias död, Henrik den andres död, Frans den förstes död, Marias besök vid sin mors graf i Rheims, monolog, hennes fruktan att återvända till Skottland, en syn, afresan från Frankrike.

Andra afdelningen. Marias ankomst till Skottland, den första mässan, samtal emellan Maria och Livingstone, giftermålsförslag, Knox's bitterhet, samtal emellan Maria och honom, monolog, samtal emellan Maria och Seaton, Darnleys ankomst till Skottland, Marias beundran af hans talang och skönhet, deras giftermål, hennes sorg då hon upptäcker hans laster, Rizzios mord, samtal emellan Maria och238

— 1898 —

Livingstone, Marias beskrifning om orsakerne till Rizzios inflytelse.

Tredje afdelningen. James' födelse, Darnleys mord, samtal emellan Maria och Bothwell, dennes list och Marias svaghet, deras giftermål, Bothwells flykt från Car-bery-Hill, Marias arresterande i Lochle ven-castle, samtal emellan Maria och Seaton, samt emellan Maria och Douglas, hennes flykt ifrån Lockleven och ankomst till Hamilton, samtal emellan Maria och Seaton, slaget vid Langside, beslut.

Miss Macauley var klädd i en svart sammetsdrägt, sådan som Maria vanligen bar, med spetsar och juveler. Recitationen, från minnet, räckte ifrån kl. 8 till 11. Det enda biträds hon hade var en harpa och ett fortepiano. Några scener voro, så till poesi som aktion, förträfIliga. Ibland dessa var en i första afdelningen, eller akten, om man vill, der Frans den förstes död beskrifves. Miss Macauley föreställde detta uppträde så åskådligt, att ett ungt fruntimmer, som troligen påminte sig någon dylik scen, brast ut i en konvulsiv gråt, som förorsakade något uppehåll. En annan rörande scen var den, då Maria, bedragen i sitt hopp att genom sin späda son återvinna Darnleys kärlek, ser tårarne nedfalla pä dess ansigte i vaggan, och utropar "jag har döpt dig med mina tårar."

Också fanns här knappt ett öga torrt. Oaktadt det temmeligen höga priset (5 sk. sterl.) voro alla platserne upptagne,

Miss Macauley var för några år sedan engagerad vidén af nationalteatrarne. Genom en fatalitet, eller "en outredd naturkraft," föll en afton kjortelen af henne, och midt på scenen stod hon i bara gasen framför det modesta publicum. Sedan kunde hon aldrig visa sig der, för att ej, kanske midt i en tragisk r61, bü påmint derom af någon blackguard ifrån gallerien. Genom förlusten af ett par knappnålar förlorade hon sitt engagemang, och måste öfverge teatern. Detta är säkert en af de sällsammaste tilldragelser i den histrioniska konstens- 1883 - 239

annaler, och har blott ett motstycke i Hæflners "ferbannte Efe," hvarom jag ej har tid att nu berätta nägot. Andra vilja veta att det var ett maskulint plagg, hvarur hon af ovana ej kunde reda sig. Nägra hastade till hennes hjelp, men genom sin oskicklighet intrasslade de henne så, att hon måste bäras ifrån scenen. Man foreställe sig hvad löje detta skulle väcka.

DEflültBÉA IS. K?T EOKT SkÅtttiSP&L.

Tidningarne omtala följande löjliga händelse, som nyligen tilldragit sig i Liverpool. En ung herre hade låtit annonsera att han skulle gifva en representation A U Matthews, h. e. ensam utföra flere räler. Sakens nyhet lockade till teatern en stor mängd nyflkne; men just som vår aktör visade sig på scenen hoppade hans förbittrade fader ner ifrån en sidologe, och började att så eftertryckligt karbasera honom, att hdn bals Öfver hufvud gjorde sitt exit Direktören, som kom for att remonstrera, fick dernäst sitt quantum sufßcit. Ett sfldant skådespel hade man aldrig sett, och löjet var obeskrifligt.240

- 1833 -

MAJ. LÖRD BYRON.

Om intet annat talas här för det närvarande än om lörd Byrons död, som inträffade den 19 sistledne i Missolonghi. Så har den litterära verlden förlorat "tidehvarfvets största snille," innan han ännu uppnått fulla 38 år. Lörd Byron var född till rang och lycka, men dessa företräden voro umbärliga för hans ryktbarhet; han var adlad af sitt snille. Det sublima var hans element; deri lefde han, rördes och hade sin varelse. Hans vers flyter som en katarakt, och hans poesi är en trogen spegel af hans själ. Han har gifvit sitt modersmål en smidighet, en harmoni, en klangfullhet, hvaraf man ej ansåg det mäktigt. Hans lynne var ojemnt, nyckfullt, excentriskt, dystert. Han hatade och föraktade menniskorna. tåed en segervan krigares skicklighet anföll han deras fördomar och laster och — man måste beklaga det — äfven alltför ofta det heliga och vördnadsvärda. Han stod lik druiden vid sitt altare, hörde offrets suckar, och sökte med kall blod i dess inelfvor. Hans leende var mer förfärligtx än hans dysterhet. Det var blott framkalladt af en förtrytelse som blandades med förakt, och medan han afskydde menniskorna förlöjligade han dem, mörk och bitter, en annan Juvenalis. *)

Bedan vid nitton års ålder utgaf han sina första försök i skaldekonsten, under tittel af "Hours of Idleness." För dessa blef han argt och kittsligt bedömd i Edinburgh Beview. Detta förbittrade hans lynne, och han hämnades

*) Terra malos homines nuoc educat atque pusillos;

Ergo dens quicunque aspexit, ridet et odit.

Ju ven. Sal. XV.- 1823 -

241

genom en bitande satir, hvari han utan skonsmål och utan undantag angrep Englands skalder och Skottlands recensenter. Genom sina mästerstycken Childe Harold och Don Juan försäkrade han för alla tider sin poetiska ryktbarhet. Han var uppfödd i Skottland, och bland dess vilda och romantiska naturskönheter närdes denna inspiration som sedan frambragte så många sublima skrifter. En olycklig kärlek eggade hans äregirighet, och födde denna mjeltsjuka som öfverallt uttalar sig i hans poesi. Hans ansigte var vackert, i några afseenden utmärkt så. Han hade en haka och en mun som skulle passat för en Apollo. En dam, som var honom gramse, förebrådde

honom att han hade för litet skägg, hvilket en annan tycke förökade det guddomliga i hans utseende, och gjorde honom till en imberbis Apollo. Hans figur var elegant, men genom en ödets nyck, eller till en påminnelse för honom om sitt jordiska ursprung, hade han en hästhof på ena foten, hvilket mycket grämde honom. Kanske var det samma pegasiska fot som uppsparkade Hippokrenen.

År 1815 gifte lorden sig; men denna förbindelse blef — hvad så ofta händt med stora snillen — högst olycklig, och han lemnade England, der hans uppförande blifvit så mycket taddladt. Han dog i Grekland, för hvars befrielse han lifligt intresserade sig, — dog för en sak värdig en skald och en hjelte. Hans lik kommer att föras till England; men Grekerne hafva fått det hjerta som så ädelt klappade för deras frihet.

FEBR. 14. VAHENTIJIS DAG

Alla Londons postkarlar äro i rörelse, och på hvar dörr knackas. Älskande personer skicka hvarandra denna dag a-nonyma kärleksbref, som man får köpa hos hvar stationer för, ifrån en half till tie, tolf rdr, alltefter som de äro mer eller mindre ornerade med förgyllning, blommor, kupidoner och andra små bytingar. Stundom äro dessa "valentiner" rätt elaka, så till ord som figurer, och ämnade att bry någon olycklig friare eller gammal mö, som ej alltid är i stånd att utfundera hvarifrån brefvet kommer. Postverket har emellertid en ganska reel inkomst af dessa upptåg, emedan i Lon-do n ensamt brefven denna dag vanligen ökas med 200,000, hvilket gör en summa af mer än 1,666 pund sterling.

MARS. KNAPPHÄNDIGT FRIERI.

För kort tid sedan såg en herre på Drury-lanes teater ett fruntimmer, som med sin mor och syster satt ett par loger ifrån honom, och för sin skönhet ådrog sig hans uppmärksamhet. Engelsmannen blef in promptu kär, slet ett blad utur sin plånbok, och skref med blyerts: "Guddomliga varelse! vågar jag fråga om ni är förlofvad?" Papperet skickades till damen, och återkom en stund derefter med följande svar: "Icke ännu, men hvarför frågar ni?" Vår verliebte Engelsman utryckte ett annat blad, och skref igen: "Jag är dödligt kär i er. Jag är ogift.- 1833 -

Jag har en årlig inkomst af 1000 pund. Jag har eget hus.

Viil ni emottaga min hand och mitt hjerta, så lofvar jag att bli en öm och trogen make.

Min lefnads lycka beror utaf ert svar." Detta slog an, bekantskapen gjordes på stället, och häromdagen slöts romanen, efter gammal sed, med giftermål.

EN LÖRDAGSAFTON I LONDON

De fattigare göra då sina uppköp, och få mycket bättre pris än andra. Hvilken rörelse och brådska, hvilken trängsel, hvilka knulfarl Slagtarebodarne, som ofta intaga hela längden af en gata, äro i en enda låga, och från alla hör man: "kom och köp I kom och köp!" Framför dem hafva månglare med grönsaker, tallrikar, knifvar, gafflar, skedar och hvad annat ett hungrigt Adams barn behöfver, slagit på sjelfva gatan ner, och det fordras icke liten skicklighet att manövrera mellan dessa många skär. Alla hafva brådtom, alla synas lyckliga och glada. Arbetaren har fått ut sin veckolön, och hastar att proviantera för söndagen. Lärgossen, som nyss stängt verkstaden, skyndar till skräddaren eller hattmakaren, för att kunna visa sig till fördel dagen efter. Han har med sin fästmö uppgjort ett parti till Richmond, Greenwich, eller Highgate. Pantmäklarnes bodar hafva allt sedan kl. 6 varit bestormade af folk. Här är en trasvarg, som tar sin helgdagsrock ur pant. Om måndag kommer den tillbaka. Här är en madam, spm pantsätter underkjortelen för sin söndagsmiddag. Omkring kl. 11 är trängseln störst. Hvilket oredigt, oupphörligt pratande! Hvad var Babels språkförbistring emot244

denna? Krogarne börja nu bli fulla, gästerne likaså. Hvad skuggor inströmma, liksom på Stygens strand. Här

flyter ock sjelfva Phlegeton med "eldiga vågor," som exhalera dimmor utaf konjak, gin, och whiskey. Här pröfvas silfrets halt på våta vägen. Nu dansar sixpensen på disken och ^supen uti halsen. Se hur mos-aiska de der judarne se ut; de äro riktigt smorda med glädjenes oljo, och "blue ruin" flyter ner i det yfviga skägget, liksom balsam uti Arons. Hur det purprar kinden och vidgar hjertat| Här är snart hvarken jude eller grek; alla höra till ett broder- och systerlag (litet laglöst, det förstås,) och de libertiners synagoga. Hogarth och Bellman! hvilka grupper för er att måla! Sä slutas veckans vedermödor; sådan är en lördagsafton uti London.

APR. 10. DISHARMONI PÅ ITALIENSKA OPERAN.

I går gafs den sista af "Concerts spirituels" i italienska operahuset, och som madame Catalani var annonserad att sjunga tvenne favoritstycken utaf Handel, var hvarenda plats upptagen. Första afdelningen var redan slut, men signoran syntes icke till. En röst från galleriet utropade högt "Quous-que tandem, Catalani, abutere patientia nos t ra?" — "Catalani! hvar är hon?" — "Inga af Sadlerwells knep på kungens teater." — "Catalani, eller våra pengar åter." — "Skurkstreck, signor italiano," — "skam", — "afbön", — "sono sonate le dieci, su, su, presto; dov' è signora Catalani? dite a signore Belletti che ven-ga a p al arc i" hördes från flere håll. En herre kom bugande fram på scenen, men bullret var så döfvande att han ej kunde höras. En annan var ej lyckligare.- 1888 -

245

Orkestern böljade nu en bullrande symfoni utaf dementi, och under hans eget anförande, utan tvifvel i det hopp att genom instrumenterne tysta larmet. Förgäfves 1 det blef tie gånger värre. John Bull har goda lungor, och ger icke gerna med sig. Man öfverröstade orgel, kontrabasar, trombo-ner, kenthorn, pukor och trumpeter. Aldrig har jag hört en sådan symfoni. De spelande kunde ej höra sig sjelfva, och efter några takter måste de upphöra. C le men ti bugade sig, och lemnade orkestern. Man gjorde ett nytt försök, som aflopp lika fruktlöst. En kuliss blef nu framförd, hvarpå man med stora bokstäfver skrifvit: "Madame Catalani är efterskickad." Denna underrättelse mottogs med höga bifallsrop. Orkestern ville bölja, men galleriet reste sig i massa, och skrek af alla krafter "bort, bort, Catalani först; ingen musik förrän hon kommer." Larmet fortfor tilldess en tafla uppsattes, med påskrift: "Madame Catalani kommer." Ändteligen framträdde hon, ledd af direktörerne, under blandade uttryck af bifall och missnöje. Gaphalsarne hade nu lika mycket besvär att tysta hvarandra, som förut orkestern. "Tyst, tyst," — "hör honom", — "ordning", — "vräk ufen", — "kasta ner'en," — "ordning, tystnad," ropade de om hvarandra. Omsider fick direktören ljud. Han beklagade att madame Catalani blifvit samma dag illamående, och det så sent, att det varit omöjligt att underrätta publiken derom; att hon lemnat sjuksängen, men hoppades att man, under sådane omständigheter, ville förskona henne ifrån att sjunga. Detta framkallade höga handklappningar ifrån logerne och amfiteatern; men galleriet var härmed icke tillfredsstäldt. Man hörde derifrån: "O du satans italiano som narrat oss;" — "det der är godt och väl, signor Benetti, men hvem återger oss våra penningar?" — Non più complementi, addio, sig-nore impostore." Sedan lugnet blifvit återstäldt kom den lilla hvitlockige Cl em en ti fram, och koncerten fortgick sedan utan afbrott.246

1824

MAJ lit BANKEN FÄNGELSET NEWGATE

Generalen och landshöfdingen baron de la Grange hilkom häromdagen, och vi hafva tillsamman besett åtskilliga af Londons märkvärdigheter. Vi voro i går i Banken, efter att hafva erhållit särskilt tillåtelse att se den. Tvenne direktörer, som begge talade obehindradt fransyska, emottogo oss med mycken artighet, och förde oss öfverallt omkring. Hvem skulle ej förvånas öfver så mycken rikedom? Jag höll i tvenne sedelbundtar tre millioner pund sterling, eller nära sextio millioner rdr rgld. I ett af rummen låg en stor mängd påsar med guldmynt, hundrade pund i hvar. Tvenne herrar sutto här och vägde nyss slagna sovereigns (20-skillingsstycken). Man förde oss, efter att hafva sett allt detta, till ett rum i andra våningen, der bankosedlar trycktes, och derpå ner i hvalfven, der stora guld- och silfverplantsar (ingöts), af 7 à 800 punds värde hvardera, lågo.

Ifrån banken till Newgate, Londons största fängelse, är öfvergången lätt; det hafva många fått erfara. Vi togo samma väg, sedan vi erhållit lord-märens skriftliga tillåtelse att se detta bedröfligt märkvärdiga ställe.

Guvernörens rum såg ut som en ordentlig rustkammare, och väggarne voro klädda med gevär. Man förde oss genom en labyrint af mörka gångar med gnisslande jerndörrar, öfver hvarochen af hvilka man kunnat sätta Dantes ord: "Per me si va nella città dolente. Per me si va trå la gente perduta. Lasciate ogni speranza, voi che 'ntrate." Fångarne, hvaraf ingen enda bar bojor, voro fördelade i särskilta rum, 10 à 12 i hvart. Mycken snygghet rådde öfverallt. Hvart rum hade en egen liten gård, der vi funno de fleste. På en vink skyndade de likväl alla in, och uppställde sig i en halfcirkel. De sågo mer nedslagna än fräcka ut.- 1833 -

247

Tystnad och decorum rådde öfverallt. Få tiggde, och dessa mera med åtbörder än med ord. Man viste oss deras bröd, som var af hvete, såsom vanligt, hvitt och väl bakadt. De fleste väntade på ransakning. Största antalet utgjordes af unga förbrytare. Såsom bevis på förderfvet bland barn, omtalade guvernören att en elfvaårs gosse nyss blifvit transporterad, som varit anförare för ett röfvareband af pojkar. I sällskap med dem och en till gosse utklädd väninna, hade han strukit omkring både i staden och på landet, och på sin och flickans lott sällan haft mindre än 6 à 7 pund i veckan. — Man förde oss sedan till fångrummen för qvinnor. Många af dem hade — en bedröflig syn! — barn vid bröstet. Samma snygghet rådde här; men de sågo mycket mera fräcka ut än karlarne. Några tiggde, och gjorde helt oblygt sina anmärkningar om oss, stundom under en allmän skrattchorus. Qväkerskorna, isynnerhet en fru Fry, hafva gjort sig mycket besvär att undervisa och förbättra dessa eländiga varelser, hvilket i några fall lyckats; men i allmänhet äro de, likt de egyptiska barnaföderskorna, "hårda qvinnor."

MAJ. IPfQVARTEniNG HOS LORD-MAREN.

Tidningarne omtala att lörd -märens statssäng, af gigantiska dimensioner, är så befolkad, att den blifvit dömd att säljas på auktion (hvarföre ej att å båle brännas?), och att en ny kommer att anskaffas, som likväl ej får kosta mera än 500 pund (1000 r:dr r:gld.)248

- 1884

MAJ. NYTT SÄTT ATT FA EN GOD PLATS I ETT TEATERHUS.

Hela verlden vet att hälften utaf Engelsmännen heter Smith, men hvem utan en ärke-skälm skulle hittat på att deraf göra ett så grymt bruk som en af de John-Bulliter häromaftonen på Drury-lanes teater? Han kom för sent; hvar plats var tagen; hvart han vände sig möttes han af motstånd; ingen ville röra sig ur stället; alla svarade: "här är intet rum." — "Men här skall bli," sade han, och ropade helt högt: "elden är lös i hr Smiths hus." På dörren störtade i samma ögonblick mer än tjuge herrar, och vår espjegel, fröjdande sig åt sin påhittighet, tog helt makligt in en af de lediga platserne.

ETT ENGELSKT SRLOGSSKEPP. FÖRSTA DAGARNE EFTER BESÄTTNINGENS AFBETALNING OCH PRISPENNINGARNES UTDELANDE,

liknar fullkomligen en af de aldra sämsta gatorna uti en sjöstad. På stora däcket hålles marknad. Å ömse sidor äro stånd uppsatte. Rusiga matroser vagga ifrån bod till bod, med en urked ifrån hvar vestficka, och en slinka om hvar arm. Skeppet omgifves på alla sidor af båtar, hvilka likväl icke få komma inom ett visst afstånd, vid äfventyr att blifva nedskjutne, emedan fartyget i annat fall snart skulle stormas af judar. Emellanåt tränger sig dock en och annan mera dristig båt under någon styckeglugg, och aflemnar oförmärkt sin laddning. De andra afhållas utaf bajonetterne, och emellan hvart försök att rycka närmare höras svordomar och trätor. Judar skrika innanföre, judar svara utanföre. Man- 1833 - 249

skulle tro att alla Israels barn här församlats "ifrån Dan allt till Beerseba." Råmm utgör den stora och begärliga handelsvaran, ehuru den är uttryckligen förbuden. Den ditföres vanligen i blåsor, som qvinnorna bära på sig, ehuru de visiteras. Natten och ett allmänt fylleri komma på samma gång. Karlar slåss och träta, qvinnor skrika, Israel är svårligen förtryckt, brännvinskaggar kullbytera, hängmattor nedfalla, matroser ramla utför stegarne. Det hela företer en scen af liderlighet och äckel som är under all beskrifning.

MAJ 28. AËRONAUTEN HARRIS

uppgick i går i en ny luftballong från City-road, der myriader af åskådare församlat sig. Det var roligt att observera alla de upptåg hvarmed John Bull roade sig en attendant; men ännu löjligare att se den paniska skräck som en förrymd ilsken tjur injagade hos de täta massorna. För ingenting är John Bull mer förskräckt än för denna sin namne, och man flyktade med den yttersta förvirring, hvaraf ficktjufvarne ej underläto att begagna sig. ASronauten skulle uppgå kl. 3, men det var nära 5 innan allt var färdigt. Som detta var hans första "upptåg," och hela 30 pund begärdes för en plats i ballongen hade ingen velat följa med honom, men några minuter före hans uppstigande erböd en ung miss Stokes sig att göra honom sällskap, och tillbudet blef antaget. Med den Engelskorna egna beslutsamhet och hurtighet kastade hon en schal utaf sig, lemnade den till en bekant, och lät helsa sin mor, med underrättelse att hon "tog en tripp till månen." Ballongen böljade att majestätiskt höja sig, men genom ett af snörena som ej blifvit afskuret fick den en så sned riktning

att passagerarne nära blifvit utkastade. Det var en ohygglig syn, och åskådarne skreko till af förskräckelse. Ändtligen brast snöret, och ballongen uppsteg med mycken hastighet i luften, der den seglade i allas åsyn ungefär en fjerdedels timme. Harris hade slagit vad med några vänner att han skulle vara hos dem inom tvenne timmar; men den ena timman förflöt efter den andra utan att någon underrättelse erhölls om honom. Omsider berättades det temmeligen allmänt att ballongen nedfallit tie mil från London, att Harris blifvit dödad på stället, och att fruntimret som åtföljt honom väl ännu lefde, men var utan hopp. Tyvärr var detta sannt. Ovan att handtera ballongen, hade aëronauten släppt gasen för hastigt ut, och förlorade sannolikt, då den började falla, så all fattning att han ej hågkom att utkasta ballasten. Då flickan märkte faran, föll hon i en dåning, och visste sedan utaf ingenting förrän hon blef upptagen. Man förmodar att hon kommer sig.

JUNI 3 DEBATT I UNDERHUSET

Jag var i går i underhuset för att höra en debatt i anledning af oroligheter som förefallit i Demerara, hvari en missionär vid namn Smith varit beskylld att ha haft del. Han hade af »n krigsrätt blifvit dömd till döden för att hafva retat oegrerne till uppror, och ehuru han blef benådad, dog han kort efter, som man påstår, till följd af det sätt hvarpå han misshandlades. Hela denna rättegång var ock till alla sina omständigheter så oriktig, och bevisen emot Smith så misstänkta, att han allmänt anses för oskyldig, och tusendetals petitioner hafva inkommit till parlamentet om undersökning i- 1888 -

målet. Den var utsatt till i går, och väckte det största del-tangande. Efter att hafva väntat vid dörrarne i flere timmar, öppnades de omsider kl. 2, och I ett ögonblick var galleriet uppfyldt. Då inan ej har en skriftelig order of ad mission utaf någon ledamot betales entréen med en half krona (2: 24 rg.) Klockan 4 samlades ledamöterne, och det var lätt att se af den mängd som i dag infunnit sig att man väntade en sak af vigt. Många försäkrade sig på förhand om platser genom att fästa sina namn på de ställen der de ärnade sitta. Sammankomsten började med bön af husets chaplain, hvarefter talemannen, i en stor svart kappa och en diger peruk, räknade ledamöterne. Ifrån kl. 4 till 7 upptogs tiden med rutin-mål utan allmänt intresse. 1 en fråga begärde någon ledamot votering. "Strångers withdraw," ropade man, och nu måste alla i det väl packade galleriet packa sig på dörren. Sedan vi varit ute ungefär 25 minuter fingo vi åter komma in, men trängseln var nu sådan uti dörrarne, att man var i verklig fara att blifva ihjelklämd. De yttersta blefvo nu tyvärr de främste, hvarmed vi som fingo sämre platser ej voro synnerligen belåtne. Med undantag af talemannen hade alla ledamöterne hattarne på, och många lågo rätt sjelfs-våldigt på bänkarne. Här tycktes vara frihetens och sjclfför-nöjdhetens eget förlofvade land. Innan debatten började ropade en af husets tjenare att alla i galleriet skulle taga hattarne utaf och gömma undan sina böcker. Ändamålet med den senare befallningen kan jag ej inse, då en hel bänk är ensamt upplåten åt tidnidgarnes snabbskrifvare, som uppteckna hvart ord som säges. Som klockan slog trekvart till 7 böljade hr Brougham sitt tal, hvilket räckte i tre fulla timmar, utan annat afbrott än det som stundom förorsakades af de höga bifallsropen. En af ministrarne uppsteg efter honom , och satte sig emot den begärda undersökningen , men, ehuru hans

invändningar voro matta, hans skäl hårdragnà, och rättvisan emot honom, fick han alla de ministeriella legohjonen på sin252

— 1898 —

sida. Han efterträddes af den berömde talaren hr Ma c k iniö sh, som gisslade och förlöjligade honom erbarmligen under entusiastiska bifallsrop. Efter hr Mackintosh uppsteg eA talare pä den ministeriella sidan, hr S earl ett. Då han slutat var klockan redan öfver 2 på morgonen. Ifrån alla sidor hördes uu: "question, question, adjourn, adjourn," och debatten blef i anledning deraf uppskjuten. Då jag vaknade i morse låg tidningen the Times på mitt bord med hvartenda ord som blifvit sagdt vid tillfället. Detta är endast verkställ-bart genom ett tätt ombyte af snabbskrifvare. Så snart den eue skrifvit sin plånbok full, hastade han till tryckeriet, och en annan tog hans plats. Så fortgick det till debattens slut.

PARLAMENTET

utgöres af monarken, de andelige och verldslige lorderne (öfverhuset) och ofrälseståndet (underhuset), *) och är på samma gång det förenade rikets lagstiftande makt och högsta domstol. — I början sammankallades parlamentet för ett år endast, men tiden blef sedan förlängd till tre, och slutligen till sju. Under drottning Elisabeths regering ansågs en plats i parlamentet snarare som en tunga än en fördel. Denna åsigt har sedan ändrats. Den utgör nu ett föremål för den största äregirighet, och ofantliga summor betalas ofta för att få ett säte i nationalrepresentationen. Trefallt lycklig den som kan sätta ett M. P. (member of parliament) efter sitt namn. — Ifrån Henrik den åttondes uppstigande på thronen till Georg den tredjes död voro 65 parlamenten Ledamöternes antal i

*) Till underhuset, tbe commons, höra knights, citinens, och burgesses.- 1833 -

253

öfverhuset är obestämdt, och ökas efter monarkens behag. *) Om 300 ledamöter äro närvarande anses de för ett "fullt hus," och 40 äro tillräcklige för expedierandet af kurranta mål. Äro färre närvarande ajurneras huset. Vid utomordentliga tillfällen kallas ledamöterne, och måste då inställa sig eller böta, såvida de ej kunna förete antagliga skäl för sitt ute-blifvande. Parlamentsledamöterne hafva det privilegium för sig sjelfva och sina tjenare att de ej kunna arresteras för annat än grofva brott och öfverträdandet af husets lagar. De förbinda sig edeligen att ej muta, eller köpa sin plats; sådant sker dock i många fall uppenbarligen. I fordna tider deltog hela folket i valen, men Henrik den sjette inskränkte elektorerne till personer som ägde 40 skiilings (2 punds) värde i ograverad jord inom landskapet. Hvar ledamot har rätt att göra förslag till lag, eller motion om en bill. Sekunderas motionen, och gillas af pluraliteten, så bestämmes tiden för dess första läsning. Talemannen läser ett utdrag deraf, och hemställer till huset om billen får läsas andra gången. Efter andra läsningen uppstår fråga om billens öfverlemnande (to be commit-ted), hvilket antingen sker till en kommitté af hela huset, då den är af större vigt, eller eljest till ett särskilt utskott. Sedan kommittéen blifvit väld, läser ordföranden billen paragraf för paragraf, och gör ändringar efter pluralitetens mening. Sedan billen på detta sätt blifvit genomgången, ingifver ordföranden sin berättelse till huset, och gör motion om dess bordläggande. Sekreteraren läser den då åter, hvarefter talemannen hemställer till huset om den får andra gången läsas, hvilket då sker af honom sjelf. Fråga uppstår nu om billen med sina förändringar får utskrifvas på pergament, och läsas tredje gången. Bifaller majoriteten detta, så tecknar sekreteraren derpå: "Soit baillé aux Seigneurs" (låt den

•) I öfverhuset sitta för det närvarande (1845) 423 peers, och i underhuset 658 commoners.266

- 1833 -

lemnas till lorderne). Skulle, äter, billen ogillas, så kan ingen motion derom under sainma session förnyas.

I öfverhuset ske omröstningar på det sätt att början göres af den yngsta baronen, och hvar närvarande svarar: c o liten t, eller not content. 1 underhuset röstas genom ja eller nej, och då tvifvel uppstår på hvilkendera sidan majoriteten är, delar huset sig. Talemanneu tillsätter då fyra räknare (tellers), två af hvar mening. 1 en kommitté

af hela huset sker delningen genom ombyte af sidor, då alla jakande ställa sig till höger, och alla nekande till vänster om talmansstolen. Om en bill går igenom i det ena huset, men möter motstånd i det andra, sammanträder ett utskott af ledamöter ifrån begge husen. Kunna meningarne då ej jern-kas förfaller billen. Annars sanktioneras den af monarken. Parlamentssekreteraren uppläser då titteln på hvar bill, och en kunglig sekreterare tillkännager monarkens bifall eller afslag. Om billen är allmän, lemnas konungens samtycke med dessa orden: "Le Roi le veut", eller, om enskilt, med dessa: "Soit fait comme il est désiré." 1 händelse af afslag heter det: "Le Roi s'en avisera." Är det en penningebill, är svaret: "Le Roi remercie ses loyaux sujets, accepts leur benevolence, et ainsi le veut."

JUNI ti. AERON AUTUN GRAHAM

1 går eftermiddag begrofs den olycklige Harris, som förleden vecka nedföll med sin ballong. Samma ögonblick som processionen passerade City-ro ad hade en annan aëronaut, Graham, valt för att uppstiga. Han hade väl beräknat sin tid och sin publik. Tusendetals menniskor strömmade till för- 1*24 -

att se honom, och man påstår att han hade en recett af 700 pund. De fleste njöto dock nöjet gratis. Ballongen, af gult och hvitt silke, och fylld med hydrogen-gas, var af ovanlig storlek. Klockan 5 bebådade kanonernes dån att allt var färdigt. Hr Graham steg i charen, åtföljd af sin fru, som tog ett fyra månaders spädt barn från sitt bröst, och gaf det till eu piga. Jag kunde icke hos henne märka någon annan förändring än en lätt hektisk rodnad på den bleka kinden. Alla applåderade hennes mod. Hos mig väckte detta en känsla som hade mer af oro än beundran. Ballongen seglade långsamt och majestätiskt, som ett stort örlogsskepp', i rymden, följd af tusendetals ögon och kikare, och nedsteg lyckligt, etter ett par timmar, 30 mil från London.

RESA TILL PARIS SOMMAREN 4824.

Jag hade länge föresatt mig att se Europas andra hufvudstad, isynnerhet som afståndet emellan London och Paris ej är mer än omkring 50 timmars väg, och medan kyrkan reparerades hade jag några månaders ledighet att egna åt denna utflykt. Den 19 juni lemnade jag London, i sällskap med min familj och några engelska vänner. Vi hade tagit platser till Calais på ångfartyget lörd Melville, som afgick klockan 6 om morgonen. Vi voro omkring ett hundrade passagerare, som alla lifvades utaf begär att se ett land som i så många afseenden är olikt Albion. Morgonen var ganska skön, och vi dansade fram emellan Themsens rika stränder och dess vimplade mastskogar; men emot middagen förändrades vädret, och blef stormigt, kallt och obehagligt. Inom några timmar voro vi förflyttade ifrån juni in i november. En mulen himmel uttömde sitt buttra lynne i strida skurar, och vågorna256

slogo skummige öfver det krängande fartyget. I denna belägenhet blefvo vi nödsakade att taga vår tillflykt till kajutorna. Men hvilken syn af äckel och elände väntade oss här! Hvar och en låg öfver sin bassin, och ropade "o de ar! o de ar!" Det var en förskräcklig dag. Omkring klockan 6 om aftonen bebådade man oss ändteligen att vi ej voro långt ifrån Calais, och alla krälade nu upp på däck. Man skulle lätt kunnat föreställa sig att vår "s team er" var en Carons båt, som fraktade en hop bleka skuggor, och den mängd groteska figurer som mötte oss vid framkomsten emotsade icke sådant. Strandbroen, som skjuter långt ut i hafvet, var uppfylld med menniskor som kommit att beskåda oss och att erbjuda oss rum och tjenster. Sedan vi i Tullkammaren aflemnat våra koffertar och pass, togo jag och mitt sällskap, mera ledde af slumpen än af eget val, rum på Hötel de la Couronne, som hålles af en Engelsman vid namn Lawson, och hvilken med sin hyggliga hustru visade oss all tjenstaktighet. Vi funno här engelska comforts i förening med fransysk lyx. I Calais äro eljest åtskilliga hotell, hvaraf det förnämsta hålles af Qvillacque och Duplessis.

Juni 20, söndag. Efter att hafva frukosterat gick jag ut för att bese staden. Den har ett gladt och trefligt utseende, hvita hus, som ingen kolrök sotat, och breda, reguliera gator. Calais är befäst, och omgifvet af kärr som kunna sättas under vatten vid ett fiendtligt anfall. Folkmängden uppgifves till något öfver 7000. Torget är stort och vackert. Utanför stadshuset äro byster af hertigen de Guise och kardinalen Richelieu. På den förra läses: Au Duc

Francois de Guise le Balafré, Liberateur de Calais en 1558; och på den andra: Au Cardinal Armand de Richelieu, Fon-dateur de la Citadelle et de 1'Arsenal, erigé en 1636. Kyrkan räknas för en af de vackraste i riket i anseende till dess inre prydnader. Kajen är likväl stadens största märkvärdighet. En kolonn, af det diminutiva slaget, är här-

upprest till åminnelse af Ludvig den adertondes återkomst, efter Napoleons dethroniserande. Den har följande påskrift: Le 24 Avril 1811 S. M. Louis débarqua vis-à-vis de cette colonne, et fut enfin rendue à 1'amour des Fran^ais. Pour en perpétuer le souvenir la ville de Calais a elevé le monument. Midt emot denna pelare ser man märket efter konungens fot der han landsteg. Idéen är helt och hållet fransysk.

Det var söndag, men jag varseblef snart att jag var i ett katolskt land. Rörelse och buller rådde öfverallt. Alla bodar voro öppna, och vid hamnen trätte fiskmånglerskorna — de äro öfverallt, liksom poeter och recensenter, ett irrita bi I e genus — om makrillen, med en hetta, en liflighet och en (lux de bouche som var högst löjlig. Ett annat föremål för min undran var deras drägt, som har något syskontycke med bondfolkets uti Skåne, med ett appendix af tvenne gigantiska örhängen. Hvilken pratsjuk nation! Alla talade; det var ett chit chat utan ända, med en sons de voix som nästan liknade recitativ. Stora hundar, dem man sade vara af dansk ras, drogo tunga kärror med bröd och kött o. s. v. Öfverskrifterne på bodar, hotell, billiarder och kaflehus äro både på franska och engelska. Liksom de flesta franska städer, har Calais sin teater, den jag likväl ej såg. Garnisonen måste vara betydlig, ty öfverallt såg man soldater, som voro i parad-uniform, ty man firade Féte-Dieux, en af katolska kyrkans stora högtidsdagar. För att se ceremonien beslöt jag att qvarblifva öfver dagen i Calais, som eljest ej har det bästa rykte om sig, hvarken i afseende på priser eller nöjen. Här och der i gathörnen och på torget hade man upprest altaren, som voro prydda med blommor, taflor, tapeter, ljus o. s. v. Utsidan af hus hvilka processionen skulle passera var beklädd med lakan; hvita fanor svajade från fönstren, och gatorna voro beströdda med löf och blommor. Man

ringde och trummade, och glädjen lyste i alla ansigten. Dagen var utomordentligt skön. Klockan 11 marscherade trup-peme med (ättmusik upp på torget, för att der möta och eskortera processionen. Denna utgjordes af brokigt utstyrda munkar, svarta prester, hvitklädda fruntimmer och barn, civila embetsmännen på stället, standarbärare, encenseurer, fleuri-ster etc etc. med en kör af sångare eller drönare, som alternerade med harmonimusiken. Vid hvart altare gjorde munkarne, af hvilka några sågo enkannerligen köttsliga ut, sina hocus-pocus, hvarunder militären skyllrade, och de öfriga föllo på knä. Sedan processionen på detta sätt tågat genom de förnämsta gatorne, inträdde den i kyrkan. Soldaterne ställde sig på ömse sidor i stora gången, och de andra intogo de för dem bestämda platser. Fyra trumslagare marscherade emellertid ända upp till högaltaret, der de trummade med ett heligt raseri, så att hela kyrkan genljöd deraf. En af presterne med en rik mäss-skrud gick nu för altaret, der han tog nattvarden, och neg och "buckade" sig i alla väderstreck. På eftermiddagen promenerade vi till la basse ville de Calais, le faubourg de St. Pierre, dit isynnerhet de lägre klasserne om söndagarne begifva sig för att roa sig, chacun avec sa chacune. Det var rätt intressant att här se de lifliga barnen, hvaribland många voro vackra som englar. Alla voro gentilt klädda, men de lägre klassernes drägt isynnerhet alldeles olik Engelsmännens. Qvinnorna bära spetsmössor och svarta kappor, med kapuschonger. — Ehuru det var söndag måste jag till stadshuset för att der få ett nytt pass, emedan, som bruket är, man skickat det jag medfört ifrån London till Paris. Se här huru man deri porträtterat mig. La taille d'un mètre et 75 centimètres; cheveux blonds; front or-dinaire; sourcils blonds; yeux bleux; nez pointu (V); bouche moyenne; barbe blonde; menton rond; vi-sage ovale; teint coloré. Som jag måste erlägga tre francs-

(en mera än hvad passet utsätter) var det ock billigt att jag fick en komplimang för min fransyska.

Den 21 juni, måndag. Efter att hafva sett allt det märkvärdiga i Calais, och betalt platserne i diligensen (l'Hirondelle, som väl något oegentligen fått sitt namn, men för öfrigt är en af de bästa vagnarne på vägen till Paris), begåfvo vi oss af. Hvem har ej hört den franska diligensen omtalas, och ett kuriöst åkdon är den, det är visst. Den består af tre afdelningar l:o en kupé, med rum för tre personer, 2:o en rymlig täckvagn, med rum för 6, och 3:o en något mindre täckvagn bakom denna. I kupéen ser man bäst, men åker bättre i mellersta vagnen, och i akterskutan lär det icke vara så väl beställdt i någotdera fallet. Taket utgör ett slags däck med egen besättning, så att vi inalles voro 27 personer. I mellersta vagnen, der vi tagit våra platser, hade vi till sällskap en demoiselle Caroline Beauvert, som varit guvernant i Irland, och nu återvände till sitt fädernesland, Schweitz, samt en alltför hygglig och instruerad Engelsman vid namn Har-ding, men som lemnade oss i Boulogne, der en ung handlande, Carolus, från Paris intog hans plats. Diligensen drogs af fem hästar, tvenne Rpända närmäst vagnen, på den ena af hvilka postiljonen red, med en stångpiska, nästan lika lång som smällpiskan, och ett par ofanteliga stäflar, som ensamt tycktes vara last för en häst Konduktören åkte uppå taket, och hoppade, med tillhjelp af en rem, opp och ner, med en ekorres vighet. Han var en liten, artig, påpasslig och mycket beställsam person, och kallades ej orätt monsieur Petit. Franska diligenserne köra ej så fort som de engelska stage-coaches, och kunna för ingen del jemföras med dem i yttre elegans; men man har mer rum och beqvämlighet i diligensen, hästarne äro stora och starka, ombytet sker med mycken hastighet, och ve den syndare som har extra affärer under vägen. Vagnen stannar endast tvenne gånger om dagen, då passagerarne få en kort timme att äta middag och en propor-260

- 1833 -

tionaliter knapp halftimme till supé en. — Klockan 1 kommo vi till Boulogne-sur-Mere, der en god middag, è 4 francs personen, vin inberäknadt, stod i beredskap för oss. Vägen till Boulogne går uppför flere branta backar, ifrån hvilka vi hade en vidsträckt och vacker utsigt. På åtskilliga ställen voro kors uppreste, som påminte att vi voro i ett katolskt land. Boulogne var i gamla dar en fransk koloni, och man påstår att det blifvit bygdt af Cæsar, som, lyckligare än Napoleon, härifrån företog sin invasion i England. Den enda romerska fornlemning här nu finnes är ett torn, som påstås vara bygdt af Caligula. Staden delas i den öfra och nedra. Den förra är ett annat Botany-Bay för engelska bedragare, som flyktat hit undan sina björnar, och hvilka här, som Engelsmännen öfverallt, gjort allting dyrt. Utsigten ifrån la haute ville åt hafvet och kringliggande landet är skön och vidsträckt. Napoleon böljade här ett monument som skulle föreviga hans segrar öfver Engelsmännen, och blifva dem en påle uti köttet; men han glömde "ante vic-toriam nol i cantare triumphum." Dyrbara marmorblock, som med ofantlig kostnad blifvit hitförda, ligga spridda här och der. Staden har 13,000 innevånare. Som man fortsätter resan blir landet vackrare. På ömse sidor om vägen voro fruktträd planterade. Det var i dag åter någon högtid, hvaraf katolska kyrkan har så godt förråd, och vi mötte beständigt välklädt bondfolk, som ämnade sig till kyrkorna. Bondflickor följde oss på flera ställen långa stycken, och tillbödo oss körsbär, smultron och blommor uti mängd, dem de rekommenderade med utrop af very good, very beantiful, och då vi ej ville köpa deras blommor, kastade de stundom hela händer fulla in i vagnen. De rikaste landskap omvexlade beständigt, och ifrån höjderne var utsigten förträfflig. Detta var isynnerhet fallet, sedan vi lemnat kusten och passerat Sam ers, som kröner en hög kulle, och hvarifrån landet börjar blifva mera skogrikt och pittoreskt- 1833 -

261

Vägen var nästan öfverallt omgifven af en dubbel rad fruktträd eller almar, och stenlagd midt uti. Präktiga chateaux, i romaneska nejder, lågo spridda här och der, men öfverallt hvar diligensen stannade förföljdes vi af tiggare. Efter att hafva lemnat Bermeulles till vänster och Longvilliers till höger, kommo vi in i en stor skog, som räckte ett par mil. Landet blir sedan mera öppet. Sedan vi passerat genom några lågländta trakter, der man höll på att skära torf, anlände vi till Montreuils. Dess namn förekommer ofta i franska historien, och man ser ännu ruiner af mången ståtelig byggnad. Staden gör likväl i dess närvarande skick en ömkelig kontrast med dess sköna belägenhet och fordna storlek. Landet blef nu flackt. Sedan vi passerat Petit Campigneulle och Veron kommo vi i Cressy-skogen, genom hvilken vägen går i en rak sträcka af tre mil. Vi foro öfver tvenne utgreningar af Maye-strömmen och Bernay i ett skogrikt landskap. Vid St. V al er y har man den sista utsigten åt hafvet. Ett hotell härstädes bär med allt skäl namnet Be lie Vue. En allé af frukträd börjar vid Bernay, och räcker nästan oafbrutet

till Abbeville, dit vi anlände kl. 12 om natten, och der vi su-perade. Staden ligger vid Somme-floden, som här delar sig i flere grenar. Den har ett ganska antikt utseende, och St. Wilfreds kyrka beundras mycket för sin göthiska arkitektur. Hela natten följdes vi af tvenne gens d'armer till häst, som eskorterade en diligens som åtföljde vår, och var lastad med guld- och silfvertackor ifrån London. Vi reste genom Ai-raines, Poix och Grandvilliers, och kommo kl. 9 om morgonen till Beauvais, en glad och vacker stad, der vi frukosterade. Den är märkvärdig för sina mineralkällor, sina färgerier, blekerier, och flere fabriker. Här tillverkas tapet-väfnader som skola täfla med les gobelins i Paris. Beauvais har blifvit kallad la pucelle, emedan den aldrig blifvit intagen, ehuru ofta anfallen. En högtidlig procession, hvari fruntimmerne intaga första rummet, sker här alla år den262

- 1833 -

10 juli till äminnelse af Jeane Hachette, som i spetsen för qvinnorna på stället nödgade hertigen af Bourgundie att upphäfva belägringen för staden 1472. Vi foro genom Beaumont. En stor mängd chateaux bebådade grannska-skapet af hufvudstaden. Vägen gick i rät linie genom rika sädesfält och vingårdar ända till St. Denis, som fått sitt namn af dess kyrkopatron, St. Dionysius, hvilken är här i all sin helighet begrafven. Den dyrbara domkyrkan blef under revolutionen nästan förvandlad i ruiner. De döda rycktes utur sina grafvar, benen af konungar och hjeltar gjordes till leksaker, och deras stoft bortsopades af vinden. Napoleon lät åter iståndsätta denna vördnadsbjudande byggnad. Montmartre ådrog sig dernäst vår uppmärksamhet. Det ligger på en höjd, ej långt ifrån Paris, och är betäckt med väder-qvarnar. Parisarne klättra ofta uppför denna höjd för att njuta af den härliga utsigten. Deligensen rullade nu af med accelererad fart, under idkeliga salfvor af postiljonens smällpiska. En mängd åkdon, alla nya för mig, passerade oss i tät och hastig succession. Mitt hjerta klappade af fröjd då det ståtliga, så ofta omtalade Paris med alla sina palatser och tempel på en gång "brast uppå mitt öga." Förunderliga och verldsberömda stad, sade jag, snillets och vettenskapernas nya parthenon, nöjenas och modgudinnans tempelborg, narrars och lättingars paradis, alla motsägelsers förening, du sublima och löjliga 1 är jag då vid dina portar? Hvilken massa af palatser! hvilket mildt klimat! hvilken ren, hvilken hög, hvilken blå himmel! hvilken leende, hvilken gyllene sol! hvilka glada, lifliga och snillrika ansigten! Min extas stannade med diligensen. Vi voro nu vid en af barriererne, der vi måste uppvisa våra pass, utan hvilka "ön ne passé pas." Vi blefvo ej länge uppehållne, och genom en labyrint af gator och hus och monumenter och tempel och gapande skaror rullade vi af till messageriet i Rue du Bouloy, dit vi ankommo kl. half 5, tisdags eftermiddag, och der diligensen stannade. Vi-
1888 -

263

blefvo här uppropade och mönstrade, och våra pass ifrån Calais, dem konduktören haft, återlemnades till oss. Våra koffertar undergingo en lätt visitation och vi sjelfve en ny beskattning, i det hvarochen utaf oss blef befalld att betala åtta francs till konduktören. Vi fingo nu förfoga oss vidare; men hvart? det var frågan. Här var en riktig embarras de richesse, ett valets qval, ty en hel här af uppassare och delegater från hundradetals hoteller erbödo oss logi, alla af superiöra ackommodationer, det förstås, och somliga rekommenderande sig dermed att man der talte engelska. Som jag ej ernade umgås med Engelsmän i Paris, valde jag på inrådan af mr Carolus, hvilken följt oss ifrån Boulogne, Hötel Venta-dour, Rue Ventadour, i grannskapet af Palais Royal, som hålles af en mr Merimèe, der jag gaf mina artiga reskamrater middag, och gick sedan, med ett hufvud yrt utaf så många nya föremål, att första gången hvila ut i Galliens hufvudstad.

Den 23 juni, onsdag. Tidigt på morgonen väcktes jag af bullret på gatorna och skriket af de hundradetals personer som utbjödo sina varor. En af mina första exkursioner var till det beryktade Palais Royal. Först några ord om dess historia. Det blef bygdt på kardinal Richelieus befallning af den berömde arkitekten Lemercier, emellan 1629 och36. Det kallades då Palais Cardinal. Vid sin död testamenterade Richelieu det till Ludvig XHI. Då han ett år derefter dog valde hans enka, Anna af Österrike, här sitt residens, ifrån hvilken tid palatset fått namn af Palais Royal. 1692 skänkte Ludvig XIV det till Philip af Orleans, vid hans förmälning med Maria af Bourbon. Med tiden tillföll det den revolutionära hertigen af Orleans, hvilken det har att tacka både för sin prakt och sin förnedring. I dess närvarande skick — ty det har undergått många förändringar — bildar det en

parallelogram af den mest eleganta arkitektur. I centern är en trägård, som håller 700 fot i264

- 1833 -

längd och 300 i bredd, midt i hvilken är en fontän, som kastar mångfaldiga strålar, liknande panascher. Trägården omgifves på alla sidor af den ståteliga byggnaden, som väl förtjenar sitt namn, ehuru den helt och hållet urartat från sin ursprungliga bestämmelse. Genom en yppighet och ett slöseri, hvaraf man knappt har exempel, hade Orleans förstört sin prinsliga förmögenhet, och för att förbättra sina ruinerade affärer, föll han'på det förtviflade beslut att förvandla sitt palats i en omätelig bazar. De sköna arkaderne i de lägre gallerien blefvo afdelade genom små pelare, och trägården omgafs med en rad af små bodar, som såldes till de högst bjudande. Några af de öfra gallerien inreddes till lektionsrum, andra uthyrdes till restauratörer, men ännu flere invigdes till spelhus och nästen för alla slags utsväfningar. Bodarne på nedra botten etalera en prakt, en smak och en rikedom som är öfver all beskrifning. Man är här verkeligen i en feisk verld. Hvar enda lyxartickel, allt som kan bidraga till en persons förskönande, till förståndets upplysning, till smakens förfinande, till sinnenas förnöjande och, tyvärr! äfven till hjertats förderfvande, finnes här. Butikerne äro isynnerhet vid ljus brillianta. De fleste af dessa äro invigde åt den nyckfulla modgudinnan. Palais Royal är för sig sjelf en liten verld, ett Paris en miniature, ett Paris in nuce. Man har här sörjt för alla en dödligs verkliga och inbillade behof. Är man i behof af en klädning, så erbjuder sig "en artist" att lemna den innan man hunnit genomläsa en af dagens tid' ningar, med hvilken man emellertid får roa sig. Har en stackars fotgångare nedstänkt sina stöflar, här är en liten bod, der han placeras på en sammetssoffa, och inom några ögonblick hafva de återfått sin spegelglans. Skulle hans inre menniska ha revolterat, här finnas små snygga "cabinets d'aisance inodores," der entréen ej kostar mer än 3 sous, och för hvilken lilla afgift man äfven får en tillräcklig del af sådane författares arbeten hvilkas lukubrationer blifvit dömda att offras- 1823 -

265

vid Cloacinas mysterier. Också äro bokhandlarnes bodar i grannskapet. Man finner der toutesj sorte|s de livrés neufs <t d'occasion, med gravyrer, porträtter, karrikatyrer och alla slags sjelfsvåldiga produkter. Ehuru dessa ej utsättas till allmänt åskådande, visas de likväl vid minsta efterfrågan och, hvad värre är, ganska ofta af fruntimmer, som förklara innehållet

Det är naturligt att alla varor måste vara dyra i Palais Royal, der man betalar en alldeles enorm hyra. Handlande måste således hålla sig skadeslösa genom omåttliga priser. De taga likväl ganska ofta mindre än hälften af hvad de först begära af en främling. En del af nedra galleriet i Palais Royal är utmärkt med det expressiva namnet "le Camp des Tartars." Under korridorerne äro souterrainer, der man alla aftnar dansar efter musiken af några birfilare. I ett annat rum traktera sig groteska grupper med Öl eller vin. I ett tredje ser man en hop uslingar omkring en biljard eller ett faraobord o. s. v.

På första bottnen är en mängd rum, der man spelar alla slags hasardspel. I den andra hålla lärda sällskap sina sammankomster; här bo ock restauratörer och fala damer af den högre rangen, som om dagarne sjunga sin sirensång, och om aftnarne oblygt blanda sig ibland skarorne af de promenerande. De förrädas vanligen af sin drägt och sin fräckhet, ty bättre fruntimmer hafva ett ganska modest utseende. Sådant är tillochmed i allmänhet fallet med qvinnor af de lägre klasserne. Om detta ock skulle endast vara, hvilket jag ej vill påstå, ett yttre smycke och en masque, är det mycket bättre än den ohöljda fräckhet man finner i många andra mindre hufvudstäder. Hos vissa restauratörer, der man uppassas af pigor, ser man stundom herrarne karessera dem, alldeles à la Suédoise, men på alla bättre ställen existerar ej tecken till något sådant

25266

— 1898 —

Man observerar i Palais Royal, som öfverallt annorstädes, den allmänna läslust och vettgirighet som karakterisera Fransoserne. Isynnerhet läsas tidningarne med begärlighet. Pä klubbar, kaffehus, värdshus, öfverallt finnas allmänna bladen. Man kan äfven läsa dem sub dio i Palais Royal, pä bulevarderne, i Tuileri*-trägården och pä

andra ställen. Häraf betjena sig ock Parisarne. Man hyrer en stol och en tidning, slår sig ned under de lummiga träden, läser, berömmer, kriticerar, af- och tillsätter ministrar, och afgör verldens öde. I trägärden vid Palais Royal ser man alla tider af dagen dylika grupper, under det promenerande, flanerande, samt glada, yra och lyckliga barn svärma omkring i alla direktioner. Det enda jag vet att tillägga vid den hastiga beskrifningen om denna undrens verld är, att midt på en af blomsterqvarteren står en liten malmkanon, öfver hvilken ett solglas är anbragt, som kl. 12 antänder den. Tusende ur äro I samma ögonblick uppe för att tummas och justeras.

Sedan jag betraktat och beundrat Palais Royal begaf jag mig med min kartnäsduk af, för att göra mig någorlunda hemmastadd i denna labyrint af gator. För att gå tillväga med något sken af grundlighet förutskickas dessa allmänna anteckningar. Paris är beläget vid Seine-strömmen, med 48° 50* nordlig latitud och 2" 20' Östlig longitud. Namnets etymologiska ursprung känner man ej med visshet. Romarne, efter hvilka man funnit flere lemningar, kallade staden Lutetia. Före revolutionen innehöll Paris 66 större och mindre sockenkyrkor, 11 klosterkyrkor, 133 kloster, 13 gymnasier Cc°l'e6es)i 15 publika skolor och 26 hospitaler. Det vore för vidlyftigt att uppräkna alla de fromma stiftelser på hvilkas bekostnad gatorne i Paris blifvit utvidgade och förskönade. En mängd manufakturier hafva nyttigare intagit munkars och nunnors celler, och den fordna lättjans boningar äro nu upplåtne åt konstfliten.- 1833 -

279

Paris är i midtituskuret af Seinen. Themsen är eu mycket ädlare (lod, men kajerne på begge sidor om Seinen, med sina ståtliga byggnader, gifva Paris i detta afseende ett stort företräde, helst stränderne af Themsen äro blockerade med magasiner och kolhvalf, som bortskymma både utsigten åt floden och de vackra broarne. Seinen bildar, ungefär midt i Paris, två små öar, kallade Isle St. Louis och Isle Notre-Dame. I den äldre och centrala delen af Paris äro gatorne trånga, mörka och smutsiga, utan trottoarer. Vore det ej for några stora stenar utmed husen och de öppna portarne skulle man hvart ögonblick äfventyra att blifva öfverkörd.

Husen i Paris äro i allmänhet byggda af sten, och set, sju våningar höga. Större hus, isynnerhet hotellen, bilda en fyrkant, med en stor gård i midten. I portgången bor en Portier eller Concierge, öfver hvars dörr man vanligen läser "Conciergerie" eller "Parlez au Portier," hvilken anropar de kommande. På stora hus är ofta i öfversta våningen en höskulle med en krän. Med detta kunna Engelsmännen ej försona sig, som hafva sina stallgårdar (mews) i någon bakgata i grannskapet.

Man har isynnerhet från fyra punkter en skön öfversigt af Paris, nemligen ifrån kupölen af St. Geneviève-kyrkan, ifrån plattformen på Notre-Dames torn, ifrån Montmartre och ifrån kyrkogården Père La-Chaise. Atmosferens ovanliga genomskinlighet ger åt alla föremål, äfven de aflägsnaste och minsta, en ovanlig redighet och klarhet. Den glada himmelen öfver Paris har i vackert väder en höghet och en bjert azurfärg som fägna både öga och sinne, och de lätta moln, som då och då mildra strålarne af dess brännande sol, likna dessa silfverskyar som skalderne kastade omkring sina guddomligheter då de läto dem nedstiga från olympen.

En annan 6kön utsigt af Paris bar man från Pont Royal, der man till vänster ser den ståtliga kolonnaden af Tuilerien och Louvren, och till höger den praktfulla kajen.268 - 1833 -

med Palais des Ärts och, på litet afstånd, Hdtel des Monnais. Bakom dem höjer sig lokalen, och husen i Fau-bourg SL Germain visa sig i besynnerliga och pittoreska grupper. Öfver dessa åter lyfter Pantheon sin majestätiska döm. En face har man Pont des Arts och Pont Neuf, nedom hvilken Se i nen delar sig i tvenne grenar, omgifven af sina sköna kajer, på hvilka de majestätiska tornen från Notre-Dame se ned, som en hög själ på hela denna verldens härlighet.

Den 27 juni. Jag flyttade i går från Hötel Venta-dour till H6tel du Grand Balcon, Rue Traversière, helt nära Palais Royal, der en finsk landsman vid namn Elfström, som i fjorton år här idkat den lödiga skräddare-professionen i stor scala, skalfat mig ganska eleganta rum för det billiga priset af 100 francs i månaden. Här finnes äfven, om man vill begagna sig. deraf, en table d'höte, der man äter 10 à 12 rätter mat, vin och desert inneslutne, för 3 francs personen. Middagen börjas alltid med soppa, hvaraf man får välja emellan två eller tre slag. "Julienne,"

med mycket legymer, är en allmän favorit. Derefter följer, med senap, köttet hvarpå soppan blifvit kokt, "au naturel," hvilket, hos Engelsmän isynnerhet, ej finner mycken ynnest Derpå kommer hors-d'oeuvres, entremets, och en stor mängd fat, hvilkas contenta och namn äro lika mysteriösa, och sist deserten. Det bröd som hvar och en får sig förelagdt är så långt och tungt, att man dermed kunde beqvämligen dräpa sin nästa. Oaktadt allt det beröm man ger det franska köket är jag ännu så litet hemmastadd här, att jag föredrager det enkla engelska, och tänker ännu på ett stycke roast meat, med blomkål eller ärter, kokta utan all tillsats i pura vattnet, med samma känsla som Israels barn på köttgrytorna i Egypten. Som en Engelsman öfverallt tar sina tycken och fördomar med sig, torde det roa någon att höra huru en sådan beskrifver franska anrättningen.- 1833 -

269

"En af de första omsorger en engelsk resande har, när han kommit till en gästgifvaregård, är att beställa en solid och anständig måltid. Han skall nu likväl finna att han är i en ny verld, med hvilken han ej har så lätt att försona sig. Om han särskilt beställer sin frukost, kan han få förträffligt kafTe, drägligt té och färska ägg; men Fransoserne sjelfva frukostera vanligen på kötträtter med en god tillsats af dåligt vin."

"Vid middagen, åter, skall vår resande riktigt märka att han är i Frankrike. Hans roast meat, om han är lycklig nog att finna stek på bordet, skall helt och hållet sakna musten. Det kokta köttet hade långt innan det kom på bordet skilt sig vid alla sina närande delar för att göra soppan. De mångfaldiga småfat med kött som garnera bordet skola ej litet öfva hans fyndighet för att gissa hvaraf de bestå, och allt hvad han med visshet skall kunna utröna är att de äro väl försatta med lök och kryddor. Om han, förledd af namnet, skulle begära "bifteck naturel ou à 1'anglaise," skall han finna den alldeles utan fett, beröfvad sin naturliga must, och ojemförligt sämre än den läckra älsklingsrätt vid hvilken Engelsmannen aldrig ledsnar. Alla grönsaker som serveras äro vanligen blandade med syra. Det måste likväl medgifvas att, derest man ej är mer nogräknad än en resande får vara, skall man snart förlika sig med franska köket Om Fransoserne äro skicklige i att maskera maten, äga de likaledes den konsten att göra den smaklig, och ibland den oändliga mängd rätter som hvaije matsedel innehåller kan en främling finna många med hvilka han kan bli belåten."

"Med några saker på middagsbordet torde en resande likväl ej så lätt försonas. Han skall ofta sakna den snygghet och den uppmärksamhet i afseende på comfort som gjort hans eget bord så kärt för honom. På nästan hvart enda värdshus skall man lägga för honom en silfvergafTel, men skulle ock måltiden bestå utaf ett dussin rätter, väntar man att han skall nyttja samma knif otorrkad. Den ser ut som270

- 1833 -

om flere veckor gätt förbi utan att något försök skett att^å-terställa dess naturliga polyr. Vantligtvis är den ock affdet gröfsta och eländigaste slaget, och gör ett starkt afbrott mot silfvergafleln som åtföljer den. Mau finner knappt en god bordsknif på något enda värdshus i Frankrike."

"Redan under sitt korta vistande i Calais skall en resande finna sanningen af dessa anmärkningar, men de blifva allt mer och mer påtaglige i samma mån som han närmar sig Paris. Värdshusen i Calais äro ett godt prof på hvad de andra i Frankrike äro. Allting är beräknadt på prål, men man finner alltför liten beqvämlighet Stora speglar kläda väggarne, tapeterne äro vackra, men med allt detta är golfvet utan matta, och består ofta af kalla åttkantiga tegelstenar. Den största lyx en resande kan vänta sig är en liten matta invid sängen, och detta endast i hus af större ackommodatio-ner; men äfven detta får han icke vänta sig, skulle golfvet vara bonadt."

Den 27 juni. Det var söndag, men derom underrättades jag endast af almanackan, ty på gatorne rådde samma buller som förut Katolska presterskapet gaf ett slags da capo af den ceremoni vi sett uti Calais. Man kallade denna högtid petite Féte-Dieu. Stora processioner genomtågade olika distrikt af staden. Den praktfullaste jag såg var i grannskapet af Louvren, der gatorna voro beströdda med blommor, och väggarne på husen beklädda med dyrbara tapeter. Presternes skrudar voro högst brillianta. Folket gapade och korsade sig, men under det processionen passerade kajen vid Pont Neuf tvättade hundradetals qvinnor der sina kläder. Vi sågo samma ceremoni i några andra delar af staden, och gingo sedan att frukostera på Café Ture, vid Boulevard du Temple,

ett af de präktigaste i verlden, men som förtjenar sitt turkiska namn, ty priserne äro alldeles okristliga. Så betalar man t. ex. 3 francs för en kopp katfe, 2 francs för en half, 3| francs för en kopp choklad o. s. v. Men- 1888 -

271

utom de högst eleganta kafTerummen, är här en trägård med bersåer, der man kan dricka sitt mocka, omgifven af de vackraste och raraste blomster. Det hela liknar mer ett palats än ett kaffehus. Också kallas det äfven le Café des Princes.

Sedan vi genomvandrat den härliga Jardin du Roi, hvarom mera längre fram, och gjort ett fåfängt försök att komma in i le Cimetiére Père La-Chaise, emedan vi hade med oss une petite chienne, som Cerberus vid porten ej ville tillåta entré, åto vi hos en restauratör i Fau-bourg St. Antoine, nära det ställe der den förhatliga bastiljen fordom stod, och der man ej lemnat sten på sten.

Den 28 juni. Jag har i dag råkat vår berömde landsman, doktor C. M. Retzius, som bor i Rue Furstembourg hos en svensk artist, bildhuggare, vid namn Sandberg, om jag minns rätt. Efter en så lång skillsmässa var detta sammanstötande i Galliens hufvudstad dubbelt kärt och öfverraskande. Retzius har i åtta månader varit här, är en fullkomlig Parisare, och jag fick af honom flere underrättelser. Han reser härifrån till London, i sällskap med Chargé d'Affaires von Wahrendorff. Efter att hafva ätit hos den ryktbare restauratören Vefour på Café du Commerce i Palais Royal, der man har att välja emellan 230 rätter, passerade vi eftermiddagen på le Boulevard des Italiens, som hvimlade af folk. Bulevarderne utgjorde fordom gränsen af Paris, men sedan staden utvidgats åt alla håll, äro de numera nästan midt i den. De bestå af en syperb väg, eller rättare gata, med en allé af höga lummiga almar på ömse sidor. Bulevarderne voro fordom torfbeväxte och mycket, besökte af bollspelare, hvarifrån namnet härleder sig. Dess ursprung är nemligen bouler sur le vert, spela boll i det gröna. Bulevarderne äro Parisarnes favoritpromenader. Här finnes ock ett outtömligt förråd på nöjen. Ifrån middagen till sent in på aftnarne äro sidorna af alleerne om-272

- 1833 -

gifne af flerdubbla rader med stolar, der otaliga skaror slagit sig ned, för att läsa tidningar, prata, dricka, röka och gapa pfi de förbigående. Parisiska petit-maitren finnes har alltid, vårdslöst utsträckande sin sybaritiska lekamen på två, tre stolar, som man hyrer för ett par sous stycket.

Det är omöjligt att gifva en någorlunda trogen beskrifning af alla de brokiga, groteska och löjliga grupper som visa sig här. Alla under och vidunder äro här förenade. Franska och engelska narrar, balladsjungare, dansande barn och markattor, pickelhäringar, marionetter, birfilare etc. etc. följa efter hvarandra utan ända. Blandade med dessa äro alla slags månglare, som sälja leksaker och glittrande bagateller, skribenter som författa bref och uppsätta memorialer, fruntimmer som klippa hundar, hvarkf Paris öfverflödar, blomsterflickor , som på intet sätt låta afvisa sig, musikanter som spela påkalla instrumenter, karlar som visa experimenter i kemi, fysik och hydrostatik, orgeat- och lemonadtillverkare, profeter som förutsäga de nummer som utfalla vid lotteriets nästa dragning, Italienare med slott, bebodda af hvita möss, fästningar bevakade af kanarifåglar, som exercera med veteraners skicklighet, grimasörer som förändra sitt ansigte på det aldra löjligaste sätt, — detta och tusende andra saker finnas här till beskådande. Mot aftonen tilltar trängseln. Dansen börjar nu. De brilliant upplyste kaffehusen glittra som förtrollade slott, alla bekymmer äro förviste, alla lifvas af samma åtrå — begäret efter nöje.

Den 29 juni. Ett förskräckligt regn och de afskyvär-daste gator höllo mig hela förmiddagen instängd. Gatorna i Paris äro utan trottåarer, och slutta åt midten, der rännstenen är. I regnigt väder växer den ofta till en verklig flod, som det ej fordras liten skicklighet att stiga öfver. För att förekomma dam bestänkas gatorna med vattnet från rännstenen , hvarföre de ock alltid äro smutsiga. AH slags orenlighet utkastas, som får ligga hela dagar innan den bortköres. Grän-derne äro nästan impassabla.- 1888 -

273

Klockan 5 gick jag ut för att äta middag på ett Cuisi-ne Bourgeoise à la carte. I rummet var en person som berättade att han deltagit i processionen vid Féte-Dieu. Detta ledde samtalet på religion, och en ganska liflig

dispyt uppstod. Det var verkeligen löjligt att se med hvad utomordentlig hetta man försvarade sin sats pro och contra; men i det ögonblick jag trodde att de grälande skulle komma i lufven på hvarandra, försatte ett bon mot alla i en paroxysm af skratt, och de blefvo genast de bästa vänner.

Den 1 Juli. Åter regn och fasliga gator, genom hvilka de svällda rännstenarne vältra sina forsar, svarta som Cocy-tens bölja. På morgonen gjorde jag en promenad utåt den sy-perba R i v o I i-gatan. LitetifrånMeurices hotell passerade jag några nyss ankomne Engelsmän, som, ehuru klädda på yttersta modet, genast annoncerade sig som sådane genom sin jargon och sin stela hållning. En fruktmånglerska gick i samma ögonblick förbi, och sedan hon en stund med stora ögon betraktat dem, gaf hon mig en betydande blick, med en ryckning på axlarne. Hos pöbeln råder ännu mycken antipathi mot Engelsmännen. På le Boulevard de Montmartre hörde jag en Engelsman häromdagen helsas med Voilà my lörd God-damn! Voilà my-lord Beefsteak! Voilà my lörd de la Roue (en anspegling på Engelsmännens pro-nunciation af rue). Engelsmännen åter roa sig åt utlänningarnes svårighet att prononcera deras läspande th. Ett sådant förstucket löje ådrog sig en mycket aktad landsman i ett ganska gentilt sällskap i London, vid beskrifningen om vår ståndsfördelning, der han kallade det hedervärda borgareståndet the tird estate (struntståndet), menandes dermed likväl the third estate (det tredje ståndet). Det är besynnerligt att skillnaden skulle bero af ett enda h. Vid ingången till Tuilerien skedde mig den äran att en af posterne skyldrade för mig. Jag kunde ej förklara detta, förrän jag en stund ef-

terät hågkom alt jag fästat en röd och hvit ärtblomma i ett knapphål, det skyltvakten måste hafva tagit för ett ordensband. För hvart och ett sådant skyldras, och denna salut besvaras dermed att man vackert tager hatten af. Det är otroligt huru allmänna de röda och hvita ordensbanden äro. Ofta ser man dem fästade i en alltför ruskig röck och med hvilken den slitna hatten endast ackorderar. Då man likväl hågkommer alt under Napoleon nästan hvarenda karl var i arméen, låter denna distinktion lätt förklara sig. Jag har ej kunnat få veta antalet af garnisonen i Paris, men den måste vara ganska ansenlig, ty man ser militärer öfverallt. Soldaterne äro mycket väl klädda. Hvar karl ser ut som en officer. Färgerne på uniformen äro mörkblått och rödt, eller mörkblått och gult, med hvita underkläder. Schweitsiska gardiets uniform, röd och hvit, liknar engelska armèens. Höga björnskinnsmössor med motsvarande mustascher bidraga till ett martialiskt utseende. Karlarne äro i allmänhet ganska vackra.

Sedan jag sett paraden på borggården vid Tuilerien, der Napoleon så många gånger mönstrade sina segrare, och beskådat la Place de Carouselle, med dess stolta triumfbåge, samt genomögnat bokförråden hos några af de talrika kolportörer som lägrat sig i alla hörn och portar i grannskapet af Tuilerien, Louvren och Palais Royal, begaf jag mig till le Café des Muses för att frukostera. Tusendetals gat-skrikare förföljde mig med sina omelodiska och oharmoniska läten. En af dessa utmärkte sig likväl framför de andra genom sin gälla, skärande ton, och jag hade nära bedt honom att de grace ej skrika så förfärligt, då han kom fram till mig med ett papper, som han erböd mig att köpa för några sous. Jag var glad att lösa mig för så godt köp från honom, och undrade ej litet hvad detta papper kunde innehålla. Som han emottog betalningen sade han, med en lyftning på hatten: Monsieur, Texécution aura lieu au juste à quatre heurs aujourd'hui en place de Grève. Således en-

exekution! detta förklarade den begärlighet hvarmed jag sedan såg att man köpte papperen af honom. Tittelen var "Arrét de la Cour Royal de Paris", och innehållet, attdomstolen 'jugeant comme Cour d'Assises du dèpartement de la Seine, avait condamné à la peine de mort Nico-Ias-Robert Dagron, agé de 39 ans, jardinier, pour s'ètre rendu coupable d'avoir, dans les premiers jours du mois d'aoàt 1823, attenté à la vie de Julie Anastasie Prevost, sa femme, et d'Auguste-Robert Dagron, son fils, par Teffet de substances pouvant donner la mort. Denna dom var grundad på 301 artickeln i CodePenale, hvilken qvalificerar såsom förgiftning "tout attentat à la vie d'une personne par 1'effet de substances qui peuvent donner la mort, pius ou moins promptement, de quelque manière que ces substances aient èté employées ou administrées, et quelles qu'en aient été les suites," samt 302 artickeln,

hvilken stadgar att "tout coupable d'empbisonnemeut sera puni de mort." Detta var ett tillfälle att studera folket som ej borde försummas. I anledning deraf begaf jag mig redan kl. 3 på väg till Place Grève, som jag ej kunde få rätt på, emedan den på kartan heter Place de la Ville. Jag var derföre nödsakad att fråga en hustru som satt vid Pont Royal och bandt ihop blommor. Hon svarade mig mycket vänligt "toujours tout droit, monsieur, toujours tout droit. Vous verrez là une grande foule; ön va faire justice aujourd'hui. Jag kom tidigt nog att få en plats på trottåaren af kajen, ehuru trängseln redan var betydlig. Den största likgiltighet var läslig i alla ansigten, och här rådde för öfrigt samma nyfikenhet, samma eviga pratsjuka, som allestädes karakteriserar Fransosen. Trängseln tilltog med hvart ögonblick, men här var ingen knußning, intet gräl, och jag påmintes här om lady Morgens uttryck "att man i Paris uträttar detsamma genom höflighet, som genom boxning i London." De flesta syntes tillhöra de lägsta klasserne. Af276

militärer var här en stor mängd, men hvad som förvånade mig var att här funnos åtminstone fyra gånger så många qvinnor som jag sett vid något dylikt tillfälle i London, och dessa voro ej de mest anständiga. Schavotten var tegelfärgad, och bredvid densamma stod en korg, hvari liket sedan kastades. Spetsgården hölls af en trupp kavalleri, som uppförde sig med mycken köld och decorum. Några minuter före kl. 4 ankom en vagn, eskorterad af två dragoner, hvari satt en svartklädd herre, som man kallade le Rapporteur. Kort efter anlände, under stark betäckning, delinqventen, som åkte baklänges i en kärra, och gret som ett barn. Bredvid honom satt en prest Man ropade nu, alldeles à Tanglaise, "-otez les cha-peaux!" hvarifrån ingen appell gafs. Fången fästades vid en bräda, som skjöts under den förfärliga guillotinen. Skarprättaren fattade nu i snöret som höll bilan. Den föll, och i en blink var hufvudet "af, som blödande rullade ifrån schavotten. Pöbeln yttrade på en gång högt sitt bifall öfver denna dexte-ritet. Bål och hufvud kastades i korgen, och bortfördes på samma kärra i hvilken delinqventen några minuter förut ankommit. Presten åkte tillbaka med rapportören; men det förvånade mig ej litet att se denne andelige man, efter en så hi-skelig katastrof, skratta då han for förbi. Schavotten tvättades, och nedtogs derefter af skarprättaren och hans dräng, som hade en riktig rackare-min. Folket skingrades genast efter det hiskliga spektaklet

Vi åto middag hos en restauratör i Rue St. Honoré, der jag råkade både Engelsmän och landsmän. En af dessa berättade att en här varande svensk herre haft en dräng, som följt honom på flere resor, och genom en mångårig trogen tjenst samlat en liten förmögenhet. Några dagar förut hade han blif-pit skickad att betala en större summa penningar; men förledd att gå in på ett af spelhusen i Paiais Royal, hade han bortspelat både sin husbondes och sina egna penningar, och derpå kastat sig i Seinen. Några dagar efter fanns hans lik.- 1833 -

som fördes till la Morgue vid Quai du Marché Neuf, der sjelfspillingar och vådligen omkomna personer utläggas för att igenkännas. Han begrofs i går. Dylika katastrofer äro ej här ovanliga.

Den 2 Juli. Jag har i dag sett tvenne af Paris' märkvärdigheter, le Palais du Louvre, och le Palais des Tuileries. Det förra, hvarom mera längre fram, är i högsta grad majestätiskt och imposant, men det senare har helt och hållet bedragit min väntan. Alla arkitekturens ordningar äro här förblandade, och brist på enhet uti plan faller hvar och en i ögat. Taket har en alldeles disproportionerlig höjd, och ger palatset-ett tungt utseende. Så mycket vackrare äro trägårdarne. De äro den berömde Lenostres verk, i en stor och enkel stil, och alla tider utaf dagen uppfyllde med menniskor.

Place de Louis XV, förutkallad Place de Concorde, skiljer Tuilerien från Eliseiska fälten. Detta är ett af de lifligaste ställen i Paris, och utsigten en af de vackraste. Bullret af tusendetals åkande, ridande och gående, som här korsa hvarandra, liknar ett mäktigt vattenfall, eller det vredgade hafvets brusande. Den 30 maj 1770, vid Dauphins förmälning, blefvo, genom en läktares nedfallande, flere hundrade menniskor här dödade, ett bedröfligt förebud till den förförliga katastrof som sedan här tilldrog sig. 1792 blef Ludvig XVI:s byst nedrifven, och Frihetens uppsatt i dess ställe; och vid detta blodiga altare föll hans hufvud för bödelsyxan, under pöbelns demoniska fröjderop.

Den 3 juli. Vi passerade en del af eftermiddagen i går i les Champs Elysées, som väl kunde nöjt sig med ett mera modest namn, isynnerhet som den verkliga elyséen är i Jardin des Tuileries. Gungor af alla slag voro här uppreste. I en af alleerne hade en grupp samlat sig omkring några kringvandrande "trubadurer." Man dansade, lekte boll, slog käglor, rökte, drack limonad, kurtiserade, promenerade och278

- 1833 -

så in infinitum. Om aftnarne äro de talrika paviljongerne illuminerade, och bland dessa strålar le Café des Ambassa-deurs, med sina kristallkronor, sina speglar, sina röda och förgyllda tapeter, sina växter och sin limonadière, som en sol ibland planeterne.

Den 4 juli, söndag. Vi frukosterade på le Café des Mille Colonnes, det brilliantaste i Palais Royal. Det består nästan endast af speglar, som mångfaldiga i tusendetal dess förgyllda pelare, hvadan det fått sitt namn. På kort afstånd ifrån hvarandra äro små runda marmorbord, och stolar klädda med grönt sammet. Som detta café är i andra våningen har man en präktig utsigt öfver palatsets trägård med sina oräkneliga skaror. Sidengardiner, fästade med yttersta elegans och smak, byster, pendyler, kristallkronor, speglar, vaser, tablåer, gifva åt detta kaffehus en alldeles orientalisk prakt. I ändan af rummet thronar la limonadière, med ett blomsterprydt altare framför sig, under en himmel draperad med siden. Kopparne frambäras på silfverfat af uppassare, af hvilka hvar och en skulle kunna tjena till modell för en Ganymed. Detta café, som kommit i en ny ägares hand, har helt nyligen blifvit inredt och orneradt med den yttersta prakt, och hela Paris valfärdas hit för att betrakta och beundra inredningen. — Ett af Parisarnes bruk på kaffehusen har förefallit mig bra besynnerligt. Då kaffet serveras framsattes en liten kristall-eller silfverbricka med 5, 6 stora sockerbitar, vanligen mer än äfven den sötaste sockermun behöfver. Detta residuum stoppa Fransoserne hos sig, och så van är man dervid att, om sockret lemnas på assjetten, uppassaren alltid frågar om man ej behagar taga det med sig.

Efter frukosten gjorde vi en rund för att se några af kyrkorna. Ehuru det var söndag rådde nästan hela hvardagslifvets rörelse på gatorna. Vi ställde först kosan till den beryktade domkyrkan Notre-Dame. Det är en kolossalisk och högst imposant byggnad, det inre tillochmed ännu mera så än- 1822

279

det yttre. Detta majestätiska tempel är, likt de flesta kyrkor i Paris, så stort att man deraf kunde göra två eller tre. Det magnifika choret är ensamt tillräckligt för en kyrka. Här hölls ock gudstjensten i dag. Choristerne voro klädda i svarta sida kåpor, hvaröfver de hade en kortare, hvit skjorta eller tunick, och ofvanpå denna åter en stor svart sidenkrage med röd kant. Denna kyrka är, liksom de fleste i Paris, prydd med taflor af stora mästare, men det är högeligen att beklaga att de ej- användt sin talang bättre än att pina martyrer och kanonisera helgon, ty sådant är ämnet för de fleste. Somlige af dessa taflor fästa äfven den hastigaste åskådares uppmärksamhet genom lifligheten af sina färger , teckningens djerfhet och sanning, och stundom genom de skönaste, riktigt himmelska ansigten. Denna kyrka har — o uselhetl — en stor samling af "heliga reliker." Fönsterna bestå af måladt glas med de skönaste färger, som länge fängsla ögat. Själen känner sig uppryckt ända "till paradis" i detta härliga tempel, men den lilla, gälla klockan som kallar till andakt, och de e-viga bugningarne, nigningarne och korsningarne störa beständigt illusionen. Vid alla altaren — der äro många — knäböjde personer som muttrade sina böner, eller läste i andaktsböcker, men sågo under detta alltför tankspridda ut

Jag tänkte i dag på ingenting mindre än att uppfara i höjden och att se den omäteliga staden under mina fötter, då en liten, efterhängsen gumma, en af ställets rån, frågade oss om vi ej hade lust att stiga upp i tornet och njuta af den härliga utsigten. Detta var en ny idé, och gumman var så vältalig i beskrifningen att vi ej kunde emotstå hennes persva-sioner. Vi erlade våra 4 sous hvardera, och efter att hafva undergått tortyren af en trampqvarns-fånge, och uppstigit 389 trappsteg, som de skola vara, låg hela Paris med alla sina tempel, palatser, teatrar, monument och trägårdar som en karta framför oss. Hvilken härlig usigt! Vi kunde likväl ej länge njuta deraf, ty den gjorde oss alldeles svindlande. Vi begåf-280

- 1833 -

vo oss härifrån till St. Etienne du Mont, der man förrättade ett barndop med många onödiga ceremonier. 1 skyddshelgonets grafchor brann en stor mängd små ljus, som idke-ligen putsades. Flere rätt-trogna förrättade här sin andakt. Hvar och en hade någon särskilt angelägenhet att lägga helgonet på hjertat. Härifrån gingo vi till 1'Eglise St. Gene-viève Patronale, bättre känd under namn af Panthéon, ett härligt tempel. Det förtjenar att göra en resa till Paris, vore det ock endast att se Panthéon.

Ifrån Panthéon gingo vi till St. Germain 1'Auxerrois, bredevid Louvren. Tvenne prester voro här sysselsatte att kateketisera barn. Den ene förhörde gossar, och den andre flickor, hvaraf flere voro helt små. I en annan del af kyrkan underviste en prest äldre flickor, såsom jag förmodar, till deras första nattvardsgång. Vid hemgåendet kl. 3 voro gator och broar uppfyllde med dagdrifvare. Man gycklade , putsade skor, rafTlade, spelade kort, lekte volang, klippte hundar o. s. v. allt under bar himmel. Vi passerade aftonen i Jardin des Tuileries, hvars alla vattenkonster i dag spelade, och derefter i les Champs Elysées, der gungorna ej voro i mindre verksamhet.

Den 5 juli. Vi gjorde i morse en utvandring till Montmartre, en by n. n. v. om Paris. Man tror att namnet härleder sig från ett tempel helgadt åt Mars, hvaraf ruiner här funnos ännu för ett par hundrade år tillbaka. Utsigten härifrån öfver Paris, som sträcker sig i en half cirkel af mer än en svensk half mil, med sina torn, spiror, palats och trädgårdar, är oändeligt skön. Luften var ock i dag mycket klar, men det starka solljuset och de glaserade tegeltaken, som likt speglar återkastade strålarne, gjorde oss nästan blinda. På motsatta sidan har man en vidsträckt utsigt öfver åkerfält, vinplanteringar och ängar. Bourgeosien besöker Montmartre ganska talrikt alla söndagar, och här finnas flere guinguettes, der man kan traktera både öga och stru-- 1833 -

pe. Vackraste utsigten har man ifr&n Moulin du Palais, ett riktigt parisernamn.

Sedan vi besett kyrkan, som är antik och, bäst sagdt, ej vacker, tillböd man oss att stiga upp i telegrafen. Uppgången är beqväm, och karlen som sköter den artig och tacksam för några sous. Medan vi voro der telegraferades med Calais, så att jag hade ett godt tillfälle att betrakta dessa konvulsiva, mysteriösa rörelser. Ifrån telegrafen gingo vi till 1'Abb'a-toire de Montmartre, som väl förtjenar att ses. Det täflar med många publika byggnader till sitt yttre. Det innehåller hela 1,074 fot i längd, och 384 i bredd. Vid ingången er-böd sig en karl att blifva vår Ciceron. Den största snygghet rådde öfverallt. All orenlighet bortföres af vatten som ledes hit genom slussar ifrån Ourcq. De andra slagtarhusen skola utmärka sig genom samma snygghet.

Vi togo härifrån vägen till Montmartres sköna kyrkogård ; men hvilken öfverraskning väntade mig ej här I Detta är ej en kyrkogård, det är ett elysium, och att så anlägga och försköna de dödas läger är verkligen att betaga förgängelsen en stor del af sina fasor. Man kommer vid första inträdet in i en park eller den skönaste trägård, der man mötes af ångan från tusende rosenhäckar och blommor, emellan hvilka en mängd smakfulla minnesvårdar framskymta, dem saknaden helgat åt bortgångna vänner. Grafvarne äro inhägnade med låga staget, och prydda på tusende olika sätt På flere hängde friska kransar af eterneller, penséer och andra symboliska blommor, som blifvit plockade på stället och varit vattnade med tårar. Hvar graf tycktes hafva sin egen genius, som fann ett nöje i att vårda och smycka den. Denna kyrkogård , som har en ansenlig vidd, är anlagd på en mycket ojemn mark, hvilket ökar dess skönhet Jordmånen består af sand, och grafvarne göras knappt två alnar djupa. Fåglarne sjöngo häri jublande i skuggan] af de täta löfrika träden.

Det var ett eget melankoliskt nöje att genomvandra dessa dödens nejder, att läsa de runor hvari saknaden klagade, och att söija med dem som här greto sina förluster. Bland grafskrifterne finnas flere som äro vackra och rörande. Jag afskref några, mera derföre att de föllo mig först i ögat än att de voro de vackraste. Se här några.

lei repose la meilleure des mères. Si les soins et la tendresse de son infortunée fille avaient pu la rapeller à la vie, son coeur n'auroit point été brisé par cette cruelle perte qui lui laisse des regrets éternels.

Å ma mère!

lei repose un enfant chèrié. Bonnes mères pleurez.

Ön lui présenta la coupe amère de la vie. Il dètourna la téte.

Å deux époux, qui avaient promis de ne jamais se quitter.

Il a cessé de souffrir. Priez Dieu pour le repose de son ame.

Uxorem, matrem, amatam, sicut amantem, con-jugi, liberis(que) moerentibus mors abstulit; spe-rantibus restituet.

Bonne et regrettable à jamais.

Sic sponsum sponsæ raptum natisqug parentem

Ex thalmo ad tumulum mors inopina trahit.

På andra sidan stod: La Parque i nflexible et jalouse, sourde à tous nos gémissemens, ravit 1'époux à son épouse, ravit le père à ses enfans; malgré Tamour qui le protége 1'irrevocable arrèt du sort Tentraine avec un noir cortége du lit d'Hymen au lit de mort.

Sous cette terre insensible, arrosée des larmes de la douteur, repose notre fille cherié etc.

lei repose Louis Jules Rosset, åge de 4 ans, enlevé trop-töt à notre tendresse. La mort, cher enfant, iious fait regretter cette de ton frère et de ta soeur. Juissez, chers anges, de la vue de Dieu, et priez-le pour vos parens.

La pius aimable et la pius aimée.

Å la meilleure des mères la piété filiale recon-naissante.

II est ià.

Mort inattendue, pourquoi as tu moissonné à la fleur de Page de si belles espérances?

Sinite parvulos venire ad me.

Victorine Éloise Lainé.

Autour de son tombeau croissez, aimables fleurs.

Nous vous viendrons souvent arroser de nos larmes.

Vi slutade dagen med ett besök till mons. Comtes barnteater — "spectaclede magie et des petits enfans.' Teatern är liten och eländig, men "de små barnen", som likväl voro emellan 10 och 15 år, spelade, som man kan vänta i Paris, rätt bra. Hvar Fransos är född komediant. Efterpjesen bestod af taskspelerikonster, för en oinvigd i sanning så konstiga, att man kunnat tro mons. Comte vara i förbund med den store hexmästaren sjelf.

Den fl juli. Vi gjorde i morse en utvandring till le Cimetière du Père La-Chaise, som väl är den största och vackraste begrafningsplats i verlden. Hvad jag redan nämt om Montmartre gäller äfven om denna i en ännu högre grad. Den borde hellre kallas en lust- eller örtagård, och är prydd med de kostbaraste monumenter. Knappt hade vi likväl ett par timmar vandrat omkring på detta förtjusande ställe förrän en häftig regnskur jagade oss ifrån dessa elyseiska lunder under skuggan af en löfrik allé, dit en engelsk familj

äfven tagit sin tillflykt, och då regnet upphörde, voro gångarne så våta att vi måste sätta oss i en fiacre, och uppskjuta vår lustvandring till en annan dag.

Den 8 juli. Jag har passerat större delen af dagen i le Cimetière du Père La-Chaise. De föregående dagarnes regn hade uppfriskat hela naturen, som syntes dubbelt skön, lik ett vackert ansigte efter tårar. Liksom kyrkogården i Montmartre, är denna anlagd på en hög lokal, hvarifrån man öfverser hela Paris. Marken är för öfrigt undu-lerande, och höjder och dalar omvexla med hvarandra. Här finnas flere beskrifningar öfver denna kyrkogård,

hvaraf jag sett en, som till 1816 innehåller inskriptionerne på alla graf-vårdarne, med teckning af dem. Den utgör två starka tomer uti qvart. En annan, i duodes, kallad TObservateurau Cimetière du Père La-Chaise, som är utgifven 1822, och består af 179 sidor, innehåller, jemte beskrifningen, en plankarta, "avec Tindication exact du placement de pius de 900 mausolées, tombeaux et monumens fu-nebres." Ett annat ännu dyrbarare verk i samma ämne är les Archives des Souvenirs et Vues pittoresques, historiques et morales du Cimetière du Père La-Chaise, med plancher, hvaraf 12 häften redan utkommit, à5 francs stycket.

Efter egna observationer meddelas följande hastiga utkast.

Mont Louis, eller le Cimetière du Père La-Chaise, ligger nära Barrière d'AuInay n.o. om Paris. Från få ställen har man en vackrare utsigt. I vester ser man hela Paris, i söder Bicétre och Meudon, i öster slätten vid Ste Mandé, Montreuil, Vincennes och stränderne af Marne, och i norr Montmartre och Belleville. Père La-Chaise, som i 30 år var Ludvig XIV:s biktfader, fick af honom denna plats. Han har lemnat en fläck på sitt minne såsom protestanternes förföljare och den der tillstyrkte Nantl-ska ediktets återkallande. Kyrkogården innehåller 51 arpens.- 1888 -

285

Den invigdes 1804 till begrafningsplats för Paris.*) Intet ställe i hufvudstadens grannskap tillbjuder en mera pittoresk, rik och vidsträckt utsigt. Detta förtjusande ställe har ej vanliga kyrkogårdars dystra karakter, som nedstämmer sinnet. Den vackra belägenheten, de långa och höga alléerne, de slingrande gångarne, och de beständigt nya föremålen för öfverraskning, beundran och deltagande, lemna ett obeskrifligt angenämt intryck.

Man kommer genom en trång gata med dåliga hus, bebodda till större delen af trägårdsmästare och stenhuggare, till kyrkogården. Endast ett kors öfver porten ger en vink om dess bestämmelse. Vid första inträdet erfar man en ögonblicklig känsla af fhiktan och svårmodighet vid föreställningen att befinna sig omgifven af så många myriader döda; men den försvinner snart vid den glada och tröstande anblicken af den skönaste natur och de omsorger för hvilka de afledne här äro föremål. Man ser med rörelse dessa inhägnader, beskuggade af sorgliga cypresser, och prydda med alltid nya blommor, dit föräldrar, makar, barn och vänner komma att nära sin saknad. Öfverallt erbjuder sig samma syn, men med beständiga förändringar. Menniskor från alla länder, af alla åldrar, åsigter och villkor hafva blifvit här förenade och förblandade. Här är både ett Bochim, de sörjandes rum, och ett Capernaum, en trösteort.

I denna kyrkogård äro tre slags grafvar. l:o Les fos-ses communes, der fattiga begrafvas utan afgift. Dessa grafvar öppnas dock efter fem år för att emottaga nya innevånare, ehuru denna tid ej är alltid tillräcklig till likens förmultnande. 2:o Les fosses temporaires. Dessa upplåtas för en tid af fem år mot en afgift af 50 fr. 3:o Les fosses

*) Deo 21 maj 1804 begrofs det första lik i les fosses communes, och den 10 sept. 1820 hade 88,784 blifvit der jordade, utan att räkna liken ifrfin hospitalen.286

- 1833 -

perpétuelles, som betalas med 125 fr. par mètre (3 sv. fot). Detta köp innebär, som orden lyda, "la faculté de'fon-dre et d'entretenir toute espèce de monumens funé-raires tant dessus que dessous." Det är dessa grafvar som utgöra denna kyrkogårds egenteliga prydnad.

Man ryser vid föreställningen af så många liks upp-gräfning efter den korta tidrymden af blott fem år. Ohygglig är den i alla fall, men som 20,000 personer årligen dö i Paris, så skulle det hvart år fordras 40,000 qvadratmeter jord för att skaffa dem beständiga grafvar, hvaraf kostnaden blefve ofantlig. De temporära, man skulle kunna kalla dem lånta, grafvarne äro omgifna med granar, som sprida en sorglig skugga kring sig. De nedfallna vårdarne, de utplånade grafskrifterne, de vissnade blommorna, som anklaga de efterlefvande för sin glömska, göra ett starkt afbrott emot de väl underhållna och praktfulla grafvarne i en annan del af denna kyrkogård. Ack! rikedomen har äfven efter döden sin förmånsrätt; — den fattige är äfven efter döden föraktad. I den nyare kyrkogården finnas redan öfver 12,000 monumenter. Snillet och smaken hafva uttömt hela sin rikedom att pryda denna de dödas stad, belägen liksom på gränsen emellan tvenne verldar; och man ser hår pyramider af den finaste

marmor, cipper, kolonner, tempel, krypter, mausoleer, byster, lakrymatoarer och grafvar af alla möjliga strukturer, omgifne med cypresser, blomsterhäckar och rosor.

Ibland de grafvar som först tilldraga sig ögat och behålla det längst är Abeilards och Heloises. Hela verlden känner historien om desse olyckliges kärlek. Inom ett öppet göthiskt tempel, kringväxt af cypresser, hvilar deras stoft tillsamman. Ibland de praktfullaste vårdarne äro Mons. Carreaus och C:te Reanaulds, familjerne Bouchers, Chollers, de Rabaut-Pommiers, Madame Cottins och fältmarskalk Massénas. Detta sublima monument består af en 21 fot hög pyramid af hvit marmor, med hjeltens hufvud i relief. Jag- 1833 -

hade länge förgäfves sökt att få rätt på stället, då jag mötte en soldat, som jag bad att visa mig det. Han erböd sig mycket artigt att följa mig dit. Jag öfverraskades af dess stora enkelhet, och gjorde någon anmärkning i anledning deraf. "Oui, monsieur," svarade min vägvisare, "voilà la grandeur du mo.nument." — Ibland vackra sinnebilder som jag såg på flere grafvar var en omvänd fackla, ett brutet ankare och den trogna hunden. Ibland inskriptionerne, af hvilka flere visserligen voro alltför långa, svassande, akademiska och franska, funnos äfven många både enkla och snillrika. De skulle tillsamman utgöra hela volymer. Medan vi irrade här omkring kom en stor likprocession. Begrafningsakten skedde med många ceremonier, hvaribland var den, att hvar och en af de sörjande stänkte med en borste vigvatten på likkistan.

Juli 9. En af mina länge närda önskningar är uppfylld. Jag har sett Talma. Han spelade i går afton på Théâtre Fran-cais. Alla biljetter voro tidigt på morgonen utsålda. Queuen vid dörrarne var ofantlig, och jag misströstade att komma in, då jag ändtligen fick en biljett på kaffehuset vid teatern, mot dubbla priset. Talma uppträdde i en af sina favoritröler, i tragedien Manlius Capitolinus af de la Fosse daubigny. Han blef helsad med den lifligaste handklappning, söm förnyades vid hvar paus i hans obeskrifligt härliga spel, som hade all ungdomens kraft och friskhet, ehuru han nu är en till åren kommen man; men man kan använda om snillet hvad lörd Byron sagt om kärleken, att den segrar öfver åldern. •) Hans figur är vacker, af ordinär storlek, men något fet, ansigtet uttrycksfullt, rösten klangfull, och hans attityder intagande och klassiska, kanske likväl någon gång för mycket studerade. Han har länge ansetts stå på höjden af sin konst. Hans rykte har flygit verlden omkring. Äfven Garrick, säger

Love conqucrs age. Childe Harold.288

man, kunde ej, som tragiker, mäta sig med T alm a. Ingen skådespelare har blifvit så uppburen af publiken; ingen har utpressat så många tårar. Han gör med sitt auditorium hvad han vill; han är fullkomligt herre öfver deras sinnesrörelser. Endast stora rèler anstå honom. Han är i ordets hela mening en teaterhjelte, en teaterkung. Hans deklamation har ingenting jemförligt, då han bemästrar sig sjelf, och följer inspirationen af sin egen känsla; men tyvärr! är detta icke alltid fallet. Han är ej blott skådespelare; han år ock Fransos, och bortskämd af sin tids smak. Det sublima är nabo med det löjliga; Talmas spel påminte flere gånger derom. Han har den vanliga parisiska olaten att i de långa monologerne, hvaraf de franska tragedierne öfverflöda, deklamera med en hastighet som beständigt går fortissime crescendo, under hufvudets nickning i sex åttondedels takt, till dess han alldeles förlorat andedrägten. Det är obegripligt att en så stor skådespelare ej märker det befängda deri. Men Fransoserne äro så vana vid denna onaturlighet, att de äfven finna deri ett ämne för beundran. Medan jag är på kapittlet om Tal ma vill' jag nämna några anekdoter om honom. Man tvistar om hans ålder. Hans födelseår uppgifves olika, till 1760, 1763 och 1770. Hans far var dentist, och flyttade till London ifrån Paris, der unga T al ma lemnades qvar i pension. I denna skola plägade gossarne roa sig med att vid helgerne uppföra små skådespel. I ett stycke, skrifvet af läraren, och grundadt på Tamerlans historia, spelade Talma, då i sitt nionde år, andra rölen. Tamerlans son, som är tragediens hjelte, dör, och hans förtrogne, Talma, har att underrätta fadren om dess förlust. Han fullgjorde detta uppdrag under en flod af tårar. Ridåen föll, gossen försvann, och då man ändtligen fann honom, var han ännu i en konvulsiv gråt. Så djupt intryck hade katastrofen gjort på honom. Denna rörelse verkade så våldsamt att han en hel vecka derefter var illamående.- 1834 -

Tal ma skall hafva sagt — så berätta åtminstone Engelsmännen — att han fätt sin första inspiration, då han en gång såg mrs Siddons. Redan innan revolutionen utbröt hade han vunnit stor ryktbarhet. Revolutionen sträckte sin despotism äfven till teatern. Alla de förra pjeserne, hvari kejsare och kungar uppträdt, måste bort, och banan öppnades för nya författare. Under det härpå följande interregnum vann Duc is sina triumfer, som beredde Tal ma nya tillfällen att utveckla sin talang. Othello gafs vid denna tid, och intrycket var förfärligt. Fransoserne, som ej älska mordscener annat än i det verkliga lifvet, kommo vid det sista uppträdet, der Othello dödar sin maka, alldeles i raseri. Damerna skreko och dånade, och herrarne hvisslade och stormade. En förändring gjordes af Ducis. Desdemona räddas af sin far, hennes o-skuld upptäckes, och allting slutas väl. Talma kunde likväl ej försona sig med detta våldförande af den store brittiske skaldens text, och Ducis öfverraskade honom en afton under följande soliloquium: "Skall jag döda henne? Nej, de tillåta mig ej att mörda henne. Men de måste vänja sig dervid. Ja, ja, det är afgjordt; hon skall dö." Ducis kom nu fram. "Hvad står på, min kära Talma?" — "Min vän, jag måste döda henne. Det är aldrabäst." — "Jag är nästan af samma tanke," svarade Ducis. — "Då dödar jag henne. Det är det bästa jag kan göra." Hjeltinnan dog också, och publiken lärde sig att fördraga det.

Shakspeare har anmärkt att "i solskinet kommer huggormen ut." Talma fann en sådan huggorm i en recensent vid namn Geoffroi. Skratt är i Frankrike den värsta fiende. Geoffrois talang bestod i att förlöjliga. Han Yar så mycket farligare, som han var en kunnig man, och ofta rättvis i sitt taddel. Han fästade sig som en igel, som en vampyr, vid Talma, och i bela tre år led han af dess bitterhet. Men en afton förgick honom tålamodet. Han såg Geoffroi i en fri-

35290

- 1894 -

loge som tillhörde direktionen. Den förut förtörnad» aktören förbittrades ännu mer deraf, och företog sig heit enkelt att köra honom ut. Förvirringen blef gruflig. Man tog parti för och emot å ömse sidor, Tidningarne Ofverflödade med skämt och epigrammer, och Talma, som insåg sin oförsigtighet att röra vid getingboet, engagerade sig vid en provinsteater. Det berättades allmänt att Geoffroi drifvit honom ifrån Paris, liksom han jagat mången förut från skådebanan. Talma tog anledning deraf att genom de offentliga bladen förklara att, ehuru han sårades genom pressens förföljelse, kunde han aldrig blifva otacksam emot publiken.

I sällskap med mamsell George och några andra inrättade Talma en teater i London, och gaf der gästroler. Företaget misslyckades dock, och Talma återvände till Paris med en förlust af emellan 5 och 6000 pund.

Man har många berättelser om Napoleons vänskap för Ta|ma. Man har tillochmed påstått alt Napoleon tog lektioner af honom i deklamation och mimik. Detta rykte skall hafva roat dem båda. Vid sin återkomst från Elba sade Napoleon en dag skrattande; "Nå! nün kära Talma, jag hör att Cha-teaubriand säger att det är ni som lärt mig att bli kejsare. Han måste tycka att jag spelar min röl bra; eljest hade han säkert icke gjort er till min läromästare."

Efterpjesen som denna afton gafs var Le I*egs af Ma-revaui. Vid ett ställe i den började en person att hvissla. Hela parterren tog genast hymör. Man skrek: Vous étes payé pouT siffler! silence! à la pörte! och som siflleu-ren ej rättade sig derefter, blef haa utkastad. Man kaa knappt föreställa sig med hvad deltagande och spänd uppmärksamhet pjesen fötødes. Vid aldraminsta buller hördes silence! chut! motusl mot! paix-là! paix-donc! Också herrskade i allmänhet en nästan andelös tystnad. I detta afseende hafva de franska teatrarne ett afgjordt företräde framför de engelska; i inre prakt stå de långt efter dem. Théâtre Francais- 1834 -

3

är hvarken så stor, så vacker, eller såväl upplyst, som jag föreställt mig; men t allt det väsendtliga för ett godt skådespel var här ingenting att önska. Orkestren var hvarken bättre eller sämre än Stockholms. I första pjesen spelade Tal-ma, Desmousseaux, Dumilåtre, Saint-Aulaire, Al-GeniAs, samt aktriserne Tousez och Guérin. I

efterpje-sen Damas, Faure och Menjaud. Fruntimmersrölerne utfördes af Leverd, Menjaud och Thénard.

Juli 14. Jag har i dag hört ett nytt musikaliskt instrument, kalladt Componium, ou Improvisateur Mu-sical, i Rue et Pavillon de TEchiquier N:o 34. Detta instrument ser ut som en liten orgel, men tonerne likna vanliga bl&sinstrumenters. Programmet var följande:

l:o Ouverture de la Gazza Ladra de Rossini. 2:o Théme (Allegro de la Bergère Châtelaine).

1'Instrument improvisera sur ce théme des Variations töujours notivelles. 3:o Ouverture de la Flöte Enchanteé de Mozart.

Fugue du dit. 4:o (Jne Marche.

Improvisations sur la dite marche. 5:o Marche d'Alexandre, variée par Moscheles.

Detta sköna instrument verkställde ock hvad programmet lofvade. De improviserade variationerne, som kunna fortgå in inOnitum, voro isynnerhet undransvärda, ofta högst kapri-ciösa och snillrika. På väggen hängde ett betyg af Conser-vatoire Musical, som attesterade instrumentets förmåga att improvisera "utan alt fela emot harmoniens lagar." Jag tillbragte här en högst angenäm timma. Om uppfinnaren , mekanismen o. s. v. kunde jag ej erhålla någon underrättelse.

Juli 16. Genom svenska Chargè d'Affaires hr von Wahrendorffs artighet — Grefve Löwenhjelm är ej i Paris — häda jag fått biljett till "le Tribun des Messrs les Ambastadeures" i Palais Bourbon ou la Chambre des Deputés, och har i dag varit närvarande vid en af202

sessionerne. Huset Ar rundt, och upplyses frän taket. Ett galleri, som hvilar på pelare, omger hela sessionsrummet. Midt emot amfiteatern, der de deputerade sitta, är en dubbel tribun för presidenten och talarne. Det hela har ett mera gladt An imposant utsende. Sessionen böljade kl. 1, och slutade kl. 5. Ett ganska stort antal af deputerade voro närvarande. Krigsministern och några af ledamöterne talade, eller, rättare, uppläste sina tal, men hvilken köld, hvilken matthet emot de engelska parlamentsledamöternes lifliga tal 1 Mig förekommer det obegripligt att ett så snillrikt och eldigt folk kan underkasta sig ett sådant tv&ng. Franska talarnes perioder äro rundklippte, som träden uti deras trägårdar, och verkan blir densamma, en entonighet, en stelhet, en liflöshet, som är obeskrifligen tröttande. Något intressant ämne förevar ej i dag, och det hela tillgick med en machinmässighet som jag ej väntat i Paris. Men om talarne koketterade med fraser och troper, så gjorde damerna, hvaraf gallerien voro uppfyllde, det ännu mer med sin paryr. Engelsmännen göra rätt som utesluta fruntimmer ifrån parlameotssessionerne, åtminstone till dess drömmarne om "qvinnans emanciperande" fullbordat sig. Ifrån sin behagsjuka blir dock qvinnan väl aldrig emanciperad.

Den 17 juni. Jag såg i går afton åter på Théâtre Francais Talma såsom Sylla i tragedien med samma namn. Huset var som vanligt öfverfullt, och det mästerliga spelet hänryckte alla. Frankrike har haft många tusende skådespelare, men blott en Talma; ingen kan fylla hans rum. "'Vi våga ej tänka på vår förlust, då han en gång lemnar oss," sade en Fransos i går till mig i ett samtal om denne store skådespelare.

Jag har passerat en stor del af förmiddagen hos en professor Kieffer, Rue d'Assas, Faubourg SL Germain, som är agent för brittiska och utländska bibelsällskapet i London, en högst aktningsvärd, kunnig och intressant man. Han är född Tysk, och har tillbragt flere år- 1884 -

i fångenskap i Constantinopel, der han inhämtade en familjär bekantskap med de österländska språken. Han förenar Tyskens hjertlighet med Fransosens artighet, och bemötte mig högst förbindligt.

På eftermiddagen besåg jag palatset, trägården och observatorium vid Luxembourg, och råkade på Café des Sultan as några bekanta från London, som, nyss ankomne, tyckte sig vara i en annan verld.

Den 18 juli, söndag. Jag bevistade i förmiddags gudstjensten, det vill här säga, stora mässan i St. Sulpices kyrka.

Då jag kl. half 11 ditkom var ottesången ännu icke slutad, och en ung prest predikade med våldsamma åtbörder för en stor mängd åhörare. I ett rum till vänster om kyrkodörren underviste trenne prester 50 à 60 gossar. Kort före kl. 11 uppmarscherade en mängd prester och korister (de voro aj mindre än 84) till kyrkan, uti hvita mäss-skjortor, en egen syn, så mycket mer, som slumpen, hvilken ibland är en stor putsmakare, ville att en trumpetare till häst passerade framför dem. Några sous förskaffade mig entré till org-läktaren, der jag hade tillfälle att se och beundra det majestätiskainstrumentet, det största i Paris, (somliga säga, i hela verlden) med fem klavér och dubbel pedal. Jag hade ock här ett godt tillfälle att betrakta ceremonierne vid mässan. Det var i dag åter en högtid. Den firades med en procession inom kyrkan, som först bestänktes af tvenne prester med vigvatten, hvarefter de öfrige, med korister, ljus- och standarbärare, samt tvenne andans män, som blåste på drönande serpenter, promenerade upp och ner genom alla gångarne. Mässan hölls derefter vid tvenne särskilta altaren, hvarvid det enda upplyftande var den sköna orgelmusiken. — Presterne måste vara ganska talrika i Paris; man ser dem på alla gator. De bära en svart koftan, som knäppes med små knappar ända ner till fötterna. Kragen är af svart flor, kantadt med hvitt Hattarne likna skånska böndernes omkring Trelleborg.294

Klockan 3 bevistade jag gudstjensten i protestantiska kyrkan, 1'Oratoire, der engelska legationspresten predikade för 3 à 400 Engelsman. Kyrkan är utan alla prydnader, men berömd för sina vackra och exakta proportioner.

Jag passerade aftonen i Jardin d' i d a I i e i Belleville, utom Paris. Här förlustade man sig på allahanda Bätt, med dans, gungnlng, målskjutning med sprättbågar o. s. v. Trägården var eklärerad med lampor af flere färger, och aftonens nöjen slutade med ett rätt vackert fyrverkeri.

Den 20 juli. Sedan vi Btröfvat omkring för att bess åtskilliga af stadens märkvärdigheter, och passerat flere timmar i biblioteken, gjorde vi på eftermiddagen i går en promenad till La Grande Chaumière, Boulevard Mont-Parnasse, der en landtlig fest för dagen var arrangerad. Utom les "Montagues Suisses," utför hvilka våghalsar 1 små kärror stöttade, utgjorde dans förnämsta nöjet. Större delen af fruntim-merne voro grisetter, som dansade med den Fransyskan medfödda ledighet och gras på en stor gräsplan, vid hvilken följande varning var anslagen på en tafla: "Le propriétaire de Tétablissement a Thonneur de prévenir le Public qu'il est défendu de danser d'une manière contraire à la décence, et qu'il se verrait forcé de faire ex-clure du jardin quiconque enfreindrait cet avis." Det är hånligt att en sådan varning skall behöfvas nästan inom det hyfsade och förfinade Paris. Hos karlar af de lägre klasserne finner man likväl nu mera sällan spår af fordna tiders artighet "Hvar skulle de fått den ifrån?" frågade mig en Engelsman. "De äro alla uppfostrade i läger." — Sommarbaler äro icke mycket besökte af hvad man förstår med les gens du bon ton. Förnäma damer frukta att komma 1 samma kadrilj som deras sömmerska eller modhandlerska, och en ännu mera aktningsvärd känsla förbjuder en mor att låta sin dotter blottställas att under dansen vidröra någon bcsmittad hand. För att undvika olägenheterne af denna blandning draga- 1834 -

bättre personer sig till Ranelagh, Sceaux, Saint-Mandé och Montmorency. Man kan säga nästan detsamma om vinter-assembleerne.

Den 21 juli. Efter att hafva subskriberat på lektioner i 1'École de Natation à 1' e a u chaude à la Pompe à feu, Quai des Invalides, (Prix d'entrée 1 fr. 50 cent; de la le?on, 1 fr. 50 cent. par abonnement de 12 cachets 1: 25) promenerade vi till Mars-fältet, och besåg den der varande militärskola, som en officer mycket artigt visade oss. Derifrån begåfvo vi oss till Hötel des invalides, besågo kyrkan, biblioteket, som innehåller 20,000 volymer, matsalarne och la Salle des Marechaux, der porträtt finnas af alla franska marskalkerne under Napoleon, utom prinsen af Ponte-Corvo. En fransk marskalk är guvernör för denna inrättning, der 7000 officerare och soldater äga en lugn fristad. Medan vi voro der sågo vi 200 officerare, med sina trekantiga hattar på, äta i en af de stora präktiga matsalarne.

Den 22 juli. Jag besåg i går 1'École de Médecine nära Rue de la Harpe, Faubourg St. Germain, som väl må

räknas hland Paris' märkvärdigheter. Här visas afbildningar i vax af partier af menniskokroppen med alla slags sjukdomar, lika jusque à faire horreur, missfoster inlagda i spiritus vini, och allt hvad isynnerhet för en läkare kan vara intressant. Jag var derefter närvarande vid en session i Palais de Justice. Rummen äro syperba, och stå långt framom de engelska domstolarnes. Domrarne och ad-vekaterne buro mössor »ed guldgaloner. Jag passerade aftonen på le Théâtre des Variétés, der Engelsmännen förlöjligades, och man dansade kjortelen af en engelsk miss. En sådan olycka har verkeligen händt en engelsk aktris, men rått och grymt är det att göra det till ett allmänt åtlöje.

Den 23 juli. Sedan vi högst angenämt tillbragt ett par timmar för att bese le Gonservatoire des Arts i Rue St.296

- 1834 -

Martin, begåfvo vi oss till le Jardin des Plantés, eller, som den äfven kallas, Jardin du Roi, Rue St. Victor, Quai St. Bernard. Denna trägård blef anlagd af Ludvig XIü:s läkare, Jean de la Brosse, men den har att tacka Buffon för sin närvarande skönhet. I förening med en dyrbar botanisk trägård finnas här ett menageri, ett naturalie-och anatomikabinett och flere salar hvari föreläsningar hållas i naturalhistorien.

Botaniska trägården är indelad i flere stora instängda rutor. Den »första innehåller en samling af särskilta jordarter och gödningsämnen, för att visa deras komparativa bördighet och värde; den andra, prof på alla slags inhägnader, gärdes-gårdar, staket, häckar, diken och särskilta sätt att spaliera fruktträd. Efter dessa komma prof på alla slags köksväxter och bästa sättet att uppdraga dem. I nästa inhägnad äro prof på alla de fruktsorter som finnas i Frankrike, systematiskt arrangerade. Härefter kommer man till botaniska trägården, som innehåller mer än 7000 växter, efter Jussieus system. Hvar växt har sin etikett. Sängarne äro åtskillde genom smS buxbomshäckar. En stor damm finnes för vattenväxter. — Man kommer härifrån till drifhusen, som intaga en längd af mer än 600 fot. Äfven här 4iar hvar växt sin påskrift. Utom många andra rara och vackra växter, finnes här sockerröret, brödfrukträdet o. s. v. Utanföre stå några jätte-palmträd som på vakt. Litet längre fram kommer man uppför en af konsten danad kulle till ett tempel, som hvilar på åtta pelare, med en himmelsglob, som visar stjernornas gång (sphère armillaire). Man har härifrån en skön utsigt öfver en stor del af Paris. På halfva kullen är en ceder, planterad för mer än åttio år sedan. Under revolutionen, då krönta hufvuden voro uti fara, förlorade äfven detta majestätiska träd sin krona, hvilken en kanonkula aftog. Det är likväl ännu ett härligt träd. Bredevid det är en pedestal af marmor, som förr bar Linnei byst, men äfven blomsterkungen blef- 1824 -

297

detroniserad. Medan vi här öfverlemnade oss åt betraktelser öfver de menskliga tingens föränderlighet och intrycket af all denna naturens rikedom som låg omkring oss, hitkom en skola af 20 à 30 gossar och flickor, som med den franska lifligheten sväfvade, som fjärlarne, glada och yra omkring. Åldrig fanns någon mera leende tafla, någon skönare parterr af blommor. Härifrån togo vi vägen till menageriet. Lejon, tigrar, leoparder, hyenor, panterdjur, björnar, vargar, hundar, apor, etc. etc. bo här, om ej i broderlig endrägt, dock i anständig grannsämja tillsammans. Volieren innehåller en.stor samling af franska fåglar.

Den 24 juli. Jag har i dag sett den berömda Gobelins fabriken. Den ligger i södra ändan af Paris, på stranden af den lilla strömmen Biévre, och har fått sitt namn af en färgare från Rheims som hette Gobelin, i Frans den förstes tid. Det var den berömde Colbert, som först införde tapetväf-veriet i Frankrike, omkring 1677. Företaget ansågs då för helt och hållet visionärt, och blef kalladt la follie gobeline. Parisarne blefvo likväl snart så förvånade öfver de brillianta väfnaderna, att de påstodo Gobelin vara i förbund med satan. Man kopierar här de ryktbaraste målningar af iranska och italienska skolan, med en liflighet och trohet som äro förvånande. Fabriken tillhör regeringen. Den visas alla lördagar ifrån kl. 2 till 6. Några personer insläppas i sänder, och det är nödvändigt att vara här uti god tid, ty tilloppet af nyfikne är alltid stort. Sjelfva Engelsmännen måste tillstå att detta är något som förtjenar att beundras.

Den 25 juli. Jag såg i går afton Hamlet och les Deux Frères, (brodertvisten), ütom nöjet att se Talma i Hamlet, väntade man sig ett annat, af en ny aktris som de-byterade. Den Hamlet som här gifves skulle den store brittiske

skalden svårligen erkänna för sin. Den heter ock "Hamlet imité de TAnglais, par J. F. Ducis. Den

bekanta monologen "To be, or not to be" etc. låter i imitation på följande sätt:

Mourons . . . Que craindre encor quand ön a cessé

d'étre?

La mort . . . c'est un sommeil . . . c'est un reveil

peut-étre.

Peut-étre . . . ah! c'est ce mot qui glace épouvanté L'bomnie au bord du cercueil, par le doute arrété. Devant ce vast abyme il se jette en arrière, Resaisit l'existence, et s'attache à la terre. Dans nos troubles pressans qui peut nous avertir Des segrets de ce monde oü tout va s'engloutir? Sans Teffroi qu'il inspire et la terreur sacrée Qui défend son passage, et siège à son entrée, Combien de malheureux iraient dans le tombeau De leurs longues douleurs déposer le fardeaut

T al ma var, som alltid, härlig, och belönades med höga och täta handklappningar. Icke mindre intryck gjorde Brodertvisten. Den spelades ock alldeles ypperligt, och den nya debytanten, som hade Charlottes röl, var oöfverträfflig. Också var rörelsen och förtjusningen allmän.

Den 26 juli. Jag bevistade i går gudstjensten i protestantiska kyrkan i Rue des Billettes. Den hölls kl. 12 på tyska, och kl. 2 på fransyska. Tyska församlingen utgjordes af omkring 200 personer, till större delen fruntimmer. Också var det en riktig süssmilch-predikan. Vid den franska gudstjensten voro några flere närvarande. Predikan var i samma stil, kanske något mer teatralisk. Begge presterne buro he-derslegions-dekorationen.

Den 29 juli. Jag tillbragte hela gårdagen att bese det ypperliga museum i le Jardin des Plantés. Byggnaden är öfver 600 fot i längd, men nästan utan yttre prydnader. Så mycket dyrbarare är det inre. Biblioteket innehåller nästan hvart enda arbete i naturalhistorien som utkommit i nå-- 1834 -

got land, och herbarier som tillhört de flesta ryktbara franska botanister. Vid ingången är Buffons byst, med den väl kända hyperboliska inskriptionen : "Maj c stat i naturæ par ingenium."

Fem salar innehålla en oändlig samling af mineralier. I den första äro jordarter och stenar, ordnade efter Haiiys system, och till större delen af honom sjelf. Några af kristal-lerne äro utomordentligt sköna. I andra salen äro malmer, i den tredje specimina af primära och sekundära klippor, och i den fjerde lemningar af djur ifrån den antidiluvianska verlden, hvaribland ett fullkomligt skelett af mammoth. Denna samling, till hvilken alla verldsdelar skattat, är ordnad af Cuvier. Här finnas, ibland andra curiosa, elefanttänder som i sitt fullkomliga tillstånd måste varit minst åtta fot i längd. Efter benen af rhinoce roser, hipp o po tame r och tapiirer komma de som Cuvier funnit i gippsbrotten vid Montmartre, som utgöra flere nya genera af utdöda qvadrupeder. I ett annat rum är en samling af forntida qvarlefvor från växtriket, och af vulkaniska alster, isynnerhet ifrån Neapel, Sicilien och Lipariska öarne. Två andra rum i samma våning höra till ett zoologiskt museum, som innehåller reptilier och fiskar.

Ett långt galleri i andra våningen är egnadt till quadru-peder och fåglar, alldeles ypperligt preserverade. Denna samling skall vara fullständig. Af aporna ensamt äro här öfver 200 specimina. Här trädas kameloparden, bison, lama, vicugna, hvalfisken, dromedarien, elgen etc. etc. etc. Fåglarna äro utomordentligt sköna. Äfven åtskillige af insek-terne äro högst praktfulla.

Den 30 juli. Tidigt i morse begaf jag mig till le Jardin des Plantés förattse le Cabinet d^natomie. Detta är likväl ej öppet för publiken utan särskilt tillåtelse, och jag blef visad ifrån en till en annan temligen likt en aprilltok. Jag

beslöt derföre att vanda mig direkte till den vördnads-300

värde professor de Jussieu, som mycket artigt emottog mig och sade att han alltid var glad att se en landsman af Linné. Medan han efterskickade en tryckt biljett på hvilken han skref sitt namn pratade vi i flere ämnen. Med professor Agard sade han sig vara personligen bekant, och yttrade: "Agard är en heder för svenska namnet." Med talismannen af min biljett, öppnades genast det mysteriösa kabinettet för mig, och en bugande Ciceron följde mig genom denna naturens labyrint. Efter uppgift skall det nästan innehålla ett skelett af hvart enda kändt djurslag.

I det första af rummen äro menniskoskeletter och mumier, som se bruna och torra ut som mörkt såtläder; de äro bokstafligen endast skinn och ben. Här finnes bland annat skelettet af en Hottentott-Venus och af franska generalen K leber s mördare. I ett särskilt rum Yisas vax-preparater af fiskar som ej kunnat bevaras. De äro gjorda med den yttersta noggrannhet både till form och färger. Ormar i vax äro fästade vid verkliga snäckor, och larfver vid löf och gre- 1 nar. I en låda ser man äggets anatomi i tjugefyra preparater.

I det sista rummet äro foster med - deras missbildningar i vax. De innefatta alla partier af menniskokroppen. På en soffa ligger en qvinna, föreställd i vax, i det ögonblik hon förlöses med ett barn.

Den 1 aug. Jag har, med obeskrifligt nöje, tillbragt största delen af dagen i Musée Royal du Louvre. Under franska segrarnes lysande period samlades här de dyrbaraste konstalster, och man valfärdades hit från alla länder att se och beundra dessa heliga reliker. Ehuru beröfvadt många af sina dyrbaraste skatter, förvarar Louvren likväl ännu en stor mängd af de största mästares arbeten. Man ser här 736 statyer, byster, hufvuden, herméer, basreliefer och antika mo-numenter, 1,163 taflor, och mer än 4000 teckningar, af alla skolor. Många utländska mästerstycken hafva försvunnit, men de taflor som förr prydde de talrika kyrkor hvilka revolutions-- 1884 -

vandalismen plundrade hafva här funnit en tillflykt, och alla franska provinserne hafva bidragit att rikta detta national-muséum. Utom mästerstycken af franska skolan, finnas här arbeten af Albano, Berghe.m, Caracci, Champagne (Flandrare) Correggio, Cortona, Cuyp, Del Sarto, Do-minichino, Guercino, Guido, Murillo, Raphael, Rembrandt, Romano, Rubens, Ruysdael, Salvator, Snyders, Tintoret, Titian, Vandyck, Paul Veronese, Leonardo da Vinci m. fl.

Det är omöjligt att uttrycka de känslor hvaraf man öf-verväldigas då man inträder i det stora galleriet, der så många mästares arbeten på en gång möta det förvånade ögat. Sjelfva rummets längd öfverraskas Det är likväl icke det mest passande för sitt ändamål. Det har icke varit möjligt att finna goda platser för så många taflor, och ljuset, som inkommer från begge sidor, bländar stundom ögat. Att beskrifva eller ens uppräkna alla dessa konstarbeten skulle ensamt utgöra ämne för en volym. En ganska yidlöftig katalog finnes till salu på stället.

Antiqvitets-galleriet är i nedra våningen. Ibland dess förra klenoder voro Jupiter, Cincinnatus, Meleager, Cupido och Psyche, Venus de Medicis, Laocoon och Apollo. Den som läst lörd Byrons glödande beskrifning om Laocoon i "dess torture dignifying pain," och "the lörd of the unerring bow" »), skall veta hvad detta galleri förlorat. Här finnes dock ännu mycket att beundra. — Utom stora målningsgalleriet och vestibulen, äro här 22 salar uppfyllde med konstskatter.

Aug. 3. Efter att hafva tillbragt större delen af dagen i Conservatoire des Arts et Métiers, iqed dess högst dyrbara och intressanta samlingar, såg jag i går afton på

•) Childe Harold'* Pilgrimage, Canto IV, stanseroe CLX', CLXI, CLXII och CLXIII.302

Théâtre Francais mamsell Mars i Moliéres "Tartuffe" och i "Valerie." Priset var åter fördubbladt, och för att få mera utrymme hade orkestern måst lemna sina platser. Mamsell Mars har redan längesedan passerat lifvets meridian, men har på scenen ännu ett ganska ungdomligt utseende. Hon har varit underbart skön. I gentil komedi

har hon ingen rival. I Tartuffe visade hon mycken värdighet, men det var isynnerhet i Valerie hon etalerade hela rikedomen af sitt snille. Hon spelade deri rölen af en vansinnig, som sluteligen återfår sitt förstånd. I detta ögonblick var hon outsägligen härlig. Extasen var ock sådan att man tillochmed framkom frin kulis-serne och applåderade. Efter pjesens slut framropades hon, och helsades med höga bifallsrop, som nära aldrig tagit slut

Aug. 4. Vid min ankomst till École de natation à l'eau chaude mötte jag en hel pension af unga flickor som varit der att simma. En af dessa var verkeligen så skön att man kunnat taga henne för Aphrodite, nvss uppstigen utur den skummiga vågen och omgifven af Nereider. Om aftonen såg jag Cendrillon och Orphé på stora operan, eller l'Acådern ije de musique. Huset är högst brilliant, vackrare tillochmed än italienska operan i London, men musiken var ej lika god. Baletten, åter, var ojemförligt skön och praktfull.

Aug. 5. Denna dag har varit en riktig högtidsdag för mig. Jag har varit närvarande vid en examen med de döfstumma, och hört Mozards mästerstycke Don Juan på stora operan. Så snart jag af tidningarne såg att en publik examen med de döfstumma var utsatt till den 5 aug. hastade jag till institutet för att få biljett. L'Institution Royale des Sourds-Muets, ligger i Rue St. Jacque N:o 254. Dess första upprinnelse härleder sig, som bekant är, från abbé de TEpée, som, utan beskydd och utan publik lön, uppoffrade sin tid, sina kunskaper och sin enskilta förmögenhet för denna filantropiska inrättning. Lyckligtvis fann han en själsfrände och en värdig efterträdare i abbé Sicard, som för-- 1824 —

303

fullkomnat metoden. Eleverne lära här att läsa och skrifva, räkna, rita, svarfva, göra mosaikarbeten, samt något handtverk, efter eget val. De undervisas i fransyska och engelska språken, historien, geografien, elementerne af geometrien o. s. v. En gång i månaden anställes o fientlig examen, som alltid dit-lockar en mängd främlingar. — Vid min ditkomst häromdagen var abbé Sicard ej hemma, men under det han väntades tillät man mig och mitt sällskap att promenera i institutets trägård. En gammal mycket artig och mycket nyfiken åldfru entretenerade mig emellertid. Efter en fjerdedels timme återkom abbéen, som mycket vänligt emottog mig, och gaf mig en biljett "bon pour trois personnes." Examen var utsatt till kl. 1, men då vi ditkommo, kl. 12, voro de flesta platserne redan upptagne, och, af brist på utrymme, hade man nödgats neka mer än 500 personer biljetter. Mängden utgjordes af utlänningar, isynnerhet damer. Vid ena sidan utaf rummet var en plattform, med en stor svart tafla. Kl. 1 inträdde abbéen i rummet med omkring 30 elever, hvaraf några voro emellan 18 och 20 år. Examen föregicks af en kort, ganska intressant förklaring om undervisningssättet, hvarefter frågor uppskrefvos på taflan, och besvarades af eleverne. Ibland dessa voro: Qu'est-ce qu^un chien? Sentiment? La diffé-rence entre espérance et espoir? hvarpå följde långa, stundom ganska skarpsinniga svar. Definitionen på hund blef: un animal domestique, qui est fidèle à son maitre, et qui guarde la maison pendant la nuit, hvarefter en annan skref: c'est 1'ami de 1'homme. På frågan: Qu'el-les sont les avantages de la Äeligion Chretienne sur toutes les autres religions? följde en hel afhandling. Några af svaren voro så förträfflige att abbé Sicard sjelf hand-klappade. Åhörarne fingo nu tillåtelse att framlemna skrifna frågor. Som ingen tycktes vara hågad dertill, ref jag ett blad utur min plånbok, och skref med blyerts: Quel sentiment éprouvent les sourds-muets en pensant à 1'ablé Si-304

- 1824 -

card? Svaret blef, utan ett ögonblicks betankande: Celui de la pius vive et pius sincère gratitude et attachement pour leur seconde providence. En lång och liflig handklappning följde. — Sedan visades de döfstummes arbeten och, ibland dessa, några alldeles mästerstycken i svarfning.

Den 6 aug. Jag har i dag, i sällskap med några Engelsmän, tillbragt flere timmar i de underjordiskes rike, i dödens hufvudstad, i katakomberne. I fordna tider voro begrafningsplatsen^ utom staden, men sedan den utvidgades åt alla håll, befunno dessa sig snart nästan midt i hjertat utaf den. De voro få och trånga, och man gjorde derföre stora gropar, i hvilka de döda kastades, tilldess de nära räckte upp till jordytan. Långt innan liken hunnit förmultna öppnades grafvarne igen, och luften uppfylldes med mefitiska och giftiga ångor. Regeringen nödgades derföre att förbjuda begrafningar inom stadsmuren, och denna ofanteliga massa af lik, lemningar af dem som under mer än 10 sekler blifvit i Paris begrafne, bortfördes. Benen sorterades, renades och uppställdes i

de omäteliga schakt hvaraf staden är underminerad. Dessa dödens boningar fingo namn af katakomber.

Ingenting i det yttre tillkännager detta ofanteliga ossi-legium. Man nedstiger på en trappa af 80 steg, en i sänder, och en vägvisare förer främlingen omkring i denna omäteliga labyrint. Man kommer till ett slags vestibul, med en svart dörr, som hvilar på tvenne pelare, öfver hvilken man läser: Has ultra metas requiescunt beatam spem expectan-tes. Porten öppnas, och en kall rysning genomfar själen då man beträder tröskeln af detta dödens palats, der millioner ben äro hopade. Här är en skola att lära ödmjukhet; all rangordning är här förblandad. Några kalla inskrifter underrätta endast om i hvilken kyrka eller kyrkogård dessa döda någon tid hvilade. Så läser man t. ex. på ett ställe: lei sont inhumés LXXXVII mètres cubes- 1884 -

305

D^ossemens, recueillis

Dans le Cimetière des Innocens,

Du 19 Janvier au 19 Mars 1811.

Åttiosju kubikmetrer menniskoben, hvilken satir öfver lifvet! På några ställen möter ögat religiösa tänkespråk, medan, på andra, hjertat isas af ett sataniskt leende, en hånande sarkasm öfver menniskans odödlighetshopp, från revolutionens atheistiska tidehvarf. Äfven här har den fransyska lättsinnigheten funnit föremål för sitt hjertlösa skämt. På ett ställe möter man ett litet kapell, med ett altare. På en granitsten der bredvid läser man det förskräckliga datum, den 2:dra september 1792. Benen af de offer som denna dag föllo äro gömda bakom en svart mur.

Här finnas tvenne muséer. Det ena innehåller en sam • ling fossilier, mineralier, kalkspatt o. s. v. som funnits i dessa stenbrott. I det andra, som isynnerhet är märkvärdigt för läkare, finnas specimina af alla slags bensjukdomar. Här visas äfven en samling af kranier, som äro märkvärdiga för sin besynnerliga form. Sedan man genomvandrat dessa dödens boningar uppkommer man ungefär en åttondedels svensk mil ifrån det ställe der man nedsteg. Det hela kan ej ses på mindre tid än trenne timmar.

Vi åto ett silicernium hos Very i Palais Royal, den förste restauratörn i Paris. Jag tillstår att j»g, efter detta hemska och sorgliga skådespel, ej var stämd hvarken för bordets nöje, eller något annat, men Engelsmännen, som blifvit litet exalterade af de fina franska vinerne, envisades att vi skulle följas åt till Théâtre du Vaudeville, Rue de Chartres, St. Honoré, der man ger små komiska pjeser, med sång, karrikerar dårskaperne för dagen, parodierar dramatiska arbeten och aktörer, och der sjelfva Talma mången gång blifvit förlöjligad. Något värre ställe hade vi ej kunnat välja, ty man gaf "les Maris Anglais, oii la Conversa-

37306

- 1884 -

tion Criminelle", hvari Engelsmännens dårskaper blefvo på det oharmhertigaste gisslade. Man kan ej föreställa sig hvilka löjliga uppträden, och hvilka åskande skrattsalfvof. Tillochmed en qväkare skulle hafva skrattat, hade han sett 8ig i denna Momi spegel. Engelsmännen hade svårt att hålla kontenansen.

Den 9 aug. I École de Peinture, Quai de la Monnaie n:o 23, har i dag varit en exposition af taflor dem elever hvilka akademien underhåller i Rom hemskickat Taflorne voro fem, och det utsatta prisämnet Coriolanus. Det var intressant att se huru olika de unga artisterne uppfattat och behandlat det. Tvenne isynnerhet röjde snille. Att höra huru man här mönstrade, beundrade, förtjustes, och att se alla dessa uppsatta näsor, med thy tillhörande konstkän-nare-min, var ej det minst roliga. Tout le beau nionde var här.

Den 10 aug. Konungen återkom i går från landet, och här har i dag varit stor parad den H. M. sjelf åsåg. Hela Paris var i rörelse. Jag har på stora operan sett la Vestale och la Dansomanie, som begge utfördes föriräff-ligen. Också rådde här, som öfverallt, den största uppmärksamhet. Oaktadt Fransosernes pratsjuka måste man gifva dem det rättvisa loford att de aldrig tala eller viska under en pjes, hvaremot John Bull, med all sin gravitet, aldrig

kan hålla munnen. När man i England, så ofta utan all urskittning, midt under talet applåderar en aktör, som då vanligtvis tvär-stannar för att bugande erkänna en sådan ynnest, så uppoffrar aldrig en Fransos författaren för sin personliga fåfänga. Fransmännen äro utan all gensägelse ett mera dramatiskt folk än Engelsmännen, och likväl anser man skådespelare i Frankrike öfver hufvud höra tiil en förnedrad klass, och nekar dem tillochmed kristelig begrafning.

Den 12 aug. Jag har hela dagen gått från en boklåda till en annan. Man kan ej föreställa sig hvilken njutning och tortyr en fattig bokvurm erfar vid betraktandet af alla de för-- 1884 -

307

träflliga verk här finnas, och som stundom erhållas alldeles för ett röfvareköp. Af grekiska, latinska, tyska, franska, italienska och spanska klassikerne finnas här mångfaldiga editioner. Englands bästa arbeten fås här både i originalspråket och i öfversättning. Engelskan är nu mycket på modet. Hvarochen som gör anspråk på litterär bildning råbråkafden, och oaktadt Fransmännens nationalhögmod, kunna de icke neka att erkänna värdet af de brittiske författarne, isynnerhet poeterne.

Augusti 13. Ibland många besynnerliga inskrifter finnes följande öfver en hårfrisörs "atelier" i Palais Royal: "Au désir de plaire. Ön coiffe les dames, coupe les cheveux, et rajeunit les messieurs."

Fruen rakar med den finaste och lättaste hand i verlden. Det är ett nöje att bli näsdragen af henne.

Aug. 14. Inom 7 dagar hafva 1,069 personer ankommit med 15 ångfartyg till Calais. Gatorne vimla af Engelsmän, som äro talrika nog att förderfva hela franska språket.— Flere personer hafva i denna vecka blifvit öfverkörde midt på ljusa dagen. Parisiska gatorne och kuskarne äro afskyvärda.

Aug. 17. Jag har i dag varit på flere af sjukhusen, och beundrat både den snygghet der råder och välviljan hos "les seurs de charité", ett slags nunnor som helt och hållet uppoffra sig till de sjukas vårdande. Hospitalerne och hospicerne stå under styrelse af en Conseil Géréral af an-tedde och filantropiske män. Hospitalerne äro egentligen för sjuka, och hospicerne för gubbar joch barn. Antalet af sängar i begge utgör mer än 15,000, och deras intrader stiga till 6 millioner. Årlig a kostnaden för hvar säng beräknas till 603 francs. Hospice des Enfans-Trouvés kostade stateu förledet år 1,246,240 francs, en ansenlig beskattning för allmänna liderligheten. Jag har i dag sett denna inrättning i308

1834

Rue d'Enfer no 74, men det sönderslitande skriket af flere hundrade barn jagade mig hufvudstupa på dörren. Omkring 4,000 barn emottagas har årligen. Den yttersta snygghet råder öfverallt, men hvar amma har trenne barn att sköta. Det är då ej underligt att mortaliteten är utomordentlig.

Aug. 20. Jag har i dag sett rinstitution des Jeu-nes Aveugles, Rue St Victor n:o 68. Nittio blinda uppfostras här. Känseln måste hos dem ersätta synen, och man lär dem medelst upphöjda bokstäfver och figurer att läsa, räkna, geometri o. s. v. De undervisas äfven i musik och något handtverk. Sedan jag af direktören fått en biljett, steg jag in i en af salarne, och möttes af ett förskräckligt skrål. En hop blinda ynglingar stämde och fantiserade på alla slags instrumenter. De tycktes vara synnerligen animerade och glada. Så sannt är det att hvad försynen nekar i ett ersätter hon i ett annat. När den musikaliska eller rättare omusikaliska stormen litet lagt sig, gaf en blind adertonårig yngling signal till tystnad, och blåste derefter, ackompanjerad af de andra, en klarinettkoncert, väl icke som en Crusell, men icke heller som en gatmusikant. Man visade mig sedan, med utmärkt artighet, tryckeriet, som skötes af de blinda, deras böcker, kartor och redskap. Flickorna lära att spela på fortepiano, väfva, sy, sticka, och jag köpte här en penningpung och några andra af deras arbeten, som äro alldeles mäster-ligen gjorda. Med många förbindelser, isynnerhet för lärarinnornas vänlighet, lemnade jag detta intressanta ställe. Den 26 innevarande blir har en offenteüg examen.

Aug. 21. Jag har tillbragt större delen af dagen i la Bibliothèque Royale, Rue Richelieu. Det yttre ger intet begrepp om de skatter som här förvaras. Första våningen innehåller tryckta böcker, till ett antal af 400,000. Bord

äro här och der ställda för de läsandes beqvämlighet, som genast och artigt få hvad böcker de begära. Af denna fördel veta Parisarne också att begagna sig. Det stora rummet är- 1824 —

309

alltid uppfyldt med läsande, hvaribland man ganska ofta finner fruntimmer, jag såg här tillochmed soldater. Byster af Frankrikes första lärde och litteratörer äro i nicherne uppställde. I ett af rummen i denna våning äro modeller af pyramiderne och af Sphinx,.med exakta proportioner.

I andra våningen förvaras manuskripter, omkring 80,000 säger man. Ibland dessa äro bref från Henrik IV till Gabrioile d"Estrées, och manuskriptet till Telemaque, af Fenelon. Här förvaras bland annat en Ibis, som blifvit funnen i Thebe. Fjädrarne äro ännu, efter 3,000 år, så friska och hjerta, som om fågeln vore lefvande.

Aug. 22. I går besågo vi den syperba postlinsmanu-fakturen i Sèvres, och passerade det öfriga af dagen i det förtjusande St Cloud. Palatset står på en öfver Seinen hängande höjd, och har den härligaste utsigt Jag förbigår beskrifningen om de präktiga rummen med sina dyrbara tablåer. Alla fésagans under äro här förverkligade. Trägårdarne och parken äro mer i engelsk än fransk stil. Byster, tempel, altaren, dammar, grottor, blomsterparterrer, möta ögat öfverallt Tvenne kaskader med sin Necken, sina Najader och fantastiska figurer öka landskapets liflighet. På en höjd i parken är en obelisk, med en telegraf. St. Cloud var Napoleons favoritresidens. Här uppgjordes många af hans planer, och härifrån utgingo hans herrskarebud. Här — det är den andra sidan utaf taflan — underskref han ock den akt som för alltid tillintetgjorde hans förstorings- och förstörings-planer, och dömde honom till lifstids fångenskap på St. Helenas klippor. Kabrioietter gå hit från Quai des Tuileries.

I förening härmed vill jag nämna några ställen utom Paris som jag sett.

Versailles. Det ligger ett par timmars väg från Paris, och vägen är både förträflelig och vacker. Pälatset står på en höjd, alldèles isoleradt Det har förlorat många af sina konstskatter, men har ännu målningar af ett högt värde, hvar-310

- 1884 -

ifrån ögat icke lätteligen skiljs. På mig, åtminstone, gjorde dessa mycket mera intryck än den brokiga samlingen i Louvren. Kapellet är obeskridigen praktfullt, kanske förmycket så. Trägårdarne motsvara det yppiga palatset, och dess vattenkonster äro troligen de första i verlden. Några af dessa spela hvar söndag, men de flesta endast en gång om året, nemligen vid; St. Louis-festen. Jag var lycklig nog att få se dem vid detta tillfälle. Det var i sanning en härlig anblick.

Trianon, ett palats i Versailles park, är mera utmärkt för sin nätthet än någon prakt Trägårdarne äro det märkvärdigaste.

Petit-Trianon är en paviljong i parken. Den bildar en fyrhörning, och hvar fasad är af en särskilt arkitektur. Detta var den olyckliga Marie Antoinettes favoritställe. Dess fordna glada genius är med henne och gracerne försvunnen.

Bois de Boulogne. Den som väntar att här finna stora och lummiga träd blir storligen bedragen. "Skogen" består endast af telningar och buskar. Här hålles stundom "en kunglig jagt," hvaråt Engelsmännen hjerteligen skratta. Parken är på alla sidor inhägnad, och i hvar och en af de förnämsta alléerne utställs en karl för att se hvad väg djuret tar. Jagten består således i intet annat än att galoppera upp och ned i alléerne, "utan möjlighet" skulle en Engelsman föraktligt säga, "att göra ett halsbrytande fall, under en ridt af flere mil."

Bellevue på stranden at Seinen. Madame Pom-padoure lät här bygga ett slott, som Ludvig XV köpte af henne. Arkitekturen är enkel, ©en smakfull, och utsigten skön. Seinen, som ömsom synes och försvinner, tyckes ej kunna skilja sig ifrån detta förtjusande ställe, som både natur och konst täflat om att pryda. Från Quai des Tuileries gå vagnar hit.- 1884 -

311

Paris och deSs förstäder utgöra nu mera ett enda helt, under en gemensam styrelse. Det är indelt i 12 municipal-kret-sar (arrondissemens), som åter äro styckade i 48 qvarter. Nästan hvart qvarter har ett eget slag af innevånare. I le Fauèourg St. Germain, le Faubourg St. Honoré och i närheten af Tuilerien har den högre adeln slagit sig ner; allt har här hofvets ton och färg. Det är bördens förlofvade land; intet besmitteligt får här inkomma. I les quartiers Feydeau, de la Chaussée d'Antin, et des Italiens bo egentligen de rika, såsom financierer och bankirer. Olycklig den förmätne som störer deras kalkyler. Penningarne äro här den största rekommendationen; här värderas folk efter vigten. Grannskapet af Palais Royal bebos isynnerhet af förmögne handlande, som spekulera på Parisarnes smak för lyx och nöjen. Här äro ock de flesta hotellen, dit utlänningar Oocka. I le Marai utgöras innevånarne af små kapitalister; det är ledsnadens hemvist. Man lefver här, som i böljan af förra århundradet, är devot, klagar öfver liderne, mönstrar de förnäma, och fördömmer deras nöjen. I detta qvarter känna alla hvarandra, tala illa om sina grannar, och sysselsätta sig med deras angelägenheter. Tonen här är temmeligen lik en af våra småstäders. Förstäderne bebos utaf handtverkare. Nästan hvar förstad har sin egen näring, och ingenstädes gäller ordspråket mer egentligen än här, att fåglar af samma färg flocka tillsamman. — Trehundrade hotell, spridda öfver hela Paris, erbjuda en främling valet af rum till hvad pris som helst. I de flesta finner han artighet och snygghet, men uppmärksambeten och uppassning minskas i mån af våningens höjd. Rummen uthyras merendels på hel eller half månad, och det är ej ovanligt att värden begär betalning på førhand. Cppsägnin-312

gen bör ske fjorton dagar (quinze jours) förut, då rum tagas på månad, och åtta dagar förut, då de hyras för halfva månaden. Värden på hotellet är ansvarig för gästernas saker i händelse af stöld, om den ej förorsakas genom uppenbar försumlighet. För att blifva emottagen måste man uppvisa sitt pass. Man kan äfven få rum i privata hus, som vanligen äro mindre väl möblerade, men också mindre dyra. På alla hotell finnas hyrlakejer, men de äro ej alltid utmärkte för sin redlighet, och stå ofta i hemligt förstånd med handlande och handtverkare som de rekommendera, och af hvilka de få en viss procent af det köptas värde. Mera förtroende hafva i allmänna omdömmet de såkallade commissionnaires med brickor, som finnas i alla gathörn, och för en billig betalning bära saker och uträtta ärenden.

Folk af den arbetande klassen äter middag ki. 12, men de förnämas timma är kl. 6. På kaffehusen och hos restaura-törerne fås förfriskningar när som helst.

Nästan alla timmar af dygnet råder rörelse på gatorna i Paris. Knappt har bullret af de rika sybariternes ekipager om natten tystnat förrän man hör de gnisslande bondkärrorna, som tungt skrida fram, lastade med stora högar af frukt och grönsaker. Dessa följas af en oändelig rad vagnar med fisk, ägg, smör och fågel, som några timmar derefter sprida sig åt alla håll af staden. Något senare anlända de oräkneliga mjölk-kärrorna. Staden böljar morna sig. Forvagnar och diligenser korsa hvarandra. Klockan är 6; fönsterluckor och portar öppnas, och handtverkaren böljar sitt arbete. Ännu är det likväl midnatt i de förnäma qvarteren. Rörelsen och bullret Öka sig emellertid. Tusendetals varor utskrikas på gatorna i alla dur-och moll-skalornas toner. Unga läkare och studerande begifva sig till hospitalen och lärdomssätena. Museerne, biblioteken och de publika verken öppnas. Folkmängden på gatorna ökas i hvart ögonblick, och vältrar sig fram som en vårflod med brusande vågor. Palais Royal och kaffehusen fyllas. Detta- 1884 -

fortfar till kl. 4, då domstolar, kontor och handelsbodar stängas. Mattimman stundar; man hastar till restauratörerne. Ehuru mångfaldiga åsigter och lynnen här strida, synas de alla öfverensstämma i ett, att middagen är 365 gånger om året den angelägnaste omsorgen. Hvilka anfall med knifvar och gafflar! hvilken förödelse! hvilka nederlag! Snart fyllas kaffehusen och teatrarne. Klockan är 9; bodarne stängas i de aflägsnare qvarteret De rikas ekipager ljunga till danssalongerne, som genljuda af den vällustiga musiken. Fortuna har intagit sin thron vid farao-borden; Peru och Chili hafva flyttat sig hit. Vällusten och nöjet fira sina rusiga orgier i

strålande salonger, som sprida en ljusflod omkring de rikes och lyckliges verld, medan en dunkel lampa flämtar med ett döende sken i en aflägsen våning i månens grannskap, der den bortglömda fliten och den hungrande fattigdomen vaka under tärande bekymmer.

September 7. Om några dagar resa vi härifrån genom Rouen till Dieppe i Normandie, der vi qvarblifva trenne veckor, och taga sedan vägen öfver Brighton tillbaka till London.202

- 1834 -

några statistiska uppgifter 18*»

I Stor-Brittannien är antalet af personer som kunna 6ära vapen, emellan 15 och 60 år, 2,744,847.

Der ingås årligen omkring 98,000 äktenskap.

Af 63 äktenskap äro endast 3 utan barn.

1 Stor-Brittannien dö hvart år omkring 332,708 personer, hvar månad 25,592, hvar vecka 6,398, hvar dag 914, och hvar timme 40.

Utaf 115 dödsfall kan man räkna en qvinna död i barnsäng.

Dödsfall ibland qvinnor i förhållandet till män är som 50 Ull 54.

Gifla qvinnor lefva längre än ogifta.

På landet födas öfver hufvud 4 barn af hvart äktenskap. I städerne är proportionen 7 barn på två äktenskap.

Gifta qvinnor äro i förhållande till hela könet, som 1 till 3, och gifta män till andra, som 3 till 5.

Förhållandet af enkor till enklingar är, som 3 till 1, och af enkor som omgifta sig, till enklingar, som 7 till 4.

Hälften af dem som födas dö innan de uppnått 17 år.

Antalet af tvillingar i förhållande till andra barn är som 1 till 65.

Ibland 3,126 personer uppnår blott en 100 år.

Enligt uppgift till parlamentet funnos år 1801 1,474,740 bebodda hus i England. År 1690 var antalet 1,319,215, hvilket visar en tillökning af 274,492 hus på 111 år.

1801 funnos 5| personer för hvart hus i England; 5 i Wales; i England och Wales tillsamman 5jj; i Skottland 5g, och i hela Stor-Brittannien 5$.- 1885 -

315

febr. 4. boxning i etoiw skole

I denna vecka har en boxning förefallit i Etons skole emellan tvenne ädlingar, den ene 14 och den andre 16 är, som slutades så att en af dem blef afdånad bortburen, och dog ett par timmar derefter. Striden påstod i nära 40 minuter, och under denna tid drucko herrarne en qvantitet af kogniak som ensamt skulle varit nog att döda dem. För jemt 40 år sedan tilldrog sig en dylik händelse på samma ställe. I alla engelska skolor afgöra gossarne sina tvister med knytnäfven, och studera lika mycket som något annat the pugilistic art.

mars ii. hah1kibtte wilsons memoarer.

ü af Londons publika damer, af första ordningen, har fallit på den idéen att utgifva sina memoarer, skrifne à la Faublas af henne sjelf. De utkomma i häften, och upplagan består af 50,000 exemplar. Deri figurera hertigar och lorder och parlamentsledamöter och militärer och jurister, alla nämda vid namn, hvilkas synder blifvit utan försköning blottade. Förskräckelsen bland le beau mondeär allmän. Man påstår att några köpt förtigandet af sina namn med stora summor. I går kl. 3 utkom det andra häftet hos bokhandlaren Stockdale i Piccadilly. Dörrarne till boklådan voro flere timmar förut belägrade, och trängseln vid deras öppnande var sådan att flere personer blefvo skadade. Så stor vän är John Bull utaf skandal. Om det hela också skulle202 - 1834 -

blott vara hvad Byron kallar "truth in masquerade", har spekulationen åtminstone vist sig vara indrägtig. Vid läsningen af dessa memoarer torde dock mången vara frestad att säga med samme skald om hans landsmän: "You are not a moral people, and you know it, Without the aid of too sincere a poet."

fkbr is. bref fran sir walter scott.

Tidningarne hafva flere gånger berättat att den berömde skotske novellförfattaren Sir Walter Scott ärnade i sommar besöka Sverige och Norrige för att samla ämnen till en ny roman. I anledning deraf skref jag till honom, med tillbud af de tjenster jag möjligen kunde göra honom till befordrande af hans ändamål. Jag har i dag haft från honom ett högst förbindligt bref, hvari han likväl förklarar att den om-talta resan aldrig varit påtänkt. Den lärde mannen begagnar fullt ut sitt privilegium att skrifva otydeligt, och jag hade icke liten möda att dechiffrera de undulerande raderne. Brefvet är dateradt Edinburgh den 19 febr.- 1834 -

juni 96. er bibel-kxkurbion i NOnTHAMTONSHWE.

Klockan 6 förleden måndags morgon lemnade jag London, i sällskap med brittiska bibelsällskapets sekreterare hr Hughes för att bevista åtskilliga religiösa sammankomster i Nor-thamtonshire. Vi passerade tusendetals menniskor som alla hastade till New ga te för att se fyra delinqventer afrättas. Vi togo vägen genom lslington, Highgate, Barnet, St Albans, Dunstable, Woburn, Newport, och ankommo kl. 3 till Northamton, hufvudstaden i Northamtonshire, ett af de vackraste grefskapen i England. Staden var fordom befäst, och man ser ännu ruiner af murarne. Munkar och nunnor hade äfven här befästat sig, men tiden har gjort hemgång i helgedomarne och ej lemnat efter dem sten på sten. Northamton skickar tvenne representanter till underhuset, och är märkvärdigt i parlamentshistorien för den häftigt kontesterade elektionen 1768, då earlerne Halifax, Northamton och Spencer täflade om tillsättandet af en ledamot "Sällan," säger en författare *) "hafva mutor blifvit använda till en sådan grad som vid detta tillfälle, ty denna elektion kostade de tvenne första herrarne 150,000 pund hvardera, och den senare omkring 100,000." Vi togo in hos en advokat vid namn Chase, som är baptist, åto hos honom middag, och bevistade kl. 6 om aftonen fruntimmers-bibelsällskapets sammankomst i tingssalen. Hr Hughes qvarstannade hos hr Chase, och jag inqvarterades hos en miss Buxton, en tjugeårig, hyggelig, fader- och moderlös flicka, som bor med en enda domestik i ett eget hus. Må ingen stöta sig deröfver. Hon var, som Cssars" gemål, ej endast utan fläck, utan öfver all misstanka.

Edward Mogg.202

Med en röst så klar och på samma gång så ljuf som en serafs. med ettl öga så blått, med en själ så ren, som himmelen en majdag, kunde man gerna till henne sagt hvad en lörd Herbert så elegant sade till en nunna i Bom: "Moria pur quando vuol; non è bisogna mutar ni faccia ni voce per esser un angelo." *) Jag bodde i tvenne dagar i hennes hus, der atmosferen var så ren och mild som uti Edens lunder. Hennes far hade varit unitarier eller socinian, dottren åter var kalvanist, men i trots deraf så tolerant och så fri från allt bigotteri att hon med mycken vänlighet fördrog mina inkast mot Calvini krassa läror, och Yärjde sig endast dermed att religionen, lik Mosis anlete, bär en slöja som det blifvit ingen dödlig förunnadt att lyfta. Hos henne var fromheten soff-rad från allt slagg af intolerans och fanatism. Det gedigna guldet hade blifvit renadt i bedröfvelsens ugn. Sina föräldrar förlorade hon helt ung på ett enda år, och hon hade, dessutom, den olyckan att hafva en bror som var fånig. Vid afskedet skref hon några förbindliga rader i min album, dem jag förvarar såsom ett klenodium; men ehuru hon underskref sig Frances Buxton, tillade hon att hon ej var riktigt säker om hennes namn var Frances eller Fanny, såsom somliga benämnde henne, emedan hon ej blifvit döpt. Grannlagenheten förböd mig att efterfråga förhållandet dermed. Ibland baptisterne är det ingenting ovanligt att man dröjer med dopet tilldess man fått en särskilt nådekallelse, och qväkarne, som anse begge våra sakramenter blott för typer, hvilka, liksom allt förebildande, med gamla testamentet upphört, låta aldrig döpa sig, och begå ej nattvarden. Och likväl finnes det ej ett samfund af mera samvetsgranna kristne.

*) Dö när da vill; för att en engel blifva

En form ocb röst mer skön ej himlen dig bör gifva.- 1834 -

319

Ifrån Northamton reste vi till Lutterworth, Däven try och Bårby, och blefvo öfverallt med välvilja emot-tagne. Man gör sig i allmänhet ett förvändt begrepp om Engelsmännen, anser dem för inhospitabla, buttra och brutala. Detta är, åtminstone hvad den religiösa delen af nationen angår, alldeles oriktigt. Nationallynne! är allvarsamt. Engelsmannen har ej Frankrikes klara himmel, ej Fransosens qvicksilfver i sin komposition; men så har han ej heller Fransosens fjesk, dess halhet och odrägeliga suffisans. Engelsmannens vänskap är hjertlig och pålitlig, hans karakter bastant, och har man en gång vunnit hans tillgifvenhet, så kan man räkna på den, med hvad uppoffring som helst å hans sida. I kretsen utaf vänner dem han värderar öppnar han sitt hjerta, som blomman sina blad för solens strålar. Der är han glad, men det är denna sobra, tempererade, jag ville nästan säga barnsliga, glädje som kommer från det rena hjertat. Sådan har jag funnit Engelsmännen, och det vore i högsta grad otacksamt att ej göra dem denna rättvisa.

JVNI 1». er phllfs demonterad.

Tidningen the Times berättar i dag att då hertigen af York, konungens äldsta bror och närmaste thronarfvingen, steg af sin häst förleden fredag vid Ascot-races, var en karl med ett utmätnings-utslag tillreds, och tog både prinsens och hans uppassares häst. Ett dylikt missöde har flere gånger träffat honom. Han skall hafva ofantliga skulder, oaktadt sina furstliga inkomster.320

- 1835 -

oktober. manchester.

Efter att hafva gjort en vidsträckt tur i Staffordshire, Cheshire, Lankashire, etc. och bevistat nie bibelsällskaps sammankomster, befinner jag mig nu i denna "omätliga stad," som Engelsmännen sjelfva kalla den. Manchester bestir hufvudsakligen af fabriker, magasiner och bodar, och är mycket irreguliert bygdt. Det är beständigt insvept i ett ogenomträngligt moln af stenkolsrök, och har ett dystert utseende, men landet rundt omkring är behagligt, och mycket tätt bebygdt. Enligt sista census utgör folknummern 108,000 innevinare. Här finnas 11 kyrkor och kapell, af särskilta bekännelser. Ensamt ifrån det hotell, der jag skrifver detta, gå dagligen 17 vagnar till London. EnhrRoby, som är prest vid en församling af dissenters, och några beskedliga qväkare hafva följt mig ifrån fabrik till fabrik. Allt drifves här med ånga och machineri. Jag trodde mig stundom vara i sjelfva tar-taren och höra gnisslandet af Ixions hjul. Stenkol är i England den verkliga filosofiska stenen, som förvandlar allt i guld. Jag har här gjort bekantskap med en rik handlande, hr Town s-e n d, en glad och instruerad man, som har en samling af målningar som uppskattas till ett värde af emellan 30 och 40,000 pund. Jag och min reskamrat, kyrkoherden Grim shaw, hafva blifvit alldeles lordligt undfägnade hos honom. Samma vänskapsfulla godhet har visats oss i ett annat rikt hus, hos en major Grossley i Rochdale. Majoren har en ordentlig arsenal, och bland många curiosa tvenne skjortor som tillhört Napoleon.— 1885 — 321

Fairfield. I Manchester gjorde jag bekantskap med en af magistraten, hr Forster; som inviterade oss att tillbringa följande söndagen hos sig i Fairfield, der han bor, och der de mähriska bröderne hafva anlagt en koloni. Som både hr Forster och hans fru tillhörabrödraförsamlingen befarade jag att här finna en viss stelhet, men jag fann, tvert-om, ett otvunget och gladt sätt att vara, i förening med den hjertligaste artighet. "Bröderne" utgöra här ett antal af 500, och hafva köpt en stor sträcka af landet häromkring. Fairfield har närmast utseende af en småstad, men här råder en snygghet, en ordning, en stillhet, som man finner på få andra ställen. Vi ditkommo sent en lördagsafton, och följdes morgonen derpå åt till kyrkan. Liturgien var ganska enkel, och sången, som utgör en betydlig del af gudstjensten, utmärkt vacker. En tysk prest, som så fullkomligen bemäktigat sig engelska språket att man knappt kunde märka att han var utlänning, — hvilket sällan är fallet med Tyskar — extemporerade i tre qvart utan några reditter. Efter gudstjensten besökte vi några af ställets honoratiores, och gjorde vid middagen bekantskap med tvenne andra prester, den ene Engelsman och den andre Amerikanare. Efter middagen

musicerades, och det skulle ha gladt de hedersgubbarne Sebastian Back och Hän del att hafva hört sina fugor så som de exeqverades af hr Forster och dess fru. Aftonen tillbragte vi åter i kyrkan. Följande dagen beságo vi skolorna, rummen, systrarnas arbeten o. s. v. Nästan i hvart rum fanns ett fortepiano. Sedan hr Forster och hans fru haft den artigheten att skrifva några rader i min album, begåfvo vi oss s. d. kl. 1 i på väg till Ashton-under-Lyne, en fabriksstad, 6 à 8 mil från Manchester. Johanna Southcotes anhängare hafva här i stor mängd nedsatt sig. De hafva här en egen kyrka, bära

39m

- 1825 -

ett yfvigt skttgg, och sågo som riktiga getabockar ut. Efter bibelsällskapets sammankomst återvände vi till Man- . chester.

lit uppfinning.

En person iDevonshire har uppfunnit ett instrument* som han gifvit namn af snuspistol. Den har två pipor, och då man sätter den till näsan, och drar på en tryckpinne , fyllas begge näsborrorne på en gång med en qvantitèt som är till— t-äcklig för hela dagen. Den snillrike uppfinnaren tänker att taga ut patent, och alla snushanar äro i förtjusning. Så be-rtttar åtminstone en engelsk tidning. — — —> —

SN tofet.

I St Lukes' dårhuå i London finnes en pofet, vid ndmn Cl a re. På prosa är han så galen som möjligt; men i hans poetiska utgjutelser märkes knappt att han är tokig.

ki» ahkjlagad fcürhfcöhehdé.

Eh kyrkoherde i Kent har äf sina åhöfaré blifvit öflentligen anklagad hos ärkébiskopeh af Canterbury för det hart satt giller för fåglar om en söndag. De hafva enhälligt begärt àtt blifva befriade ifrån "en så profan menniska."- 1824 -

35

JUNI I. STOR MIDDAG TILL FIRANDE Ar II. K U KRONPRINSENS FÖDELSE.

I går hade de i London varande Svenskar och Nonynän en coeua saliaris i anledning af H. K. H. Kronprinsessans lyckliga nedkomst. Vi utgjorde ett antal af 70 personer, hvaribland voro flere resande landsmän. Hvarkuvär betaltes med 4 guinéer (80 rd. rg.) Också var anrättningen tillfället värdig. Allt hvad årstiden hade rart, de finaste viner, en förträfflig taffelmusik, festens glada föremål, deltagande i konungahusets ouh fosterlandets lycka, munterhet, sång och brödrakärlek gjorde denna högtid till en af de gladaste i verlden. Dnder måltiden afsöngos för tillfället författade verser. Söndagen förut hölls Te-Peum i svenska kyrkan, och alla lifvades af tacksamhet mot Försynen, som med nya band befästat de förbrödrade folkens sällhet. Blott den som mött landsmän på en främmande jord vid ett dylikt glädjefullt tillfälle vet hvad man då känner, och hur varmt hjerta klappar emot hjerta.

juni. eton monte*

Ibland besynnerliga bruk är det ej det minst besynnerliga som fått detta namn, ooh firas tredjedag pingst hvart tredje år of skolgossarne i Ston. Eton-montem består uti en procession från skolen till en liten höjd, kallad Salt-hill, i grannskapet. Afsigten härmed är att insamla penningar, eller, »om det heter, salt, och man beskattar icke allenast resande, utan äfven personer i husen inom en ej obetydlig omkrets.202

- 1834 -

De som göra insamlingen kallas saltbärare, och äro åtföljde af patruller (scouts), alla klädda på det besynnerligaste sätt. Så snart man erlagt sin kontribution får man en pollett eller etikett, som föstas uti hatten, och fredar sedan från all an-fordran. Denna ceremoni, — en maskerad utan masker, om man vill — hälften allvar,

hälften skämt, samlar en otrolig folkmängd, och det är ej ovanligt att den kungliga familjen infinner sig vid tillfället.

Det montern som i år firats var ett af de brilliantaste och talrikaste. Den förnämsta gossen uti skolen, som kallas kapten och får recetten, insamlade, berättades det, 1,250 pund. Mycket afgår likväl härvid i omkostnader.

Redan tidigt på morgonen bökade rörelsen på vägarne. Utposterne voro likväl i förhand, och uppburb kontributioner af alla ankommande, under förevändning af gammal häfd ("mos pro le ge"). Detta skedde dock på ett så artigt sätt att ingen kunde bli stött deröfver, isynnerhet som man var beredd derpå. Konungen kom ej, men skickade, genom hr Canning, en gåfva utaf 100 pund. Hela den förnäma verlden var eljest här.

Ceremonien började med en stor frukost i Eton, under fältmusik. En hedersvakt af första gardiet var uppställd på gården. Gossarnes antal utgjorde 500, och kl. 12 böljade processionen i följande ordning:

En fältmarskalk, i full uniform, med batong, åtföljd af sex adjutanter, pager och harlekiner.

Kaptenen (hr Pickering), i första gardiets uniform, med åtta ordonnanser, fantastiskt klädda, eller, som det i ceremoniellet hette, in fancy dres-ses richly ornamented.

En sergeant-major, med två kavaljerer och elfva sergeanter, i praktfull uniform, åtföljde af hejdukar.- 1836 -

325

En öfverste, med sex adjutanter, elegant utspökade.

Stånddrabanter. Åttatio korporalen Musik. En fändrik,

bärande Montem-fanan, med motto: "Pro möre et monte." Hundra femtio korporalen En löjtnant,

med fyra ordonnanser.

Montem-poeten i en triumfvagn, så grotesk som möjligt, sjungande och säljande de rimmade orimligheterne för tillfället.

Anblicken af det hela var på en gång praktfull och löjlig. De rika uniformerne och damernas blixtrande ögon slogo å-skådarne nästan med blindhet. Glädje och förnöjelse lyste i alla ögon. Huru många hade här en älskare och en älskarinna! Med hvad förhoppningar och längtan var denna dagen emotsedd 1 Hvad kära minnen qvarlemnade den för hela lifvet! Då processionen ankommit till den såkallade druidkullen helsade fändriken åskådarne med sin fana, med hvilken han gjorde allahanda evolutioner, som mycket beundrades. Processionen gick härifrån till ett värdshus, kalladt Windmill-Inn, der en präktig måltid var anrättad för lärarne och honoratiores. Man begaf sig derifrån till trägården, der scenen var högst bisarr. Kineser och tuneser, turkar och spaniorer, greker och italienare, kreter och araber, gingo här arm i arm, eller sväfvade omkring med förtjusande flickor, under fältmusikens glada toner. Mahommed kunde ej hafva önskat sig ett bättre paradis.

Kort efter kl. 6 återvände processionen till Eton, der 40 bord voro serverade, och om aftonen gafs bal i Windsor, hvarmed högtidligheten slutade.326

- 1894 -

resa genom sverige och horhige af råe wilson.

1 . tt arbete med denna kittel har nyligen utkommit, fullt af blunders, och af mer än loflig uselhet, för hvilket författaren blifvit illa tilltvgad af revyerne. Se här ett par utdrag som må vittna om auktors observationsförmåga. — "Götheborg. Ibland polisförfattningar i Sverige finnes en som rörer djuren, nemligen hundar och kattor. En särskilt tjensteman (officer) har uppsigt öfver dem, och kallas Racka ra. Utan hans uttryckliga tillåtelse, hvilken likväl kan erhållas för den obetydliga afgiften af en riksdaler banko, med villkor att på kreaturet sättes grkama, får ingen hund visa sig på gatorna ifrån den 15 juli till den 15 augusti. Denna person anses tiliochmed af så mycken inflytelse att man nödgas vända sig till honom när kattor och hundar dö, emedan det utgör en del af hans tjenstbefattning att bortföra dem. I detta afseende tyckets Svenskarne vara högst vidskeplige, eller rädda för den

giftiga saliven, helst ingen annan än nämde rackara vågar nalkas de döda djuren." — "Lagarne i afseende på fruntirømonms klädsel äro här så stränga att det anses för en svår förbrytelse om pigor våga likna fruarne i något af deras drägt, och denna klass är derföre inskränkt till en viss kostym, isynnerhet med hänseende tUl huvudbonaden, hvilken kallas mosa. Om författningar af detta slag infördes uti andra länder skalle dat ej bli svårt att skilja tjenarne ifrån husbondfolket." — "Endast en del af maten sättes i sänder fram på bordet, och «n lång stund åtgår emellan hvar rätt, lika mycket i afsigt att reta matlusten, som att tillfredsställa den. Man har en högst ledsam etikett i detta fall i Sverige." r- "Svenskarne äro starka och se friska och belåtna ut- Mildheten i deras lynne kan jemföras med deras kroppsstyrka, och deras oförarglighet är så mycket mera att värdera, som de verkeligen kunna skada.- 1834 -

327

Jag tillstår att jag ej Var i stånd att hos dem upptäcka någonting som liknade bakslughet och list, eller hämdgirighet och hettà, som ihah så ofta finner uti andra länder. Deras uppförande «r lugn», äfven under omständigheter som skulle reta en Mahommeds lärjunge." — "Svenska fruntimmerna kanna i ordets égenteliga mening kallas det vackra könet. Deras artighet Biot främlingar öfvergår hästän allt hvad jag sett hos andra nationer. De iakttaga de primitiva timmarne, gå till sängs när solen går ner, och återvända till sina göromål vid de första af dess lifgifvande strålar." — "Julen i Sverige, hvilken fortfar till den 6 januari, är egnad till allmän glädje. Man get då hvarandra skänker. Den som får dem måste gissa till gifvarens namn. Man har vid denna tid ett bruk, att gå omkring och klappa på hvarandras dörrar, ett bruk som ifrin Sverige kommit öfver till Pommern. Den 24 december utropàT en gatskrikare (criet) högtideligen julafred. I kraft häraf straffas alla förbrytelser mot samfundsordningen under hélgen dubbelt Sinnebilder af denna ceremoni finnas redan på gamla runstenar."

Hvad tyckes om en sådan författare? Hvad rikt stoff för löjliga kommentarie|r, om det lönte mödan att ens skratta åt honom.

gftetfta àftëeft, elt.êfc, söm det OCK ékftrfves, grattnëy-gftfcfelt.

Denna fabrik för äktenskapssmiden är égéntligen en liten by i Dumfrlésshire i Skottlatid, nié mil nordVest om Carlisle. Det är här kärleken alltid fürtnit en fristad, här àom så många olofliga äktenskap blifvit ingåtlgne, Så många föräldrar och förmyndare gäckade. Älskare kunna här när som328

- 1894 -

helst bli slutne i äktenskapets maskor af en fiskare , hopfogade af en snickare, eller sammansmidde af en smed. Priset för förrättningen varierar ifrån en sup till flere pund. Gret-na-Green är på afstånd igenkännligt af en liten furuplantering, ställets cypriska lund, ett slags landtmärke för flyktiga älskare. — — Jag hade mycken lust att se den nuvarande öfverstepresten, (den förre, en smed , var kort förut död), och lyckades deri genom en liten stratagem. Han syntes under skepnad af en fiskare, en stor lymmel, som gravitetiskt rullade från käft till käft en diger tuggbuss. En utaf oss, som han förmodligen misstänkte att hafva kommit i afsigt att rekognoscera terrängen, frågade honom om priset på en äktenskaplig knut. Sedan han en stund tyst fixerat oss för att bedömma hvad vi egenteligen kunde "vara värda," svarade han att han lemnade det till vår egen heder. — — Skotska kyrkan gör hvad hon kan att förekomma de klandestina giftermålen, men förgäfves, ty dessa gemena kopplare förakta kyrkans bannstråle, och exkommunikation är det enda strafT man kan påläggga.

En statistisk uppgift om Skottland lemnar följande detaljer. "De personer som idka detta olofliga yrke äro blott bedragare, som ej äga den aldraminsta rätt att utöfva någon presterlig förrättning. Der finnes mer än en af detta slag på stället, men handtverket monopoliseras nu nästan af en person som varit tobakshandlare. Han är en karl utan all uppfostran, utan grundsatser och seder. Han lefver i ett beständigt rus, och hans oordentliga uppförande har gjort honom till en afsky för allt anständigt folk i orten. Sådan är den man, — och beskrifningen är ej öfverdrifven, — som haft hedern att genom äktenskapets helga band förena många af de förnämsta och rikaste personer i England. Det är omkring femtio år sedan man här började att fira dessa äktenskap. Minst taget, förenas här sextio par om året."- 1836 — 329

"Enligt skotska kyrkans statuter äro alla giftermål af detta slag bestämdt olagliga, ty, ehuru äktenskapet i Skottland är ett civilt kontrakt, och kan förrättas af hvilken lekman som helst, så fordras der likväl, på samma sätt som uti England , lysning eller särskilt dispens, och de som gifta sig i hemlighet äro förfallne till fängelse och böter."'

skalden thomas moore.

Sheridans och Byrons biograf är son af en köpman i Dublin, och född den 28 maj 1780. Hans första litterära arbete var en öfversättning af Anacreon, med vidlyftiga noter. År 1804 utgat han, under ett lånadt namn, en volym skaldestycken, till större delen af erotiskt innehåll och stort poetiskt värde, men som blefvo strängt häcklade för sin värma och sitt sjelfsvåld. Femton eller sexton upplagor utsåldes likväl på några månader. Samma år annonserade han ett arbete under namn af "Nöjets Filosofi;" men det utkom ej. Efter ett besök i Förenta Staterne utgaf han anmärkningar öfver amerikanska konstitutionen, 1816. Detta arbete blef recenseradt med mycken hätskhet i Edinburgh-Review utaf hr Jeff-rey, och den förbittrade författaren utmanade recensenten. Duellen blef likväl förekommen, och det befanns efteråt att pistolerne varit laddade med papperskulor, ett förträffligt påhitt, très à propos i en duell emellan två skriblerer, och som duger att använda vid andra tillfällen. "Ett ord till den vise," herrar duellanter! — Moore är musicus, så väl som skald, och hans "Irish Melodies" äro allmänt beundrade. År 1817 utkom hans "Lalla Röök," en österländsk roman i

40202

- 1834 -

bunden stil, hvarpå han i flere år arbetat, och som ensam skulle varit nog att försäkra hans poetiska ryktbarhet och ära. Förlagsrättigheten till detta arbete betaltes med 3,000 guinéer. — Vid en offentlig måltid som gafs till hans ära 1818 uti Dublin, och der man föreslog en skål för Stor-Brittanniens lefvande poeter, hvilken af Moore besvarades, yttrade han bland annat följande vackra tankar.

"Kan jag nämna en Byron, utan att hos eder återkalla minnet af hans kolossala snille, hans brinnande ord, hans hänförande värma, den lifliga fantasi som endast sväfvar omkring bland hjertats ruiner, som helst dväljes på de ställen dem känslans eld förhärjat, och, lik kastanjeträdet, hvilket bäst växer på volkanisk mark, synes yppigast der passionens brand lemnat sina minnesmärken? — Behöfver jag för eder nämna en Walter Scott, denne alsterrike och hänförande författare, i hvars själ växtligheten är lika hastig som en nordisk sommars, hvars härliga skapelser följa på hvarandra somfruk-terne i Armidas förtrollade trägård, der man knappt plockaten förrän en annan framkommer i dess ställe. — Behöfver jag nämna Campbell, den sublime och eldige Campbell, hvars sång, "Innisfall," är en kristalliserad tår af vår egen irländska sånggudinna?"

1822 utkom Moores "Loves of the Angles," ett skaldestycke af utsökt ömhet och behag, som symboliserar själens affall ifrån dess ursprungliga renhet, och dess deraf följande olycksalighet.

Sin popularitet tillskrifver Moore sjelf förenämde verser som han författat till irländska melodierne. De äga, har han sagt, i sig sjelfva alltför litet värde, men likt insekter uti bernsten, skattas de för det yttre rara ämne som innesluter dem. Den snillrike Sheridan anmärkte om Moore att det fanns ingen skald som satte så mycket af sitt hjerta i sin fantasi som han, och att hans själ liknade en eldpartickel som blifvit skild från solen, och beständigt sträfvade tillbaka till ljusets källa.1836

331

sir walter scott

var född den 15 aug. 1771, och skall ha ärft de poetiska anlagen på mödernet. Han fick sin bildning vid skolan och universitetet i Edinburgh. Hans snille mognade långsamt. Han röjde icke i sin ungdom några ovanliga anlag, och hade ej hans mors kärlek för skaldekonsten och hans halthet, som gjorde honom oskicklig till vanliga yrken, ledt honom att välja den litterära banan, är det sannolikt att hans äregirighet aldrig sträckt sig längre än att blifva advokat. Scotts tvenne första skaldestycken, "the Chase" och "William and Mary" utgåfvos under ett antaget

namn. Det var omöjligt att deri ana den svärmande känsla, den chevalereska ande och de brillianta beskrifningar som karakterisera hans senare arbeten. — "The minstrel of the scottish börder" utkom 1802, och var det första prof han gaf af högre poetiska anlag. Poemet lästes med allmänt bifall, men det saknade ännu den individualitet som utmärker ett stort snille, och är på många ställen ojemnt, oharmoniskt och, hvad värre är, helt prosaiskt. Scott var vid denna tiden mest sysselsatt med antiqvariska studier. Han lefde endast bland riddare, hjeltar, munkar och röfvare. Chevalleriets bragder och gränsstridernes råa heroism voro de föremål som roade honom mest. Han drack djupt utur historiens ström, såsom den mörk och skummig flöt genom medeltidens åldrar, och hans själ tycktes vara införlifvad med de mysterier, den vidskepelse och den romaneska tapperhet som utmärkte de nordiska ländernes höfdingar. 1804 utgaf han sin "Sir Tristram," en metrisk romans från trettonde århundradet. Den öfverträffades dock snart af ett af de mest brillianta och originella skaldestycken han författat, nem-* ligen "the Lay of the last Minstrel," som utkom 1805. Det gamla skotska chevalleriets seder, yrken, dygder och la-332

- 1894 -

ster äro der beundransvärdt tecknade. Likväl hafva några critici emot detta poem gjort den anmärkning att det är ingenting utan i förening med associationen af de tider på hvilka dess hjeltar lefde, att det ej målar menniskohjertat och dess passioner i och för sig sjelfva, utan tvertom inskränker sig till ett af de mest opoetiska tidehvarf i historien, med ett ord, att det är intet annat än en glittrande beskrifning om en viss tid, utklädd i romanens lånta prydnader, med ett quantum sufficit af teater-effekt, religiösa ceremonier o. s. v. Samma år utgaf Scott en volym ballader och lyriska stycken. "Marmion," som utkom 1808, var hans nästa stora arbete. Det väckte allmän nyfikenhet, hvilken likväl fann sig högst bedragen. Det nya och djerfva i försöket att förena den gamla balladstilen med den nyare poesiens skönheter hade till det mesta förlorat sina retelser. De som förut varit slagne med stum beundran blefvo något afkylde, då de sågo samma konstlade behag, samma romaneska händelser som blifvit målade förut. De saknade poesiens ädlare och naturligare förtjenster, passionemes utveckling, menniskohjertats starka känslor, o. s. v. och en af Skottlands första critici protesterade offentligen deremot, såsom en onaturlig, konstlad och felaktig komposition. — "The Lady of the Lake," hvaraf första upplagan utkom 1810, är både det bästa och det mest omtyckta af Scotts poetiska arbeten. Det innehåller en mängd originella skönheter, spridda här och der, som strålarne uti ett norrsken. Det äger tillika hela det lifliga intresset af en väl bearbetad roman, och karaktererne äro tecknade både med mångfald och sanning. Beskrifningar-ne förete samma rikedom, djupa dalar, skyhöga berg, fraggiga strömmar, ointagliga fästen, oändliga skogar, och fantastiska scener af alla slag. — "The Vision of Don Roderick," tryckt 1811, har till föremål att beskrifva hertigens af Wellington och spanska arméens bedrifter. Detta poem bar många sköna ställen, men anses, såsom ett helt betraktadt, under författarens öfriga arbeten. Ett annat skaldestycke, kal-- 1834 -

333

ladt "Rokeby," utkom Sret efter. Det har alla förtjensten^ och lytena af Sir Walter Scotts sånggudinna. - Om sommaren 1814 företog han en sjöresa, som gaf honom ämne till ett nytt poem, "the Lörd of the Isles," men som vann litet bifall. Ett mindre qväde, kalladt "the Battle of Waterloo," var ett fullkomligt nederlag. Tvenne anonyma stycken, "the Bridal of Triermain" och "Harald Dauntless" gjorde icke större lycka. De äro fullt ut jemngoda med hans andra arbeten, men som de saknade magien af hans namn, fästade man ingen uppmärksamhet dervid. Sir Walter har dessutom utgifvit en oändelig mängd smärre arbeten, hvaribland en volym predikningar, som alldeles misslyckades.

Ehuru högt rum Scott ock innehar som skald, är det likväl isynnerhet som novellförfattare han grundlagt sin ryktbarhet. Hans romaner äro allmänt kända och beundrade, ehuru man, icke utan skäl, gjort honom den svåra tillvitelsen att hafva så blandat sanning och dikt att de knappast kunna åtskiljas, och att hafva målat det torftiga, prosaiska lifvet i hela dess råa nakenhet. *) Äfven har man påstått att hans romaner hafva till en stor del det hemlighetsfulla vid utgifvandet att tacka för sin lycka. De voro i alla fall en god spekulation, och en verkelig

guldgrufva för författaren och bokhandlarne. De hafva blifvit öfversatte på tyska och fransyska, och från dessa språk på andra, men i allmänhet eländigt öfversatte, med stora luckor och mer än tillåtlig frihet. Också fordras det i sanning att vara fullt hemmastadd med originalspråket och lokala förhållanden för att troget återgifva dessa olikartade beskrifningar. Ibland de många anekdoter som berättas om Scotts romaner

*) Un romancier qui a besoin d'un volume pour préparer une scéne est toute autre chose qiTamusant. Walter Scott est bien hcureux d'èlre vena è une époque ou Pon ne sait pius ce quc c'est que de s'amuser.

Le Marquis de Custine.202

är följande. I flere år hade man alltid vid Leipziger-messan en öfversättning af någon nv roman af honom. Det tilldrog sig likväl en gång att marknaden tillstundade, utan att någon utkommit i England. Bokhandlane, som ej ville förlora en sådan leckerbisschen , öfvertalade en ung författare att sam-manflicka ett arbete, hvilket utkom under tittel af"WaIlmor, af författaren till Waverley, öfversättning ifrån engelskan," och si I den blef allmänt beundrad såsom ett nytt mästerstycke af "den store okände."

Man har om dessa romaner en mängd uppgifter, hvaraf somlige äro ända till löjlighet exagererade. Så påstår t. ex. "the Monthly Magazine"attSir Walter Scott hade af sina noveller ensamt en årlig inkomst af 50,000 pund. I "Pichots Historiska och Litterära Tur" är en uppgift som synes mera sanningsenlig. Det berättas der att af hvar novell upp-lades 20,000 exemplar, och att ifrån 1814 till 1822 betalte bokhandlaren Constable till författaren 1,500,000 francs, eller 62,500 pund, som tyckes vara ganska hederligt.

Sir Walters sista roman, "Woodstock," som han utgaf på eget förlag, gjorde liten lycka. Blott 8,500 exemplar såldes deraf, då 300,000 sålts af "Waverley." Om dessa romaner skola uthärda den föränderliga smakens och tidens eldprof, eller om man en dag skall undra öfver sin egen "g ul-libility" och admirationsförmåga kommer ett annat tidehvarf att utvisa.

Sir Walter Scott våren okonstlad, glad och affabel man. Liksom Byron, var han halt. Han steg bittida upp, och hade noggrannt indelt sin tid. Han var starkt byggd, tog mycken rörelse i fria luften, och hade en förträfflig helsa. Hans konversation var liflig, mångsidig och intressant. Af alla var han hyllad, och hans egendom Abbotsford, med sin förtjusande nejd, sina konstskatter, sin rustkammare, sitt bibliotek, var en helig ort, dit artister och snillen vallfärdades- 1836 — 335

ifrån alla länder. Få poeter bebodde ett sådant ställe; ingen förr framkallade en sädan skapelse. Man skulle kunna kalla Abbotsford en romans i sten.

eldkoniingeiv.

fag har sett den berömde monsieur Chaubert eller eldkonungen, som han kallas, och väl förtjenar han detta namn, ty det förtärande elementet är honom fullkomligt underdånigt, och smeker honom som ett tamt lejon. Han var här för några år sedan i sällskap med en elddrottning, en sign o ra Giradelli, och väckte redan då förundran, men har sedandess blifvit helt och hållet brandförsäkrad. Först förfriskade han sig med en rätt fosforns. Denna sataniska spis sköljde han ner med en upplösning af arsenik och oxalsyra. Derpå svalde han, med mycken apptit, som det tycktes, några matskedar kokhet olja och smält bly. Efter detta eldprof gick han in i en ugn med ett fat rått kött, hvarmed han utkom sedan det var stekt, och trakterade sig och några vänner på stället. Han har äfven lofvat att dricka blåsyra, och man är nyfiken att se utgången, helst man icke känner något gift som neutraliserar den. Spektaklet hade något verkeligen hiskeligt, ehuru man ej kan undgå att beundra den kraft hos menniskan som tämjer elementen, och gör sjelfva lågan spak.202

hertigen a f york

I de första krigen af franska revolutionen kommenderade hertigen brittiske trupperne på kontinenten, men

utmärkte sig endast genom nederlag. Detta var dock mindre underligt, då man känner arméens tillstånd "i den tiden." Den hade förlorat allt anseende; många orsaker bidrogo dertill. Sysslor såldes på öppet köp. Inga kunskaper, ingen tjenstgöring, ingen erfarenhet fordrades för att blifva officer. Det var ej o-vanligt att barn i vaggan fingo officers-fullmakt, och när gossen lemnade skolan kunde han vara en gammal löjtnant. Missbruket gick så långt att officerssysslor gåfvos till unga damer, och jag har sjelf känt, säger Sir Walter Scott, ett fruntimmer, som uppbar lön som sqvadrons-chef vid ett dragonregemente, och hade troligtvis lika mycken skicklighet som mången annan uti corpsen. Intet tillfälle gafs för unga militärer att förvärfva kunskaper. Det hölls för skolfuxeri att känna tillochmed rutinen utaf tjensten. Någon öfvad sergeant viskade kommando-ordet, hvilket kaptenen skulle ansett för skam att ens utan sufflör veta. •) Det var naturligt att under sådane omständigheter utsväfningar af alla slag skulle upptaga de flestes lediga tid, och att de som utaf brist på medel icke kunde avancera skulle sjunka ner till blott machiner.

På alla dessa missbruk gjorde hertigen ett hastigt slut. Tjenstetiden blef bestämd för hvarje grad, och hvarken genom penningar eller patronage kunde någon bli befordrad som ej tjent ut sin tid. Ingen, utan en man af prinsens inflytelse. hade kunnat genomdrifva en förändring som var så o-

•) Sir Walter Scotts ord och auktoritet.- 1834 -

smaklig för unga lättingar med mera penningar än duglighet. Okunnigheten blef urmodig och obefordrad. Häg väcktes för studier, isynnerhet de matematiska. En moralisk disciplin infördes bland befälet med de bästa följder. Personer af gamla skolan, "som kunde svärja dugtigt, dricka tappert, lura handtverkare och plocka dufvor," fingo ej längre inkräkta en plats som tillhörde den bildade mannen. Om en handtverkare, hvars räkning ej blifvit betald, vände sig till general-expedi-tionen, fick skuldnären genast bref, med förfrågan om räkningen godkändes, och lönen blef indragen till dess summan var betald. Utan inqvisitorisk stränghet, blef hvarje annan afvikelse ifrån det som anstår en olTicer och en gentleman undersökt, och efter omständigheterna straffad. Äfven till soldaten utsträcktes denna vård. Uniformen, förut den mest oviga och orimliga, utbyttes mot en lätt och ledig. Det hottentottiska bruket af talg och mjöl i håret afskaffades. Soldaten fick högre aflöning, bättre föda, mer beqvämlighet, och bruket al' rottingen förböds.

Till inrättningar som hedra prinsens minne må räknas skolen uti C hel sea för 1000 faderlösa soldatbarn, och krigsakademien i Sandhurst, der unga militärer erhålla vettenskaplig bildning.

Som statsman leddes prinsen utaf Pitts grundsatser. Likväl tillät han aldrig, säger man, parti-konsiderationer inverka på chefen. Till sitt yttre var han stor och manlig, och i sitt umgänge nedlåtande och artig. — Detta är framsidan på medaljen; låt oss nu se på reversen, eller höra hvad ve-dersägarena hafva att invända. Prinsen var mycket sträng i afseende på sina officerares konduit, men hans egen tålte ej synglaset. Han förböd dem spel och skulder, men betalte icke sina egna, och förlorade hvart år grofva summor uppå vad. Han underhöll en oloflig förbindelse med en mrs Clarke, som nyttjade sin inflytelse att befordra unga militärer,

hvilkas bravur åtminstone ej var arméen bekant. Saken kom för parlamentet, och undersökningen räckte i trenne månader. Prinsen blef väl frikänd, men med en pluralitet blott af åtta röster, och skriket emot honom var så högt och allmänt, att han måste taga afsked såsom general-en-chef 1809. Öfverste Wardle, hvilken uppträdt såsom anklagare mot honom, blef dock någon tid derefter beträdd med att hafva varit uti hemligt förstånd med förnämsta vittnet, mrs Clarke, och det var påtagligt att hon låtit köpa sig. Stormen af den allmänna förtrytelsen hade nu lagt sig, och tvenne år derefter återtog prinsen sin förra tjenst. — Såsom fiende till katolska emancipationen ådrog han sig mycket stränga anmärkningar af Irlands förste vältare, parlamentsledamoten Shiel. Ett par dagar före prinsens död gjorde dock samme hr Shiel i underhuset full rättvisa åt hans förtjenster, och slöt ett tal, blixtrande af snille, med dessa mycket applåderade ord: "Snart är han känslolös både för beröm och

taddel, och jag kan om honom tala, som om hans aska redan vore blandad med stoftet af den monark hvars fel och dygder han lika synes hafva ärft. Hvad skall jag då om honom säga? endast detta:

Du är död, Alonzo; så är ock min fiendskap."1836

339

faßging, penalism. minnen frän en publik skole.

M an har ofta skandaliserat sig öfver det barbari som skall ännu finnas vid några af våra läroverk der, "bildningen" till liten heder, den ene gossen skall äga rätt att tyrannisera den andre; men att en sådan råhet äfven existerar i det fria England, — i parentes, ett land utaf motsägelser — kan af följande berättelse inhämtas, som finnes införd i en publik jurnal (the Monthly Magazine), och icke blifvit vederlagd.

"Jag var", säger berättaren, "discipel under hr —, och fag, det är, slaf åt en gosse som jag vill kalla Travis. För att locka den oerfarne så mycket som möjligt, vill jag framställa följande tafla af mina comforts och min läskurs uti B. Det bör likväl på förhand anmärkas att denna kostade min far 130 pund om året"

"Jag steg upp kl. 6 om vintern, tände, efter en hastig toalett, mitt vaxljus (som jag sjelf köpt), hämtade rent vatten åt hr Travis, och borstade hans skor och kläder, hvilket, under den smutsiga årstiden, upptog en god halftimme. Klockan 7 böljades läsningen i skolen, innan hvilken jag hade att lära mig min lexa, då jag ej haft tid dertill förut. Detta skedde stundom, men blef lika ofta underlätet, ty då jag antingen måste försumma Travis eller lexan, föredrog jag naturligtvis det senare, der det var en möjlighet att undgå straff, framför det förra, der det var säkert. Kl. 7 måste jag begära lof af Travis att gå i skolen. Detta erhölls vanligtvis, men blef äfven stundom nekadt, hvaraf följden alltid var ett godt kok stryk eller en strafTlexa. Det var fåfängt att anföra såsom ursäkt att jag hade passat upp (be en fa g gin g). En sådan ursäkt antogs sällan, och aldrig utan att uppgifva namnet på den gosse för hvars räkning jag varit sysselsatt Jag tog der-- 1834 -

202

män skole. Om det finnes andra som lidit mindre, så bevisar sådant intet annat än att de varit lyckligare än jag. De hafva varit blottställde för samma tyranni."

"c o m fort,"

säger en engelsk författare, "är ett ord som är Engelsmännen eget. Detta oaktadt äro de dock de mest okomfortabla på jordens yta. De äro de kinkigaste kritikaster, reflektera öfver nöjet, analytisera det, dissekera det, och äga den alldeles icke afundsvärda förmågan att alltid upptäcka något att klaga öfver."

rm frukost i fängelset newgate

— Jag hade genom fångpredikanten hr Cotton erhållit af sherifferne en skriftelig tillåtelse att komma in i fängelset vid en afrättning, och begaf mig kl. half 7 om morgonen till 01 d Bailey. Jag hade någon svårighet att komma genom trängseln, som tilltog med hvart ögonblick. Arbetskarlar, som ännu voro sysselsatte med att nedslå barrierer omkring schavotten, husägare, som utbödo "förträffliga platser att se," och ambu-latoriska pastejbagare, som utropade sina läckerheter, ökade mångfalden, om ej högtidligheten, af det bedröfliga tillfället Några karlar kommo med delinqventernes likkistor. De blefvo knuffade på alla sidor, hvilket gaf anledning till många eder och mycket löje. En pöbelhop kan sällan afhålla sig från nå-- 1834 -

343

got uttryck af sin råa glädje, ehuru tragiskt tillfälle än må vara. Samma morgon som den olycklige dr Dodd afrättades hade eQ stackars gris kommit ut bland pöbeln, som jagade den under höga salfvor af skratt, till mångas förtrytelse. — Vid ankomsten till 01 d Bailey blef jag införd i ett elegant möbleradt rum och presenterad för sheriflerne och åtta à tie gentlemen. Vi gingo derifrån genom en betäckt gång till fängelset. Jag fasade vid betraktandet af de många försigtighetsmått man här vidtagit. Spikar, pallisader och dörrar af massivt jern visa sig i en lång förfärlig rad emot den olycklige som skulle tänka på att genom flykten rädda sig. Vid en af dörrarne blef

hvar och en utaf oss betraktad med lika mycken uppmärksamhet som om vi sökt att komma ut, i stället för att stiga in.

Ändteligen kommo vi till det ohyggeliga rum som kallas, om jag minnes rätt, "the press-ro om." Här voro flere än jag förmodat, hvilka blifvit insläppte genom någon annan väg. En allmän tystnad rådde, som endast då och då afbröts af någon viskning. Fångarnes ankomst bebådades genom skram-let af fjettrarne. Ett litet städ var ställdt näst dörren, bredvid hvilket en illa klädd karl stod, med ett ljus i handen, för att lysa smeden som skulle slå af jemen. En af fångarne inträdde nu. Han såg sig forskande omkring, liksom han väntat att igenkänna någon. En gastlik blekhet betäckte hans ansigte, hvilken, i förening med hans insjunkna ögon, gaf honom ett hemskt och fasansvärdt utseende. Den olycklige ynglingen, — ty han var ej mer än nitton år — gick med stadiga steg fram till städet. Med mycken köld lyssnade han till smeden, som underrättade honom huru han skulle ställa sig. De tunga slagen genljödo genom rummet, fjettrarne afföllo, och fången flyttades till andra sidan. En annan inkom. Denne var en medelålders man. Lugn och nästan trotsig steg han fram. Medan jemen lossades gick jag med fångpredikanten bort till den andra delinqventen. Han stod bredvid ett bord, der repen lågo.202

- 1834 -

Man befallte honom sätta händerna ihop, och han blef både fram- och baktill bunden. Det var en syn som isade hvarenda bloddroppe.

Den tredje delinqventen inkom. Det var en yngling med ett intagande utseende, och som hade umgåtts uti bättre kretsar. Hans kinder stodo uti låga, och han raglade fram under det han i yttersta förtviflan vred sina händer. Han såg skyggt på dem som voro uti rummet, liksom rädd att igenkänna någon som sett honom uti bättre dagar. Man måste stödja honom medan jemen lossades.

Fångarne voro nu bakbundne, och repen hvari de skulle hängas kastades kring deras skuldror. Till detta ögonblick hade ynglingen som först infördes någorlunda lugnt betraktat denna fasans scen. Men nu, då han såg att det var blott ett steg emellan honom och döden, öfvergaf hans styrka honom. Han utbrast i en tåreflod och ett vildt skrik "o min mor! min mor I min arma mor!" Man satte honom på en bänk, och gaf honom ett glas vatten, hvarmed han fuktade sina förbrända läppar. — Uppträden utaf denna art förekomma stundom i romaner, och väcka redan då vår sympathi; men att se den förfärliga verkligheten, att veta att, oaktadt allt vårt medlidande, slaget är oundvikligt och att offret måste falla, o! det har tusende fasor.

En af sherifferne frågade nu de olycklige om de hade något förtroende att göra, eller något att begära, och yttrade den önskan att de i en annan verld måtte finna den barmhertighet som landets lagar och allmänna säkerheten förbjödo dem att hoppas uti denna. Det fattades blott få minuter uti åtta. Åskådarne fingo befallning att draga sig tillbaka, och det bedröfliga tåget satte sig i rörelse. Det öppnades utaf sheriflerne med deras embetsstafvar; efter dem kom fångpresten med en öppen bok i handen, och sist delinqventens. Jag skall ej lätt glömma detta hiskliga uppträde. De vacklande stegen, de djupa suckarne, de blandade utropen af ångest och andakt,- 1885 -

345

som utmärkte offrens framskridande, fångpredikantens djupa stämma, som läste begrafningsformuläret, fängelseklockans klämtning, som mötte örat under det processionen tågade genom de mörka gångarne, — allt bidrog att göra detta uppträde fasansfullt och skakande.

Fångpredikanten uppsteg med den första af delinqven-terne på schavotten. Jag hörde sorlet af medlidande och fasa, som lopp genom den ofantliga folkmängden utanför fängelset, och kunde se huru den olycklige i andelös tystnad betraktade tillredelserne till exekutionen. De andra fångarne följde efter. Snarorna fästades om tvärbjelken, mössorna drogos öfver ansigtet, mästermannen lemnade schavotten, fångpredikanten läste välsignelsen, rigeln drogs, och dånet af det fallande golfvet följdes af sorlet af åskådarnes förskräckelse och fasa, och de afrättades konvulsiva rörelse.

Vi drogo oss tillbaka för att icke vara vittnen till de olyckliges dödskamp, och efter några minuter voro vi vid dörren till rummet genom hvilket vi först inkommit. Jag var i begrepp att taga afsked, då en af sherifferne sade:

"Ni måste bli qvar och frukostera med oss." Jag studsade vid den osentimentala idéen att sätta sig till bords efter ett sådant uppträde, men jag blef sans cérémonie införd i ett rum, der sherifferne, undersherifferne, city-marskalken, fångpredikanten och några andra herrar genast slogo sig ned.

"Nå, det är allt öfver," sade en af sällskapet, i det han tog sin plats vid bordet. "Allt öfver" upprepade fångpredikanten; "allt öfver, och jag är glad för det," sade han igen under det han framräckte sin kopp för att få té.

Jag hade nyss lyssnat till honom då han med sin högtidliga och djupa stämma läste begrafningsformuläret, och det gjorde ett högst besynnerligt intryck på mig att höra honom med samma långsamma ton nu vända sig till mig och fråga: får jag bedja er att skära den der kycklingen? får jag gifva

42202

- 1834 -

er ett stycke tunga?" Ehuru förv&nad jag i böljan var öfver det oväntade ordet "frukost," blef dock -apptiten snart sympatetisk, och kort derefter öfverraskade jag mig sjelf med tallriken framräckt för att begära mera. O sentimang! tänkte jag, hvad är du dock emot ett väl serveradt frukostbord?

Vid det laget vi slutat vår första tékopp, hade vi ock kommit till slut med de fromma betraktelser som hvar och en uti sin ordning gjorde, och samtalet började bli lifligare. En närvarande person som hjelpt fångpredikanten med fångarnes beredande anmärkte med mycken sjellTörnöjelse att de lyckats vederlägga de socinianska grundsatser som den ene af delinqventerne hyst. "Ja," svarade fångpredikanten, "jag visste att det skulle så gå. Jag sade så genast efter dödsdomen. Men, efter allt, hvad värde kan man sätta på ett återkallande som föranledes af fruktan för döden?"

Denne andans man, som var räddare om sitt lif än om andras, och böljade befara att han ådragit sig en förkylning medan han officierade, lemnade oss i stor förskräckelse och hast Någon kom nu att underrätta sheriflerne att klockan slagit nie, och att delinqventerne skulle skäras ned. Oaktadt vår skyndsamhet voro liken redan nedtagne då vi kommo tillbaka. Man hade lagt dem bredevid hvarandra på stengolfvet De få personer som ännu voro qvar betraktade dem under djup tystnad. I denna del af fängelset är en stor kopparkittel hvari man kokar maten åt fångarne, och medan vi betraktade de döda mötte oss lukten utaf soppan som tillreddes för de lefvande.

Sherifferne befallte mästermannen att borttaga mössan från ansigtet på en af delinqventerne. Der syntes ingenting förvridet uti dragen. All plåga var öfver. Det var den djupa sömnens bild, och jag tänkte på Youngs ord:

"Why start at death? Where is he?

Death arriv'd is past."- 1887 -

347

Man skall kanske tro att jag begagnar mig af resandes kända privilegium, när jag tillägger att midt under exekutionen, då den allmänna uppmärksamheten var fästad vid de o-lycklige som med förlusten af sitt lif försoüade de kränkta lagarne, blef en trettonårig ficktjuf in flagraQti gripen, och likväl är det sannt. Sådane taskspelare finnas här till en otrolig mängd. De inöfvas ordentligen af äldre tjufvar, och äro verkeliga virtuoser i sin sak. Man igenkänner dem ej alltid utaf klädseln, ty de hafva stundom utseende af gentlemen. Emellertid bevisar denna händelse, liksom många andra utaf samma art, att de blodiga stralTen ofta leda till förhärdelse, och derigenom förfela det åsyftade ändamålet. Man vänjer sig småningom vid dessa fasor, och den råa pöbeln fruktar dem ej mera. Exekutionerne ske också stundom på ett sätt som bidrager att väcka deltagande för delinqventen. I december förledet år inträlTade en händelse af detta slag i Edinburgh. En fånge utfördes att afrättas. Sedan han tillbragt en stund i bön med fångpresten såg han sig frimodigt omkring, och gaf sjelf signalen till skarprättaren. Golfvet under honom föll, men repet var för långt, och han räckte marken medfötterne. Ett förfärligt anskri af "mordt" utbröt ifrån åskådarne, och en skur af stenar nödgade sheriffer, prest, polis och fångvaktare att fly åt alla håll. Ett rop af "skär ner honom; han lefver" följde derpå. Schavotten stormades i samma ögonblick, man

upplyfte delinqventen, afskar repet, ryckte mössan ifrån ansigtet, slog likkistan i stycken, och fången bortbärs i triumf af pöbeln.

Emellertid samlade polisbetjeningen ny styrka, och bemäktigade sig åter fången. Han blef åderlåten på tinningar och armar, och de hämmade lifskrafterne återställdes. En timme derefter utfördes han igen, och blef uppburen på schavotten. Men äfven denna gången gjorde skarprättaren sin sak så illa att man måste lyfta kroppen upp medan repet blef förkortadt Åter hördes höga rop af "mord!" men platsen202

var nu för väl bevakad, och allt försök till vild blef fåfängt. Jemt hundrade år förut tilldrog sig i Edinburgh en dylik händelse, som gaf anledning till ett bullersamt uppträde. Enligt en gammal fördom hade en delinqvent inbillat sig att om han kunde fördröja exekutionen öfver klockan fem om eftermiddagen skulle han bli befriad. I denna öfvertygelse hade han så tillbommat dörren till sitt rum att det var omöjligt att öppna den. Man nödgades att bryta sig genom taket. Sex karlar af polisen sprungo ned uti arresten. Den förste ned-slogs, men de öfrige bemäktigade sig fången. Inga remon-strationer hjelpte nu. Han blef afrättad klockan sju om qvällen.

I Jersey tilldrog sig för några år tillbaka en afrättning som slöt olika. En soldat var dömd till döden. Han blef utförd och hängd, men repet brast I afsigt att strypa honom hoppade skarprättaren på axlarne. Till allas fasa reste likväl delinqventen sig, med bödelen på skuldrorna, och lossade sjelf repet. Inga ord kunna beskrifva de känslor som detta hemska uppträde väckte hos åskådarne. Sheriffen befallte att ett nytt rep skulle anskaffas, men pöbeln satte sig deremot Fången återfördes, händelsen berättades för konungen, en supplik inlemnades till honom, och straffet förbyttes i deportation.

el* suttee, eller uppbrännandet af en hindu-enka i concon essary poona förledet 1r.

"Vid min ankomst till stället," säger berättaren, "fann jag de officierande braminerne sysselsatte med bålets tillredande enligt föreskrifterne i Poonas schasters. Fyra starka pålar voro nedslagne i marken, med en utskärning i öfra ändan, hvari tvärstänger voro lagdc, och å dessa åter sparrar, som- 1824 -

bildade ett tak. Längden emellan pälarne var omkring nie fot, och bredden omkring fem. Höjden kunde vara åtta eller tie fot. Torra träkubbar och kospillning voro lagda fyra och en half fot högt inuti bålet, och torrt gräs ofvanpå. Taket var gjordt af hö och ved. Enda ändamålet dermed var att utestänga dagen. I ena hörnet var en dörr. Under det bålet byggdes låg mannens lik på en bår vid brädden utaf floden, och enkan, prydd med blommor, och omgifven utaf sina slägtingar, satt vid hufvudet. När bålet var färdigt lades liket derpå, och sedan enkan genomgått de brukliga ceremonierne med ablution och bön, samt utdelat mat till sin omgifning, besteg hon bålet utan någon hjelp. Ett par minuter satt hon tyst och betraktade sin mans lik, tillagade derefter med mycken köld ett rum för sig bredvid honom, och lade sig sedan ner. En bramin räckte henne nu en fackla, och om några ögonblick var hela kusbeyen i låga. Den olyckliga rörde sig ej ur stället, och hennes död måste hafva varit ganska hastig."

"Antalet af dem som på detta sätt uppoffrats der var

1820 ...... 597.

1821 ...... 654.

1822 ...... 583.

1823 ...... 575.

1824 ...... 589.

1825 ...... 572."350

en annan 8 u tt e e i 80erndr00g.

Bålet var redan färdigt och liket lagdt derpå. Den stackars enkan satt på en matta, omgifven af 40 è 50 qvinnor, som alla syntes fullkomligt likgiltige, och ofta skrattade åt hvarandra. Jag sökte att fä veta om man gifvit den olyckliga någon berusande dryck, men dertill syntes intet tecken. Hod var fullkomligt redig, och gaf bestämda svar på alla mina frågor. Jag föreställde henne orimligheten af sitt uppförande, och lofvade henne att, om det var fattigdom som förmått henne att taga detta steg, ville jag hädanefter försörja henne, om hon öfvergaf sitt beslut. Sedan jag förgäfves sökt att afråda henne, sade jag henne rent ut att hon var en sjelfspilling, och att i stället att få belöning efter döden, väntade henne det straff som mord förtjenar. Hon svarade mig att hon ej var fattig, att hon ej begått någon synd, att hennes hjerta var rent, och att hon rådfrågat sin gud, som befallt henne göra hvad hon gjorde. Jag misstänkte genast att någon egennyttig person hade öfvertalt henne att gå till afguda-templet, men jag kunde ej få reda derpå. Ceremonierne vid tillfället voro få. Enkan tog utaf sig sina prydnader, och gaf dem till sin svägerska, som var den enda uti hela sällskapet som syntes något rörd. Den olyckliga afklädde sig derpå till en del, och badade i sjön. Vid sin återkomst sjöng hon några verser, medan en bramin stänkte på henne ett rödt pulf-ver, hvilket ofta nyttjas vid deras ceremonier. Hon satte sig derefter vid bålet, omgifven af fem eller sex gamla braminer, och upprepade några böner. Sedan hon gått några gånger omkring bålet utdelade hon nötter och kryddor till de närvarande, som nedföllo för henne såsom en varelse af en högre ordning. Hon besteg derpå helt lugnt bålet, och lade sig- 1836 -

351

sakta ner utan någon hjelp. Hon var en ung qvinna, ungefär ett par och tjuge år, i helsans fulla styrka. Så snart hon lagt sig tände hennes svåger eld på bålet. Jag skall aldrig glömma den sataniska fröjd som folkhopen yttrade i detta ögonblick. En känsla af fasa genomfor det innersta utaf min själ."

Dessa ofTer möta i allmänhet döden med verkligt hjeltemod, i den öfvertygelse, säger man, att då de uppbränna sig af ren äktenskaplig kärlek, lida de intet eller obetydligt utaf lågorne. En Engelsman, vid namn Holwell, berättade mig att en enka, som ban sökte afråda genom föreställningen af smärtan, stack, utan att säga ett ord, ett finger uti elden, och höll det der en stund. Derefter lade hon eld i flata handen, strödde rökelse derpå, och parfymerade de närvarande braminerne.352

- 1894 -

febr. newstead-abbey, byronska familjens fordna egendom.

Jag hade gjort en lång tur omkring Nottingham, i sällskap med kyrkoherden Hughes, och då jag befann mig i grannskapet af Newstead-Äbbey kunde jag ej emotstå begäret att se detta märkvärdiga ställe, om hvilket jag hört och läst så mycket. Det var en kulen februaridag. Den buderande himmelen och den dystra anblicken utaf landet deromkring uppväckte känslor som bättre ackorderade med stället än den glada sommaren och en yppigare natur. Egendomen ligger till vänster om stora "norra vägen", åtta mil på andra sidan Nottingham. Den fordna sköna ekskogen har blifvit nedhuggen af lörd Byrons farbror till betalande utaf hans skulder, och en plantering af tall och lärkträd har intagit dess rum. Ifrån ingången i parken till gården är en engelsk mil. Vägen löper ett stycke rätt fram genom planteringen, och kröker sedan tvert af till höger, der en härlig utsigt öppnar sig öfver dalen, de aflägsna höjderne och "klostret", med sina spiror bland de mörka träden. Det ligger i en djup däld, på norra och vestra sidan skyddadt af en stigande mark. Ett mera ensligt ställe hade fromheten knappast kunnat välja. I norr och öster är en med mur omgifven trägård, och i vester en liten insjö. Byggnaden utgör en fyrkant, med borggård och en reservoar i midten som kastar beständigt vatten. Rummen ha under nuvarande ägaren undergått mycken förändring. I ett af gallerien hängde porträtt af tvenne af skaldens hundar. I klostrets fordna refectorium, som nu är förmak, voro väggarne beklädde med taflor af gamla mästare. Öfver kaminen var skaldens porträtt, måladt utaf Phillips. I en skänk förvarar man den ryktbara hufvudskålen som lorden lät taga utur sin familjegraf, och sedan nyttjade till pokal, med den- 1838 -

berömda inskriptionen: "Start not, nor deem my spirit fied etc." Öfra kanten är beslagen med silfver, och pä foten, af samma metall, äro verserne graverade. Denna pokal framtogs alltid efter m&ltiden då lorden hade främmande, och deri tömdes en butelj bourgogne. Bredvid matsalen är lordens läsrum, med samma enkla möbler som han nyttjade. Det var här han skref sina första arbeten, som blefvo så nedrigt recenserade; det var ock här han smidde de åskviggar som han slungade mot sina fiender. Hans sängkammare är liten, oeh i samma tillstånd som då han lemnade den. I ett hörn af ett af gallerien lågo ännu florätter, handskar, masker, käppar m. m. som hört lorden till. I ett litet kapell hålles hvar söndag gudstjenst Närvarande ägaren af Newstead-Abbey, öfverstlöjtnant Wildman, betalte 95,000 pund för denna e-gendom, en summa, säger man, som Yida öfverstiger dess värde. — I trägården är ett monument öfver lordens favorithund, Boatswain, med de bekanta verserne.

mars. brunswig-te atbrn 8 pall.

Knappt bar någon händelse härstädes i senare tider väckt mera bestörtning och deltagande än denna. En teater, "the Roy al ty," nedbrann 1826. Ett år derefter lades grundvalen till en ny, kallad "the Brunswick-theatre." Arbetet fortgick med mycken skyndsamhet, och den 23 febr. d. å. gafs första representationen. Byggnaden, som kostat 30,000 pund, var ganska praktfull, och rymde 2,000 personer. Man hade blott spelat tvenne gånger, då huset, kl. 12 förmiddagen, under en repetition, nedstörtade, och inom några ögonblick var

det en massa af ruiner. Taket var af jern, och man tror att dess tyngd var närmaste orsaken till olyckan. Några bryggarkärror passerade den trånga gatan. En af hästarne, liksom af en aning, gjorde sig istadig, och ville ej förbi. En klatsch af den förfärliga piskan öfvervann alla betänkligheter. Den första kärran kom lyckligt undan, men det svaga huset tålte icke denna skakning. Det störtade, och då jag några ögonblick derefter ditkom syntes endast öronen af hästarne som blifvit begrafne under gruset, fragmenter utaf dekorationerne, och styckade lemmar af menniskor. Hela London strömmade till stället att se förödelsen. En af dem som blefvo begrafne under ruinerne, men sedan räddades, har derom lemnat följande patetiska berättelse.

"I början af förleden höst blef jag skickad upptill London i affärer för min far, som är byggmästare i Chester. Jag hade med mig rekommendationsbref, ibland andra, till en parlamentsledamot, hvars namn jag vill förtiga. Han bjöd mig till sig, öfverhopade mig med artighet, och gjorde mig alldeles förryckt genom sina anbud utaf tjenster. Då de göromål för hvilka jag kommit till hufvudstaden voro slutade skref jag till min far, och underrättade honom om de nya utsigter som öppnat sig för mig. Tvert emot hans förmaningar och råd beslöt jag att stanna qvar i London och att fullfölja en bana som hade mera lockande för mig än att blifva byggmästare på landet. En öppen oenighet emellan mig och mina slägtingar var följden, men jag tog intet steg att blidka deras missnöje, i den fasta öfvertygelse att jag innan kort skulle bevisa klokheten af mitt förhållande, och snarare hafva rätt att fordra än att begära förlåtelse."

Tvenne månader förflöto emellertid. Mina penningar voro slut, och mitt .värdfolk började bli mindre artigt. Jag såg mig nödsakad att sätta min beskyddare på prof. Jag kom till honom i det ögonblick han höll på att stiga i sin vagn. Han tycktes lika glad att se mig nu som förr, men hade na-

turligtvis alltför liten tid att tala med mig. Jag tog mig friheten att fråga honom huru länge han ärnade bli borta, och fick till svar att, endast uti händelse af några mycket angelägna göromål i parlamentet, skulle han komma till staden, men att han i alla fall skulle med nöje se mig vid samma tid ett annat år. Jag påminner mig ej att vagnen for, men förbigående personer stannade att se på mig der jag stod som en förstenad. Detta återkallade mig till sjelfbesinning, och jag skyndade till mitt logi. Jag var förmycket försagd eller högmodig att skrifva till min far. Jag nedstämde hellre mina anspråk, och sökte att bli skrifvare hos någon byggmästare i London. Emellertid måste jag pantsätta några saker att få penningar för ögonblicket, men dessa voro ej tillräcklige att betala hyran. Min värdinnas förra artighet var nu förvandlad uti öppen köld , hvilken snart öfvergick till hetta. Oron dref mig

att besöka källare, der jag träffade personer i samma förtviflade belägenhet, men som tycktes vara mycket lugnare. Jag lemnade i hemlighet mitt logi med det öfriga af mina kläder under armen. Jag tog en säng för natten i ett af teaterhusen, som de kallas, men af det sämsta slaget, och fick snart passion för skådespel. Jag gjorde der bekantskap med en aktris. Min klädsel var ännu anständig, och mitt sätt att vara förrådde sannolikt ett bättre umgänge än det hvarvid mina kamrater voro vana. Det nämda fruntimret bemötte mig med artighet. Ung, intagande och, jag tviflar ej, oskyldig, gjorde hon på mig ett intryck som är det enda af mitt vistande i London det jag icke blygs att tillstå."

"Jag öfverlade med mig sjelf om jag, så snart jag fått en syssla, skulle taga henne, som min hustru, från en så vådlig, om ej neslig bana, eller om jag med henne skulle ingå vid teatern. Men min villrådighet upphörde snart; der var ingen plats att få. Jag förföljdes med stämningar för mindre skulder, min värd nekade mig tillochmed rum öfver natten, utan att jag betalte på förhand , och jag var nödsakad att flykta356

till en annan del af staden. Mitt fall var nu brådstörtande. Såsom något bekant med tapetsering fick jag tillfälligtvis arbete vid linredningen af Br]unsw ig-teatern. Min förtjenst var obetydlig, men jag fann på medel att döfva hungern for att nästan hvarenda afton dränka uti rusets yrsel känslan utaf mitt elände."

"Teatern^blef omsider öppnad , ehuru det inre arbetet ej ännu var fullkomligt färdigt Jag var närvarande vid den olyckliga repetitionen den 24 februari. Som jag gick öfver scenen hejdades jag af rösten af en ny aktris. En af de andra arbetarne underrättade mig att det var fru B. Fra! fnit hon var gift! Jag glömde i detta ögonblick min belägenhet, min klädsel, hvad tid och ställe af mig fordrade, och rusade som en vanvetting fram för att af hennes egen mun höra bekräftelsen eller förnekandet deraf. Denna rörelse räddade mitt lif. I samma ögonblick hördes ett ljud, som ej kan beskrifvas genom brakande, dånande, eller något annat härmande ord i språket Det var ej högt, ej gällt, ej djupt, ej ihåligt. Jag kan endast utmärka det genom ett förliknande med det sträfva, skärande, döfva, plötsliga bullret af en grafsten, när den skall lyftas från sin sandiga, klibbiga bädd, vid ljudet utaf domsbasunen. En af aktörerne störtade ut genom en sidodörr. De andra stannade midt i ordet. Handen , som var upplyft i mimisk passion, sänktes ej. Alla hejdades liksom af samma drift. Det var en förfärlig paus af två eller tre sekunder. Några, som hade mer själsnärvaro, lyftade ögonen mot taket, men de öfrige voro orörlige äfven i sina blickar, och stodo förstummade som ett galleri af bilder. Jag raglade tillbaka, och hade nära fallit i en afgrund, bildad genom stycken utaf taket som nedstörtat der jag stod blott en minut förut Vid den enda förskräckta blick jag hade tid att kasta omkring mig såg jag allt bestänkt med blod , och den person med hvilken jag nyss talat var ej igenkännlig såsom menniska. Dagsljuset var i ögonblicket utstängdt; stycke efter stycke_ 1888 -

nedstörtade af taket. Då följde murarnes ramlande, bullret af sten och murbruk, som i fallet grusades till atomer, plank orne» och bjelkarnes brakande, lampornas och ljuskronornas hväsande, och jemmerropet af hundrade i dödsångesten, i böljan vildare och högre, derpå svagare och lägre, tilldess allt blef tyst."

"Allt var mörkt. En tyngd låg på mina skuldror som en Atlas ej skulle kunnat lyfta. Mitt vänstra ben satt fast emellan tvenne plankor, hvilket jag, redan innan smärtan underrättade mig derom, upptäckte vara vridet och afbrutet. Den lilla kammare hvari jag satt liknade nära en triangel. Ofvantill kunde jag utsträcka hela min arm, men öppningen var icke större än att den jemt och rätt kunde komma in. Framför mig var, såsom det tycktes, en vägg af fast jern, och nedanföre och på sidorna ett lager af trä och tegel, som blifvit krossade i fallet

"Då de blandade ljuden som jag nyss beskrifvit aftagit till ett doft, aflägset qvidande, uppsteg en enda röst; det var rösten af det förut omtalta fruntimret, — ett vildt, gällt, oafbrutet skrik. Jag vet ej huru länge det varade; det blef med hvar minut mer klagande, och skar mig uti själ och hjerta tilldess mina marterade känslor funno lindring i en dåniog. Den måste varat länge, ty då jag återkom till sans var det en lång stund förrän jag kunde begripa min belägenhet, eller återkalla något i mitt minne. Omsider upptäckte jag den förfärliga sanningen, och kände kallsvetten falla i stora droppar ner ifrån min panna. Den röst jag hört existerade sannolikt blott i min inbillning,

tv allting var nu tyst Ett doft, svagt ljud susade i mina öron, hvilket jag sluteligen kunde igenkänna såsom jemrandet af flere menskliga varelser, som voro skilda från mig. Jag fann mitt öde mer beklagansvärdt än deras. Jag var allena, afstängd äfven ifrån allt deltagande i lidandet, då de öfrige åtminstone hade trösten att igenkänna hvarandras358

röster och vidröra hvarandras kläder. Jag var nära att för-tvifla. Jag slog jernväggen med mina knytna händer tilldess de voro våta af blod, och skrek högt, med en röst som var förfärlig genom raseriet af min förtviflan. De andra tycktes lyssna af förvåning; det var ett svar på deras egen klagan. Efter en paus hörde jag ett doft, tungt ljud, likt bullret af en nedstämd trumma. Det var verkligen en trumma, som någon i orkestern slog, i afsigt att väcka uppmärksamhet på sin belägenhet Ljudet föreföll mig outsägligt hemskt, och när den person som i en så ovanlig scen handterade instrumentet, af vana, slog uti ordentlig takt, då öfverväldigades mina känslor af ett slags fasa, hvilken jag endast kan jemföra med den som ett religiöst sinne erfar vid någon ryslig ogudaktighet och Guds namns hädande."

"Det torde synas ett slags vanvett att omtala det, och likväl är det sannt, att då ljudet utaf trumman och de klagande rösterne upphört, visste jag att det var qväll. Mitt begär att supa, hvilket nästan blifvit en oöfvervinnelig passion, återkom med den vanliga timman för dess tillfredsställande. Oaktadt min belägenhet föreställde jag mig i kretsen af mina liderliga bröder. Jag drack, men utan att få nog; jag blef rusig vid föreställningen deraf, och den täppta och förgiftade atmosferen, som förut nästan qväfde mina suckar, genljöd nu af sång och skratt och eder. Detta onaturliga och exalterade tillstånd upphörde snart, men den reaktion som derpå följde medförde alla symptomerne af den unga och ovana drinkarens uppvaknande. Jag led af hufvudvärk, yrsel, matthet, fruktan, ånger. Tankar, helsosamma i sig sjelfva, men i min belägenhet sårande som dolkar, tvingade sig på mig: min far — min slägt — min otacksamhet — mitt högmod — min oredlighet — min förspillda tid — mina förgätna pligter — min hädade och föraktade Gud! — Jag döljde mitt ansigte i mina händer, men jag kunde icke gömma mig för mina förebråelser. Strängt_ 1888 -

och långsamt gingo mina minnen förbi mig, men den sista tanken uppsvalde de föregående, och med en sprittning utaf fasa såg jag mig på brädden af evigheten, vid sjelfva foten af Guds domaresäte, och färdig att träda inför Hans ansigte."

"Det torde kanske knappt ursäktas mig att här tala om min hunger och törst, och att tillstå att dessa kroppens plågor nästan neutraliserade bekymret om min själ. Hungern kan man dock uthärda, åtminstone då man ej lider deraf längre än jag gjorde, men törsten är i sanning en tuktan med skor-pioner."'

"Jag föll småningom uti ett tillstånd af sanslöshet, hvarifrån jag väcktes af dagsljuset genom en öppning i ruinen. Den skenbara apathi, eller, som andra kallat den, filosofi, hvilken jag ådagalade, har man tillskrifvit oriktig orsak. Sanningen är den att, ehuru min kropp blef väckt, min själ var än fördomnad. Den återkom blott småningom till eftertanka, och det var ej förrän jag blef lemnad åt mig sjelf om natten jag fick fullt medvetande af min belägenhet" —

Jag gör härvid blott det tillägg, att den beklagansvärde ynglingen blef förd till "Londons hospital," och var snart utan fara. Många besökte honom der, och intresserade sig för hans belägenhet Den som likväl ömmast vårdade honom var en ung och ganska älskvärd flicka, — densamma, som genom misstag blifvit kallad fru, och som blifvit oskadd uppgräfd ur ruinerne. Hon är icke fru, men troligen blir hon det då ynglingen tillfrisknat360

uf.oig den fjerde

eorg Fredrik Augustus, Georg den tredjes och dess gemål Sophia Charlottas äldsta son, var född den 12 augusti 1762. Medan kanonerne, som förkunnade prinsens födelse, ännu dundrade, passerade en lång rad af vagnar förbi

palatset, lastade med skatterne från fregatten Wilhelmine, ett af de rikaste priser som engelska flottan någonsin gjort. Det behöfs icke sägas hvad lysande augurier bofsmickrarne drogo af denna omständighet. Innan prinsen ännu var ett par veckor gammal fick allm&nheten tillåtelse att se honom alla da-dagar emellan kl. 1 och 3. Man föreställe sig hvad tillopp af nyfikne, hvad exklamationer, eloger och extaser vid åsynen af "gudabarnet*1 Servum pecus är öfverallt 8ig likt Tilloppet af damer, som flockade till palatset för att se den unga prinsen oeh att smaka hennes majestäts vinsoppa (caudle) oeh kaka var isynnerhet stort. Ändamålet med prinsens uppfostran var utan tvifvel att bibringa honom kunskaper och talanger, men genom det täta ombytet af lärare blef denna afsigt alldeles förfelad. I de yngre åreo hölls prinsen pedantiskt strängt. Georg den tredje var af en ascetisk karakter, och till lynne och seder alldeles motsatsen utaf sonen. Med ett sangviniskt temperament och en vacker figur, kastade prinsen sig i nöjets armar så snart han lemnade sina föräldrars hus. Han blef en stor vän af "pr is ringen" (boxning), hvilken, liksom den magiska cirkeln i tyska skräckromaner, förstörer hvarochen som kommer inom den. Kapp-ridning och andra nöjen, som utgjorde hans passion, ledde sluteligen till ett sådant slöseri att alla hans tillgångar blefvo otillräcklige._ 1888 -

Prinsen började tidigt visa tycke för fruntimmers-sällskap. Hans första kärlekshandel var med en fru Robinson, en aktris, lika utmärkt för sin skönhet som sina talanger och sin blixtrande qvickhet. Denna förbindelse åstadkom mycken skandal vid hofvet, och förorsakade de älskande många ledsamheter. Prinsen lemnade henne ändtligen, af okänd anledning, helt abrupt, och hon dog kort derefter utaf sorg. Han förälskade sig sedan i en fru Fitzherbert, som var enka efter en öfverste i engelsk tjenst. De presenter hon af prinsen fått ansågos öfverstiga i värde sjelfva drottningens, eburu hennes majestät ägde en af de rikaste samlingar i verlden, hvaribland fanns en etui, som ensam kostat 50,000 pund. Detta var prinsens starkaste och renaste böjelse. Han hade äfven en förbindelse med en grefvinna Jersey, ehuru hon var hela tolf år äldre, hvaröfver afunden och skandalen högt beskärmade sig.

Den 12:te augusti 1783 uppnådde prinsen myndig ålder, hvilket gaf anledning till många högtidligheter. Han blef samma dag utnämd till chef för ett dragon-regemente. Detta Yar den enda post inom arméen konungen ville tillåta honom att emottaga.

I november s. å. tog prinsen sitt säte i öfverhuset. Många försök gjordes att förmå honom att gynna Toryernes (de konservativas, stationäras, antiliberalas, stats- och kyrk-männens) grundsatser, men han förenade sig med de lysande män som den tiden stodo i spetsen för Whi g -partiet, såsom Fox, Sheridan, Burke, hertigen af Bedford, earl Moira och andra.

Byggnader och ett yppigt lefnadssätt ådrogo snart prinsen skulder till hvilkas betalande hans inkomster, ehuru grofva, ej företogo. Kreditorerne, som hos honom hade en fordran af 300,000 pund, vände sig till konungen, men han vägrade bestämdt att betala dem. Prinsen såg sig derföre till en början

nödsakad att sälja sina hästar, och att minska sitt hof. Detta förslog likväl ej långt, och 1787 voro hans affärer i en sådan oordning att fråga derom uppstod uti parlamentet, som ökade hans årliga inkomst med 10,000 pund, och anslog dessutom 181,000 pund till betalande utaf hans kreditorer, med det för honom hårda villkor att ej få sätta sig mer i skuld.

Året efter blef Georg den tredje, som förut visat tecken till sinnessvaghet, så rubbad till förståndet att han ej kunde befatta sig med regeringen. Pitt föreslog då att under vissa inskränkningar uppdraga riksföreståndersskapet åt prinsen, som högeligen beskärmade sig öfver det tvång man ville pålägga honom; men medan man ännu underhandlade härom återfick konungen sitt förståndsbruk. Ett allmänt Te-Deum blef i anledning häraf hållet i St. Pauls kyrka, den 23 aprill s. å. hvari hela kungliga familjen deltog.

1791 hade prinsen en högst kinkig aflfär i anledning af, som det helt öppet kallades, "ett skälmstycke" vid en kapp-ridning. Det berättades att han tillochmed blifvit hotad med stryk. Det vissa är att han blef utstruken ur

jockey-kiubben!

Prinsen befann sig snart åter i förlägenhet. Kreditorerne blefvo allt mer besvärliga. Han vände sig till konungen, och fick af honom ett villkorligt löfte om hjelp. Läkemedlet var likväl värre än det onda som skulle botas. Prinsen hade förklarat en bestämd motvilja för giftermål; men den gamle monarken, som trodde att det husliga lifvets förbindelser skulle förekomma de utsväfningar som nu fördjupade hans son i skuld, var synnerligen angelägen att besegra hans betänkligheter. Konungen föreslog honom att gifta sig, och lofvade med detta villkor endast att betala hans skuld. Prinsen gaf ogerna efter, och ett giftermålskontrakt blef afslutadt mellan honom och hans kusin, prinsessan Carolina af Braunschweig. Detta parti var ej af böjelse å någondera sidan, så mycket mindre som man påstod att prinsessan älskade en annan.- 1836 -

363

Den 5:te april! 1795 landsteg hon i Greenwich, der hon blef emottagen af Qere hofdamer, ibland hvilka den redan nämda lady Jersey sig befann. När prinsens gamle vän, amiral Payne, som fört prinsessan öfver, hörde detta, nekade han, med en ädel mans hela förtrytelse, att stanna längre qvar vid prinsens hof.

Den 8:de aprill firades det fursteliga parets biläger. Konungen syntes mycket mera intresserad än brudgummen sjelf. I hjertats fullhet kysste den gamle monarken prinsessan, och famntog sin son under ömsesidiga tårar. Både brudgummen och bruden voro mycket nedslagna. Emellertid förorsakade denna förening allmän glädje hos nationen. Hufvudstaden illuminerades, och lyckönskningar inkommo ifrån alla orter. Under all denna yttre glädje hade intrigen redan börjat spänna sitt nät inom palatset. Missförståndet de höga makarne emellan hade begynt nästan genast efter giftermålet, och, som vanligt, hade hvarochen sin egen gissning om anledningen. Äfven under den korta tid som föregick förmälningen hade lady Jersey sökt att uppväcka oenighet. Ung, oförsigtig och omisstänksam, hade prinsessan gjort henne förtroende af en äldre böjelse, hvarom prinsen på ett försåtligt sätt blef underrättad. Prinsessan lärde snart känna detta intriganta fruntimmer, och hon fattade för henne en afsky som var lika häftig, som den var naturlig. Prinsessan fordrade lady Jerseys aflägsnande från hofvet, men hennes gemål afslog denna begäran. Allt förtroende var nu försvunnet.

Medan detta föregick inom palatset kringflögo allahanda rykten om det sätt hvarpå prinsessan blef bemött. Prinsens vänner påstodo att det var han som vore den förfördelade, men allmänheten tog parti af hans gemål.

Som ett af villkoren vid prinsens giftermål varit att blifva sina kreditorer qvitt, föreslog konungen parlamentet, ej allenast att förse det fursteliga paret med ett passande etablissemang, utan äfven att vidtaga åtgärder till liqviderande af364

- 1888 -

prinsens skulder, hvilka uppgåfvos till 630,000 pund. Denna proposition gjordes i en tid af allmän förlägenhet, och flere ledamöter yttrade öppet sina tankar om prinsens oförsvarliga slöseri. Det fala underhuset ingick likväl på allt Prinsens årliga inkomster ökades från 60,000 till 125,000 pund, hvaraf 25,000 skulle årligen afsättas till betalande utaf hans skulder. Parlamentet beviljade dessutom 26,000 pund till möblerande af Carlton-House, 27,000 pund till bröllopsutgifter, och 28,000 pund till silfver och juveler. Man kan icke neka att om lyckan var stor att hafva en så hoppgifvande thronarfving©, var den äfven något dyrköpt.

Medan detta föregick i parlamentet tilltog oviljan mer och mer mot prinsen, och det bittraste ovett flödade ifrån pressen emot honom. Hvarenda dag utkom något nytt pasqvill, och i de lägsta som de högsta kretsar talade man om förhållandet de kungliga personerne emellan.

Sedan parlamentet bestämt prinsens inkomst minskade han sin hofhållning, men bibehöll ej dessmindre markisinnan Townshend, tillika med grefvinnoma Jersey, Carnarvon och Cholmondeley. Prinsessan begärde att de skulle afskedas, men detta beviljades ej. Hon lefde ganska indraget, och syntes sällan offentligen. Hennes gemål frågade litet efter henne. Konungen besökte henne ofta, men drottningen och prinsessorna bemötte henne med öppen köld. Hon var omgifven af spioner, som bevakade alla hennes ord och steg. Hon beklagade sig deröfver, men allt förgäfves. Ibland andra omständigheter som hos henne väckte misstanka om förräderi, var att

ett paket med bref som hon anförtrott åt en doktor Randolph, och som han åtagit sig att föra till hennes slägtingar i Tyskland, blef i stället lemnadt till drottningen. Lady Jersey beskylldes allmänt att hafva tillställt denna nedriga intrig.

Den 6:te januari 1796 nedkom prinsessan med en dotter, som blef kallad Charlotta Augusta. Detta förorsakade en_ 1888 -

365

altmän glädje, men försonade ej prinsens haL Konungen sjelf intercederade för sin olyckliga sonhustru, men utan framgång. En formelig skilsmässa ägde sluteligen rum.

Prinsen drog sig nu tillbaka till privatiifvets enslighet, men förlägenhet och hat och skulder förföljde honom äfven dit. Det var ej mer än ses år sedan parlamentet så frikostigt ökat hans årliga inkomster, och likväl måste hap nu åter begära dess undsättning. 1812 föreslog hr Sutton i underhuset en kommitté som skulle undersöka huru inkomsterne från hertigdömmet Cornwall, hvilka bort tillfalla prinsen, blifvit använde. Förskräckt att nödgas redogöra för dessa medel, beslöt konungen att blidka prinsen, och i böljan af följande året beviljades honom, utom sin årliga inkomst af 125,000 pund, alla intraderne af Cornwall, hvarmed han för ögonblicket förklarade sig nöjd.

Under allt detta hade allmänna uppmärksamheten blifvit allt mera fästad vid kronprinsessan, och man påstod tilloch-med att hon i hemlighet födt ett barn. Detta, i förening med andra rykten, ledde till den så kallade "grannlaga undersökningen," hvarom beskrifningen skulle blifva alltför lång och föga uppbyggelig. Prinsessan blef väl frikänd, men man kan svårligen säga, med heder frikänd.

Mot slutet af 1810 återkom den sinnessjukdom hvaraf konungen tvenne gånger förut varit angripen, och det blef nu nödvändigt att tillsätta en interims-regering. Denna fråga ventilerades med mycken bitterhet, och slutades dermed att prinsen blef den ll:te febr. 1811 förordnad till regent under en mängd inskränkningar.

I juni s. å. gaf prinsen en lysande fest på konungens födelsedag för 2000 personer. Ludvig den adertonde och de landsflyktige franska prinsarne deltogo i högtidligheten. Prakten och slöseriet vid detta tillfälle voro utan exempel. Den stackars John Bull, som måste betala kalaset, hade dock för sina penningar den hugnaden att han fick beundra366

- 1838 -

den tomma ståten och de tomma faten några dagar efter, hvarvid många uti trängseln miste lifvet. "Panem et circenses" har alltid varit mängdens tröst och motto, och får den endast gapa, och då och då en honungskaka uti svalget, så beundrar, hurrar och betalar den. Så gick det äfven här, ty vid en stor revy ej långt derefter blef prinsen helsad med höga bifallsrop af otaliga skaror, som uti sin förljusning glömde både hans skulder, hans kärleksäfventyr och hans bemötande emot sin gemål, med en hel hop andra etcetera som ej skulle kunna nämnas i hans personalier.

Med den 1 febr. 1812 upphörde de inskränkningar som blifvit prinsen ålagde, och han fick nu full makt och myndighet. Parlamentet anslog honom 100,000 pund för att underhålla värdigheten som regent, tillika med 70,000 pund för konungens årliga utgifter, och 10,000 pund för drottningens. De andra af den kungliga familjen fingo äfven ökade inkomster; kronprinsessan var den enda som blef förbigången. Nya ovärdigheter hopades på henne. Man hade tagit den unga prinsessan ifrån henne, och då hon begärde se sitt barn, fick hon det hårda och lakoniska svar alt h. k. höghets studier ej fingo afbrytas. Det tilläts henne likväl omsider att se sin dotter en gång i veckan i närvaro af hennes guvernant och omgifning.

En mängd obehagligheter föranleddes af detta behandlingssätt. I jan. 1813 skickade kronprinsessan ett bref till sin gemål i detta ämne, med tvenne afskrifter till lorderne Liverpool och Eldon, men som intet svar följde derpå, blef brefvet tryckt i Morning-Chronicle, hvilket så förbittrade regenten att han förböd sin gemål allt umgänge med sin dotter. Den unga prinsessan började dock att visa deltagande för sin mor. Vid en kur, då hon skulle för

första gången offentligen presenteras på hofvet, hade man arrangeradt så att hon skulle införas utaf hertiginnan af York, men när ögonblicket kom, svarade den unga prinsessan bestämdt "min mor- 1838 -

367

eller ingen," och som hon framhärdade deri blef presentationen uppskjuten. De höga makarne, som ej kunde undvika att har mötas, helsade endast kallt på hvarandra. Allmänna deltagandet för kronprinsessan började emellertid att uttala sig allt högre, och man hotade med att anmäla förhållandet i underhuset. Regenten sammankallade nu en konselj, och gaf den del af handlingar som föranledde densamma att sanktionera förbudet för prinsessan att se sin dotter. I mars 1813 kom saken före uti underhuset i anledning af ett bref från kronprinsessan till dess taleman. Man bemödade sig på allt sätt att hålla saken hemlig , men den blef det oaktadt snart allmänt känd. Lörd Castlereagh sökte att ursäkta regenten, och klandrade som ogrannlaga att parlamentet blandade sig i en familjeangelägenhet. Sympathien för kronprinsessan uttalade sig likväl så högt, att man nödgades låta henne åter umgås med sin dotter.

Större och bittrare förödmjukelser väntade dock prinsessan snart. I mars 1814 gjorde ryska kejsaren, konungen af Preussen och andra höga utlänningar ett besök i London. Den ena festen följde på den andra, och från alla var prinsessan utesluten.

Den 5:te mars gjordes en motion i underhuset för att fullständigare utröna anledningen till det afbrutna umgänget emellan prinsessan och hennes dotter. Detta försök eludera-des väl utaf lörd Castlereagh, men en hr Wortley höll vid detta tillfälle ett tal som väckte det största uppseende. Han yttrade deri, ibland annat, att han hade så högt begrepp om konungamakten som någon, men att ett uppförande sådant som prinsens bidrog att alldeles nedsätta den. Han såg med ledsnad att de kungliga personerne ej togo varning af de yttranden som allmänt fälldes om dem. De tycktes vara de enda i hela landet som ej hade något undseende för sin egen heder och välfärd. Han ville ej att prinsen skulle smickra sig med att tro att hans höga rang fredade honom från all-368

- 1888 -

manna förtrytelsen och taddlet o. a. v. Tvenne dagar derefter gjorde hr Whitbread motion om åtal emot tvenne tidningar, the Morning-Post och the Morning-Heraid, hvari ett förhör med en lady Douglas, hvilket var högst skandalöst för prinsessan, blifvit tryckt, och han uppmanade engelska folkets representanter att taga en oskyldig, svärtad och värnlös främling, deras tillkommande drottnings moder, under sitt beskydd. Denna motion blef väl afslagen , men allmänheten fattades af den lifligaste entusiasm, och borgerskapet i London yttrade offentligen "den förtrytelse och afsky hvarmed de sågo den nedriga sammansvärjningen mot hennes kunglig höghets lif och heder, samt sin beundran för hennes sakt-mo d och storsinthet under den långa förföljelsen mot henne."

Ändtligen skulle prinsessan Charlotta presenteras, och drottningen utsatte tvenne kurer, med tillkännagifvande för kronprinsessan att det blott tilläts henne att vara närvarande vid en af dessa. Man hoppades att på detta sätt förekomma ett sammanträffande emellan de höga makarne i de utländska furstarnes närvaro. Kronprinsessan lät likväl underrätta drottningen att hon ärnade deltaga i begge kurerne, men fick till svar att det var regentens fasta och oföränderliga beslut att vid intet tillfälle, vare sig offenteligen eller enskilt, möta hennes kunglig höghet, och som hans närvaro vore o-undgängelig vid kuren, tilläts henne ej att der infinna sig. Alla remonstrationer voro här förgäfves. Ingen af de utländska furstarne eller deras svit besökte hennes kunglig höghet. Detta väckte en allmän ovilja, och hvar prinsen-regenten visade sig med sina höga gäster möttes han af höga utrop af förtrytelse. Detta var isynnerhet fallet under vägen till Guildhall, der borgerskapet anställt en lysande måltid, och vid hvilket tillfälle prinsen helsades med en kattmusik och oljud som för honom måste varit -högst obehaglige.- 1838 -

369

I anledning af prinsessans uteslutande frän kuren skref bon till talemannen i underhuset, och bilade kopior af sina bref till drottningen i ämnet. Många yttrade sig med mycken värma både för och emot, men frågan tog sluteligen en pekuniär vändning, liksom ett så såradt hjerta kunnat helas med guldtinktur. Parlamentet anslog hennes kunglig höghet en årlig inkomst af 50,000 pund, hvaraf hon endast emottog 35,000, under åberopande af den

allmänna förlägenheten uti landet.

Utledsnad af så många chikaner och förföljelser lemnade hon kort derefter England, emot sina vänners föreställningar och råd.

Vid en debatt i underhuset i början af 1816 blef prinsens slöseri på det bittraste taddladt, hvarvid hr Tierney med mycken förtrytelse anmärkte att 50,000 pund blifvit använda till möblerande af paviljongen i Brighton genast efter ett deficit af 534,000 pund i civillistan. Vid ett annat tillfälle, beklagade hr Brougham den likgilltighet prinsen genom sitt slöseri visade för den allmänna nöden uti landet. Detta bidrog att nära hatet emot honom. På vägen till parlamentet blef han öppet förolämpad, och mot slutet utaf året var London nästan i fullt uppror. Prinsen drog sig så mycket som möjligt undan. Han sysselsatte sig mest med utvidgandet och förskönandet af sina residenser. Carlton-House och paviljongen i Brighton blefvo ändrade och åter ändrade efter nyckerna för dagen. Bygga var prinsens herrskande passion, och den kostade staten oerhörda summor. Beklagligen har man icke alltid smak för det man äger penningar, och derom vittna ännu de groteska massorna, med all sin extravagans, sina dömer, sina torn, i göthisk, vandalisk och kinesisk stil, som prinsen efterlemnat.

Oenigheten emellan regenten och hans gemål uppflammade snart igen. Prinsessan Charlotta hade, efter sin för-

453T0

- 1828 -

mälning med prins Leopold af Sachsen-Coburg 1816, skrifvit flere bref till sin mor, fulla med uttryck af kärlek och löften om beskydd. Prinsen-regenten, som underrättades derom, blef på det högsta uppbragt, isynnerhet som ryktet tillika omtalade en mängd historier om hans gemåls uppförande. Dessa inflöto stundom i allmänna bladen, och mot slutet af 1817 blef en kommitté tillsatt i anledning af de rapporter som en baron Ompteda insändt. Detta spioneri ådrog prinsen mycket hat. Det är likväl besynnerligt att han aldrig kunde öfvertyga sig att han var ett föremål för allmänna oviljan, utan ansåg sig sjelf för folkets afgud. Härtill fordrades i sanning en mer än vanlig egenkärlek och förblindelse, ty på återvägen från parlamentet, som han i egen person öppnade i januari 1817, blef han så förolämpad att hans lif var uti verklig lara. Fönsterne på vagnen inslogos, och luften genljöd af förbannelser. Öfverhuset utlofvade en belöning af 1000 pund för upptäckandet af våldsverkarne, men dessa blefvo aldrig kända. Emellertid begagnade den alltid tjenstaktige lörd Castlereagh detta uppträde till anledning för en bill, hvilken gjorde miui-stèren lika hatad som regenten.

Den 6:te november 1817 dog prinsessan Charlotta efter att hafva nedkommit med ett dödfödt barn. Nationens sorg kan ej beskrifvas. Hon var tillbedd utaf alla, och så allmänt och djupt söijd har kanske aldrig någon furstelig person förr varit. Hela landets förhoppningar och kärlek voro fästade vid henne.

Kronprinsessan erhöll i Italien underrtttelae om sin dotters dödsfall, och hon längtade tillbaka till England för att gråta på dess graf. Prinsessan Charlottas död följdes, året efter, af den gamla drottningens. Den 23 januari 1820 dog hertigen af Kent, och den 29 i samma månad afled den åldrige monarken, i sitt 82 år. Tvenne dagar derefter blef Georg den fjerde utropad för konung.- 1838 -

371

Prinsessan af Wales var nu de jure drottning, men som hon ej blifvit utropad i England, blef hon ej heller som sådan erkänd utomlands. Kardinal Gon sal vi i Rom var den förste som visade henne öppet förakt, ett exempel som de andra hofvens herrar kunskapare ej försummade att följa. Drottningen hade icke fått någon officiell underrättelse om Georg den tredjes död, men hr Brougham averterade henne genom en kurir derom. Detta föranlät henne att genast återvända. En ny förödmjukelse visades henne genom uteslutandet af hennes namn ur bönerna för den kungliga familjen. Detta gaf anledning till häftiga debatter i underhuset, och lörd Hutchinson föreslog hennes majestät, å konungens vägnar, en årlig inkomst af 50,000 pund mot villkor att hon skulle vistas utomlands och ej göra anspråk på någon tittel som tillkom den kungliga familjen. Detta anbud blef med förtrytelse afslaget, och den 5:te juni 1820 landsteg drottningen i Dover. Den skandalösa rättegång, som härutaf blef följden, är förut berättad. Det är sannolikt att, om prinsessan Charlotta lefvat, skulle aktningen för henne

hafva förbudit konungen att skrida till en sådan ytterlighet; men med hennes död, som dränkte England uti tårar, brast det sista sköra bandet som fästade Georg den fjerde vid sin gemål. Henne förestod en ny förödmjukelse, den att blifva förbigången vid kröningen. Förgäfves fordrade hon såsom rättighet att deltaga deri, och då hon sluteligen ankom till kyrkan, blef hon med hån afvisad ifrån dörren. Förföljelsen och hatet triumferade, men endast för en kort tid, ty några veckor derefter dog hon ataf grämelse. Man ville föra hennes lik i tysthet utur London, men pöbeln satte sig med våld deremot, bemäktigade sig kistan i öppen fejd emot polisen och trupperne, som sluteligen beordrades att göra chock, hvarvid många miste lifvet

Rättegången emot drottningen och känslolösheten vid deu allmänna förlägenheten uti landet hade gjort konungen högst372

opopulär. Förbittrad pS sina engelska undersåter, sökte han trösta sig med Irländarnes kärlek, hvilken han hoppades vinna genom ett besök hos dem, om sommaren 1821. Han blef ock emottagen med den irländska karakterens värma, isynnerhet som man i anledning af detta besök nu försäkrade sig om den så kallade "katolska emancipationen." Underrättelsen om drottningens död. träffade konungen under vägen, men den gjorde ingen förändring i hans resa. Denna hade väckt stora förhoppningar, och missräkningen kändes så mycket bittrare. Om hösten samma år besökte konungen Hannover. Att han äfven här blef emottagen med officiell förtjusning följer af sig sjelf. På det att den ej måtte få tid att evaporera gjorde han sitt besök så kort som möjligt.

I augusti året efter besökte H. M. Skottland, och emottog på vägen underrättelse om markisens af Londonderry (förut lörd Castlereagh) sjelfmord. Man ville deri se en Nemesis för förföljelsen mot drottningen, hvari lorden tog en så verksam del. Händelsen väckte mycken bestörtning, men eljest alltför liten sympathi, ty lorden var allmänt hatad. Monarkens emottagning i Skottland var mindre varm än i Irland. Också dröjde han ej länge der, och redan den 1 sept återkom han till London.

Om konungens lefnad under de sex sista åren vet man alltför litet. Han undvek så mycket som möjligt all offentlighet, och vistades mest på sitt härliga slott i Windsor. Hans rådande passion var, som förut är nämdt, att bygga. På hans befallning blef Carlton-House nedrifvet, och ej sten lemnad på sten. Inom ett halft sekel uppstod och försvann denna kolossala byggnad, som kostat ofanteliga summor, och varit vittne till så många orgier.

Den 5:te januari 1827 dog hertigen af York. Detta dödsfall rörde konungen djupt. Det var ett memento mor i, som regenter ej älska mer än andra jordens barn._ 1888 -

Georg den fjerde var af ett sangviniskt temperament, liflig, glad, älskare af prakt, fruntimmer, vin, musik, dans och löje. Ingen kunde vara artigare ttn han. Han var, att nyttja ett engelskt uttryck, hvar tum en prins och en gentleman. Hans graciösa satt att buga sig beundrades af alla. I sin klädsel var han mer fåfäng än en qvinna, och hans skräddare hade oupphörligt att göra för att adonisera honom. Han var aflabel och nedlåtande uti sitt sätt att vara, men ytterst noggrann om sin värdighet. Han uppmuntrade de sköna kon-sterne, utan att sjelf äga någon verklig smak. Män af lärdom och talang saknade ej hans beskydd. Skuggsidan hos honom var likväl så mörk, att den fördunklade alla hans goda egenskaper, och lyckligt, har man sagt, hade det för England varit, om hvarken den tredje eller fjerde Georg existerat. *) Såsom en förklaring öfver hans passion att bygga må det tilläggas att ensamt på reparerandet af Windsors slott följande summor användes

År 1824 ...... 31,237 pund.

1825 ...... 81,655.

1826 ...... 101,446.

1827 ...... 141,609.

1828 ...... 86,309.

Till maj 1829 ...... 25,988.

Härtill kommer en efterräkning på 92,000 pund, och ännu ett kostnadsförslag för "nödiga arbeten och förbätt-

*) Då Georg den tredje, 1760, kom på thronen var nationalskalden 120 millioner pand sterling. Han regerade i 59 år, och vid hans död hade statsskulden så tillväxt att den utgjorde 820 millioner. Den hade följakteligen hvar dag ökats med 36,000 pand, eller med nfira 23 pand i minaten. Vid början af hans regering voro de årliga kronoatlagorna 6 millioner, och vid slutet 60 millioner.874 _ 1888 —

ringar," som uppgår till 488,796 pund. Man kan icke neka

att John Bull är en stor och tålig lastdragare och bra dyr att regera.

georg den fjerdes arkitektur.

De mest praktfulla delarne af London, såsom bodarne i Regent-street och husen i Regent-park, bära märken efter monarkens smak. De äro prunkande pastellarbeten, skelettpalatser 1 stuckatur. Georg den fjerde åsyftade det grandiosa och storartade, men hans smak festade sig vid det brokiga och prålande. Liksom Augustus önskade han att kunna säga att han emottog en hufvudstad af tegel, men efterlemnade en af marmor. Härvid förbisåg han likväl att den romerske imperatorn, som tidigt mottog purpurn, använde hela sin lifstid att uppbygga "alta moenia Roms", och hade att befalla öfver hela verldens skatter, tillika med Greklands och Italiens snillen. Det kan dock icke nekas att engelska thronföljaren, med det berömvärda uppsåtet att pryda sin hufvudstad, gick till väga med mycken drift. Han hade till sin hjelp en hel hop arkitekter af andra ordningea, hade ritningar och planer i oändlighet och, bäst af allt, nationens medel och tillåtelse. Företaget böljade; men det var ej marmor, ej ens gråsten, — det var romerskt kitt som han använde. Han företog sig att låta rappa husen med ett slags komposition, och att utskära frontispicerne som på Acr o polis och Thesei och Parthenons tempel. Allt var bräckligt tegel innantill, allt var lumpet murbruk utanpå. Byggnadskonstens alla ordningar förblandades. Skräddarens hus fick en grekisk portik, och kryddkrämaren, hans granne, bodde i en göthisk borg. Här var ett Bacchi tempel, der något som

liknade en kinesisk pagoda. Man säg genast att den moderna delen af London ej var annat än en brokig teater-målning. Man får dock medgifva att bemödandet att förändra Londons rostlika och smutsiga utseende förtjenade allt loford. En impuls gafs äfven derigenom till en förbättrad arkitektur i en hufvudstad som, ehuru den ej saknar vackra byggnader och en förträfflig belägenhet, var i det hela ej annat än en smaklös massa af smutsig tegelsten.

AVS. L U SUS NATURA E.

Ett nytt feaomén visas här nu, hvaröfver man mycket grubblat Det är en liten fransysk flicka, som har på iris omkring högra ögat ganska tydligt orden EMPEREDR NAPOLEON, och på det vänstra NAPOLEON EMPEREDR. Färgen är nästan hvit, och vid första anblicken se bokstäfverne ut som strålar, hvilket ger de ljusblåa ögonen en ovanligt li&ig glans. Man förklarar detta fe nom 6 n på det sätt, att barnets moder, under hafvande tillståndet, med mycken uppmärksamhet betraktat ett af Napoleons femfrancs-stycken, som hon fått utaf en bror. Inskriptionen var redan synlig vid barnets födelse, och har sedan blifvit tydligare. Flickan har varit visad på hofvet och för Englands berömdaste läkare.376

juni. ur hand i hand.

Ëu ungt, välklädt fruntimmer, med ett barn pà armen, for häromdagen med en af stationsvagnarne emellan Padington och börsen. Då vagnen stannade i Skinner-street voro ej flere i den ftn hon och en äldre herre. "Will ni ha den godheten," sade hon till honom, "och hålla mitt lilla barn ett ögonblick medan jag stiger in i boden här?" — "Alltför gerna," svarade han. Hon lemnade honom barnet, och steg ut Men den ena minuten förflöt efter den

andra, och modren kom ej åter. Vagnen kunde slutligen icke dröja längre , och herren for utaf med sitt depositum. I Iron-monger-lane steg en annan herre in, som uttryckte sin beundran öfver det sköna barnet. "Kanske ni vill vara så god och hålla det ett ögonblick," svarade den förre. Detta bifölls, och med ens var den förmente fadren borta. Den andra ägaren kom förtviflad till sin kära hälft, som anade en list, och under ett anfall af svartsjuka befallte att barnet skulle hufvudstupa bort Det blef intaget på ett arbetshus, och den onaturliga modren har sedan icke hörts utaf.

juli. en ho ax.

För några veckor sedan annonserades uppfinningen af ett åkdon med ett enda hjul, och allmänheten inbjöds att betrakta det. En mängd nyfikne strömmade till stället, och fingo se — en skottkärra.- 1838 -

oktober. de siamesiske bröderne.

1 London visas för närvarande en ny sällsamhet, nemligen tvenne ynglingar ifrån Siam, som äro förenade med ett verkligt brodersband. En Engelsman, som såg dem uti deras fädernesland , tänkte genast på den vinst han skulle hafva af att här visa dem, och slöt kontrakt derom med deras mor. De äro aderton år, och förenade genom ett band vid maggropen, likt ett mjukt skinn, som är fem tum i längd, två tum tjockt, samt nära fyra tum bredt. Detta band nödgar dem att alltid vara i samma ställning som två soldater hvilka stå bredevid hvarandra i ett led. De äga i annat fullkomlig frihet att röra sig. Begge äro af samma längd, men kortare än europeiska ynglingar i allmänhet af deras år. De hafva mycket tycke af hvarandra. Hyen , näsbildningen , läpparne , ögonen, allt tillkännager ett kinesiskt ursprung.

Begge äro liflige och hvarandra högst tillgifne. De bära sitt lands drägt, en kort bonjour och vidbyxor. Den enes namn är C han g, och den andres Eng. I intellektuellt och moraliskt afseende äro de hvarandra mycket olika. C han g är rettig och häftig, men Eng af ett vänligt och saktmodigt lynne. Illamående hos den ene verkar äfven på den andre. De blifva sömnige vid samma tid, och när man väcker den ene vaknar ock den andre. Det har varit fråga om att afskära bandet som förenar dem, men så snart man nämner något sådant börja de att gråta. Det är också icke afgjordt att det skulle kunna ske utan fara. Man har en mängd anekdoter om dem. En beskedlig Engelsman, som ville undersöka deras religionsbegrepp, frågade dem häromdagen ibland annat: "om ni skulle dö, hvar toge ni då vägen?" — "Dit upp,"

sade en af dem, pekande åt himmelen. Olyckligtvis slutade vår kateket ej här, utan fortfor: "nå! om jag dog, hvart skulle jag då komma?" — "Dit ner," svarade gossen, och pekade på golfvet. De närvarande utbrusto i ett gapskratt.

predikningar.

Predikosättet hos oss," säger en engelsk jurnal, "karakteriseras af en afmätt köld i åtbörder, och består hufvudsakligen i ett städadt språk, deklameradt med modulerade ljud. — "Har ni hört herr den och den? Sådan predikant! så lugn! intet slående i predikstolen! hvilken behaglig röst! och hans perioder sedan! huru klingande och runda!" Sådant är det vanliga beröm man ger en predikant på modet. Många äro favoriter, men stora predikanter få. Hvar hör man nu för tiden predikningar värdiga en nation som haft en Taylor? Hvar är denna djupa tankegång, denna yppighet i uttryck, — hvart ord en mening — detta välde öfver sinnesrörelserne, som våra och andra länders klassiske predikanter fordom ägde. Vi .hafva öfvergifvit en Gud som gaf oss känslor, och i stället fått en Gud som gett oss smak."- 1830

e d m u > d k e a n

D enne berömde tragiske aktör var född den 4:de nov. 1787 i London, der hans far var skräddare. Enligt en

annan uppgift var han född den 1 mars 1790 och ett kärleksbarn, med hertigligt blod i sina ådror. I alla fall förvärfvade han sig sjelf, som utmärkt konstnär, en större rang än slumpen blott förmår att gifva. Han vaggades af stormen, och hans lefnad företedde ganska sällsamma omvexlingar. I sin barndom blef han till den grad vanvårdad att det var blott med orthopedi-ens tillhjelp man kunde någorlunda återställa hans lytta lemmar. Utur skolen rymde han , och gick som kajutvakt med ett fartyg till Madeira. Här sjuknade han, och kom alldeles utblottad tillbaka. Under hans frånvaro hade hans fader dött, men hans farbror och en aktris vid Drury-lane åtogo sig hans uppfostran. Efter farbrodrens död tog han engagemang hos en kringresande teatertrupp. Hans tidiga talang ådrog honom snart en sådan ryktbarhet att han blef befalld att deklamera sina bästa röler inför hofvet. Sedan han vistats någon tid vid skolan i Eton återtog han sitt föjra yrke, och spelade, isynnerhet uti Edinburgh, med mycket bifall. I Guernsey var han mindre lycklig; han blef här utvisslad, och det var endast behofvet och en väns uppmuntran som afhöllo honom ifrån att helt och hållet öfvergifva en så slipprig bana. Ändteligen fick han, med ganska knappa villkor, engagemang vid Dury-lane, der Do wnton, Johnstone, Munden, Elliston, Råe, Lovegrove, Braham och Dic-ken, med all sin skicklighet, spelade för tomma bänkar. Den 26:te jan. 1814 debyterade Kean i Shylocks röl i Shakspeares "Merchant of Venice," med allmänt bifall. Dagen efter öfverhopade tidningarne honom med eloger. Hans nästa380

- 1838 -

uppträde var i Richard den tredjes röl, och hela London var extasieradt. Direktionen, som ångrat och sökt att evadera sin förbindelse, hade snart att tacka honom för en full teaterkassa. Ifrån detta ögonblick intill sin död, en tid af fjorton år, fortfor han att vara publikens en fant gaté, och guld och loford slösades på honom. I hvarje ord, i hvarje åtbörd, såg man en själ och ett ämne för beundran. Man beräknar de summor han förtjenade i England, Amerika och Frankrike till 180,000 pund. Till sitt yttre var han knappt af medelmåttig växt, och saknade det vördnadsbjudande utseende som man vanligen förutsätter hos den tragiske aktören. Hans anletsdrag voro oregelbundna, men ytterst uttrycksfulla. Hans röst var djup och af ovanlig styrka, och i passionerade ögonblick blossade han upp, lik en meteor som skjuter genom rymden. Den som sett honom i sina lyckligaste ögonblick förgäter honom aldrig.

Anekdot om Kean. Andra året af sin Londontriumf fick Kean besök af en gammal enkefru från landet som känt honom från hans yngre år. Hon gjorde ingen hemlighet af att hon, som var utan anhöriga, ärnade testamentera honom en betydlig del utaf sin egendom. Gumman blef naturligtvis väl bemött, och följde en afton med Keans fru till Drury-Iane, der han spelade. Här blef hon likväl så betagen af förskräckelse och fasa öfver den kallblodige bof han föreställde, att hon omöjligen kunde öfvertyga sig om annat än att denna trogna målning härledde sig från en hittills dold, satanisk karakter. Morgonen derefter lemnade hon London, ändrade sitt testamente, och den skicklige aktören fick ingenting för omaket.- 1880 -

381

mrs siddons.

Denna ryktbara aktris var, påslår man, den största teatraliska talang som verlden sett. Med henne var all jemförelse utom fråga; ingen vågade göra henne första rummet stridigt. Men äfven hon hade erfarit det osäkra i publikens gunst, och började sin bana med en "discomfiture." Sedan hon spelat någon tid i landsorterne blef hon engagerad vid Drury-lane, men kort derefter afskedad såsom oduglig äfven för mindre röler. Genom förtroende till sin egen förmåga och ett ihärdigt bemödande segrade hon dock öfver alla hinder, och de som mest betviflat hennes talang blefvo hennes största beundrare. Äfven herrar recensenter och referenter erkände öppet att de denna gången (endast, det förstås,) råkat misstaga sig i sitt omdömme. Hennes kolossala snille hade länge legat, utan sjelfmedvetande, i slummer, och störtade på en gång, som man sagt om Rousseau, likt en jätte ur sin grotta. Hastig utvidgning är ock det öfverlägsna snillets karakteristik. Lägre förmögenheter kunna gradvis bildas, men snillet är gudinnan som fullväxt och beväpnad kom ur Jo furs hufvud; det är blixten, som på en gång bryter med sina viggar utur molnet. Genom den snillrika hertiginnan af Devonshire erhöll mrs Siddons ett nytt engagemang vid Drury-lane. Hon uppträdde der den 10:de oktober 1782 såsom Isabella i "Det Olyckliga Äktenskapet," och

uppnådde på en gång höjden af sin ryktbarhet. Hon var nu nära 30 år, men hennes röst, hennes ansigte, hennes växt, hade alla ungdomens behag. Hon räddade teatern, som under Sheridan stod på branten af sin undergång. Aldrig har någon aktris emottagit så många och så smickrande bevis af allmänna aktningen. Hennes rykte for från stad till stad, hon erhöll den ena bjudningen efter den andra, och förtjenade ofanteliga summor. Den sista gången382

- 1894 -

hon spelade, efter att hafva långt förut lemnat scenen, var vid hennes brors, Charles Kembles recett, den 9:de juni 1819, då hon uppträdde i Lady Randolphs röt i tragedien "Douglas." Hon var då 70 år. Redan kl. 3 eftermiddagen voro dörrarne till parterren belägrade, och trängseln tilltog så med hvaije ögonblick, att man hörde höga nödrop ifrån personer som, efter flere limmars väntan, med sönderslitna kläder, sökte arbeta sig ur hopen. Aldrig, säger man, hade hon spelat bättre. Hon framställde ett oöfverlräffeligt porträtt af moderlig kärlek och högboren värdighet, som ökades af det nya intresse att se huru själens stora egenskaper öfverlefva tidens härjningar. Det var den sista af hennes triumfer.

tilltagande brott i england.

Årligen skickas omkring 3000 personer till Newgates fängelse. Af detta stora antal frigifvas ungefär 350 genom proklamation af "stora jurien." De öfrige undergå ransaknlng, med en progressiv tillökning af fyra sjundedelar årligen. Orsaken till denna tillväxt är, enligt allmänt medgifvande, en felaktig lagskipning, som tillåter så många gamla förbrytare utsläppas att förleda andra, samt de olika strafTbestämmelserne för samma brott. Sedan, nemligen, jurien fällt sitt utslag "skyldig," beror straffet helt och hållet utaf domaren, och då en person blir dömd till deportation för lifstiden, slipper kanske en annan, som begått samma brott, med några månaders arrest. Af de 2,550 personer som hvart år undergå ransak-niag blir nära fjerdedelen frikänd. Af de andra 2000 transporteras omkring 800. Afdrager man ifrån detta antal 200 mindre och tillfälliga förbrytare, så återstå 1000 tjufvar ex-
1889 -

383

professo, som efter kort tid lössläppas att begä nya brott. Häri ligger roten till det onda. Tjufven frestas att spekulera på sin lycka, som det beter. Hvar gång han slipper undan blir han mera djerf. Jag har hört en karl omtalas som varit sjutton gånger lagförd innan han blef transporterad. I allmänhet har man mycken skräck för detta straff. Det är ej ovanligt att personer dåna vid det fruktansvärda ordet transporteras. Intet straff förmår likväl att minska antalet af förbrytare. Sådant kan ej heller väntas så länge det i samma fall utfaller sft alldeles olika. Då man hör ransakningarne och utslagen afkunnas, frestas man att tro att allt beror utaf en trojadus; vinst och niter utfalla ej mera ojemnt i ett lotteri. Att ett godt uppförande förut ej alltid verkar till mildring uti domen, derpå har man tusendetals exempel. — Sådan är rättvisan här. I England, som annorstädes — kanske mer än annorstädes — hafva de största skurkarne den bästa chancen att undgå galgen.384

- 1838 -

jan. sir thomas lawrence.

England har i dessa dagar förlorat sin Södermark, Sir Thomas Lawrence. Han förrådde tidigt snille och utmärkta anlag såsom skald, men lemnade snart pennan för penseln. Det första arbete hvarigenom han utmärkte sig var en tafla öfver Kembleska familjen. Hans artiga och intagande sätt att vara förskaffade honom prinsessans af Wales synnerliga ynnest och ett ej afundsvärdt rum i den såkallade grannlaga undersökningen om hennes uppförande. Efter Wests död blef han väld till president i målarakademien. Vid de allierade monarkernes besök 1814 uti London fick han i uppdrag att porträttera dem och andra kungliga personer, och besökte derefter flere af Europas hof. Hans fruntimmersporträtter äro isynnerhet graciösa, och drapperade med den yttersta sorgfällighet. Hvilka förtjusande varelser framtrollade ej hans pensel på duken! Ën förnäm dam gjorde honom den smickrande komplimang att hon afundades sitt eget porträtt. Också röjde det sig öfverallt att han målat con amore.

bankiren r08child.

Man ser alla dagar denne Cresus, som ensam representerar en förmögenhet af 5 à 6 millioner pund sterling, stödd emot en pelare på börsen. Der står han, nästan lika orörlig som pelaren, med sin annotationsbok uti handen, omgifven af handlande från alla verldens ändar. Litet skulle den som icke känner honom kunna från hans yttre sluta till den inflytelse han äger. Hans utseende är högst motbjudande. Ett— 1830 — 385

bredt ansigte, en uppsatt näsa, en hängande läpp, en själlös oeil de boeuf, en gulblek hy, en dyster, trumpen uppsyn, tjock och liten växt, värdslös klädsel, — sådan är den israelitiske guldkalfven, sådan är Nathan Roschild.

besynnerlig förläning.

Ibland de handlingar som förvaras uti Towern finnes en af följande innehåll: "Konung Johan gaf åtskilliga jordar i Kipperton och Alterton i Kent till Salomon Atlefield mot förbindelse att så ofta konungen behagade fara öfver sjön skulle nämde Salomon och hans arfvingar vara pligtige att följa med och hålla hans majestäts hufvud, om så behöfdes, d. ä. i händelse hans majestät behagade bli sjösjuk. Af samma handling upplyses ock att denna ära verkeligen vederfarits en huld och trogen undersåte i Edvard den förstes tid.

m a c a d a m.

D enne Adams son, som fått en stor belöning af parlamentet, och blifvit ryktbar öfver hela Europa för sin vägförbättring, har upprifvit stenläggningen på alla Londons gator med så fullkomlig framgång, att man om sommaren qväfves utaf dam, och om vintern nödgas vada genom en ocean af smuts. Till ersättning för dessa olägenheter säger man att vagnar och kärror gå mera tyst och slitas mycket mindre. Sådant är allt

47386

- 1838 -

godt och val för dem som hafva egna åkdon, men denna fördel vinns med äfventyr att drunkna eller blifva qväfde för oss "som måste gå till fots i våra egna skor." Sjelfva rörelsens tystnad är en orsak till olycka för de gående. Jag påminner mig att jag som barn en gång blef ganska brydd utaf en gåta; det var denna: "hvad är det, utan hvilket ett åkdon ej kan gå, men likväl ej behöfver?" Ordet till gåtan var: buller. Denna gåta duger icke mer. En vagn kommer nu på oss med ljungeldens hastighet, och det så tyst att man ej vet ordet af förrän man är juggernauterad. Det vore intressant att veta huru många som blifvit sårade och dödade genom macademisering. Här, som i allt, bli de fattiga uppoffrade för de rika.

shakspere.

Det har länge varit ett tvisteämne huru denne Englands störste skald stafvat sitt namn. Enligt flere auktoriteter synes rätta skrifsättet vara Shakspere, ehuru man i senare tider nästan allmänt skrifvit Shakspeare. Man har nyligen funnit en bok som, efter all sannolikhet, tillhört skalden, der hans namn, med verklig kråkfotsstil, är stafvad! Shakspere.- 1836 -

387

t. t

En kryddkrämare i London har lätit sätta tvenne gigantiska T öfver dörren till sin bod, det ena grönt och det andra svart, betecknande dermed att han säljer gröna och svarta teer. Idéen har lyckats; man skrattar, och man köper.

tillförlitligt medel emot hydrofobi hos hundar.

En engelsk tidning uppgifver såsom ett suvränt medel emot detta onda, för hvilket hvart år flere offer falla, att afhugga svansen på hunden tätt invid hufvudet.

hef! hep! hep!

Vid skålars drickande i England utropa gästerne eller toastmästaren, stundom i flere omgångar, hepl hep! hep! med ett tillagdt långtrådigt hurrah (prononceradt hipp| hipp| hipp| hurrä!) Det var länge innan jag fick veta

anledningen till detta besynnerliga utrop, hvilket jag i början trodde vara en onomatopé, och beteckna skålens följder, hicka. Det har följande ursprung. Då den fanatiske Petrus Eremita predikade korstågen, förde han en fana med sig, hvarpå stod H. E. P. hvilket betydde Hierosolyma est perdita, Jerusalem är förloradt. Folket, som ej förstod388 - 1838 -

latin, läste detta bokstafligen, och så snart man såg en jude, ropade man "hep, hurrahl" Uttrycket har i tidens längd öfvergått från krusaderne till krusen.

fkb1l drottning maria af portugal.

Den unga drottningen har i några månader varit här, och gjort sig mycket älskad genom sin frikostighet under den förflutna julen vid Lackham, lörd Lucans präktiga egendom i Middle sex. Hon är ganska liflig, och blott en månad yngre än prinsessan Victoria och prins Georg af Cumberland, som begge äro födde i maj 1819. Hon har intet tecken till tropisk hy, håret är ljust, ansigtet blekt och ögonen himmelsblåa. Brasiliens varma klimat tyckes hafva påskyndat hennes växt, men har ock troligen bidragit till den svaghet uti benen hvaraf hon lider. De vilja icke bära majestätet, och då den unga drottningen går nödgas hon stödja sig på tvenne af sin omgifning.

kngel8ka kustblockad-karlarnk. duanikrer.

Dessa utgöra ett ganska betydligt antal, isynnerhet på kusten emellan Margate, Dover och Hastings. När man följer stranden träffar man på vissa afstånd små hus som hafva ett ganska sorgligt utseende. Dessa tillhöra duanier-statio-nerne, och bebos af de stumma, isolerade blockad-karlarne. De väljas merendels bland fiskare, i anseende till deras kön-- 1830

389

nedom af kusten och deras amfibiska natur. De hafva i allmänhet hårda och vilda anletsdrag, en följd af deras lefnadssätt och antisociabla yrke. Man känner en ovillkorlig rysning då man oförmodadt stöter på en karl väpnad från topp till tå, på hvars tunga ett beslag är lagdt, och som ser mörk och bister ut som döden. Sådane äro de fleste af kustblockaden. Någon gång träffar man ett undantag i en gammal matros som nöden tvungit att antaga detta lefnadssätt. Hans belägenhet är beklagansvärd. Han är en fisk utur sitt element. Han älskar rörelse, men nödgas att stå stilla. Han språkar gerna, men får ej öppna munnen, och i tyst förtviflan rullar han sin tuggbuss från den ena käften till den andra. Huru lycklig skulle ej en kamrat göra honom, för hvilken han kunde få tala om sina öden och bataljer; men "stum" står det på hans order, och Jack är van att lyda utan all gensägelse. Vid åsynen af något misstänkt fartyg är blockadkarlen helt och hållet lif. Tyst afvaktar han landstigningen. Nu lossar han sin pistol, och i ögonblicket svara hundrade skott derpå. Klipporna uppfyllas med män; alla skynda ner till stranden genom gångar huggna uti berget, och en allmän slagtning följer.

Sedan man lemnat Dover förändrar scenen sig betyd-ligen. Militärkojorna hafva försvunnit, och i deras ställe ser man torn på korta afstånd från hvarandra, utaf hvilka hvart och ett innehåller en liten garnison, som kommenderas af en löjtnant. Som dessa karlar lefva mer tillsammans äro de ock mer assosiabla än duaniererne vester om Dover. De hafva en särskilt drägt: hvit hatt, blå tröja, hvita vidbyxor, två pistoler, karbin och huggare. En tafla föreställande dem omkring sina små kasteli, med en frisk kultje som upprörer hafvet, och en sol vid horisonten som upplyser deras vilda anletsdrag, skulle täfla med sjelfva Salvator Rosas röfvare-band i de Abruzzinska bergen.390

- 1838 -

ett vad

För några år sedan höll en fabrikant i Newbury ett vad om tusen guinéer att han skulle skalTa en röck gjord på en enda dag, ifrån fårens klippning tilldess skräddaren lemnade plagget från sig. Klockan 5 om morgonen klipptes tvenne Southdown-baggar. ullen spanns, garnet spolades, var-pades och väfdes. Klädet stampades, torrkades, öfverskars och pressades. Klockan 4 eftermiddagen lemnades det till skräddaren, och 20 minuter efter kl. 6 var rocken färdig. Den visades för flere tusende personer, som uppfyllde luften med höga glädjerop.'

earl grey

anses som chef för Whigs eller de liberalas parti. Han ser högdragen ut, men månne det ej finnes en aristokrati i dygd som i börd? Der är något strängt, oböjligt och iskallt i hans blick. Lång, rak och sluten inom sig sjelf, bär han stämpeln af moralisk och intellektuell öfverlägsenhet, och ser ut som om han visste, ej blott att han är en stor, utan ock en redlig man. Hans ansigte har ett drag af svårmodighet som man lätt skulle kunna taga för misantropi. Också har han erfarit att sorgen går lika lätt öfver de storas som de fattigas tröskel. Han har öfverlefvat många af sina vänners död och, hvad värre är, mångens dygd, och han står ensam som den sista höga pelaren af ett tempel i ruiner.- 1836 -

391

aug. 6. zoological gardens.

Jag tillbragte större delen af gårdagen på detta intressanta ställe, der djur från alla verldens delar funnit ett gemensamt hem. Inrättningen tillhörer ett sällskap af 1,200 ledamöter, som årligen erlägga en guiné (20 r.dr r:gs) hvardera. Det härmed förenade museum innehåller 600 species af mamma-lier, 4000 fåglar, 1000 reptilier och fiskar, 1000 testacea och crustacea, samt 30,000 insekter. Under de sju sista månader-ne hafva 30,000 personer besökt stället. Det är förvånansvärdt att ej hundradetals olyckor dageligen tima, ty mödrar låta sina barn springa här omkring, som om de voro i det o-skyldigaste sällskap, och djuren förtjena verkligen allt beröm för det de ej uppäta hälften af det uppväxande slägtet. Om sommaren är tilloppet här ofanteligt; och mer än 100 pund inflyter ofta på en dag i entrè-afgift à en skilling sterling personen.

oktober. jernbanan emellan manchester och liverpool

öppnades i går (den 5:te oktober), en dag som kommer att alltid blifva märkvärdig för fullbordandet af ett af menniskosnil-lets djerfvaste företag, det att använda ångkraft såsom medel att transportera tyngder öfver land med hastigheten af en pil. Klockan 2 satte vi oss i ett af dessa förunderliga åkdon, hvaraf fem voro fästade vid hvarandra, och drogos af en lång ma-chin som liknade en släde. Vid gifven signal foro vi åstad. Det var en besynnerlig känsla som betog oss alla. Nöje,392

- 1838 -

stolthet, förvåning, lästes i alla ansigten. Vi passerade först en undeijordisk gång (tunnel), der hjulens buller, mångdubb-ladt utaf ekoet ifrån hvalfven, var alldeles döfvande. Härifrån uppkommo vi med blixtens hastighet på en väg anlagd öfver en dal, och flögo öfver landet och dess undrande innevånare, på hvilka vi, likt andra höga, sågo med stolthet ner. På halfva vägen stannade vi omkring 10 minuter för att taga vatten in. Hastigheten ökades nu ifrån 20 till 30 (från 3 4 till 4 $ sv.) mil, så att många böljade känna sig illamående och yra. Vi mötte, chemin faisant, de första vagnarne som kommo åter. Vi ville helsa dem i förbifarten, men hastigheten medgaf det ej; vi hörde endast ett susande ljud, och sågo en rökstrimma, lik en meteor. Vagnar och passagerare voro i ögonblicket borta. Vi kommo derpå till en mosse, öfver hvilken man nästan misströstat att kunna anlägga väg, men äfven denna svårighet hade blifvit öfvervunnen, och vi sväfvade öfver gungflyet som i en gunga, eller som uti en luftballong. En stund derefter befunno vi os^ redan, till vår undran, öfver Manchester, dit vi nedstego på en lång trappa, gratulerande hvarandra till den sällsamma färden, begapade, beundrade , afundade, af tusendetals nyfikne, liksom vi stigit ner från månen. Emellertid har Kantiska filosofien här fått ett slag på örat, ty tankeformerne "tid och rum" hafva alldeles försvunnit.- 1880 -

393

förfalskaren (ur » ilium d.,bok).

En betjent uti livri lemnade en eftermiddag i min frånvaro ett visitkort, hvarpå stod "Mr Gloucester, no 16, Regent-street", och derinunder skrifvet med blyerts, "anhåller om ett besök i afton." Som min kalender låg på bordet såg jag af nyfikenhet efter om namnet Gloucester fanns der; men det var der icke. Jag slöt deraf att min patient måste vara nyligen ankommen. Samma afton omkring kl. 6 begaf jag mig till Regent-street, och blef

införd i ett stort, elegant mö-bleradt rum. Juli-qvällens milda, sjunkande solljus låg öfver rummet, och de stora röda fönstergardinerne, till hälften dragna, mildrade glansen af de många förgyllda porträtt-ramarne på väggarne. Midt i rummet stod ett stort rundt bord, öfverhöljdt med papper, magasiner, böcker, visitkort o. s. v., med ett ord, det hela tillkännagaf en person af förmögenhet och rang. På ett bord vid sidan lågo florätter, boxningshandskar m. m. Hr Gloucester satt på en präktig ottoman, i en tankfull ställning, med hufvudet lutadt emot ena handen. Han steg då jag inkom upp, böd mig artigt en stol, och återtog sin plats på ottomannen. Hans ansigte var behagligt, med frisk färg, reguliera drag och ljusbrunt hår, ajusteradt med modern vårdslöshet.

Efter några hastiga uttryck af artighet sade han att han skickat efter mig i anledning af en djup melankoli som nyligen besvärat honom, och uppgaf åtskilliga symptomer af ett derangeradt nervsystem. Han var plågad af en obestämd fruktan för någon förestående olycka, kunde ej blifva af med en oförklarlig darrning, som vid flere tillfällen var besvärande genom den uppmärksamhet den ådrog honom. Han kände sig

oupphörligen frestad att begå sjelfmord, trifdes ej i sällskap, hade förlorat all matlust, fick sällan ro om nätterne, och stördes af ohyggeliga drömmar. Hans tunga, puls och utseende bestjrkte detta. Jag frågade om något obehagligt händt i hans familj, om han blifvit bedragen uti kärlek, om han förlorat penningar på spel o. s. v. På allt detta svarade han nej. Har ni då, tillade jag, någon hemlig anledning till oro, som kan förklara er nedslagenhet. Han rodnade, blef förlägen, och tvekade synbarligen om han skulle gifva mig förtroende af hvad 6om låg honom uppå hjertat. Han tycktes likväl hafva beslutit att behålla sin hemlighet, och sade, med någon förändring i fasoner, att det blott var en konstitutionell nervsvaghet, att den var ärftlig i hans slägt, och att han önskade få veta om något läkemedel gafs deremot. Jag svarade att jag skulle görq allt i min förmåga, men att han ej fick vänta någon hastig eller underbar verkan af de medel jag ville föreskrifna, att jag tydligt märkte att något låg uppå hans sinne, att han borde muntra sig i sällskap, och framförallt ombyta luft, på hvilket allt han svarade med en suck att sådant vore honom för det närvarande omöjligt. Jag stod upp för att gå; han gaf mig två guinéer, och bad mig komma åter aftonen derpå. Jag gick min väg utan att veta hvad jag om honom skulle tänka. Att Säga rena sanningen, anade jag att han var intet annat än eq systematisk London-bedragare och spelare, och att han skickat bud på mig i anledning af någon af dessa lyckans omvexlingar för hvilka sådane herrar äro lätt utsatte. Jag var alldeles icke angelägen att blifva längre qvar hos honom.

Jag återkom vid samma tid aftonen derpå. Han var utsträckt på sin ottoman, insvept i en präktig morgonrock, med armarne i kors på bröstet, Jag tyckte alldeles icke om denna studerade ställning. En vinbutelj med några glas stod på bordet. Han steg ej upp, men bad mig med matt röst att jag skulle sätta mig på en stol bredvid honom. "Välkommen 1" sade han, "jag är glad att ni är här, ty jag vet ej hvad jag- 1889 -

eljest gjort; jag tir i dag mycket nedslagen." — "Har ni tagit de medikamenter jag ordinerade V" frågade jag, och kände på hans puls, som slog mycket ojemnt och tillkännagaf en hög grad af nervös skakning. Han hade tagit dem, men utan att deraf finna någon lindring. "Min kära doktor," tillade han, i det han steg upp och gjorde några slag kring rummet, "jag vet verkeligen icke hvad fan som kommit åt mig; jag är hvar minut i frestelse att skära halsen af mig." — Jag gjorde honom några frågor för att utröna om det fanns något ärftligt anlag till vansinnighet uti hans slägt; men förgäfves. Han såg, sade han, hvad jag dref efter, men jag var på orätt slag. "Kom, kom, doktor," fortfor han; "anfäkta mig det finnes något bättre medel emot melankoli än vin. Drick, doktor! drick; smaka bara detta vinet" Han slog i åt mig; men handen darrade, vinet rann öfver, och han tömde sjelf två glas. Der var en vulgär, stötande frihet i hans sätt att vara, som tillba-kahöll mig, men jag dolde hvad jag tänkte. Jag var färdig att taga mina handskar som jag lagt på bordet, då ett papper nedföll, hvilket jag upptog i afsigt att lägga det på sitt ställe; men till min förvåning sprang han upp, ryckte papperet ifrån mig med en illa dold förskräckelse, vecklade ihop det, och stoppade det i fickan. "Ha, ha, doktorl" sade han, "anfäkta den der lappen; ni såg väl icke namnet? Det är en räkning af en af mina vänner, för hvilken jag fått betala några hundra pund, och

det vore icke rätt att låta hans namn bli kändt. Ni förstår mig väl?" stammade han förvirrad, och gaf mig dervid en blick, så genomträngande och skarp att jag aldrig sett en värre. Jag kände mig högst orolig, min misstanke var bekräftad, jag befann mig i sällskap med en bedragare, en rucklare, en spelare, — och papperet som han var så mån att gömma var ögonskenligen en förskrifning som han aftvungit något utaf sina o (Ter. Mitt uppförande blef mycket kallt. Jag bad honom sätta sig igen, och tillåta mig att göra några frågor, ty jag hade mycket brådtom. Jag var sysselsatt dermed, då ett högt39G

klappande hördes pä yttre dörren. Ehuru deri var ingenting märkvärdigt, sprang han upp, och blef blek som döden. Några minuter derefter hördes en ord vexling, dörren öppnades, och två karlar stego in. Erindrande mig ett dylikt upptrade i min ungdom, kände jag mig ganska illamående. Der var intet tvifvel om hvilka dessa karlar voro, och hvad de ville. De voro tvenne trumpna Newgate-myrmidoner, och hade — milde Gudi — en order att arrestera hr GI ouc ester för förfalskningsbrott Jag steg upp ifrån min stol, och raglade ett par steg tillbaka. Jag kunde knappast hindra inig att falla. Vid åsynen af polisbetjenterne föll G1 ouc ester tillbaka på soffan, tryckte handen emot hjertat, och flämtade som om han mistat andan.

"Mina herrar, — hvad — hvad — hvad vill ni här?"

"Är ej ert namn E. T?" frågade den ena karlen kallt och obekymradt.

"Ne-ne-nej, mitt namn är Glou-ces-ter," stammade den olycklige knappt hörbart.

"Gloucester? är det? annamma mej jag.troget; intet hams; kom, min vackra fågel; flugit ändtligen i snaran; vi ha länge varit efter er; nu måste ni följa oss, och det på ögonblicket; här är respass för er." — Den olycklige Glou-cester föll afdånad ner på soffan.

Tidningarne berättade nästa morgon hela saken. Den så kallade Gloucester hade under de sista aderton månaderna gjort en mängd förfalskningar, och det med så mycken försigtighet att han ända dittills undgått att bli upptäckt. Närmaste anledningen till hans arrestering var en falsk vexel på ett handelshus för 45 pund. — Det gick hastigt sedan; ran-sakningen förekom uti september vid 01 d Bailey; han blef öfverbevist om sitt brott och dömd till döden. En lördagsmorgon kort derefter under det jag läste tidningarne föll mitt öga på den bedröfveliga underrättelsen om rekorderns besök i Windsor och hans rapport uti konseljen om dem som blifvit- 1836 -

dömde till döden vid sista tinget i 01 d Bailey, för hvilka alla, tillade tidningen, hans majestät behagat mildra domen, utom för E. T., som nästa tisdag kommer att afrättas.

Ehuru flyktig och föga intressant min bekantskap med denne brottsling varit, kunde jag ej läsa denna nyhet utan rörelse. Han, som jag hade sett så nyss omgifven af alla dessa beqvämligheter dem han köpt med egen lifsfara, — han var nu inläst i en af cellerne för dödsfångar uti Newgate. Dagen efter hade jag några vänner till middag hos mig, och vi voro i begrepp att sätta oss till bords, då en utaf betjeningen lemnade mig en biljett af följande innehåll: "Fångpredikanten i Newgate har blifvit anmodad af E. T., som är dömd till döden nästa tisdagsmorgon för förfalskningsbrott, att förklara herr doktorn hans vördnad och att för honom anhålla om ynnesten af ett besök i morgon (måndag). Den olycklige lär hafva något på sitt samvete som han blott vill anförtro åt hr doktorn. Newgate den 28 sept. 1829."

Jag fann det fåfängt, efter genomläsningen af detta bref, att vänta något nöje af mitt sällskap. Hvad i all verlden kunde han hafva att säga mig? Borde jag se honom? Dessa voro frågor som jag beständigt gjorde mig sjelf, utan att vara i stånd att besvara dem. Jag beslöt likväl att infinna mig hos honom nästa afton, och sedan jag bemannat mig med några glas vin for jag till Newgate, der jag blef mycket artigt emottagen utaf guvernören, som skickade en fångknekt med mig till delinqventens cell.

Det är visst att fasan tillegnat sig dessa dystra regioner såsom sin egen boning. Den som en gång passerat genom dem kan ej förgäta de långa, smala, lampupplysta gångarne, graftystnaden som råder der, utom då örat väcks af

någon jerndörrs öppnande eller stängande, de gastlika figurerne af fängelse-patrullerne, som skrida fram med laddade gevär, det isande medvetandet att vara omgifven af så många bofvar, och att andas den orena luften af hela denna oändeliga stads398

- 1838 -

koncentrerade brott. Jag förskräcktes tillochmed föl- ekot utaf mina egna steg, och var flere gånger pfi Väg att väöda om, utan att hafva uppfyllt ändamålet med min ditkomst.

Denna tvekan blef likväl tvert afbruten derigenom att min ledsagare underrättade mig ött vi voro framtne. "Här, unge man, här är doktorn som kommit för att se er", sade fångvaktaren med hes stämma, I det han införde mig. Cellen var liten och dyster. En lampa stod på bordet, knäppt tillräcklig att visä mig fången och en äldre, bättre klädd persofy som i medvetslös tystnad satt och såg på honom. Store Gud (det var hans far. Han syntes icke hafva märkt att jag y&t kommen in; men sonen reste sig, Btammade några ord a t tacksägelse, och sönk ftedan åter ner, syftbal-t öfverväldigad af sina känslor. En bibel låg på botidet öppen, på hvilken ban fästade sina ögon. En lång tystnad följde, ty ingen af obs hade förmåga eller lust att tala. Hur förändrad vat ej Att den unga brottslingen framför mig ifrån den unga Glouces-ter, som jag nyss besökt i Regent-stfeet. Hans ansigte hade en blåaktig, gastlik färg; hans hår var tofvigt; kalievetten stod på den bleka pannan; ögonen voro insjunkne och blodsprängde. Han var klädd i sorgdrägt och bar en svart spännhalsduk. Hur jag ryste när jag tänkte på de hårda händer som inom några timmar skulle aftaga den. På bordet låg en näsduk, som var genomvåt af tårar eller svetten fråA hans panna, och bredvid den stod ett glas vatten, hvarmed han esomoftast fuktade sina brända läppar. Jag vet ej om jag beklagade mest honom eller hans olycklige far. Denne senare syntes vara en bättre karl, med några gråa, glesa hår spridda öfver det eljest kala hufvudet. Han satt med sammanknäppta händer, hvilande på knäet, och betraktade sin son med stirrande ögon, hvilka, jemte ångesten uti hans anletsdrag, vittfttde om hans själsqval.

"Jag har, hr doktor," sade ändteligen delinqventen, och lade ihop en bibel, "genomläst detta välsignade kapittei,-
1880 -

399

och jag (»ekar Gud att jag känner det. Men lit mig ou tacka er för er godhet att efterkomma min begäran. Jag har något att säga er, men vi måste vara allena," fortfor han, och såg i detsamma på sin far, liksom han önskat att denne skulle lemna oss. Ack! den arme fadren förstod ej honom, utan satt med stirrande ögon likasom förut.

"Vi måste vara allena för ett ögonblick," sade fången, och gick till dörren, Han bultade, dörren öppnades, och han hviskade till fångvaktaren att föra fadren ut på några ögonblick, Karlen inkom, och fången tog fadren sakta uti handen, oeh sade: "lemna oss en liten stund medan jag talar några ord i förtroende med denna herren," — "Ål ja, — ja — det förstås," stammade fadren, med förvirrad blick, och kastade derpå, liksom vaknande till fullt medvetande af sin belägenhet, begge armarne konvulsiv! om halsen på sin son, oeh jemrade sig högt| "o min son! min stackars son I" Äfven i fångvaktarens jerngnsigte syntes rörelse vid detta sönderslitande uppträde. Ett ögonblick derefter voro vi allena, men det fordrades en lång stnnd innan fången kunde hämta sig ifrån den rörelse som detta oförmodade utbrott af fadrens ßmärta förorsakat honom,

"Doktor," sade han omsider flämtande, "vi hafva blott ett par minuter, och jag har mycket att förtro er. Gud allsmäktig välsigne er" t-, och han fattade konvulslvt min hand "för eder godhet mot en brottslig usling. Anledningen till min önskan att få tala med er är bedröflig, men, kort sagdt, jag har hört så mycket talas om er godhet, att jag är försäkrad att ni ej afslår min begäran." — "Allt livad som skäligt ftr och i min förmåga står skall jag göra för er," svarade jag, väntande oroligt att få höra beskaffenheten af det förtroende ban hade att göra mig. — "Doktor, jag tackar er. Ack, jag olycklige! jag har — jag har <— förfört en älskvärd, men fattig flicka, — och hon är nära att bli mor." Han betäckte sitt ansigte med en näsduk, och jemrade sig högt. "Ack!"400

- 1894 -

återtog han ändteligen, "hon känner ej mitt rätta namn, så att när hon läser berättelsen om min — om min —

afrättning vet hon ej att det är hennes Edvard. Icke heller känner hon mig under det namn jag bar i Regent-street. Hon är ej bekant med min förskräckliga belägenhet; men hon måste blifva det när allt är öfver. Nu, min kära, kära doktor," fortfor han, och fattade darrande min hand, "lofva mig vid Guds barmhertighet och min frid i döden, — lofva mig att se henne. — Hon bor — — ; besök henne vid hennes förlossning; underrätta henne försigtigt om min död, och säg henne att min sista bön var för henne. Ni ßnner i denna lilla börs 30 pund, de sista som jag har på jorden. Jag ber att ni vill taga 5 deraf och gifva resten åt min förförda, min älskade Maria." Han föll ner på sina knän, och slog sina armar omkring mina. Han såg bönfallande, förvirrad på mig, och mina tårar föllo ner på honom. "O, Gud ske lof för dessa tårar I de försäkra mig att ni vill efterkomma min begäran. Vill ni icke?" — "Ja, jag ger er mitt löfte," svarade jag, med darrande läppar. "Det är ett bedröfligt uppdrag, men jag vill uträtta det; jag vill gifva henne penningarne, och sjelf lägga 10 pund dertill, om det behöfves." — "Ål doktor, lita på att Gud skall välsigna er för denna ädla handling. Och nu har jag blott en ting att fråga er, ni kan underrätta mig derom, är det dödssätt jag i morgon skall undergå," — han satte handen till sin hals, och sönk ner på stolen, — är det smärtande? är det långsamt?" Han kunde icke säga mer, ej heller var jag i stånd att svara.

"Plåga mig ej," svarade jag efter en paus, "med att lyssna till en sådan fråga. Anropa den nådige Guden, och var viss att ingen som bedt honom uppriktigt någonsin gjort det förgäfves. Röfvaren på korset" — — Jag stannade, och kände att om jag ej genast lemnade cellen skulle jag dåna. Jag tog honom uti handen; han kunde icke tala,utan snyftade blott konvulsivt, — och om några ögonblick derefter var jag- 1880 -

pi hemvägen. Nar jag var uti min vagn kunde jag ej langro hejda mina känslor, och utbrast i en tåreflod. Jag bad Gud att jag aldrig mera måtte hafva att genomgå ett så bedröfligt prof. Jag skulle hafva besökt åtskilliga patienter samma afton, men jag var alldeles ur stånd dertill, och skickade dem återbud. Min sömn om natten var orolig. Föreställningen af fången som jag nyss besökt sväfvade i hiskeliga skepnader framför mig. En oemotståndelig och sjuklig nyfikenhet öfver-föll mig att se den olyckliges afrättning. Första gången denna tanke uppstod väckte den min afsky. Huru mina känslor ändrades vet jag icke riktigt sjelf. Jag uppsteg kl. 7, och, utan att nämna något derom, tog jag på mig min betjente kappa, och hastade till O Id Bailey. Jag gick upp i ett af husen midt emot galgen, och tog min plats med många andra i ett fönster. Man talade om exekutionen, och alla förbannade lagames stränghet, som kunde beröfva en menniska lifvet för en öfverträdelse af blott civil beskaffenhet Jag sade naturligtvis ingenting. Det var en obehaglig morgon; det duggade oupphörligt Folkhopen var icke stor, men uppförde sig högst oskickligt. Äfven qvinnorna, som utgjorde största antalet, väsnades och skreko då de igenkände någon utaf sina bekanta uti trängseln. Ändteligen slog St. Sepulchres klocka 8, en bedröflig härold af mången syndares utgång utur tiden, och som de sista slagen dogo bort och följdes af fängelseklockans klämtning, den jag med ångest kunde tydligt höra, fick jag se en skymt af de tvenne under-sheriflernes guldbeslagna stafvar, i det de togo sin plats vid foten utaf galgen. Några ögonblick derefter syntes fångpredikanten, med en annan, gråhårig man, och emellan dem den beklagansvärde fången. Han gick uppför trappan med stadiga steg. Hans armar voro bundna både bak- och framtill, och som han stod der kunde jag höra hopens utrop: "Herre Gud, hvilken vacker yngling I stackars, stackars karl!"— Han var klädd i sorg-

drägt, och hade svarta handskar. Hans ljusa hår hade blifvit med mycken omsorg kammadt, och föll på ömse sidor om hans panna uti lösa lockar. Hans ansigte var, liksom aftonen förut, förfärligt blekt, men hans uppförande var mycket mera lugnt än jag hade väntat, alt sluta från hans rörelse i fängelset. Han bugade sig djupt för folkhopen, kastade en hastig, vild och gastlik blick åt tvärbjelken öfver honom ifrån hvilken repet hängde, och lät derpå skarprättaren göra tillredel-ser för döden. lag ryste vid den buttra min och råa köld hvarmed bödeln aftog halsduken och fästade den fatala öglan. Jag kunde ej uthärda längre; jag raglade från fönstret till en vrå i rummet, föll uti en stol, tillslöt mina ögon, och stoppade fingrarne i öronen, med en suck om Guds barmhertighet för den olycklige som inom några famnar från mig återlemnade sitt lif uti sin Skapares händer. Jag förblef orörlig uti

denna ställning tilldess bullret utaf dem som lemnade rummet öfvertygade mig att allt var öfver. Jag följde med dem, arbetade mig genom trängseln, utan att lyfta mina ögon opp, kastade mig uti en hyrvagn, och skyndade derpå hem. Jag hämtade mig ej från rörelsen af detta hjertskakande uppträde på flere dagar. — Jag vill blott tillägga här att jag ärligt uträttade mitt uppdrag, och ett sorgligt, sönderslitande uppträde var det, som jag aldrig skall förglömma.- 1836 -

403

gengångaren.

„Dct gif*fi 1,1 ll.p folk i dem» ,rrldta . .lf ton ||||fi| bip|di, orW ickr hin||||. Del har »arit min Id|| lit hr>ri lill dr fiit-rl.»

"Jag," säger berättaren, "har varit hängd, men lefver. Jag var skrifvare i ett ryskt mäklarehus, och tråkade emellan Broadstreet-buildings, Batsons kaffehus och Londons docka ifrån kl. 9 om morgonen till kl. 6 eftermiddagen, för en lön af 50 pund om året. Jag bodde i ett litet rum i Islington, och lefde indraget tilldess jag blef kär uti en fattig, men ganska älskvärd flicka, som var dygdig der det är svårt att vara så, och som arbetade med sin synål tolf timmar om dagen hos en sidenhandlare i Cheapside, för en half guiné (10 rk. rg.) i veckan. Hon visste ej huru fattig jag var, och på sex månader begick jag sju eller åtta förfalskningar, till ett belopp af nära 200 pund. En morgon blef jag arresterad — jag var i flere veckor beredd derpå — och förd till lord-mären i Mansionhouse. Jag hade ingenting alt säga. Lyckligtvis hade man ej vaktat mina rörelser, så att ingen mer invecklades uti mitt öde, liksom ock ingen mer hade verklig del deri. Förhöret räckte ungefär en nätt half timme, och jag blef skickad till New ga te i väntan på ran-sakning."

"Min rörelse vid arresteringeu var i början ganska obetydlig; jag är tillochmed oviss om jag ej fann en lättnad deruti. Jag visste hela månader förut att upptäckten var oundviklig. Jag försökte att aflägsna denna tanke, mon det var förgäfves. Jag drömde derom, och kom aldrig någon morgon på kontoret, eller såg min husbonde framtaga kassaboken, utan404

- 1838 -

att hjertat kom mig upp i halsen. Jag darrade sft att jag knappt kunde hilla pennan, och en half timma efter begick jag ständigt misstag. När jag ändteligen en morgon såg kassören komma in åtföljd af en polisbetjent, var jag så beredd derpå, som om jag haft en half dags samtal uti ämnet. Jag tror ej att jag visade hvarken bestörtning eller fruktan, ty jag kände ingendera. Detta var den 2:dra januari, och som tinget samma dag begynte kom målet genast före."

"Bansakningen tillgick så formellt och kallt som möjligt. Jag hade aldrig förr, ehuru född i London, varit närvarande vid något brottmål, och jag kunde icke göra mig en föreställning om den likgilltighet och likväl artighet hvarmed jag blef bemött. Domaren frågade uti en ton som hvarken hade stränghet, eller medlidande, eller köld, eller oro, eller ens något uttryck det jag kunde märka, om åklagaren hade något ombud. En medelålders man af ett stadgadt utseende utförde målet mot mig, hvilket, sade han, han skulle göra med så mycken skonsamhet som möjligt. Min husbonde framkallades derefter att aflägga sitt vittnesmål, hvilket han afgaf med mycket lugn. Det var afgörande. En ung jurist, som var min advokat, gjorde några frågor, sedan han uppmärksamt genomögnat stämningen; men det var ingenting att invända deremot. Jag visste det förut. Domaren tillsade mig då mer högtidligt, som jag tyckte, än förut att det var tid för mig att säga om jag hade något att anföra till mitt försvar. Jag ärnade ett ögonblick att falla ner på mina knän och att begära nåd, men jag tänkte åter att jag derigenom skulle göra mig till ett åtlöje, och svarade derföre blott så godt jag kunde att jag ej ville besvära domstolen med ett försvar. Härpå vände domaren sig med en dyster uppsyn till jurien, som reste sig att höra hvad han sade. Jag lyssnade äfven, eller rättare, bjöd till att lyssna, och likväl kunde jag allt det oaktadt ej hindra mina tankar att flyga hit och dit. Allting föreföll mig som en dröm. Advokaterne sutto omkring bordet, tysta, men alldeles obekymrade. Tvenne- 1836 -

405

genomsågo sina instruktioner, den| tredje läste tidningar. Åskådarne på läk tame sågo och hörde så förnöjde på, som om det varit blott ett skådespel. logen syntes veta att bland dem stod en stackars värnlös och förtviflad varelse, hvars timglas nära var utrunnet. Jag förlorade hela domarns tal, men jag hörde tydligt juriens viskning: "skyldig" och domarns sista ord, att jag skulle hängas och bereda mig för en annan verld, emedan mitt brott vore utaf den beskaffenhet att jag ej kunde vänta nåd i denna. Fångvaktaren, som hela tiden stått bakom mig, lade nu hastigt handen på min axel, och bad mig följa sig. När jag kom nedför trappan möttes jag af två polisbetjenter, som togo mig midt emellan sig, utan att säga ett enda ord, och skyndade med mig till fängelset."

"Jag hade inga vänner, om ock några i en sådan belägenhet kunnat gagna mig, och endast tvenne slägtingar, som — jag kan ej klandra dem derföre — med ens förnekte mig. Det var blott en person i hela verlden som syntes intressera sig för mig, och denna enda var Elisabeth Clare. När jag hågkom henne var all tanke på mig sjelf förlorad. Jag betäckte mitt ansigte med mina händer, kastade mig på golfvet, och gret utaf förtviflan. Hon hade blifvit alldeles utom sig då hon hörde att jag var arresterad, och tillstod öppet sin förbindelse med mig. Följden var att hon förlorade sitt arbete, som var hennes enda medel till sin bergning. Hon hade varit öfverallt, hos min husbonde, hos domaren, hos polismästaren, hos sheriflerne, hos rådmännen; hon hade tillochmed bönfallit hos statssekreteraren sjelf. Jag ängslades vid tanken på döden, men all fruktan försvann då jag, saknande henne vid den vanliga tiden för fångbesöken, fick veta huru hon var sysselsatt. Det bekymrade mig hvarken om hon lyckades i sitt bemödande eller icke. Mina enda tankar voro att hon var ung och vacker, utan beskydd, utan penningar, utan hjelp, utan en vän, bönfallande hos okände, förödmjukande sig kanske inför domestiker, som skulle begagna sjelfva hennes förtviflan och406

- 1838 -

värnlöshet att skymfa och vanära henne. Välan I saken blef ej värre för det att jag lefde att lida deraf. Tvenne dagar till, och allting skulle vara öfver. De demoner som lefde af menniskors elände miste ha sitt rof. Hon skulle blifva utan hem, utan bergning, utan vänner; hon hade umgätts med en brottsling , det var icke svårt att gissa till det öfriga."

"Man läser och hörer beständigt om vänners och slägtingar besök hos personer som blifvit dömda till döden; litet begrepp har man dock om den bedröfliga verkligheten. Det var sex dygn efter min arrestering då Elisabeth kom sista gången till mig. Skönhet, helsa, styrka, — allt hade hon på denna tid förlorat. Hela år af arbete och sjukdom hade ej kunnat åstadkomma mer förödelse. Döden, så tydligt som den kan visa sig, satt i hvarje anletsdrag; hennes hjerta hade brustit. Jag hade ej sett henne på tvenne dagar. Jag kunde icke tala, och en fångknekt var dessutom hos oss. Jag satte mig bredvid henne på min säng, det enda som fanns att sitta på uti min cell, och svepte hennes schal tätt om henne, ty det var ganska kallt. Så sutto vi omkring en timma, utan

att säga ett enda ord." —---

"Hon hade lemnat mig under förevändning att göra ännu ett försök att rädda mig, och med löfte att samma afton återkomma. Fångvaktaren, en äldre man, som sjelf hade döttrar, lofvade mig — ty han märkte att jag kände huru det förhöll sig — att följa henne genom hopen af de uslingar hon hade att passera för att komma utur fängelset. Hon gick; jag visste att det var för alltid. Dörren till min cell blef stängd; vi skulle aldrig mötas mer på jorden. Jag föll på mina knän; jag hopknäppte mina händer; mina tårar brusto

åter ut, och jag bad Gud beskydda henne."--

"Jag minnes ganska tydligt när processionen böljade genom de långa, hvälfda gångarne som ledde till schavotten. Jag såg lamporna som brunno, ty dagen kommer här aldrig in. Jag hörde klockans klämtning och fångpredikantens djupa- 1836 -

407

stämma, som läste under det han gick: "Jag är uppståndelsen och lifvet etc." Jag kände öfvergången från dessa dunkla, täpta, lampupplysta gångar till den öppna planen. Jag såg den oräkneliga hopen som upptog gatan under mig. Fönster-ne i bodarne och husen midt emot mig voro uppfyllde med åskådare. Jag såg St. Sepulchres kyrka

på afstånd genom den gula dimman, och hörde slagen utaf klockan. Jag erin-drar mig den fuktiga morgondaggen på schavotten, — det ofantliga fängelset, som höjde sig bredvid mig, och på mig kastade sin dystra skugga, — den kyliga, friska vinden, som blåste mig i ansigtet då jag kom ut i luften, — röken, som slog ner ifrån skorrstenarne,— vagnarne på gästgifvaregården midt-emot, — det djupa sorlet som for genom folkhopen då jag syntes. Aldrig i min lifstid har jag sett någonting så tydeligt som i denna stund; — men det varadë ock blott ett enda

ögonblick."---

Af hvad händelse berättaren återkallades till lif uppger han icke.

juni. bedröfligt misstag.

Följande sorgliga händelse tilldrog sig vid en eldsvåda i Whitechapel för några veckor sedan. Af okänd anledning hade elden kommit lös en natt uti ett hus, och förödelsen var så hastig att folket som bodde der knappast kunde rädda sig. En fattig hustru, med många barn, hade just undkommit, och tackade Gud på sina bara knän för sin och deras räddning, då hon saknade det yngsta. Halfnaken störtade hon genom lågorne, flög in i rummet, ryckte barnet utur vaggan, och kom dermed lyckligt ner. Ack, denna glädje varade ej874 _ 1888 —

länge, ty barnet — var ej hennes. Förvillad utaf ångesten och röken hade hon tagit miste om rummet, och räddat en grannes barn, i stället för sitt eget. Hon hastade tillbaka, men då hon kom till tröskelen föll taket in. Detta var förmycket för hennes moderliga hjerta, och hon dog två timmar derefter.

hertigen af wellington.

Denne ryktbare man är tredje sonen af viscount Wellesley, och född i Irland den 1 maj 1769. Ännu helt ung blef han satt i skolan i Eton, der han erhöll en klassisk uppfostran, och blef sedan skickad till krigsakademien i Angier. Han deltog i böljan af sin krigiska bana i slaget vid Malla-velly, hvilket omedelbarligen föregick stormandet af Serin-gapatam. En omständighet tilldrog sig här som nära för alltid förstört hans rykte. Kort efter inspärrandet af S er inga p a tam blef han beordrad att drifva fienden ifrån en höjd som den belägrande arméen ville begagna för sina operationer. Natten då detta skulle verkställas Yar utomordentligt mörk. Skilld från hufvudcorpsen stötte han oförmodadt på en af fiendens förskansningar. Truppen, som ej fann sig understödd, flydde hufvudstupa, och lemnade öfverste Wellesley och kapten Mac-Kenzie i sticket, hvilka, sedan de famlat flere timmar uti mörkret, återkommo utan sin division till lägret Som general Harris ännu låg, kastade Wellesley sig på ett bord i mattältet, och insomnade. Truppen hade emellertid Återkommit och rapporterat förhållandet för chefen, som blef ej litet förvånad att finna öfverste Wellesley fast sluten i Morphei armar. General Baird fick nu i uppdrag att utföra- 1880 -

409

den attack som natten förut misslyckats, och det var endast på hans bemedling som Wellesley fick tillåtelse att deltaga i expeditionen. Ehuru denna fullkomligt lyckades, fordrades det likval många år af segrar innan det obehagliga intrycket af denna händelse hos mängden blef utplånadt. Denna affär följdes af flere ännu mera lysande, hvaribland slaget vid Assaye, der han slogs med en tie gånger öfverlägsen styrka. Af 4,500 man som deltogo uti träffningen, blefvo 2000 dödade eller sårade. För denna seger erhöll han parlamentets tacksägelse, och ett monument restes i Calcutta till hans ära. Han återkom 1805 till England, och tog sitt säte i parlamentet såsom representant för Newport. Någon tid derefter blef han utnämd till statssekreterare för Irland under hertigen af Richmond, men återkallades snart för att följa lörd Catchard till Köpenhamn, i hvilken expedition han tog en verksam del, och erhöll derföre en oflentelig tacksägelse. Några månader derefter emottog han befälet öfver arméen i Spanien. Den 20:de juli 1808 ankom han med 12,000 man till Corunna. Sedan han i förening med gene-ralerne Ackland och Anstruther slagit Junots corps, ingicks ett stillestånd, och efter konventionen i Cintra återvände han till England. Sir John Moore efterträdde honom i befälet. Efter nästan hopplösa försök att göra franska arméen motstånd återvände brittiska trupperne till England. Året efter skickades Wellesley med en ny expedition till Lisabon, och blef med allmän entusiasm emottagen. Haf) hade nu att strida mot Soult och

Victor,"tvenne af Frankrikes skickligaste marskalker, som inryckt i Portugal med en veteran-armé, och satt sig i besittning af de bästa nordliga provinserne. Här anföll han fienden i hvarje postering, dref honom från Coimbra till Duoro, derifrån till Youga, och inom \ie dagar öfver gränsen. Efter oräkneliga svårigheter vann han det blodiga slaget vid Talavera, och blef der-

före upphöjd till pär, under tittel af lörd Wellington, med en ärlig inkomst af 2000 pund. I denna träfTning hade han nära blifvit tillfångatagen. Brittiska arméens förlust uppgafs till 5,367 i sårade och dödade, Spanjorernes till 1.250, och Fransosernes till 10,000. Om aftonen af bataljdagen tilldrog sig en förfärlig händelse. Det långa, torra gräset på fältet tog eld, lågorna spridde sig med förvånande hastighet, och en stor mängd af de sårade blefvo uppbrände.

Efter slaget vid Busaco, det enda af någon betydenhet under 1810, och sedan Fransoserne utrymt Portugal, marscherade allierade arméen rakt på Madrid, och vann, utom några mindre fördelar, den vigtiga segern vid Salamanca. Närmaste följderne deraf voro 11 fältstycken, 2 örnar och 7000 fångar. Spanien och England täflade att öfverhopa den lycklige krigaren med heder. Han blef utnämd till spansk grand af första ordningen, general-en-chef öfver hela spanska arméen, engelsk markis, och erhöll en present af 100,000 pund sterling. Allierade arméens framsteg blef nu allt hastigare och säkrare. Efter en fruktlös belägring at Burgos beslöt Wellington att göra ett anfall på franska arméen vid Vittoria, den 23 juni 1813. Besultaterne häraf voro 151 fältstycken, 415 trossvagnar, en oändelig hop ammunition, krigskassan, hela franska arméens bagage och marskalk Jourdans batong. En spansk egendom med en årlig afkastning af 10,000 pund, hertigvärdigheten och en engelsk fältmarskalks batong voro ibland segrarens belöningar.

Efter att hafva slagit Soult vid St. Race marscherade Wellington på Toulouse, der han vann den blodiga slagtningen. Några veckor derefter öfverlemnade han till de allierade monarkerne i Paris troféerne af den lysande kampanjen.

Den 23 aprill 1814 slutades alla fiendtligheterne genom konventionen i Paris. Följande månad blef lörd Wellington utnämd till markis af Duoro och hertig af Wellington

samt erhöll, 400,000 pund sterling för att köpa sig en egendom. Han återkom till England i juni månad, och mottog för trettonde gången, parlamentets tacksägelse och lyckönskningar. Han fick likväl icke länge blifva i overksamhet, och Napoleons återkomst från Elba banade honom vägen till ny ära genom det afgörande och blodiga slaget vid Waterloo, hvarom följande korta beskrifning, ej torde vara utan intresse.

waterloo

Napoleon, som blifvit underrättad att Preussarna dragit sig tillbaka, beordrade marskalk Gr ouchy att förfölja dem med en corps af 32,000 man, och marscherade sjelf mot Quatre-Bras, i afsigt att med Neys och sin egen styrka öfverfalla Wellington i en ställning der han ej kunde erhålla någon undsättning utaf Blücher. Hertigen hade likväl ej blifvit förr underrättad om Bluchers marsch mot Wavre än han gaf order att retirera ifrån Quatre-Bras, och drog sig sjelf åt Waterloo, i hopp att Preussarne skulle der förena sig med honom innan det afgörande slaget började s. Sedan hertigen om aftonen (d. 17:de) gjort sina arrangemanger, skickade han B|ucher underrättelse derom, med begäran att morgonen derpå blifva understödd med tvenne divisioner Preussare. Den gamle krigaren lät svara honom att han skulle qvarlemna en corps att uppehålla Grouchy, och sjelf marschera med den öfriga arméen på Waterloo. Men vägarne emellan Wavre och Mont St. Jean voro i ett förfärligt tillstånd; det hällregnade hela dagen, och Bluchers marsch gick långsammare än han förmodat. Hertigen af Wellington hade tagit sin position vid Mont St. Jean, en by ej långt från den lilla staden Waterloo på en sluttande mark, med en slätt af en fjerdedels mil i bredd. Den motsatta höjden vid La Belle Alliance innehades utaf fienden.

Hertigen

hade under sitt befäl 75,000 man, hvaraf 30,000 voro brittiska trupper. Slagtlinien formerades konvex, och stödde begge ändarne mot skogen. Fältet var öppet, och i händelse hertigen skulle blifva drifven utur sin position, hade han Mont St. Jean bakom sig, längre bort Waterloo, och sluteligen skogen vid Soignes, hvilka alla erbödo medel till försvar och att betäcka återtåget. Wellingtons afsigt var att hålla fienden på afstånd tilldess han, genom Preussarnes ankomst, skulle blifva i stånd att anfalla Fransoserne med öfverlägsen styrka, och Napoleons, deremot, att slå Engelsmännen innan B1 ü c h e r hunnit att befria sig ifrån Grouchy. Napoleon hade i tølt 75,000 man, alla veteraner, af hvilka hvar och en i hans tanke var åtminstone så god som en Engelsman och ett par Preussare tillsamman; men, å andra sidan, hade Wellingtons soldater, oaktadt väderlekens stränghet, några timmar att hvila och förfriska sig, då Napoleons armé marscherat hela natten, och större delen ej hann fram till La Belle Älliance förrän sent på morgonen den 18:de. Napoleon fruktade likväl för ingenting så mycket som att Wellington skulle draga sig till B riis sel och Antwerpen, och derigenom uppskjuta den afgörande affären tilldess Ryssarne närmat sig till Rhen, och då han från höjden af La Belle Alliance såg fienden uppställd i slagtordning midtemot sig, utropade han med mycken glädje: "nål ändteligen har jag dem uti mitt våld."

Mot morgonen lade sig stormen något; men vädret var hela dagen obehagligt. Vid middagstiden öppnade Fransoserne sin kanonad. Dnder betäckning af dess eld gjorde Jerome Bonaparte ett häftigt anfall på Hougomont, och angrep derpå både med sitt kavalleri och artilleri Wellingtons högra flygel. Engelsmännen formerade karréer, och trotsade anfallet. En lång stund var utgången oviss; men ändteligen nödgade Engelsmännens eld Fransoserne att vika.

Nästa anfallet skedde på brittiska arméens center med mycken häftighet af franska kyrassiererne och fyra kolonner- 1830 ~

413

fotfolk. Kyrassiererne, som kommo lings utät vägen af Ge-nappe, möttes af Engelsmännens tunga kavalleri pä ett ställe der vägen blifvit afstängd genom förhuggningar ooh höga bankar p& ömse sidor. Träffningen var förfärlig; men sluteligen miste kyrassierne vika och söka skydd under kanonerne. Engelsmännen förföljde dem för lingt, kommo in bland franska infanteriet, och blefvo med stor förlust tillbakadrifne. Det var här den tappre Picton föll. Några af Franska trupperne hade emellertid ryckt fram på andra sidan La Haye Sainte och skingrat nigra belgiska regementen; men anfallne, i sin ordning, af Packs brigad i fronten, och af engelska tunga rytteriet i flanken, blefvo de fullkomligt nedergjorde.

Tredje anfallet riktades mot Engelsmännens högra flygel, der infanteriet emottog det, formeradt i en dubbel linie af kar-réer, under skydd i teten af ett batteri med 30 kanoner. Franska kyrassierne anföllo artilleriet, som miste fly ifrån kanonerne, och störtade derefter modigt pi karréerne. Dessa stodo orörlige, tilldess fienden var inom femton alnars afstånd, di de gåfvo eld med en förfärlig verkan. Kavalleriet retirerade, samlade sig åter, och förnyade anfallet flere gånger, men med lika liten lycka. Utsatt i längre tid för korsade eldar blef denna tappra corps nästan totaliter förstörd.

Fransoserne öppnade nu en förfärlig kanonad långs utåt hela linien, och Engelsmännen fingo order att kasta sig pä marken för att lida mindre utaf elden. Hertigen hade vid denna tid förlorat 10,000 man och Napoleon minst i&,000. Klockan var redan half 6 om eftermiddagen di man fick se teten af preussiska kolonnerne uti skogen till höger om Fransoserne. Napoleon beredde sig nu på det afgörande anfallet. Hittills hade han hållit sina gardier, som utgjorde kärnan af hans armé, ur elden. Han formerade aina trupper i två kolonner, och uppmanade dem till tapperhet, emedan Preussarne, sade han, redan flyktat för Grouchy. Han uppdrog anfallet åt Ney, "den tappraste utaf de tappre." Endast fyra batalja-414

- 1838 -

ner af hans gamla gardi lemnades uti reserv, och formerades i karèer att betäcka marschen. Engelsmännens front förändrades nu till en konkav linie. De voro uppställde i en oafbruten sträcka, fyra leder djup, och öste öfver de anryckande kolonnerne ett oupphörligt eldregn. Flyglarne voro i jemn rörelse, och när de främste af Fransoserne

ankommo blefvo de emottagne med en sådan häftighet, att de förgäfves sökte de-plojera på en linie. De vacklade, förlorade sin ordning, och flydde sluteligen i förvirring.

Hertigen af Wellington steg nu utaf sin häst, satte sig sjelf i spetsen för trupperne, och anförde dem emot de fyra bataljonerne af det gamla kejserliga gardiet, bakom hvilka Ney sökte samla de flyende. Vid Wellingtons framryckande ställde han sig ännu en gång i spetsen för sin styrka; men intet kunde emotstå de segrande Engelsmännens tapperhet Äfven det gamla kejserliga gardiet blef slaget. Allt hittills hade Napoleon bibehållit sitt vanliga, lugna utseende. Med sitt teleskop betraktade han anfallet, men blef på en gång blek som döden, och utropade: "de äro blandade om hvarandra; allt är förloradt I" Han kastade sig på sin häst, och lemnade slagtfältet, utan att stanna förrän han ankom till Charleroi.

Knappt hade Engelsmännen framryckt till detta blodiga anfall förrän Blücher, som vändt sin linie mot Fransosernes högra flygel, började deltaga uti träffningen. Preussarne an-grepo det gamla gardiet i flanken, medan Engelsmännen anföllo uti fronten. "Sauve qui peut" hördes snart från alla sidor. Fransoserne flydde i oordning. BlUcher och Wellington möttes ändteligen vid La Belle Alliance, och Preussarne åtogo sig att förfölja de flyende om natten.

Wellingtons förlust denna dag var förskräcklig: 100 officerare döda, 500 sårade, och af gemenskapen 15,000 sårade och döda. Hertigen hade hela dagen varit der faran var som störst. Blott en enda af hans talrika stab kom oskadad ifrån valplatsen.1833 -

Af de 75,000 man som Napoleon förde till denna slagtning blefvo aldrig flere än 30,000 samlade under gevär. Preussarne förföljde de olycklige flyktingarne, och nedsablade dem utan all förskoning.

Napoleon stannade ändtligen vid Philippeville, hvarifrån han ärnade begifva sig till Gro uchy, för att sjelf taga befälet öfver den återstående divisionen, sedan ban åt Soult uppdragit att vid Avesnes samla qvarlefvorne från Waterloo; men då han hörde att Blücher redan var i Charleroi (hvilket var sannt), och att Gro uchy blifvit tillfångatagen (hvilket var falskt), öfvergaf han sitt beslut, och fortsatte resan till Paris.

Parlamentet beslöt ännu en tacksägelseaddress till hertigen för denna seger, med en föräring af 200,000 pund.

Den 25:te januari 1828 fick hertigen i uppdrag att bilda ett nytt kabinett, och året efter gick den "katolska emancipations-billen" igenom, hvarigenom han gaf ny ära åt sitt namn, — en ära, har mången påstått, som skall blifva mer varaktig än alla hans triumfer.

WATERLOO , DAGEN EFTER SLAGET. (Ur „He ooilnl itmet jo«r..I,,)

— Jag befann mig om sommaren 1815 i Brüssel. Staden var då öfverfull och högst brilliant. De lysande uniformerne af så många särskilta nationer, damernas eleganta klädsel, och de präktiga ekipagerne i parken och allée verte hade en utomordentligt skön effekt. Vid alla tables d'höte hördes en språkförbistring, som kunde blott jemföras med den vid Babels torn, och bodarne glittrade med granna saker, som man hängt upp att locka penningar ur Engelsmännens fickor, hvilka416

Flandranse ansågo för verkliga guldpåsar. Baler och skådespel, middagar och router, voro enda samtalsämnet, och ehuru ryktet berättade att Fransoserne gjort ett infall och bortfört någon boskap, var detta likväl alltför obestämdt att väcka någon farhåga. Jag bodde hos en fru Tissand på Place du Sa-blon, och talade ofta med min värdinna om sakernas kritiska ställning. Hon var lifligt intresserad uti ämnet, och försäkrade mig beständigt om sin tillgifvenhet för Engelsmännen. "Ces maudits Fran^als!" skrek hon en dag, "om de våga komma hit, skall jag rifva ögonen ur dem." — "Ål tant," sade hennes vackra systerdotter, "kom ihåg att Ludvig är konskri-berad." — "Tyst, Annette, jag hatar min egen son för det han slåss mot Engelsmännen." — Detta var åtföljdt af en nigning för mig; men jag måste tillstå att jag fann Annette» kärlek vida intressantare än madames anglicism.

Den tredje juni gick jag att se 10,000 man mönstras af hertigarne af Wellington och Brunswig. Man kan knappt tänka sig något vackrare än detta skådespel. Engelsmännens, Skottames och Hannovranarnes lysande uniformer kontrasterade starkt mot Brunswigska husarernes dystra, svarta drägt, hvilkas vördnad för sin gamle furstes minne kunde blott jemföras med tillgifvenheten för hans son. Bergskottarne syntes oemotståndliga, och som de med fasta steg i solida mässor ryckte fram, tycktes de färdige att föra allt som gjorde motstånd med sig. Med ett ord, jag var alldeles betagen af den snygghet, ordning och förträfTeliga ekipering man såg hos dessa trupper, och beundrade isynnerhet hertigens af Brunswig vackra drag, hvars sköna manliga figur, då han galopperade öfver fältet, fullkomligt realiserade mitt beau ideal af en krigare. Nästa gång jag såg honom var på en bal i Rue Ducale om aftonen den 15:dejuni. Jag stod tätt vid honom då han fick underrättelsen att en stor fransk styrka ryckte emot Charleroi. "Di är det hög tid för mig att bege mig ar, sade han, och jag sfig honom aldrig mera lefvande. Balen-

bröt hastigt upp, och inom en half timme hördes trummor och trumpeter ifrSn alla håll. De goda borgarne i staden, som nästan alla lågo i sin första sömn, sprungo utur sina sängar, och skyndade ut på gatorna, insvepte i det första plagg som var till hands. De löjligaste och orimligaste rykten spriddes hastigt. Man trodde först att staden var i brand, och sedan att hertigen af Wellington var mördad; men när man med säkerhet fick veta att Fransoserne voro på marsch mot staden, blef bestörtningen stor och allmän, och alla hastade till Place Roy ale, der Hannovranarne och Brunswigame blefvo mönstrade.

Redan kl. 1 på morgonen (den |6:de) var hela Brüs-• els folkmängd uti rörelse. Gatorna voro lika fulla som om ljusa dagen, facklor sväfvade af och an, ammunitions- och trossvagnar ljungade från alla håll, och trummor och trumpeter kallade trupperne till vapen. Brådskan och bullret kunna ej beskrifvas. Här slogo och sparkade hästar ibland en hop förskräckta borgare. Der togo älskande ett gråtande farväl utaf hvarandra. Än fästades uppmärksamheten af en park artilleri gom sprängde genom gatorne, än af en grupp officerare, som högt bestridde sina flegmatiska värdars räkningar, ty ej en gång den allmänna bestörtningen kunde skrämma Flandrarne att efterge en enda styfver. Stundom öfverröstade skrik och tjut sorlet af folkmassorna, men det allmänna ljudet liknade hafvets aflägsna brusande. Emellan kl. 2 och 3 marscherade Brunswigame ur staden, ännu klädda i svart efter sin afledne hertig, och brinnande utaf begär att hämnas hans död. Ack t de skulle, då de återkommo, hafva att begråta en ännu ömmare förlust. Klockan 4 var hela lörd Wellingtons disponibla styrka samlad, men i en sådan hast att många af ofll-cerarne ej haft tid att ombyta sina silkesstrumpor och dansskor. Några, alldeles öfverväldigade af sömn, lågo här och der på vallarna, hållande med fast hand tyglarne af sina hä-

star, som betade bredvid dem. Omkring klockan 5 slogs på alla ställen marsch, och i samma ögonblick rörde sig på en gång den stora massan. Jag talade med flere officerare innan de marscherade, och ingen syntes hafva den minsta aning om en förestående batalj. Hertigen af Wellington och hans stab lemnade ej Brüssel förrän efter kl. 11, och först några timmar sedan de aftågat fick man allmänt veta att franska arméen var inom några mil från Quatre-Bras, der den tappre hertigen af Brunswig först mötte fienden, och föll ibland de främsta. Förskräckelsen betog oss alla då vi fingo veta att franska hären ej var mer än 28 e. (4 sv.) mil ifrån oss, och vi ryste vid föreställningen af den grufveliga strid som förestod. Jag hade aldrig varit ett slagtfält så nära, och kan ej beskrifva hvad jag kände. Vi visste att vår armé ej hade annat val än att retirera, eller ock att strida med en fyra gånger öfverlägsen styrka, och ehuru vi ej kunde betvifla våra truppers tapperhet, darrade vi likväl vid föreställningen af den öfverlägsna styrka för hvilken de voro blottställde. Kanoner, lantsar och svärd voro emot den engelska bajonetten ensam. Kavalleri hade vi den första dagen ej, ty hästarne hade blifvit skickade ut på bete, och karlarne voro spridda för vidt kring landet för att samlas uti hast. Under sådane omständigheter syntes segren oss omöjlig. Intet utom våra truppers utomordentliga bravur och stränga disciplin hindrade de främsta utaf vårt infanteri att blifva tillintetgjorde. Ehuru de behöllo sin terräng om dagen, nödgades de om natten retirera.

Ångesten denna dag hos Engelsmännen uti Brüssel kan ej beskrifvas. Ingen tänkte hvarken på föda eller hvila. Hvar och en som kunde skaffa sig en kikare skyndade till vallarne under ett fåfängt bemödande att se hvad som föregick. Ändteligen syntes några soldater i fransk uniform på afstånd. Ryktet härom flög från mun till mun, och förstorades i farten. Man berättade nu allmänt att Fransoserne voro i antågande. Fasan öfverföll Engelsmännen och deras medhållare, och- 1830 ~

Fransosernes hemliga parti började nu visa sig. Trefärgade band kommo genast fram, och luften skallade af Vive 1'Em-pereurl Dessa rop förvandlades likväl snart till Vive le lörd Wellington 1 då man upptäckte att de Fransoser man sett komma voro krigsfångar och icke segrare.

Emellan klockan 7 och 8 om aftonen gick jag upp till pörte de Na mur, dit de sårade just nu började ankomma. Lyckligtvis hade flere stora trossvagnar anländt från England några dagar förut, och dessa inkommo nu. De voro fyllda med Brunswigare och Bergskottar, och det var ett rysligt skådespel att se dessa soldater, hvilkas krigiska hållning och förträffeliga ekipering jag vid mönstringen så beundrat, nu ligga stympade och hjelplöse, — deras uniformer fläckade med blod och smuts, — läpparne svarta genom patronernes afbitande, och de vackra munderingarne alldeles förstörda. Då vagnarne stannade gick jag bort till dem, och frågade en skotsk officer, som var lindrigt sårad uti ena knäet: "komma FransoserneV" — "Jag kan ej svara er derpå," sade ban. "Vi veta ingenting derom; vi hade nog göra att taga vara på oss sjelfva. De slåss som djeflar, och jag skall bort igen, så snart jag fått mitt ben förbundet." En elegant klädd engelsk dam kom nu framspringande. "Är min man vid lif?" ropte hon. — "Herre Gud! min fru," svarade en af karlarne, "huru kunna vi säga det? Jag känner ej ens deras öde som stridde vid min sida, och jag kunde knappast se en aln framför mig." Utan att ge akt på hvad han sade förnyade hon sin fråga af hvar och en hon mötte. Några franska fångar anlände nu. Jag observerade bland dem en ung och hygglig karl med en afskjuten arm. Ehuru de blodiga och stympade senorna ännu icke voro förbundne, marscherade han med synbar liknöjdhet, och bar en kaka under den friska armen, medan han ropade: "Vive PEm-pereurl" Jag frågade honom om Fransoserne voro i antågande." — "Je le croix bi en," svarade han. "Preparez un souper, mes bourgois. Il soupera i Bruxelles ce420

so i r." Vacker underrättelse, tänkte jag. "Tro honom ej," svarade en Skotte, som låg nästan död bredvid mig. "Det stir allt rätt till," sade han med bruten röst.

Hela fredagsnatt tillbragte vi i största oro. Sårade ankommo hvarenda timma, och de underrättelser de medförde om blodbadet voro högst förfärliga. Lördagsmorgon var det ännu värre. Ett oräkneligt antal volontärer och rymmare kommo inrusande genom pörte de Namur, och dessa ökade den allmänna förskräckelsen i högsta grad. Sauve qui peut var den allmänna tanken. Alla slägt- och vänskapsband voro sön-derslitne, och begäret att lemna BrOssel var det enda rådande. De största uppoffringar gjordes för detta ändamål. Alla lastdragare och åkdon begagnades att föra menniskor och egendom till Antwerpen; äfven hundar och fiskkärror nytjades. Stora summor gåfvos för de uslaste åkdon, och när dessa icke räckte till, tågade man af till fots. Vägen var snart belägrad. Kärror och vagnar af alla slag voro slutne i en rörlig massa, och egendom till ett oberäkneligt värde lemnades af sina ägare, som voro alltför mycket rädda alt ens tänka på den förlust de gjorde. En förfärlig plundring följde. Koffertar, askar, kappsäckar, lådor, blefvo uppbrutne och utan skonsmål plundrade; hvar och en tog ostraffadt hvad han Önskade. Förvirringen ökades genom ett rykte att hertigen af Wellington var i full reträtt på Brüssel, förföljd i hack och häl af fienden. Flyktingarnes fruktan gränsade till vansinnighet; de liknade en hop utsluppne dårhushjon. Det ir rent af omöjligt att tänka sig en mer bedröllig syn. Det hade regnat starkt om natten, och de olyckliga flyktingarne voro nödsakade att vada uti smutsen. Jag hade ifrån böljan beslutit att afbida mitt öde uti Brüssel, men denna morgon gick jag några mil utåt vägen till Antwerpen, i afsigt att bistå mina flyende landsmän. Då jag likväl fann allt mitt bemödande förgäfves återvände jag till staden, der en dyster tystnad rådde på alla gator, likt det förfärliga lugn som före-- 1830 ~

går stormen. Bodarne voro stängda, och all rörelse afbruten. Under förskräckelsen om fredagen och lördagen var Engelsmännens uppoffring utaf egendom ofantelig. En byrä såldes för 5 francs, en säng för 10, o. s. v.

Söndagsmorgon rasade en af de förskräckligaste stormar jag kan erindra mig. Åskans buller följdes af kanonernas, som nu kunde tydligt höras ifrån vallarne. Regnet var förskräckligt. Himlen liknade skyarne i Poussins tafla som föreställer syndafloden, och ett tungt svart moln spridde sig, likt vingarne af en ofantlig gam, utöfver staden. De sårade ankommo hela lördagsnatt och söndagsmorgon i ett tillstånd som trotsar all beskrifning. De tycktes hafva blifvit släpade genom oceaner utaf smuts. Deras kläder voro sönder, plymeme afhuggna, skorna nedtrampade. De underrättelser de medförde voro obestämda och nedslående. Vi fingo blott med visshet veta att hertigen af Wellington sent om lördag fattat posto vid Waterloo, och tänkte der afvakta ett anfall af Franso-serne. Att slaget redan börjat, derom behöfde ingen underrätta oss, helst dånet af kanonerne med hvarje ögonblick blef tydligare. De sårade beskrefvo slaglfältet som ett fullkomligt gungfly, och deras utseende bekräftade utsagan. Omkring kl. 2 uppväcktes ny förskräckelso genom en hop hästar som blifvit uppbådade att köra trossen, och som kommo gallopperande genom staden. Vi ansågo detta som lecken till ett lidet nederlag. Händelsen Yar dock helt enkelt den, att när bönderne sågo kuskarne aflägsna sig från vagnarne passade de på tillfälle att afskära linorna, och satte af i fullt gallopp med hästarne; men som man icke förrän dagen efter erhöll denna förklaring, ansågo vi allt förloradt, och trefärgade fanor ut-hängdes ifrån alla fönster. Klockan 6 om aftonen hörde vi likväl att Fransmännen retirerat, och att Preussarne, som elu-derat general Grouchv, voro under marsch emot dem. Klockan 8 var ej längre något tvifvelsmål om utgången, ty en bataljon som ryckte in i staden medförde nyheten att hertigen422

- 1830 -

af Wellington vunnit en fullkomlig seger, och att Franso-serne voro på flykten, tätt förföljde utaf Preussarne. De tre-färgade fanorne och kokarderne hade nu samtligen försvunnit, och brittiska flaggan svajade från alla fönster. Man ringde med stadens största klocka för att bebåda den glädjefulla nyheten för grannskapet, och några utaf Engelsmännen, som gömt sig, vågade att visa sig igen. Det enda som minskade den allmänna förtjusningen Yar mängden utaf sårade. Husen kunde icke rymma hälften, och man måste lägga dem på halm i kyrkorna och andra allmänna byggnader.

Måndagsmorgon den 19:de juni hastade jag till stridsfältet. Jag var nödsakad att gå genom skogen vid Soignes, ty vägen var så uppfylld att ingen kunde komma fram. De döda behöfde intet bistånd, men de sårade, som ej sjelfva kunde hjelpa sig, behöfde allt. En stackars karl hade ett hiskligt sår öfver nedra läppen, som vidt gapade, och visade tänderne och käken, som om en ny mun öppnat sig under den första. En annan, helt och hållet blind utaf ett hugg tversöfver ögonen, satt flämtande och mumlade "de l'eau! de l'eau!" Köpet efter vatten var sönderslitande. Fransosernes de Teau och Tyskarnes wasser ljuda ännu uti mina öron. Hundradetals sårade måste hafva dödt af törst allena. De hade intet hopp om hjelp, ty äfven de mest barmhertiga personer vågade ej nalkas detta blodsfält af fruktan att bli nödgade att begrafva de döda. Denna begrafning var verkeligen fasansvärd. Stora fyrkantiga gropar af omkring sex fots djuplek gräfdes, och trettio till fyrtio unga karlar, afklädda inpå bara kroppen, kastades deri om hvarandra, och betäcktes derefter med jord, men på ett så vårdslöst sätt, att ofta en hand eller fot ännu satt ofvan marken. Några ryska judar hjelpte till att plundra de döda genom att bryta ut tänderne på dem, med den mest brutala likgilltighet. Kamrarnes klingande, blandadt med de pistolskott som hördes då och då ifrån olika håll af slagtfältet, skar mig uti själ och öron. Jag kunde icke gissa meningen- 1880 -

423

af dessa skott, tilldess man underrättade mig att de kommo ifrån Flandrarne som dödade de sårade hästarne. Hundrade-, tals af dessa sköna kreatur gallopperade öfver fältet, sparkande och slående, liksom ursinnige af smärta, under del de olycklige sårade som sågo dem, men ej kunde komma utur vägen, gåfvo höga ångestrop. Jag såg bland andra en ofantligt stor häst (en af det skotska gråa kavalleriet) komma springande emot en öfverste af det kejserliga gardiet, som hade mist ett ben. Hästen var förfärligt sårad, och en afbruten länts satt ännu uti sidan. Jag skall aldrig glömma Fransosens skrik. Jag Dög till stället, men innan jag hann dit var karlen död; ty ehuru jag

ej tror att hästen rörde honom, var den fruktan han erfor för mycket för hans uttömda krafter. Sårad i det innersta af min själ vid åsynen af de ofanteliga hoparne af slagne, som lågo uti alla direktioner så långt ögat kunde se, ärnade jag att återvända öfver döende och döda, då min uppmärksamhet fästades af en ung Fransos, hvilken låg på ryggen, som det syntes, i det yttersta. Der var något i hans utseende som högst intresserade mig, och jag trodde mig hafva sett honom förut. Några öppna bref lågo rundt omkring, och han höll ännu ett i handen som om han läst det uti sina sista ögonblick. Mitt öga föll på ett "Mon cher fils!" skrifvet med fruntimmersstil, och jag kände mig rörd till medlidande vid en så öm sons öde. När jag gick hemifrån om morgonen hade jag stoppat en flaska brännvin och några skorpor i min ficka, i hopp att blifva nyttig för de sårade; men när jag betraktade den oändeliga mängd som betäckte fältet kände jag mig helt och hållet modfälld; jag kunde icke ens försöka att hjelpa dem. Slumpen hade fört mig till en enda, och jag beslöt, om möjligt, att rädda honom. Ett utaf hans ben var krossadt, och ban var illa sårad uti vänstra handleden, men ingen af de vitala delarne var skadad. Hans matthet syntes förnämligast härleda sig från förlusten utaf blod. Jag hällde några droppar brännvin i hans mun. Verkan syn-424

tes snart; han öppnade ögonen, och en matt rodnad spred sig öfver kinden. Jag gaf honom mera, och detta vederqvickte honom så mycket att han försökte resa sig. Jag stödde honom mot en skjuten häst, lemnade flaskan och skorporna hos honom, och skyndade att skafla honom hjelp. Jag erindrade mig att jag nyss sett rök ifrån ett dike. Jag begaf mig dit, och fann några skotska soldater som voro sysselsatte med att steka ett stycke kött i ett franskt harnesk. Jag undrade ej litet öfver denna nya stekpanna, och sedan jag fått doppa en skorpa uti såsen för min patient, berättade jag min historia, och blef glad öfver deras beredvillighet att hjelpa mig. En af dem tog en husarhäst med en mjuk sadel (der sprungo hundradetals på fältet), och följde mig till ynglingen, som mycket hämtat sig, ehuru han ej ännu kunde tala. Vi lyftade honom upp på hästen, och hans "livrét" föll ut Detta är en liten bok som hvar Fransos måste hafva hos sig, och som innehåller hans namn, ålder, lön, munderingspersedlar och tjenst. Jag tog den upp, och återställde den till min patient, som suckade Annette, och svimmade. Namnet skakade hos mig hvarenda nerv; jag öppnade livretten, och fann att det var Louis Tis sand som jag hade räddat Det öfriga är snart berättadt. Ludvig hann Brüssel uti säkerhet Den som älskat må dömma om Annettes känslor. Ludvig återvann snart helsan; med en sådan sköterska kunde han ej annat. När jag några år derefter besökte Brüssel fann jag Annette omgifven af tre leende keruber, för hvilka jag blef presenterad som le bon Anglais hvilkeu frälsat deras pappa.- 1831 -

425

CANNING.

Den berömde Canning är ej mer, och bestörtningen öfver hans oförmodade dödsfall är stor och allman. Det har funnits många, säger en af hans beundrare, som kunnat jemföras med honom i talanger, många som tillochmed ägt sundare omdöm-me och grundsatser än han; men aldrig har någon lagstiftande församling haft en man med högre egenskaper för sin plats. Med alla fördelarne af en imponerande figur och röst, med alla de behag som aflabilitet och godhet ge åt snillet, hade han en hänförande vältalighet och qvickhet. Men likt många andra mindre begåfvade naturer ägde han detta förvända begär att hellre vilja vinna sitt mål genom krokiga än raka medel. Det fanns likväl intet af denna tortuositet uti hans tal. Der var allting omaskeradt och öppet, intet bittert, intet skymfligt och oädelt, äfven då han i medvetandet af sin personliga öfverlägsenhet och styrkan af sin sak triumferade öfver sina motståndare. .En varm vän, en försonlig fiende, kunnig, bildad, vänlig och för hvarochen tillgänglig, motsvarade han fullkomligt såsom man de lysande förhoppningar han redan såsom yngling gifvit.

Emellertid finnas de som äro af helt annan mening], och en af vedersägarena har af honom gifvit följande porträtt.

Som vältalare eller statsman uppnådde Canning aldrig mer än medelmåttan. Som talare var han pfålig, ytlig, och saknade helt och hållet ren och manlig smak. Hans tal utgjordes af brokiga lappar och glitter, af tindrande epigrammatiska klyftigheter och väl använda apostrofer, beräknade på hans åhörares låga fattning; men han

förmådde ej att generalisera, att undersöka en fråga endast i afsigt att utforska sanningen och förvärfva en kunskap som var nyttig för verlden

och för honom sjelf. Han var aldrig i stånd att utesluta sitt eget intresse ur beräkningen, och att samla, väga och jemföra alla de omständigheter som ingingo i en sak. Hans anspråk på allmänna åsigter bestodo endast uti ord. Han nyttjade stora och allmänna fraser; men de beviste intet annat än en obestämd uppfattning och en brist på förmåga eller vilja att göra begreppet klart. I intet enda af sina tal ådagalade han originalitet i åsigter eller fullkomlig kännedom utaf sitt ämne. Han ägde i hög grad retorisk förmåga, och kunde med- ett knappt förråd utaf idéer låta påskina stora intellektuella resurser, — kunde fylla örat med ord, utan att tillfredsställa tanken, — kunde missleda och förvilla, men kunde icke undervisa. Så olika dömmer man.

Canning var på besök hos hertigen af Devonshire i dess lilla, men praktfulla villa, ett palats en miniature, iChis-wick, då han öfverraskades af döden. Det var dessa murar som förr genljödo af glädjen i en af de mest lysande kretsar som någonsin en engelsk dam samlat omkring sig. Hennes hus var ett féiskt slott och en föreningspunkt för konsten, nöjet, smaken och bildningen. Man fördytte sig .till dessa lysande salar; man tänke sig Sheridan med sitt oroliga öga och sin satyrläpp, Fox med det milda ansigtet, den smickrade Georg, som man beoämt narrarnes prins, och hela denna lysande samling af skönhet, börd och snille. Betraktom stället åter; scenen är förändrad; teatern är tom. I ett litet rum, nästan utan möbler, ligger den döende Canning. Den ena onsdagen spisade hela corps diplomatique hos honom, och den följande var han icke mera. Plågorna under sjukdomen af-tvingade honom ofta förfärliga jemmerrop. Under yran voro Spanien och Portugal beständigt på hans läppar. Natt och dag satt hans fru hos honom. Hans död var nära att beröfva henne förståndet, och det var länge innan hon fann en lättnad uti tårar.1*81

öppnandet af den nya london-iiiion, den l:9ta aluusti 1831

M an hade till denna högtidlighet valt årsdagen af flere lysande triumfer. Den i:sta augusti är alltid en högtidsdag på Themsen, men aldrig har den varit med mer prakt firad ön i år. Ibland de stora attraktionerne var den kungliga familjens närvaro. Oräkneliga båtar och slupar, prydda med flaggor, voro utlagde på strömmen, mellan hvilka processionen skulle passera. Alla ställen hvarifrån man hade en utsigt deraf voro uppfyllde med åskådare, som tidigt om morgonen intagit sina platser. Klockan 3 eftermiddagen ankom den kungliga familjen i tolf vagnar till Sommerset-house, der riksbaneret restes under kanonad från hvarfven och båtarne på strömmen samt höga glädjerop från de oräkneliga skarorna. Man kan icke föreställa sig en härligare anblick än den hvilken den majestätiska floden och dess stränder i detta Ögonblick framställde. Den kungliga familjen embarkerade vid Sommerset-house, hvarifrån processionen långsamt framskred, och klockan var öfver 4 innan de första båtarne ankommo till Lon-don-bron. Den var i hela sin längd inredd till en praktfull paviljong, bildad af fanor och flaggor som sväfvat öfver härar i alla länder och öfver flottor på alla haf. De kungliga personerne blefvo här emottagne af borgerskapet med öfliga ceremonier, såsom svärdets och nycklarnes öfverlemnande af lord-mären, hvilka hans majestät behagade återgifva, med den anmärkning att de ej kunde vara uti bättre händer. Strax derefter uppsteg aëronauten Green i en stor ballong. Detta var hans ett hundrade nittiondeandra himmelsfärd. En stor måltid serverades i paviljongen, hvarunder skålar druckos för deu kungliga familjen, borgerskapet o. s. v. Munterheten måste varit rätt hjertelig, emedan, efter tidningarnes uppgift, 800428

dussin buteljer vin utdruckos. Uppassarne hade icke glömt sig sjelfva, ty dS man Bkulle dricka de kungliga skålarne, hade betjeningen, som anticiperat dem, tömt all champagnen, hvaråt konungen skall hafva hjerteligen roat sig. Omkring kl. 6 återvände processionen under acklamationer i samma ordning som förut.

aug. engelska kyrkan.

En pamflett, författad af en hr Beverly, har denna sommar utkommit, under tittel af "Bref till ärkebiskopen af York om engelska kyrkans närvarande korrumperade tillstå n d," som för sin djerfva fri tålighet och sina direkta anfall väckt ofanteligt uppseende. Också hafva inom några veckor fem upplagor blifvit utsålda. Denna brochyr hörer till dagens märkvärdigheter, och kommer troligen att nära det hat som de många missbruken inom "den blott till hälften reformerade kyrkan" ådragit henne. Jag vill här lemna några utdrag af den märkvärdiga skriften.

"Våra högvördiga pastorer föreställa oss i sina predikningar, tal och skrifter en besynnerlig tafla utaf kristendomen. Enligt deras åsigt voro apostlarne, eller åtminstone deras närmaste efterträdare, högvördige herrar, som ägde flere pa-storater, predikade två och femtio skrifna, tryckta eller litho-graferade predikningar om året, och skaffade sysslor åt sina söner inom kyrkan eller i den romerska arméen. I denna gyldene ålder blef, efter deras lära, all verlden icke blott af kejsaren beskattad, utan ock betiondad till förmån för den första kyrkan, och presterne i de tre första århundradena roade sig med kortspel, räfjagt, kappridning, fiskande och- 1880 -

dans, liksom de nu för tiden göra. Mftnga hade flere pasto-rater på en gång, och befordringarne voro tata. Aposteien Paulus hade ett gyldene prebende i Philippi, ett stort pastorat i Rom, ett annat i Thessalonica, och var dessutom domprost i Corinthus. Petrus fick transport som biskop ifrån Babylon till Rom, och Jakob blef inthroniserad*) i Jerusalem med mycken ståt och stora kambricks-armer, sedan han underskrifvit de 39 articklarne. Man ville öfvertala Bartholomeus att emottaga biskopsstiftet uti Jericho, men han föredrog att behålla domprosteriet i Naphthali, med Succoths stora pastorat, hvilket lemnade en årlig nettopro-veny af 8000 pund. Tjenstgöringen var dessutom lindrig, ty socknen hade blott 700 innevånare, af hvilka ej 500 antagit kristna läran. St. Clemens efterlemnade 1,200,000 pund i fonderne, frukten af 40 års besparing, och Ireneus, som varit informator åt sonen af en konsul, fick tillbud af primatet uti Rom, hvilket han dock undanbad sig, såsom nöjd med stiftet i Lyons."

"Allt detta, eller något dylikt, måste onekeligen vara sannt, efter våra herrar pastorers drömmar, då de företaga sig att visa sin kyrkas förträfflighet och renhet Så framt de icke 8ro alltför stora skrymtare, och säga annat än hvad de sjelfva tro, måste de vara högst okunnige för att vilja inbilla oss att den stora massa af sekulär korruption som blifvit kallad Englands kyrka är den församling som apostlarne grundlade. De måste då antaga att redan i det första århundradet fanns en helig här af ärkebiskopar, biskopar, preben-

*) "Inthronisation år ett besynnerligt ord för att sätta en biskop pl Christi stol. Så förvände äro vi likväl i fåfänga och ståt att allmänna tidningarne försäkrade oss, vid Crkebiskopeas af Canterbnry tillträde, att det skalle hafva kostat honom bela 30,000 pand, ifall haB blifvit inthroniserad med alla de öfliga ceremonierne i sin egen domkyrka."430

- 1838 -

darier, ärkedjäknar, domprostar, kantorer, kanslerer, proku-ratorer, kyrkoherdar, vikarier och hjelpprester. De mftste antaga att der var ett fikande ibland biskoparne att fS transport, liksom uti våra dagar, alt adelns söner utnämdes till de högsta embetena i kyrkan, och att alla de tyngre göromålen hvilade på de fattiga vikarierne, medan pastorerne, långt från sina socknar, roade sig i hufvudstaden med dans på någon primitiv assemblé, eller med förströelser i något primitivt Paris."

Sedan auktor visat att den första församlingens biskopar ej hade någon likhet med våra tiders, att ordet biskop ej betyder annat än en som har uppsigt öfver andra, och att ofta flere biskopar funnos i en enda stad, fortfar han: "Hvad skulle hans högvördighet ärkebiskopen utaf York väl säga om der funnos 20 biskopar i Bishopstorp? Jag förmodar han hade ingenting emot att nitton af dem sändes till helgonen uti Philippi."

Med afseende å de pompösa ecklesiastika tittlarne anmärker auktor:

"Ärkebiskopen af Canterbury är primas och melro-politan i hela England. Han har privilegium att kröna konungen och att hafva prelater till sina tjenstemän. Biskopen af London är hans domprost (provincial dean),

biskopen af Winchester hans kansler, biskopen af Lincoln hans vice-kansler, biskopen af Salisbury hans kantor, biskopen af Worcester hans kaplan. Han kan gifva alla grader, och för skälig orsak bestraffa, exkommunicera, suspendera och afsätta. Han kan gifva dispens i alla de mål som förr hörde under påfveliga stolen. Han har rätt att hålla åtta huspredikanter, och vid biskopsledighet har han vården om stiftets andeliga angelägenheter. Han är rikets första pär, och tar, efter prinsarne af blodet, platsen framför alla statens embetsr män. Näst honom är ärkebiskopen af York. Han tar högra handen om hertigar och alla rikets dignitärer, utom prinsarne- 1831 -

431

af blodet och rikskansleren. Han har privilegium att kröna drottningen. — En biskop har sitt eget domkapittel, och afgör alla ecklesiastika mål. Han inviger kyrkor, ordinerar prester, konfirmerar nattvardsbarnen i stiftet, bannlyser, suspenderar, ger giftermåls-licenser m. m. Han har sin ärkedjäkne, sin domprost, sin kansler, sin generalvicarius, ger arrendekontrakt på tre lif, behållande för sig sjelf den årliga inkomsten o. s. v. Detta måtte väl vara en förteckning på värdigheter och förmåner som skulle kunna tillfredsställa, som det tyckes, sjelfva satan."

Efter en erindran om apostlarnes försakelser och mödor fortfar författaren:

"Men hvar äro de arbeten, de vakor, de fastor, de mödor, de faror, som våra biskopar hafva att utstå? Dessa helige män tillbringa endast någon sömnlös natt under det första stadium af sin upphöjelse för att utgrunda på hvad sätt de må undgå förföljelsen af Llandaff, Bristol, eller något dylikt stift af mindre inkomst, hvarmed de känna sig betungade. För att blifva befriade från denna magra martyrdom utstå de mången kamp och strid med satan, mången brottning uti bön, mycken gråt och qvidan. Genom voterande och intrigerande i öfverhuset blifva dock utsigterne för apostlarnes efterträdare snart ljusare, ty efter mycken själs- och kropps-ansträngning erhåller han transport till Exeter, hvarigenom de apostoliska fickorna fyllas med ett större antal af orthodoxa guld- och silfverstycken. Men ej uti Exeter är gudsmannen nöjd. Ett multlplikationsbegär har kommit uppå honom, och han skickar bref på bref till sin patronus med föreställning om nödvändigheten af en bättre lägenhet. Under tiden blir Winchester eller Durham ledigt. Då samla sig alla örnarne kring åtelen. Gälla äro de apostoliska korparnes skri, och stor är premier-ministerns förlägenhet att kunna tillfredsställa så mycken from rofgirighet. Ändteligen, efter att hafva utstått ett dussin granders hotelser och böner, som alla intressera sig för sina432

- 1881 -

kandidater, har ministern gjort jitt val af hjelten uti denna strid, som ser sitt hopp belönt med 20,000 pund om firet och thy åtföljande förmåner. Nu Sr väl den fromme mannen nöjd ? För ingen del; han har söner och döttrar icke få, och brorsbarn utan ända. Alla dessa måste äta utaf landets merg. Den äldsta sonen nedlåter sig kanhända till att ingå uti statens tjenst som lekman. Han blir en dag familjens hufvud, och för honom är följaktligen parlamentet med alla dess intriger öppet; men för hans yngre bröder måste kyrkan öppna sina moderliga armar. Vår biskop är ej sen att agera Jupiter Pluvius; och nu flödar ur den rika urnan en ström af gyldene preben-den, feta pastorater, ärkedjäknetjenster etc. etc. etc. De unga herrar som på detta sättet se sig öfvergjutne med ett guldregn ifrån höjden äro sannolikt de värsta Belials män som någonsin bolade i templets förhus. Så mycket ondt har härigenom tillfogats religionen, utom den mängd politiska enormite-ter för hvilka engelska kyrkan kan beskyllas, att alla religiösa menniskor skola helsa med höga fröjderop den troligen ej aflägsna dag då denna kyrka blir upphäfven, beröfvad all sin inkomst, och satt på samma fot som andra kristna sekter dem staten tolererar. Detta är att tala sanningen rent ut, men en sanning som hvarje dag mer och mer erkännes. Emellan engelska kyrkan och sann gudaktighet är nästan ingenting gemensamt Hon räknar utan tvifvel många fromma medlemmar, men öfver hufvud måste religionen sökas bland dissenterne och dem som kyrkans styresmän föraktligt kalla methodister, om ock desia aldrig varit inom ett methodist-kapell uti sin lifstid. Kyrkans skötebarn dem hon gerna ära vill äro personer utaf rang och börd, häftiga partigängare, intrigörer, ving-lare och alla de som gå anständigt uti kyrkan, deras lefverne och grundsatser må för öfrigt vara hur förderfvade som helst Ett visst decorum, ett yttre sken, är det väsendtliga i allt som med statskyrkan har gemenskap, och tvåtredjedelar både utaf prester och åhörare synas tänka att religionen ej är annat än- 1880 -

en eeremoni, som man väl ej får försumma, men som, en gång iakttagen, ger ett fribref på allt som rörer hjertat. Härifrån härleder sig denna presterskapets sorgfällighet att se ade-len och ståndspersoner uti kyrkan. Härifrån dessa oupphörliga predikningar om dygden utaf kyrkogång. Härifrån det regelmässiga bruket af kommunion. Härifrån gudstjensten högtidlighet Yid hofvet och i adeliga hus. Efter det gängse varande begreppet äro kyrkogång och fromhet synonymer. I hela min lifstid har jag aldrig hört talas om en prest af statskyrkan som haft den urgamla ärligheten att neka en osedlig menniska nattvarden. Tvertom, huru ofta har jag icke sett ogudaktiga personer hasta fram till nådebordet; och likväl tvekade ej presterne att ge dem sakramentet, fastän förhållandet var dem lika kunnigt som någon annan i församlingen. Då kyrkan anser hvar och en för ett lydigt barn som betalar tionde och ej går till separati8terne, är det ock naturligt att hon har det största antalet af onda menniskor inom sig. Gå ut på våra gator och fråga den första som kommer raglande emot er ifrån krogen eller något annat lastens näste, — fråga honom hvilket kristeligt samfund han tillhörer, och han skall genast svara: till engelska kyrkan, det förstås. Alla skurkar uti riket, alla lider-liga sällar bland vår adel (och Gud skall veta att de äro många), nle tiondedelar af dem som besöka Londons klubbar, intrigörer, brännvinsadvokater, kopplare, politiske förrädare, vinglare, bedragare, spelare, höra alla till engelska kyrkan. De hafva blifvit döpte i nya födelsens bad, de äro alla kyrkans söner, ingen enda af dem har varit i ett separatist-kapell, och när de dö (och ju förr det sker dess bättre) skall presten säga med högtidlig stämma att "det behagat Gud allsmäktig att, af sin stora nåde, till sig taga vår afledne käre broders själ."

Sedan auktor beskrifvit alla prejerierne och kabalerne vid uppbyggandet af nya kyrkor, hvartill parlamentet, "som alltid är benäget att slösa med statens medel, isynnerhet då fråga

är att gynna kyrkan", gjort så rika anslag, tillägger han: "Så intrigerar man hvar mot annan, tilldess sluteligen, efter alla slags skälmstycken, en smaklös pseudo-göthisk massa utaf tegel uppstår, och någon gynnad petit-maitre sättes i besittning utaf predikstolen, ifrån hvars nya röda sammetskudde han läser köpta predikningar för gapande åhörare. Så se vi religionen nedsatt till ler och tegel, till huggen sten och utskuren ek. Kristendomens le beau ideal i våra dagar är lätt beskrifvet. En ung prest med ett hyggeligt utseende, en vacker röst, ett rikt pastorat, en lindrig tjenstgöring, och den förrättad af en annan, en vacker, förgylld och dekorerad kyrka, varma ugnar, beqväma säten, glänsande kommunionsilfver, böcker med röda marokinsband, burna af betjenter, en torr väg till kyrkodörren, predikningar som räcka 25 minuter, kommunion vid påsken, och fullkomlig okunnighet om alla separatist-kapell. Sådan är den rätta primitiva kyrkan uti våra tider, — sådan är ren och obesmittad gudstjenst, — sådan är vårt vördnadsvärda etablissemang, — sådan är moderkyrkan i sin bröllopsskrud. Allt som är mer än detta är fanatism. "Utantill äro hundar och trollkarlar", men inom dess sköte är himmelen på jorden. Som jag likväl ännu ämnar att säga några ord om de unga herrar som utgöra landets apostoliska corps, utber jag mig eders högvördighets uppmärksamhet för ett par anmärkningar rörande de englar som hvart år utsläppas ifrån Oxfords och Cambridges bottenlösa afgrund."

— "Det är sannt att våra prester nu för tiden icke komma druckna uti kyrkan *), eller raglande midt på ljusa dagen ifrån onämda ställen; men allt annat än öppen ogudaktighet, allt annat som är oförenligt med en evangelisk karakter begå

*) "Det är Snnn i lefvande personers minne, del har Hllochmeri tilldragit sig under de sista 30 åren, att en prest blef förd nr kyrkan i en skottkärra af kyrkovärdarne, emedan han var till den grad öfverlastad att han hvarken kunde gå eller stfl."- 1831 -

de utan tvekan. De jaga, gä pä spektakel, spela kort, dansa galloppad, kurtisera, o. s. v."

"Det är i sanning ej rätt uppbyggligt att se en prest åtfölja hundarne, ehuru räfjagts-pastorerne försvara bruket

med allahanda orthodoxa argumenter; men ehuru oanständigt och vidrigt än detta är, uppröres ens galla, om möjligt, ännu mer utaf det skrymteri i kläder hvarmed skandalen smyckas; ty det synes vara en vedertagen dogma af ecklesiastik anständighet att en prest ej får, lik andra, jaga i röd röck. Men syns skarlakanet blott icke, då må apostlarnes värdige efterträdare hoppa öfver häck och dike utan minsta obehörighet. Gif honom en svart eller grå frack, ett par hvita korderojbyxor och kragstöflar, då är den presterliga karakteren räddad."

"I allt annat bedrifves samma gäckeri. På baler måste apostlarnes efterträdare nödvändigt vara klädd i svart; men tackad vare våra skräddares och handlandes påhittighet! sådane kostliga nyanser hafva blifvit uppfunne uti sidenvästar och silkesstrumpor, sådane utsökta varieteter af svart och hvitt, att den svarta färgen ljusnat till lavendelblått, och den hvila lärt att rodna morgonrödt, så att det verkeligen fordras stor uppmärksamhet att skilja en prest från en lekman i en balsalong. De som äro mera apostoliskt sinnade taga oxen uti hornen, och våga bära svarta knappar frampå bröstet, ett kännemärke som ej kan misstagas. Om en sådan toalett är mycket hopp, och det vore verkeligen skam om prester med svarta knappar uti skjortan ej skulle blifva pluralister. Jag bereders högvördighet gunstigt hafva dem i minne."

Efter att hafva uppräknat ett långt, förfärligt register af excesser som "de unga ulfvarne hvilka äro ämnade att uppäta Christi hjord" begått vid universitetet, tillägger auktor: "Sedan den unga predikanten nu fått sin apostoliska beskickning, och en anständig slöja, blifvit kastad öfver hans utsväfningar vid akademien eller uti hufvudstaden, kommer han att emottaga sina åhörares bifall och beundran. Möjligea liar han en klar,436

- 1881 -

musikalisk röst; han lfiser sina dumma predikningar roed ett utseende af värdighet och vigt Han bar en skön figur, ett svart och yfvigt här, vackra svarta handskar och en snöhvit kambricksnäsduk. Hans pauser, hans kadanser, äro alldeles förtjusande. Han ger välsignelsen med en herdes milda röst. Allt detta intar hans irreligiösa och fåkunniga åhörare. De hungra icke efter rättførdigheten, derföre fråga de ock icke efter att blifva mättade. De tiska endast ceremoni och form, och sådant lappri få de rikligen af sin herde. Detta tillfredsställer dem, ty de veta icke att de äro "elända, jemmer-liga, fattiga, blinda, nakna." När jag hörer det ömkeligastoff som minuteras ut af mängden ibland våra prester; når jag ser det lif- och känslolösa hos dessa innanläsare (ty talare kan man icke kalla dem); när jag ihågkommer deras allmänna uppförande och vigten utaf deras kall; när jag varseblir det kalla och formella hos åhörarne; när jag hör den vanliga mekaniska indelningen af de fadda predikningarne, det tråkiga "för det tredje", det dumma "för det sista", de stulna tankarne, de väderstinna perioderne, den högttrafvande fraseolo-gien, den triviala förmaningen och den skrymtaktiga klagan, då suckar jag för mig sjelf med Job: "J ären arme hugsvalare. När vilja dessa lösa orden hafva en ända?" Till denna klass räknar jag dock icke den engelska kyrkans verkliga pastorer och dess evangeliska presterskap. De äro ock vanligtvis bortglömda, förföljde och föraktade."

"Det gifves intet enda missbruk inom kyrkan som ej härleder sig från dess förening med staten. Det är den som gett Christi tjenare rikedom, värdigheter, tittlar, välde. Det är den som uppmuntrar unga rika män att ingå uti kyrkans tjenst, men afskräcker fattiga och fromma. Den har förgiftat lifsens vatten, och förvandlat den helsosamma strömmen till en frusen, liflös massa, så att vi hafva endast qvar gudaktig-hctens sken med försakande utaf dess kraft Huru kan en-£clska kyrkan någonsin hoppas välsignelse, då hon använder- 1880 -

149

samma medel att locka män till Guds rena tjenst, som satan nyttjade di han frestade vftr Frälsare, nemligen rikedom och fåfänglig ära?"

"Hvad är det dä som uppehåller vårt kyrk-etablissemang? Jag svarar: intet annat än intresset hos vår aristokrati och vår regerings politik. Våra statsman veta alltför väl huru fiendtlig denna inrättning är mot sann kristendom; men de veta ock att kyrkan alltid varit ett statsmachinens stöd, — att presterskapet alltid ställt sig på förtryckets och den arbi-trära maktens sida, och att då det gäller ett våldsamt steg, de kunna räkna på klereciets bistånd, vore ock hela verlden eljest uti harnesk mot dem."

Man kan icke neka att detta Br ett hårdt tal, och lika litet undra att den djerfve frispråkaren retat både getingar och bin emot sig.

I en apostilj tillägger han följande tänkvärda ord: "Der måste vara allvar uti politik, som uti religion; och om en man ej har sitt fosterlands väl om hjertat, och bemödar sig derom, som för en helig pligt, en pligt mot Gud, skall han ofelbart förr eller senare förråda sitt skrymteri, och stå blottad inför hela verlden, som en skurk i sina grundsatser, och en förrädare i sina handlingar".

AUG, 18. EN * FU|NCK OF vf balks),

Ibland sällsamheter visas här nu skelettet efter en ofantlig hvalfisk, som man på skämt kallat prince of W(h)ales, och för hvilken en stor och elegant paviljong blifvit uppbyggd nära konungens stall i Ch ar ing-Cross. Några fiskare funno honom död på kusten af Belgien 1827. Dess dimentio-ner äro följande:438

Hela längden är.........95 fot.

Bredden...........18 „

Hufvudets längd.........22 „

Höjden af cranium........4£ „

Längden af vertebral-kolonnen .... 69J „

Antalet af vertebræ........62 „

Antalet af refben ....22 „

Deras längd...........9 fot.

Längden af fenorna........12£ „

Längden af "fingrarne"....., . 4 „

Längden af stjerte n........22| „

Vidden d:o ....3 „

Skelettet väger 70,000 skålpund. Då fisken först fanns var dess vigt 480,000 skålpund, och gaf 4000 gallon tran. Vigten utaf köttet, som begrols, var 170,000 skålpund. Af öfra käken fingos 800 hvaißskben. Hjernan var ovanligen liten. Den vägde blott y^ø del af hela lekamen.

Cuvier och de andra professoren^ i jardin des plantés i Paris hafva beräknat djurets ålder till omkring 1000 år. Ett bevis på dess höga ålder är att brusken i sidfenorna äro förvandlade till ben.

Detta "uhyre" har förut varit visadt i Paris. Det hvilar på en ställning utaf jern. Salongen är smakfullt inredd, och läktare äro byggda rundt omkring väggarne. Inom refbenen är ett rum med bord och stolar, der man placerat en orkester. Ibland dem som sett denna leviatan och som skrifvit sina namn i en bok på stället, äro hertigen af Braganza, donna Maria, prinsessan Victoria m. fl.1833 -

439

om tittbln esquire.

Denna tittel, som är nu sä allmän, hvilket till en del här-rörer af dess obestämda betydelse, gafs i fordna tider ej till andra än personer af hög rang. Ursprungligen kallades den esquire som åtföljde en riddare och bar hans sköld, hvadan namnet escuyer. Blacksto ne säger (vol. 1 p. 406) att det är ovisst hvilken verkligen är esquire, ty det är ej e-gendom, ehuru stor den än må vara, som berättigar till denna rang. Af artighet ges titteln nuförtiden åt hvar gentleman som lefver af sin förmögenhet, åt rika handlande o. s. v. Hvar förmögen man anser sig berättigad dertill, utan afseende på karakter, förtjenst, eller familjerelationer. Ordet gentleman nyttjas ännu mera frikostigt.

Prester af episkopalkyr-kan, officerare och jurister anse sig såsom sjelfskrifne gentle-men, men namnet ges äfven åt andra som hafva hållning, uppförande och utseende af gens com me il faut. I begreppet ingrediera bildning, heder, oberoende, frisinthet och ett gentilt och affabelt sätt att vara. Det synes häraf att man kan vara adelsman, lörd, grefve o. s. v. utan att precist vara gentleman, ehuru man bör förutsätta sådant.440

sir humpury davy.

Det ttr allmänt bekant att Sir Humphry Davy anses son uppfinnare af elektriska kemien och säkerhetslampan, men ej att han var en epikuré af det aldralöjligaste slaget Han hade ett oemotst&ndeligt begär att smaka p& allt, blandade sig sjelf i matlagningen, och rfikade ofta i Öppen fejd med kokerskorna på gästgifvaregårdar och värdshus. Ifrån laboratorium kunde han begifva sig direkte till en stor middag, och då han ej hade tid ott ordentligen göra sin toalett, drog han en ren skjorta ofvanpå den sotiga. Stundom bar han ända till fem sådane starta, och förvånade sina vänner genom sin hastiga korpulenthet. Ehuru mycket han umgicks i de högre kretsarne, kunde han likväl aldrig vinna den ledighet i fasoner som tillkännager den bildade umgängsmannen. I sin klädsel oscillerade han emellan sprätten och cynikern, och i sitt sätt att vara, emellan familiaritet och högdragenhet I alla personliga förhållanden förfelade han beständigt det helsosamma lagom eller juste milieu.

dec. la trappe orden br dag i lttllworth ca8tle.

Detta slott, som en tid var en tillflyktsort för den detronise-rade Carl den tionde, är nu inredt till ett kloster för Trap-pister. Slottet ligger på en höjd i en vidsträckt park, med utsigt åt hafvet, i en romantisk nejd af det vackra Dorsct-shire, och utgör en kub af 80 fot, med runda torn i hörnen.- 1880 -

Närvarande ägaren, kardinal Weld, tillhörer en af Englands första katolska familjer. — Den dag vi valt för vårt besök var dyster som det ställe vi ärnade bese. Det var en kulen morgon, utan en enda stråle att genombryta december-dimman, och intrycket deraf ökades af landskapets enslighet och tystnad, hvilken endast afbröts af vindens tjut och vägens brusande, som skummig slog emot de lodräta klipporna på hvilka slottets massiva murar hvila.

VI lyftade sakta den tunga hammaren på dörren, och ett lekbroder bèsvaràde kort efter vår modesta klappning. Han frågade oss om vi hade någon "order från familjen," i brist hvaraf vi anförde det speciella ändamålet med vår långa resa, våra namn och yrken, hvarom superiorn underrättades, medan vi lemnades sans ceremonie på gården , der ingen lefvande varelse syntes utom en hes bandhund, som tycktes vara lika stor miøantrop som ställets andra innevånare.

Ändteligen hördes de knarrande gångjernen utaf dörren åter, och med tillsägelse att tala så tyst och så litet som möjligt anmodades vi att följa den lefvande skuggan som i half-dagern sväfvade framför oss genom de slingrande gångarne. Hade jag varit ensm, fruktar jag att jag ändrat mitt beslut, och sagt min mysteriösa ciceron att jag ville "komma igen en annan gång"; men sällskap gifver mod, och vi fortsatte derföre vår väg, drifne af den naturliga nyfikenheten att se ett kloster. En af munkarne gick förbi oss, klädd i sin ordens smutsiga drägt, med ett rep om lifvet Han bugade sig för oss, och vi fingo genom en viskning veta att han var nyss ankommen, och som han ej umgicks med någon af de andra munkarne, och hade ett särskilt rum, förmodade man att han var en person af rang, som superiorn endast kände, och om hvilken ingen efterfrågan vår tillåten.

Vi inkommo först I refectorium, och derefter i dormi torium, af hvilka intetdera visade något tecken till beqvämlighet

eller öfverflöd. — Kött, sade man oss, var förbudet, utom då det föreskrefs för helsan. Soppa af grönsaker, bröd

och vatten utgjorde hela anrättningen, och äfven midt under måltiden plägade superiorn stundom påminna bröderne att icke fordra köttet till kättjo. Denna, som man skulle tycka, temmeligen öfverflödiga påminnelse gafs medelst ett slag af en stor ek-käpp på bordskifvan. Hvarenda hand som var på väg till munnen sänkte sig i ögonblicket, tilldess ett annat slag satte den igen i rörelse. En något dylik späkning väntar de arma munkarne ofta midt i natten, då en gäll-ljudd klocka kallar dem ur sömnen att knäböja på de kalla stenarne i kapellet

Ifrån dormitorium förde man oss till kapellet, med förnyad tillsägelse att icke göra någon fråga under det vi voro der, och att iakttaga den största tystnad. Vi funno bär omkring trettio af bröderne, med sina grofva kläder, rosarier, rakade hjessor och orörliga ögon, somliga knäböjande, andra in lebensgrösse utsträckta på stengolfvet, pittoreskt grupperade, à la Rembrandt, omkring trapporna till högaltaret och på andra ställen. Alla voro orörliga och tysta, och bevärdigade oss ej med en enda blick. Några voro gamla och kadaverlika , andra åter unga, och hade bättre hull än man skulle vänta af en sådan svältkur. Deras anletsdrag hade i allmänhet ingenting af Sternes munk; de voro grofva och själlösa. Kapellet var utan alla prydnader, om man ej vill dertill räkna några taflor som föreställde äckliga scener utur martyr-historien. Några lampor spridde ett blekt och ängsligt sken, och krucifix och bilder af den heliga jungfrun voro ställda här och der i nischerne.

Ifrån kapellet kommo vi in i superiorns rum, ett litet otrefligt kyffe. Här fanns likväl en stol, ett bord, en hängmatta, och eld i spisen. Superiorn hade mer utseende af gentleman än någon af de andra bröderne, så vidt det matta skenet af en lampa tillät mig observera honom. Hurudan hans diet må vara, ägde han visserligen icke något af de spanska och por-- 1831 -

443

tunisiska munkarnes bekanta fettma, "hvilken både Gud och menniskor berömma." Han berättade oss 6in ordens bruk. Tystnad var en allmän regel. En af bröderne hade ej yttrat ett ord på trettio år, och ansågs hafva förlorat talförmågan. Munkarne helsa hvarandra då de mötas med detta uttryck: "Broder, vi måste dö," och på det ingen måtte förgäta detta, hålles en graf alltid öppen, den munkarne för motions skull gräfva.

Det är knappt nödvändigt alt tillägga att, med den stränga tystnad som utgör en af ordensreglorna, La Trappe ej har nunnor. — De enda böcker som tillåtas äro bibeln och missaler, dem vi ock sågo i hvar hand.

Utom förutnämde späkningar, som skulle tyckas vara nog att tygla det upprorigaste kött och blod, lät man oss förstå att repet som munkarne hafva omkring lifvet ofta nyttjas till frivillig gissling, hvartill de af superiorn uppmuntras såsom en botgöring för fordna synder och en varning för tillkommande.

paganini

har varit här, och jag har haft tvenne gånger den i många år efterlängtade lyckan att höra denne Orpheus. Hans första emottagning var icke smickrande. Han hade försökt att höja priset ifrån det vanliga, en half guiné, till en, hvilket tidningarne strängt förebrådde honom. Han måste sluteligen gifva efter, men John Bull harmades öfver försöket, och virtuosen blef vid sitt uppträde emottagen med visslingar. Dessa öfver-röstades dock snart af bifallsrop. Sedan stormen lagt sig framträdde Paganini, en lång och gastlik figur, med ett vildt och trotsigt utseende, och tog sitt rum uti orkestern. Den började444

- 1838 -

en stormande inledning, som tvert afbröts utaf en paus och en andelös tystnad. Ändteligen ljödo de första tonerne från Paganinis instrument, likt slagen af en näktergal Förvåning, beundran och hänryckning betogo alla; hvart öra spänn-des att uppfånga de förtrollande ljuden, och när orkestern åter inföll, då öfverröstades den helt och hållet af handklappningar och bravorop. Hvem kan föreställa sig ett sådant spel? En gång hörda, förgätas dessa toner aldrig; de vibrera oupphörligen för själen. Hvad kan jag hoppas att få höra efter Cata-lani, Pasta, Sontag, Garcia, Lablache, Spagnolleti, Novello, Mori, Dragonetti, Cramer, Lindley, Spohr, Ries, Moschelles, Mendelson, Hummel och, den förunderligaste af alla, "verlden förste sångare på fiolin," den hänförande Paganini? — "I Paganini," har någon sagt, "hylla och beundra vi en af forntidens magi, och den förtjusning med hvilken vi lyssna till vältaligheten af hans melodier är beslägtad med den vördnad som visades en halfgud uti gamla tider. Paganini

äger utomdess en alldeles egen fördel. Han kan ej perpetuera sin talang; den tillhör hans organisation; den kan ej meddelas. Skulle han ock, liksom Druiden, använda tjuge år på undervisningen af en elev, så vore det dock fruktlöst. Låt hans fiol bli krossad på hans graf, och Paganini lefva blott, som Amfion, i sagans minne." —

Nicolo Paganini Yar född i Genoa 1784, och röjde tidigt musikalisk fallenhet. Som fadren sjelf hade någon skicklighet på fiol, beslöt han att lära gossen detta instrument, och så snart den unga Paganini kunde hålla fiolen måste han ifrån morgon till qväll öfva sig derpå. Detta oupphörliga tråk, i förening med svält, skadade mycket hans helsa, och grundlade, efter hans egen uppgift, den sjuklighet som allt sedan följt honom, och som förrådes af hans gulbleka hy. Han hade redan börjat gifva hopp om öfverlägsen talang, då en omständighet tilldrog sig som uppkallade alla hans själs-- 1880 -

445

krafter. Denna var hvarken mer eller mindre än en dröm som hans mor hade, uti hvilken en engel uppenbarade sig för henne, och lofvade att göra hennes son till en utmärkt fiolspelare. Följden häraf blef en förvånande verklighet. Den unga Paganini fördubblade sin (lit. Hedan vid åtta års ålder skref han en stor sonata. Året derefter uppträdde han för första gången inför publiken i Genoa, och spelade ett franskt tema hvartill han sjelf komponerat variationerne. Hans far beslöt nu att låta honom taga lektioner af den berömde kompositören Ro Ha, och förde honom i denna afsigt med sig till Parma. Som Rol la vid tillfället var sjuk, visade man dem in uti ett förmak, der en fiol låg och en utaf hans nyaste koncerter. På en vink af fadren tog gossen fiolen, och ezeqverade kon-certen så mästerligt a vista, att den sjuke kompositören sprang upp från sängen för att få veta hvem det var som spelade. Underrättad derom samt om afsigten med besöket, svarade han: "för all del i verlden gå till Paer. Er tid skulle hos mig vara förlorad. Jag kan göra ingenting för er."

Paer mottog gossen med mycken hjertlighet, och visade honom till sin egen lärare, den gamle och erfarne maestro di capella Giretti i Neapel, som gaf honom ett halft åra undervisning uti kontrapunkt.

Sedan den unga virtuosen förvånat Milano, Bologna, Florence, Pisa, Livorno och Lucca, böljade han, vid femton års ålder, att resa omkring på egen hand, ett lefnadssätt som så mycket behagade honom att han aldrig kunde förmås att antaga de tillbud som ifrån flere håll gjordes honom att blifva kapellmästare. Han besökte alla orter i Italien, men gjorde vanligen Genoa till sitt hufvudqvarter. Inom kort tid hade han hopsparat 20,000 francs, hvaraf han ärnat använda en del till sina föräldrars underhåll; men hans ginge och oförnöjde far fordrade hela summan, och på dess hotelse att genast mörda honom, måste den unga Paganini afstå det mesta.446

- 1838 -

1 början af 1828 gjorde Paganini en resa till Wien, der han gaf åtskilliga koncerter med utomordentligt bifall. All jemförelse med honom ansågs för hopplös, och Wiens störste fiolist Mayseder skref till en vän i London, efter att hafva hört Paganini: "Det är nu hög tid för mig att för alltid läsa in mitt instrument."

Denna utomordentliga talang kunde ej i mängdens tanka på naturligt sätt förklaras. Man tog för afgjordt att den härledde sig ifrån ett mera ensligt och stillasittande lif än en kringresande musicus kunnat deråt egna. Det vilda, gastlika och hemlighetsfulla i Paganinis utseende tycktes bekräfta att han ej var någon vanlig menniska. Enligt allmänna ryktet, som alltid älskar det underbara, var det blott inom murarne af ett fängelse som han kunnat förvärfva den mäktiga magien af sin stråke. Rörande det brott som föranledt hans fängslande voro meningarne delade. Somliga förmente sig veta att han varit anförare för ett röfvareband; andra att han varit Carbonaro; andra att han dödat en person i en duell. Den mest allmänna och trodda historien var dock den att han mördat sin hustru eller älskarinna. Denna berättelse härledde sig troligen från den omständigheten att han blifvit förblandad med en polsk fiolspelare, vid namn Duranowski, som liknade honom, och som för något brott blifvit insatt i Milano. Då teatertidningen i Wien recenserade Paganinis första koncert, gaf den några temmeligen tydeliga vinkar rörande ryktet om hans förbrytelse. Paganini ansåg nu ögonblicket vara inne att tysta smädelsen, och den 10:de apr. 1828 läste man i en af Wiens förnämsta tidningar en förklaring utaf honom både på tyska och italienska, hvari han tillkännagaf att alla dessa rykten om honom voro falska, att han aldrig förbrutit sig mot lagarne i något land, eller

varit fängslad, och vädjade för sanningen deraf till styrelsen uti de stater under hvilkas skydd han lefvat. Ingen vågade motsäga detta.- 1880 -

447

Paganinis spel på G-strängen har alltid varit ett Ämne för förvåning och beundran, och efter mångas mening kunde detta blott förklaras genom nämde saga om hans vistande i fängelset, der den ena strängen brast efter den andra, tilldess den sista endast återstod. Paganini har likväl sjelf förklarat förhållandet på följande sätt.

"I Lucca måste jag alltid anföra orkestern då regerande familjen besökte teatern. Jag spelade dessutom trenne gånger hvarje vecka på hofvet, och hade hvar fjortonde dag att arrangera en koncert för dervarande högtidligheter, vid hvilka regerande prinsessan, Elisa Bacciochi af Lucca och Pi-ombino, Napoleons favoritsyster, ej alltid var närvarande, åtminstone till slutet, emedan ilageolett-tonerne af min fiol förmvcket angrepo hennes nerver. Dessa tillfällen försummades likväl aldrig af en annan hög dam, hvilken jag länge beundrat, och som (åtminstone föreställde jag mig så) besvarade min kärlek. Vår ömhet växte småningom, och som det var nödvändigt att dölja den, blef förhållandet oss emellan ännu mera intressant. En dag lofvade jag att öfverraska henne med en musikalisk jeu d'esprit, som skulle måla vår ömsesidiga tillgifvenhet. I anledning deraf lät jag annonsera en komisk nyhet, som jag gaf namn af kärleks-scener. Alla voro nyfikne att veta hvad detta kunde vara då jag framträdde med min fiol, af hvilken jag borttagit de tvenne mellersta strängarne, så att E och G blott återstodo. Genom den första af dessa ärnade jag beteckna damen, och genom den andra kavaljeren. Jag böljade nu utföra ett slags dialog, hvari jag sökte måla älskande personers nyckfulla kärleksgnabb och förlikning, — huru de ömsom grälade, ömsom suckade och flögo i hvarandras armar, med förnyade försäkringar om tillgifvenhet och trohet, och slutade uppträdet med den yttersta glädje och förtjusning. Sedan jag ändtligen försatt dem i den fullkomligaste harmoni, dansade de förälskade en pas de deux, som slutades med en brilliant final. Denna musikaliska scena lye-448

- 1838 -

kades med mycken eclat. Damen, som fullkomligen förstod alltsamman, belönade mig med sina bevågna blickar. Prinsessan var helt och hållet godhet, öfverhopade mig med artigheter, och sedan hon komplimenterat mig för hvad jag utfört på tvenne strängar, yttrade hon en önskan att få höra hvad jag kunde göra med en. Jag tyckte om idéen, och som kejsarens födelsedag inföll några veckor efter, komponerade jag min so-nata "Napoleon" för G-strängen, och spelade den för hofvet med så mycket bifall att en cantata af Cimarosa, som följde genast efter, blef helt och hållet obemärkt, och gjorde ej det minsta intryck. Detta är ursprungliga och verkliga orsaken till min kärlek för G-strängen; och som man beständigt önskade att höra mera, lärde en dag en annan, tilldess min skiak-lighet i detta afseende var fullkomligen ernådd."

De som haft tillfälle att nära umgås med Paganini beskrifva honom som en man af ett mildt och oförargligt lynne, enkel, anspråkslös och ädelmodig. Lik de fleste stora artister är han liflig och entusiastisk till sitt temperament, och i sina handlingar ledd af ögonblickets ingifvelse. Han har en enda son, med en signora Antonia Bianchi, en sångerska i Palermo, ifrån hvilken han 1828 var nödsakad skilja sig i anseende till hennes ytterst våldsamma lynne. I detta barn är hela hans kärlek koncentrerad. Gossen tillkännager mycket musikaliska anlag. Som han har en svag konstitution och helsa, lemnar Paganini honom nästan aldrig. "Om jag skulle förlora honom," har han ofta sagt, "så vore jag sjelf förlorad. Det är omöjligt att jag kan skilja mig från honom. När jag om natten vaknar är han min första tanke."

För någon tid sedan skickade Paganini följande bref till redaktören af Revue Musicale.

Paris den 21 apr. 1831.

Franska publiken har öfverhopat mig med så många bevis ai godhet, och det bifall jag från dess sida skördat har-1831 - 449

för mig varit så smickrande, att jag ej kan annat än tro på den ryktbarhet som, efter berättelse, föregått mig till Paris, äfvensom jag föreställer mig att uppförandet af de flerfaldiga kon-certer jag här gifvit icke varit detta rykte

helt och hållit ovärdigt. Om ej dess mindre jag kunde hysa några tvifvelsmål i detta fall, skulle de försvinna, då jag ser hvad möda edra artister göra Sig att föreställa min person och den mängd porträtter af Paganini som kläda alla väggar i denna stora hufvudstad. Porträtter — lika eller icke lika — äro dock ej ensamt i stånd att tillfredsställa dessa spekulanter. Det är ej längre sedan än 1 går jag under en promenad utåt Boulevard des Italiens såg uti en bod en lithograf af "Paganini uti fängelset." — "Bravo 1" sade jag för mig sjelf; "här äro några goda karlar som, likt Basilo, vilja förtjena penningar genom de smädelser som under de sista femton åren förföljt mig." Jag betraktade dock godlynt stycket, och roade mig åt de särskilta små detaljer hvarmed artistens snille Illustrerat denna mystifikation, då jag såg en hop nyfikne samlade omkring mig, som höllo på att jemföra mitt ansigte och min figur med lithografen, och tycktes förundra sig huru mycket jag sedan min fångenskap förändrats. Jag såg nu att desse cocagnes, som jag tror de kallas, togo saken för fullt allvar, och jag fann att spekulationen ej var dålig. Det föll mig in att, som hela verlden måste lefva, kunde jag så väl som någon annan förse dessa herrar som äro goda att bekymra sig om mig med några anekdoter till ämnen för gravyrer, lika goda och lika sanna som den jag nu betraktade. Det är för att göra dessa anekdoter allmänt bekanta jag begär den ynnesten att ni täckes införa detta bref i er jurnal."

"Dessa herrar föreställa mig i fängelse, men de veta ej hvad som sände mig dit, och i det fallet äro de lika kloka som jag sjelf eller de som först satte anekdoten uti omlopp. Det finnes många versioner af denna saga, som hvar för sig

55450

- 1838 -

kunde gifva ämne till en gravyr. En sftdan är t ex. den, att jag träffade en rival i sällskap med min älskarinna, och tappert stack honom genom ryggen i ett ögonblick då han var utur stånd att försvara sig. En annan version gör min älskarinna, i stället för min rival, till offret för min svartsjuka. Sättet hvarpå jag dödade henne är likväl en omständighet hvari berättelserne afvika från hvarandra. Somliga påstå att det var med en dolk, andra att det var med gift. Med ett ord, hvar och en förtäljer historien på sitt eget vis, och hvarföre skulle lithograferne ej äga samma frihet? Jag vill berätta er hvad som hände mig i Padua för omkring femton år tillbaka med hänseende till detta ämne. Jag hade gifvit en koncert med något bifall. Dagen efter åt jag vid en table d'höte. Jag kom sent till bordet, var kanske en af sextio gäster, och tog obemärkt min plats. En af sällskapet uttryckte sig i förbindliga ord om min koncert aftonen förut. Hans närmaste granne förenade sig med honom i mitt beröm, men tillade han: "ingen bör förvånas öfver Paganinis skicklighet; ty den härleder sig från åtta års arrest, med intet annat än hans ßol alt fördrifva tiden eller mildra fångenskapens ledsnad. Han blef dömd till detta långa straff för det han mördat en af mina vänner som hade den olyckan att vara hans rival."

"Som ni lätt kan föreställa er, fördömde hvar och en med hög röst ett så förskräckligt brott. Jag vände mig nu till berättaren, och bad honom säga mig när och hvar den tragiska händelsen tilldragit sig. I ett ögonblick voro allas ögon fästade på mig, och ni kan sluta till sällskapets förvåning då man fann att sjelfva hjelten uti denna saga om mord och fängelse var midt ibland dem. Personen som berättat händelsen var ej den som blef minst förlägen. Det var likväl ej en af hans egna vänner som blifvit mördad. Han hade hört, — man hade sagt honom; — men efter allt, vore det väl möjligt att man bedragit honom o. s. v. Ni ser häraf huru lätt det är att leka med en artists goda namn och rykte,- 1831 -

451

blott derföre att menniskor som sjelfva öfverlemna sig ät lättjan icke äro i stånd att begripa att ban kan hafva öfvat sig med samma flit uti sitt rum, i full besittning af sin frihet, som om han varit fastkedjad vid ett fängelse."

"1 Wien kom ett ännu löjligare rykte uti omlopp, som visar gränslösheten af vissa entusiasters lätt-troheL Jag hade spelat några variationer, kallade Le Streghe (häxorna). En herre, efter beskrifning, med blek hy, mjeltsjukt utseende och ögon fulla af inspiration, hade sagt åt några som beundrade mitt spel att för sin del fann han ingenting förvånande deri, ty han hade med egna ögon sett hin-håle stå bakom mig och styTa både mina fingrar

och min stråke; — att sagde hin-håle varit klädd i rödt, haft horn och svans, och att den förvånande likheten i våra anletsdrag tydligen bevisade slägtskapen oss emellan. Det var omöjligt att neka förtroende till en så noggrann och omständelig berättelse, och många voro från det ö-gonblicket öfvertygade att de upptäckt ursprunget till hvad man kallat mina tours de force."

"En lång tid var jag högst besvärad af alla historier som man utspridde om mig. Jag bemödade mig alt ända till demonstration ådagalägga orimligheten derutaf. Jag bevisade att jag alltsedan mitt fjortonde år beständigt varit för publikens ögon; att jag i hela sexton år anfört en orkester, och varit direktör vid hofvet; att om jag verkeligen undergått en åttaårig fångenskap för mordet på en älskarinna eller en rival, måste sådant hafva skett innan jag blef känd utaf publiken, eller, med andra ord, att jag måste hafva haft en älskarinna eller en rival vid sju års ålder. Jag uppmanade ambassadören från vårt hof i Wien att intyga att han känt mig i nära tjuge år som en redlig man. Härigenom lyckades det mig att hämma smädelsen för ögonblicket. Den slocknade dock aldrig helt och hållet ut, och det förvånar mig icke att den åter lågat upp i denna hufvudstad. Hvad skall man göra? För min del452

- 1838 -

ser jag ingen annan utväg än att låta ilskan fritt få roa sig på min bekostnad. Innan jag slutar detta bref, torde det dock vara lika så godt att göra er bekant med en omständighet som föranledde alla dessa menliga berättelser dem man om mig utspridt."

"En fiolspelare vid namn D—i, som 1798 var uti Milano, hade förenat sig med tvenne andra dåliga personer, och med dem uppgjort en komplott att Iönnmörda kyrkoherden i en by i grannskapet, hvilken ansågs vara ganska rik. Till lycka för presten slog samvetet en af konspiratörerne, och denne angaf de begge andra brottslige. Gensdarmer sattes att bevaka stället, och D—i och hans kamrater grepos i det ögonblick de stego in i rummet. De blefvo dömde till tjuge års fängelse i kedjor; men general M e n o u , som blef sedan guvernör i Milano, befriade Solisten efter tvenne års förlopp."

"Skulle ni väl kunna tro att det är denna händelse hvarpå man grundat den lögnaktiga historien om min fångenskap. En fiolspelare hvars namn ändades med i hade varit invecklad i ett mord och arresterad, — det kunde vara ingen annan än Paganini. Den mördade personen kunde också endast vara en älskarinna eller en rival; — och det var jag, som varit i så många år belagd med bojor och inmurad i ett fängelse. Blott i afsigt att aftvinga mig hemligheten af min metod har man komplimentera! mig med fjettrar, hvaraf endast verkan skulle varit den att förlama mina armar."

"Blott ännu ett ord. Om menniskor envisas i en öfvertygelse som motsägs af all rimlighet, återstår för mig ej annat än att tåligt lida. Jag har likväl ännu ett hopp, det är, att då jag icke existerar mera, skall smädelsen omsider öfverge sitt rof, och att de som under min lifstid så grufligt hämnats för min framgång, omsider skola låta min aska få vara uti fred."

"Emottag m. m.

Paganini."- 1880 -

453

Hvad som händt sä mången annan stor artist har äfven inträffat med Paganini. Han har haft en stor mängd efter-apare — på respektabelt afstånd, det förstås. — Paganiner växa nu för tiden upp som championer, eller, om man hellre vill, som Cadmi väpnare. Låt oss hoppas att de ej komma på samma sätt i lufven. "Cadunt subiti per mutua vul-nera fratres."

11 8 z t ,

fortepianots Paganini, är en annan af dessa lyckliga, rikt begåfvade naturer, dessa sångens barn, som lefva ett så poetiskt lif, dem vi älska, beundra och afunda. Då han satt sig till sitt instrument är denna spensliga och timida varelse känslolös för allt som omger honom, Tonkonsten, hans enda passion, uppfyller hela hans själ. Tusende melodier erbjuda sig åt hans inbillning, och ban har blott att reda sig ur mängden af de idéer som sjunga i hans

öra om kärlek, hänryckning och förtviflan. Han sitter rak, med slutna ögon och händerna utsträckta öfver verlden af sin skapelse, helt och hållet öfverlemnad åt sin entusiasm. I hvad hemlighetsfull bok läser han dessa passionerade noter? Ingen vet det mer än han sjelf; han lyder blott den genius som inspirerar honom. Han spelar såsom fågeln sjunger; då inspirationen slutar upphörerhan, och ingenting i verlden kan då förmå honom att fortfara.454

1831

mamsell taglioni.

lag har trenne gånger sett denna lätta, eteriska varelse. Första gången var efter Pastas röl uti Medea. Jag kan ej förgftta det, vore det ock endast för kontrastens skull. Det var som en af Anakreons sånger efter Aeschyli Agamemnon, eller en af Mo o res melodier bunden i samma band som Miltons förlorade paradis. Hon framkom ur bakgrundens skugga, som en hamadryad utur en myrtenlund i Tempe vid herdens pipa, och hon stod der, — men det ar icke rätta ordet, — med bågformiga armar och flammande kinder inför sina förtjusta och beundrande åskådare. Och hvilken attityd! T i ti an kunde hafva i den inandats sina färgers eld; Canova kunde hafva gifvit marmorn hennes lif, och sagt, som konstnärn fordom då han fulländat en af sina härliga statyer, och lade mejseln ifrån sig: dicel tala! 0-aktadt den andelösa tystnaden ifrån de betagna åskådarne hördes intet enda af hennes steg. Någon gång trodde jag mig endast märka ett sakta ljud, som liknade bäckens darrande sorl omkring foten af en najad, då hon står der tvekande och lutad öfver sin egen skugga. Man kan med rätta säga om mamsell Taglioni att hon är den första i sitt slag, — den första och den sista. Alla hennes rörelser äro poesi; hon är dansens Paganini. Begge äro öfver all jemförelse med någon annan. Det förundrar mig ej att dans utgjorde en del af de gamles religiösa ceremonier. Den är hjertats språk i hänryckningens glada ögonblick. Mången har fördömt dansen som vällustens prolog. Detta är vederlagdt af Taglioni. Hennes gester tala till sinnena, det är sannt; men de väcka ock idéer utaf skönhet, hvilka sofva, liksom harpans toner tilldess de** ; - 1881 - 455

väckas af konstnärns hand. Länge skall hon sväfva för min tanke som en glad dröm, en skön fantom, som Shakspeares Ariel.

byrons poetiska karakter, efter blackw00d.

Byron hade en stark och liflig, ehuru ej vidtomfattande imagination. Han sfig tingen sådane de äro, djerft framstående från verldens platta yta, och han beskref dem, då hans själ var varm, med en mästares förmåga. Vi tala om den yttre verlden, om natur och konst. I sina yngre skaldestycken förrådde han ingen passionerad kärlek för naturen, och äfven i de trenne första sångerne af Childe Harold finnas sällan spår dertill. Med tredje sången är förhållandet annorlunda; men tUl olycka för hans originalitet är den blott en imitering efter Wordsworth. "Naturens sångare" hade dock uppväckt hans själ, och många ypperliga taflor finnas i hans senare arbeten, ehuru de i skönhet och sublimitet icke uppnå hans inspirerade modell. De sköna och stora föremålen, åter, uti konstens verld behandlade Byron som ett originellt snille. De sjelfva, och ej beskrifningen derom, uppeldade hans själ; och fjerde sången i Childe Harold beètår nästan belt och hållet utaf tankar som andas och ord som brinna. Den är tie gånger mera värd än alla de öfriga tillsamman. Hans vinge mattas aldrig, och sänker han sig någon gång, så är det blott att höja sig igen med mera majestätisk fart. Man kan tydeligen märka att han yfves af sin flygt, att han är stolt som Lucifer. I de tvenne första sångerna finnes mycket som är kallt, tungt, styft, och den argaste prosa. Byron hade456

- 1881 -

verkeligen rätt deri att han i början tänkte mindre fördelaktigt om dem, oaktadt det förfärliga uppseende de gjorde; men med hvad usla saker har ej detta stundom händt? Hade dessa sånger stått allena, eller följts af tvenne som ej varit bättre, skulle man längesedan ha förgätit dem. Till all lycka kände skalden sig uti sin stolthet pligtig att fortfara. Han gjorde det med öfverlägsen skicklighet, lånade och stal och plundrade med ett alldeles aristokratiskt eflronteri, hvilket måste hafva förvånat dem han röfvade; men hans snille blandade med dessa byten rikedomar dem han hämtat ur naturens outtömliga förråd, som älskade denne sin egensinnige och

bortskämde son. Hans. Giaour, Corsair, Lara, Bride of Abydos och Siege of Corinthäro alla lifliga och passionerade stycken, — stundom ädelt, stundom eländigt versifierade, — men ådagalägga hvarken någon originalitet eller stor tankevidd. Några af hans dramer äro ypperliga, och många äf hans småpoemer patetiska och sköna. 1 Don Juan finnas alla slag utaf förträfflighet, och poesiens förnedring är der fullkomlig.

AbERNEfUY.

Ibland de många excentriska personel- här finnas är den berömde läkaren Abernethy en àf de .mest originella. Med en allmänt erkänd skicklighet och, som man påstår, äfven med det bästä hjerta, är hftn en fullkomlig björn uti sitt sätt att vara, snäser, fräser och biter omkring sig, utan anseende till personen, och är isynnerhet en stor hatare utaf mångordighet Man har hundrade löjliga historier om honom. Ibland dessa är den följande.

En dam, som kände hans egenheter, kom en dag att konsultera honom, då dem emellan uppstod följande dialog.- 1880 - 457

Första dagen. Damen stiger in, och håller upp ett

fingeT.

Abernethy. Skuret? Damen. Bitet. Abernethy. Hund? Damen. Papegoja.

Abernethy. Gå hem, och lägg ett omslag på det. Andra dagen. Damen återkommer, och håller Gngret upp. Abernethy. Bättre? Damen. Värre.

Abernethy. Gå hem, och lägg ett nytt omslag på. Tredje dagen. Damen återkommer, och håller fingret upp, som förr.

Abernethy. Bättre? Damen. Bra.

Abernethy. Ni är, på min själ, den klokaste qvinna jag nånsin träffat. Gå er väg.458

- 1838 -

skotska presten edward irving och det nya tungomålet. ett bidrag till fanatismens historia.

En fanatisk skotsk prest vid namn Irving är lejonet för dagen. Med en imponerande figur, yfvigt svart hår, något vildt och svärmande i sina ögon, något hejdande och ovanligt i allt sitt yttre; med en glödande imagination, än sväfvande öfver gränsen af det sublima, än sänkande sig pladask neder uti stoftet, har denne besynnerlige man väckt en utom-ordentelig uppmärksamhet Ofelbart är han ett geni, eller galen, eller beggedera, och har gjort halfva London lika förrykt som han sjelf. Menniskor, som vanligen älska det utomordentliga och skakande, se i honom en ny profet; och snillen och fånar, lärde och olärde, ädlingar och proletärer, strömma att höra och beundra honom. Hans stämma är "de unga lejons som ryta efter rof," en djuptonad åska, "en stormvind som bryter berg och sönderbråkar hällaren röst som tyckes komma dof från grafvens djup, eller varnande från sjelfva afgrunden. Den är stark och böjlig och melodisk, och skulle, mera mildrad, som organ för ömma känslor, vara ganska skön, men af sådane synes Irving icke mäktig; stormen bor uti hans bröst, som på hans hemlands fjel-lar. Troligen anser han sig sjelf för en annan Knox, sänd, som åskan, att rena atmosferen och att bestraffa tidehvarfvets villor. Också säger han hvad få andra skulle våga säga, och man tål af honom hvad man af ingen annan skulle tåla. Lik Zietens husarer ger han intet skonsmål. Adeln och de rika äro isynnerhet utsatte för hans glödande skott Man berättar förunderliga saker om hans talförmåga; tilloch-med militärer och advokater skola blifvit omvände al honom.- 1831 -

459

Vid tvenne tillfällen som han predikade pA landet var tilloppet sä stort att läktarne nedstörtade och många menniskor omkommo. — Länge hade han, under önskan att återföra allt till kristendomens första skick, bedt om förmågan att "tala med tungomål" (Gfr. 1 Cor. 14), då under morgonbönen en vacker dag församlingen blef öfverraskad af en röst från en af systrarne, som bröt ut i ett hemskt skratsch — jag vet ej annat namn derföre, och ordet målar närmast ljudet, eller vice versa — af det okända språket, och tillade, efter några obegripeliga

meningar, på engelska: "O Brittannla, du Herrans smorda, din förstöring nalkas, men frukta dig ej, du Guds utvalda folk." Om åskan slagit ner i kyrkan skulle bestörtningen ej blifvit större. Hr Irving steg nu upp, och tackade högtidligen Gud att församlingens böner blifvit hörda. Något dylikt fortfor en längre tid nästan alla mornar, och vanligen förespådde dessa andeliga utgjutelser pestilentia och örlig, för hvilket hr Irving alltid tackade Gud. Smittan grep omkring sig; den ene efter den andre fick ingifvelser, profeterade och abrakadabrerade utan all ända. Detta hade likväl hittills endast tilldragit sig om mornarne under de hvardagliga bönestunderna, och de inspirerade hade fått tillsägelse att om någon raptus under söndags-gudstjensterne påkom, skulle de qväfva den. Detta var likväl ej så lätt verkstäldt som befaldt. Söndagen den 9 oktober f. å. var en ofantlig folkmängd samlad i den nya skotska nationalkyrkan, hvaraf många säkert blifvit ditlockade af det väntade undret, och hr Irving hade nyss slutat bönen, då inspirationen i samma ögonblick föll på tvenne af de andeliga systrarne. Den lät ej bemästra sig; det o-kända tungomålet utbröt, såsom floden genom brutna dammar, "såsom must den tilltäppt är, hvilken nya fat sönderslår," och, för att ej öfverträda befallningen, hastade den ena systern in i sakristian, och den andra genom stora gången utur kyrkan. Bestörtningen och villervallan trotsa all beskrifning Hela församlingen steg upp från sina säten med ett grufligt460

buller. Den ene säg förundrad på den andre; alla tycktes fråga: "hvad månde detta vilja vara?" Ändteligen äskade hr Irving ljud, och då ordningen blifvit någorlunda återställd förklarade han händelsen. Han sade att detta icke vore någon ny företeelse; något sådant hade ofta tilldragit i kristendomens första' tider, och, för att sprida ljus deröfver, ville han förändra text, och förklara 1 Cor. 14 kapittel. En af pythonisserna återkom emellertid och intog sitt rum, då predikanten med deltagande sade till henne: "lugna er, minsysterl lugna er." I aftonsången samma dag underrättade han församlingen om hvad som händt förmiddagen, med begäran att de närvarande, i händelse af ett da capo, ville blifva stilla och höra med uppmärksamhet. Gudstjensten fortfor emellertid på vanligt sätt till emot slutet, då tungomålet föll på en af bröderne, hvarefter han på engelska utropade: "Gud är midt ibland oss, och flyn J ifrån honom nu, hvart viljen J väl fly pådommedag?" Förvirringen blef nu, om möjligt, värre än förut Herrarne sprungo upp på sina säten, damerna skreko och dånade, några hastade ur kyrkan. Ifrån alla sidor ropade man: "ordning 1 tystnad I" Men ehuru stort än bullret var, hördes profetens röst klar och ljudelig, som postkarlens klocka genom sorlet på Londons gator, eller, om man vill, trappistens under stormen. Efter några förmaningar från kyrkoherden Irving slutade gudstjensten. Morgonen derefter uppträdde en ny profet, som ej försökt sig förr, och, likt bonden vid klaveret, ej visste utaf sin talang d. ä. sin talande förmåga. Han yttrade: "det andra svärdet är nu draget; striden i enighet och kärlek; förneken mig ej; frid vare eder!" Kyrkoherden Irving tackade Gud som "öppnat en ny mun," och sade att det var herdens röst de hört Han kallade kort derefter den nye talarn till sig för att få veta huru det förhöll sig med h ans inspiration, emedan "de begåfvade systrarne" underrättat honom att den makt som nödgade dem att tala verkade på sjelfva tungspetsen. Talaren förklarade den oemotståndliga impulsen hos sig genom en hög religiös känsla, och- 1880 -

som han trodde sig ha fattat hvad som yttrats på det okända språket öfverenskom man att han skulle bevista en sammankomst följande eftermiddagen kl. 3 uti hr Irvings hus dit systrarne med flere voro budna, och om han då förstod hvad som på det okända språket sades, skulle han bli antagen till uttolkare. Efter aftal möttes 8 à 10 personer hos kyrkoherden Irving, som underrättade dem att de blifvit sammankallade för att yttra sig huruvida man borde tillåta andans uppenbarelse om söndagarne, eller om den skulle inskränkas till de dageliga bönestundeme. Efter en stunds tystnad förmärktes en rörelse hos en af systrarne — vi vilja kalla henne n:o 1 — som tillkännagaf att inspirationen ej var fjerran. Hela kroppen darrade och fick en pendellik rörelse, bröstet häfde sig, de stirrande ögonen tillslötos, och med vänstra handen strök hon sig på magen, som om hon väntat uppenbarelsen från den. Blott några ögonblick var hon i detta tillstånd, hvarefter kroppens rörelse afstannade, nacken blef styf, händerne föllo neder, och skratsch I skratsch I bröt en ström af det okända språket ut med "g th is dil emma sumo", hvilket uttolkaren förklarade betyda: jag vill åtaga mig denna förlägenheten. Tvenne andra improviserade derefter på engelska, och en tredje "talade med tungomål," hvaraf hufvudinnehållet var: förakta

motstånd. De andra närvarande blefvo nu tillfrågade om sin mening, och det allmänna svaret var att de ville låta leda sig af andan. En gammal ärevördig gubbe tillade med bruten röst och strömmande tårar: ja, jag vill följa andans tillskyndelse, skulle jag ock derigenom blifva skild ifrån min dotter. Man begaf sig härifrån till sakristian, der omkring hundrade personer voro samlade. Psalm, bön, tystnad. Ändteligen upphof syster n:o 1 sin röst, och yttrade: "Hozeghin alta stare" etc. som skulle betyda: Herren i det höga skall taga vara på huset, hvarefter syster n:o 2 tillade: "Holimoth holif awthaw", som mycket liknar en korruption af Holy, most holy father, Helige, aldra heligaste fader, hvilket på svensk dialekt af det okända462

tungomålet skulle kunna gifvas med: Hel igeai draheli gastef ader. Efter henne utbrast åter syster n:o 2: "Hoze-hamenanostra", som hon flere gånger upprepade, tillaggande på engelska: Jesus vill taga vara på oss. Uttolkaren förklarade de okända orden vara sammansatte af Hoze Jesus, habere hafva, manus händer, och noster vår, och att det följaktligen betydde att Jesu9 skulle taga dem vid handen och leda dem. Kyrkoherden Irving medgaf att detta kunde vara så, men trodde att andan äfven kunde dermed ha en annan mening. De andra förkastade öfversättningen helt och hållet, och påstodo att den Helige Ande sjelf gaf förklaringen, utan att uttolkaren deraf förstod ett ord. Syster n:o 8 och en af bröderne fingo derefter hvar sin paroxysm, som yttrade sig, som vanligt, genom barbariska läten. Så fortfor man i några veckor. Genom den naturliga förklaringen var likväl charmen bruten. Då det "okända tungomålet" var begripligt, hade det förlorat sin mysteriösa slöja, och blottat sina doldaste behag. Hägringens fantastiska bilder hade försvunnit, tråden till labyrinten var funnen, förnuftet återfordrade sin rätt, uttolkaren fann sitt högmod såradt, pythonisserna vredgades deröfver att man påstod sig ha förstått dem, och oenigheten utkastade sin eldbrand, som gjorde föga mindre förödelse än Simsons try-hundrade räfvar. Några af de helige bröderne misstänkte att "satan hade del i uttydningen," emedan uttolkaren vid ett tillfälle, i ingifvelsens ögonblick, utropat: "Jag söijer svåra, ty här finnas de som äro vise i sin egen tanke, och syndare, hvilkas missgerningar skola aftvås med tårar." Han skilde sig kort derefter ifrån Irvingiterne, och utgaf en berättelse om sin andel uti händelsen. Den profetiske och tungomål-talande anden har sedan blifvit stum, orakelspråket har upphört, och här finnes mången Hagars son som tror att hela inspirationen ej varit annat än ett eko från Bileams åsna.- 1831 -

463

JUNI. KAPPRIDNING I EPSOM.

Jag har ännu en gång sett dig, du brokiga, hvimlande tafla, du förunderliga, du outsägliga. Som i drömmarnes magiska verld, skymta de luftiga gestalterne ännu förbi minnets öga. Jag vill erindra mig några af dem, innan de af andra föremål, lika flyktiga som de, blifvit alldeles utplånade.

Detta år var ett ovanligt antal unga hästar antecknade att täfla om de tvenne stora priserne, "Derby and Oakes' sta-kes," i Epsom, och för hvar häst erlades 50 pund i inskrif-ningspenningar. Der voro äfven en guldbägare och några mindre priser att locka de täflande. Utom kappridningens nöje har man här tillfälle att betrakta och beundra hästen i sin högsta fullkomlighet, på ett ställe der man sadlar, kalladt the warren , der entréen betalas med en skilling sterling. Att se så många beryktade jockéer och halfva Englands aristokrati, är ensamt Yärdt entréen. Men hvad är detta doek emot "the start" eller kappridningens böljan. Man föreställe sig 20 à 30 af de aldra vackraste hästar, på hvilka hvart hår är en stråle, hvar ådra flammar med ungdomsblodets hela liflighet och styrka, ridne af Englands skickligaste jockéer, i siden af alla iris' färger, uppställde i en rad, "fröjdande sig såsom en hjelte till att löpa vägen." Hvad beundran, hvad förhoppningar, hvad andelös bäfvan| Tusendetals pund, lycka eller ruin, bero af nästa ögonblick. "De äro af!" ljuder det; "nej, nej," ropar en jocké hvars fåle gjort höger om just som man gaf ordet "gå." - "Håll; det är ingen »tärt; tillbaka," ryter the starter. Några äro redan flere hundrade famnar borta innan de kunna hejda sina hästar. Tala om ögonblick af agoni! Hvad äro de mot dessa? Man återvänder. "De äro af igen." Från tusen röster höres "channing!464

beautiful!" Förtjusningen är granslös; den far som en elektrisk gnista genom alla bröst "De äro alla i en klase." Joc-kéerne kasta förstulna blickar på hvarandra; de kunna icke mer för trängseln. De få likväl snart mera rum. De svagaste blifva litet efter. "Det är en förfärlig race! Der äro sju i teten; ingen annan har någon chance." Hastigheten ökas. Piskor och sporrar äro uti gång. Åskådarne hurra, hjertan klappa, damer småle, ficktjufvar plundra. "Favoriten tappar; den hvita jockéen med den svarta mössan vinner."

Nu störtar en hel här af ridande herrar utåt banan. "Hvem har vunnit?" hörs från hvar mun. "Hurra!" ropar en som gjort sin lycka. "Jag är ruinerad, huru skall jag kunna möta min hustru och mina barn? Jag skall skjuta mig för pannan," säger en annan. "Hvar är hasten som vann?" ropa tusende, och störta fram att beundra honom.

Man har de senare åren uppfört en magnifik byggning på slätten vid Epsom för jocky-klubbens och andras beqvämlighet, hvarifrån man har en ypperlig utsigt öfver detta national-skådespel. Kostnaden är mig ej bekant, men den måste varit ofantlig. Man betalar i fattigskatt ensamt årligen 500 pund derföre.

sjelfmord

M an har räknat november par préférence bland "häng-månaderna", och att detta icke är så orätt synes utaf följande förteckning på sjelfmord, inom Westminster, förledet år i den månaden ensamt.- 1880 - 177

År 1813 voro sjelfmorden 24.

181 3......26.

181 4......23.

181 6......30.

1816......26.

181 7......17.

181 8......18.

181 9......26.

1820 ...... 19.

1821 ...... 20.

1822 ......18.

1823 ...... 32.

1824 ...... 21.

1825 ...... 24.

1826 ...... 31.

1827 ..... 26.

1828 ...... 32.

1829 ...... 30.

1830 ...... 28.

1831 ...... 28.

utgörande en summa af 489. — Antalet af män som begi sjelfmord är till qvinnor som tre till en. — Af en rapport till parlamentet synes att folkmängden i Westminster 1811 var 160,801; 1821 181,444; och 1831 202,891.

En statistisk författare kommer likväl, i afseende på sjelfmorden, till ett annat resultat. "Den vedertagna tanken", säger han, "att Here sjelfmord begås i november än under någon annan tid af året är alldeles oriktig. Antalet af sjelfmord i London för hvarje månad ifrån 1817 till 1826, utvisar detta."

I Januari........213.

Februari.......218.

Mars.................275.

Aprill.................374.

Maj.................328.

Juni..........336.

Juli.........301.

Augusti................296.

September ....246.

Oktober........198.

November.......131.

December.......217.

3,135."

Han vill äfven veta "såsom bevist" att i alla Europas hufvudstäder de flesta sjelfmord begås i juni och juli, och

det minsta antalet i oktober och november. Man skulle häraf kunna draga den slutsatsen att böjelsen för sjelfmord beror af en hög temperatur, och går pari passu med utdunstningen, hvilket smakar något af quackery.

Det må tilläggas att en författare vid namn Wlnslow uppger, på fullt allvar, giftermål såsom ett preservativ mot sjelfmord, och påstår att två tredjedelar af dem som tagit lifvet af sig varit ogifta.

A t M A C K 8.

Det är ett visst kotteri ibland la haute volée i London, som tillvällat sig modets spira, och som regerar med verkeligen despotisk stränghet. Alma eks* ursprung kan bevisa detta. Några unga damer öfverenskommo för flere år tillbaka att mötas en gång i veckan i Devonshire-house för att dansa kadriljer. Några föreslogo i anledning häraf att inrätta en subskriberad bal till hvilken ingen annan skulle få tillträde än sjelfva eliten utaf adelen. Förslaget emottogs med mycket bifall, och när det blef bekant att patronessorna nekat en engelsk hertiginna att deltaga deruti, blef det ett raseri att få entré. Uteslutandet ansågs såsom ett bestämdt förlorande af kast, och inga slags persvasioner lemnades oförsökta att af-vända ett så förfärligt öde. Man har exempel på att fruar och döttrar af familjer med anor ända ifrån heptarkien nedlåtit sig till de värsta förödmjukelser för att erhålla biljett af de hårda sjelfherskarinnorna. Attraktionen har likväl småningom förlorat sig, och inrättningen lutar nu, liksom mycket annat, hvilket fördomen och åldren helgadt, till sitt fall.1833 -

ETT EJ FETT PASTORAT.

Kyrkoherden i Wyburns gäll i Cumberland har följande förmåner: 50 skilling sterling (något mindre än 50 rdr rgd.) i lön om året, en mäss-skjorta, ett par träskor (clogs) och föda för en gås på fäladen (the common). Kyrkan ligger i en vild trakt som bebos af herdar. Gudstjenst förrättas blott hvarannan söndag, och då ingen hålles mötas prest och klockare på en liten krog i kyrkans grannskap. Detta låter som dikt, men är dock bokstafligen sannt.

JULI. MOTTO PÅ EN TÉKAKtlSTER.

H os en qväkare-familj fann jag häromdagen följande träffande motto på en tékanister:

Te veniente die, te discendente.

JULI EN RUCKLARE

utkastade häromdagen en af uppassarne på Ship's tavern genom fönstret, och då värden remonstrerade fick han till svar: "För honom upp på räkningen."468

- 1838 -

LÅNGFREDAGEN

Denna dag miste alla hafva varma semlor, med ett kors pi, till frukost. De saljas ifrån dagningen hos alla pastejbagare, och utropas på gatorna, som genljuda af "one a penny bunsl two a penny buns! hot cross bunsl nice, hot, cross buns, one a penny, two a pennyl" Det är likväl en bagarebod i Chelsea, kallad the Bun-house, som i-synnerhet är ryktbar för detta slags kakor. De hafva riktat fyra generationer af samma familj, och de kungliga personerne hafva ofta besökt stället.

CHILTERN HUNDREDS.

]\är konung Alfred delade de engelska grefskapen i härader (hundreds) blef lagskipningen anförtrodd åt särskilta rätter. Den kom likväl sedan under landets vanliga domstolar, med undantag af tre härader i Buckinghamshire, kallade the Chiltern Hundreds, hvilka ännu lyda under kronan, som tillsätter en steward, med en årlig lön af 20 skilling sterling. Detta är en ackommodation för parlamentsledamöter, och när någon vill lemna sin plats mottar han denna nominella syssla, hvarigenom hans rum blir ledigt i senaten.1833 -

469

HENRY BROUGHAM

är äldsta sonen af en gammal familj i Cumberland. Han blef född i Edinburgh 1779, valde den juridiska banan, och vann snart förtroende och ryktbarhet. Han var en lång tid medarbetare i Edinburgh Review. År 1811 erhöll han en plats i underhuset, der han snart utmärkte sig, både som vältalare och statsman. Hans försvar af Georg den fjerdes olyckliga gemål anses som glanspunkten i hans lif. Ehuru delade tänkesätten voro i afseende på sjelfva saken, öfverensstämde dock alla i beundran af Broughams frimodighet och lysande vältalighet vid detta märkvärdiga tillfälle. Då Wellingtonska ministéren 1820 resignerade blef Brougham lörd high chancellor och engelsk pär, under titte! af baron Brougham and Vaux. Han har sedan lemnat ullsäcken. Hans arbetsförmåga är outtröttelig. Hundradetals gamla surdegar och oafgjorda processer som hans företrädare, den sölande och tvekande lörd Eldon, qvarlemnat i chancery, afgjorde han inom första året, till allmän tillfredsställelse och förvåning. Han skrifver nästan lika väl som han talar. Hans själs verksamhet synes ej behöfva någon hvila eller annan stimulus än det intresse han tar uti en sak. Han öfverläser ej sina tal; detta synes tydeligen af de tätà anspeglingarne på hvad som förefaller uti huset. Men ehuru han talar extempore förråder han aldrig minsta tecken till förlägenhet. Hans snille är så bördigt, hans resurser af argument, illustration, sarkasm, tillvitelser, invektiver, så mångfaldiga att hans enda svårighet består i valet af de ämnen som erbjuda sig åt honom, och att veta när det är tid att sluta. Det är denna rikedom på tankar som någon gång förleder honom att öfverlästa sina tal med förklaringar och bevis. Han har aldrig brist på ord; de470

- 1880 -

floda lika ymnigt som hans tankar. De tyckas komma, liksom Shakspeares andar, opåkallade utur det stora djupet.

Men ehuru lörd Brougham ej skrifver sina tal förut bearbetar han med mycken omsorg vissa delar deraf vid högtidliga tillfällen. I sådane fall är han synnerligen grannlaga. Perorationen af hans försvar för drottningen, som utan tvifvel är ett af de mest lysande vältalighetsstycken i senare ttder, blef omskrifven hela fjorton gånger. Hans röst har mycken böjlighet och mjukhet. I mera passionerade ögonblick är den ovanligt stark, och passar beundransvärdt för den djerfva och stormiga karakteren af hans vältalighet

Hans åtbörder äro lika uttrycksfulla som hans röst Vid vanliga tillfällen är han lugn och kall, men i mera högtidliga ögonblick gjuter han hela sin själ i sina ord, och hans aktion är utomordentligt häftig. Hans armar sättas då i sådan rörelse att det ej är rådligt att komma honom nära. Denna foredragets värma tyckes dock icke kosta honom något Jag har sett honom, efter tal som upptagit 3 à 4 timmar, och under hvilken tid han kunde sägas hafva åskat, sätta sig lika upprymd som då han började. I underhuset talade han en afton i nära sju timmar i frågan om domstolarnes reformerande, utan att förråda någon symptom af trötthet Att tala synes vara ett tidsfördrif, ett behof för honom.

Som befordrare af allmän undervisning och hvad dermed har gemenskap har lörd Brougham visat ett outtröttligt nit och varit sitt lands välgörare. Han var ibland grundläggarne till the Mechanic Institution och London-University, och står i spetsen för sällskapet för utbredande af nyttiga kunskaper, som stiftades 1827. Otvifvelaktigt är han en af tidehvarfvets mest bildade och märkvärdigaste män.- 1880 -

471

(SIR FRANCIS BLRDETT.

Ibland publika män som länge spelt en röl, och figurerat som pöbelns orakel, är den excentriske Sir Francis Burdett. Då någon en gång frågade honom hvarföre han ansåg mödan-värdt att söka ett säte i underhuset, hvilket han dock alltid och allestädes smädade för dess falhet och låghet, svarade han att det var ett skydd utan hvilket ingen publik man kunde vara oberoende af makten. I sina lefnadsvanor var han en af de mest sjelfviske. "Jag rådde honom en gång," säger en af hans biografer, "att, liksom andra personer af hans förmögenhet och rang, gifva middagar åt sina vänner. Han samtyckte efter någon tvekan, och jag var bland gästerne; men jag fann snart att maten blifvit hämtad från ett spisqvarter, och äfven på detta sätt fann han det så oförenligt med sin beqvämlighet att han sade sig aldrig vilja gifva någon middag mer. Hans sätt att vara är alltför oberoende för att underkasta sig sällskapslivets bruk. Han uppstiger och lägger sig när det faller honom in, äter när som helst, och styres uti allt af ögonblickets nycker. Han besvarar aldrig bref, öppnar dem ens sällan, och är i sitt privata lif en af de opålitligaste män i verlden. Endast i sin frihetskärlek och sitt nit för folkets väl är ban oföränderlig, ehuru ofta vacklande i medlen till uppnående af sina ändamål."

Detta skrefs 1822. Burdett var då folkets afgud. Ingen talte mer än han om frihet, ingen skällde mer på regeringen och parlamentet. Detta har sedermera ändrat sig. Alla ytterligheter mötas, och ifrån den argaste radikal och pöbelkung har han blifvit en lika ifrig förfäktare quand méme af regeringens åtgärder. Ifrån samma stund var han dock civiliter mortuus. I många andra länder, der man lika lätt förändrar472

- 1838 -

grundsatser som modet uti klädsel, och försvarar sådant dermed att man hvar dag blir klokare, får sådant vacklande passera, men en publik man i England som ombyter tanke- och handlingssätt är skydd och hatad som en renegat. Ifrågavarande frontförändring går långt att bevisa den store Fredriks sats att "hvar menniska har sitt pris," och visar att somliga samveten äro temligen elastiska.

DET FÖRÄNDRAR SAKEN.

A propos de bottes eller elastiska samveten erindrar jag mig en anekdot som här må få ett rum. År 1749, då lörd Trentham och Sir George Vanderput uppträdde mot hvarandra såsom kandidater för Westminster, intresserade sig en doktor Barrowby mycket för den senare. Doktorn hade någon tid haft under sin vård en krögare vid namn Weather-by, och hustrun hade vid mer än ett tillfälle yttrat sin längtan att hennes man måtte komma upp att votera för lörd Trentham. Mot slutet utaf elektionen, då alla möjliga medel användes å ömse sidor för att värfva röster, kom läkaren en morgon till krögaren, och fann honom, till sin förvåning, uppe. "Hvad vill det här säga?" frågade han. — "Min kära doktor," svarade krögaren, "jag har krallat mig opp för att fara ut och votera". — "Votera! Votera!" utropade doktorn, som förmodade alt krögaren hörde till samma politiska parti som hans hustru, "votera ni er åt Helsingland! den kalla luften skulle genast döda er; gå till sängs, herre , och det så fort ni kan, annars svarar jag ej en timme för ert lif." — "Å!" om så är, hr doktor, får jag väl lof att blifva hemma,"

svarade krögaren- 183Ö -

473

med svag röst, "ehuru mycket det kostar på mig att jag ej kan komma upp och votera för Sir George Vanderput."

- "Hvad? för Sir George Vanderput?" — "Ja, jag at af hans parti." — "Är ni det? ja så, det förändrar saken," sade läkaren. "Håll, sköterska; drag ej af honom stràmpan än; låt mig känna än en gång på pulsen. Bravot goda, jemna slag. Tagit sig betydligen. Tog ni pillerne som jag ordinerade för er i går?" — "Ja, men de ha gjort mig mycket sämre." — "Så mycket bättre. Hur har han sofvit, sköterska?"

— "Å jo, temmeligen lugnt." — "Har han? Nå, om han ändteligen vill åstad att votera, så får man väl göra honom till viljes; själen har mycken inflytelse på kroppen; kasta ett täcke och en kapprock omkring honom; det är en vacker dag, men solen går snart ner; ju förr han far, ju bättre; jag skall taga honom i min egen vagn; kom och lyft honom 1". — Läkaren blef åtlydd. Den stackars krögarn for, och gaf sin röst under höga bifallsrop från folket Men ack! ett par timmar derefter afled han, under sin kära makas bittra förebråelser, som förbannade både läkaren och hela hofpartiet.

ton wllll

^Veber hade redan genom Friskytten och Euryanthe grundlagt sin europeiska ryktbarhet, och blifvit med acklamma-tion helsad i Wien, Berlin, Prag och Dresden, då direktionen af Covent-garden i London uppdrog honom att komponera musiken till en opera öfver samma ämne som Wi el an ds fésaga Oberon. Han emottog första akten af libretton i december 1824, och böljade genast sitt arbete, till-

58474

— 1888 -

lika med studerandet af engelska språket, under en ganska vacklande helsa. Weber beslöt att sjelf vara närvarande vid de första representationerne. Han hoppades derigenom vinna något för sin familj, ty med allt sitt snille hade han knappast kunna värja sig för fattigdomen. Den 25:te mars 1826 kom han till England, hvarifrån han strax efter skref till sin fru: Gud ske lof! jag befinner mig här redan hemmastadd. Efter att hafva sofvit väl och betalt väl i Dover, reste vi derifrån i går morse i en präktig vagn, med fyra engelska hästar, som ingen furste behöft skämmas för. Med fyra personer inuti vagnen, f]ra fram- och fyra baktill på taket, ljungade vi som blixten genom detta outsägligen förtjusande land." — Vid sin ankomst fann Weber sitt bord uppfyldt med visitkort af personer som redan sökt honom, och ett ypperligt fortepiano i rummet. — "Hela dagen ända till klockan 5," skref han till sin hustru, är min egen. Sedan kommer middag, teater eller sällskap. Ensamheten uti England plågar mig ej; lefnadssättet här passar mig, tvertom, och mitt lilla förråd af engelska, hvari jag gjort temmeligen goda framsteg, är mig af oberäknelig nytta. Var ej orolig för operan. Jag har ledighet och lugn, ty man respekterar min tid. Man är verkeligen alltför mån om mig. Ingen kung har af kärlek haft mer gjordt för sig. Jag skulle nästan kunna säga att de bära mig på sina händer. — Klockan 7 om aftonen foro vi till Covent-garden, der man gaf Rob Roy, en opera efter Sir Walter Scotts novell. Huset är vackert dekoreradt och ej förstört. När jag kom fram till fronten utaf logen för att betrakta det, ropade någon W e -ber! Weber är här;" och ehuru jag drog mig tillbaka följde ett väsen och ett applåderande som jag trodde skulle aldrig sluta. Man begärde derpå uvertyren till Friskytten, och hvar gång jag visade mig brast stormen åter ut. — Kan man visa någon mer entusiasm och kärlek? Jag måste tillstå att jag var helt och hållet öfverväldigad, ehuru jag är af ett lugnt lynne och icke ovan vid dylika uppträden. Jag vet ej hvad jag velat gifva- 1880 -

475

att hafva haft dig hos mig att se mig i min utländska he-dersdrägL"

Efter åtskilliga föiändringar, för att koriciliera sångarne, och en mängd repetitioner, dem Weber sjelf öfvervar, gafs Oberon första gången den 12:te aprill 1826. I ett bref samma qväll skref han till sin fru: "Genom Guds nåd och hjelp har jag i afton fullkomligen lyckats. Det brillianta och rörande i min triumf är obeskrifligt. Gud allena

vare derföre lofvad! Då jag inträdde i orkestern steg hela huset upp, som var ända till trängsel fullt, och man helsade mig med hurrarop och viftande af näsdukar och hattar. Man begärde ett da-capo af uvertyren, och hvartenda sångstycke blef afbrutet af tvenne eller trenne salfvor handklappningar."

Web ers glädje öfver denna framgång stördes likväl af hans mer och mer aftynande helsa och — sådant är det otillförlitliga i menniskogunst — en alldeles misslyckad koncert. Några dagar senare (den 17:de aprill) skref lian till sin hustru: "En dag som denna är nog att döda hvar och en. En tjock, mörk, gulaktig dimma hänger öfver atmosferen, så att man kan knappast se i rummen utan ljus. Solen står matt, som en röd punkt, i molnen. Nej! ingen kan uthärda i detta luftstreck. Min längtan efter Hosterwitz och dess rena luft är obeskriflig. Men tålamod! tålamod! den ena dagen rullar af efter den andra, och två månader äro redan passerade. Jag har gjort bekantskap med en doktor Kind, en brorson till vår egen Kind. Han har föresatt sig att göra mig bra. Gud hjelpe mig så visst! det blir aldrig uti detta lifvet. Jag har förlorat allt förtroende till läkare och deras konst. Lugn är min bästa doktor, och härefter skall mitt enda mål blifva att vinna det." — Hans längtan att återvända hem växte nu ända till otålighet. Den 6:te juli skulle Friskytten gifvas såsom hans recett, hvarefter han ärnade att genast lemna London. Tre dagar förut blef han likväl så sjuk, att han måste uppgifva allt hopp att yara aärvararande. Söndagsafton den476

9:te juli lemnade några vänner honom kl. 11 vid godt lynne, och kl. 7 följande morgonen fann man honom död i sängen, med hufvudet hvilande på handen, utan tecken till någon smärta. Den 21 s. m. blef han begrafven i katolska kyrkan i Moor-fieids. Mozarts härliga Requiem uppfördes af en talrik och förträfflig orkester. —Weber var lång och spenslig, med mörk hy. Hans utseende hade mycket intellektuellt Ansigtet var blekt och magert, med starkt markerade drag, och ögat mörkt, fullt och genialiskt I hans blick låg en lugn och djup tankfullhet, och hans själ var lika ren och ljuf och svärmande som hans förtjusande toner.

ANGELICA CATALANI.

--Jag har förut nämt denna förtjusande sångerska, och

vill endast här tillägga några drag till hennes lefnadsteckning. Hon är född i Sinigaglia i Kyrkostaten 1780, och blef uppfostrad i ett kloster, der hennes sköna röst väckte så mycken uppmärksamhet att nunnorna utverkade ett förbud för henne att sjunga uti kyrkan. Vid 14 års ålder lemnade hon klostret, och gjorde så snabba framsteg i musik att hon snart vågade täfla med Marchesi och Crescentini. Sedan hon förtjust Venedig, Milano, Florens och Rom blef hon inviterad till Portugal, der hon qvarstannade i fyra år, med ett engagemang af 24,000 krusader. Hon begaf sig derifrån till Madrid, med ett rekommendationsbref till drottningen, som öfverhopade henne med bevis af ynnest. En af hennes koncerter derstädes lemnade en behållning af 3000 guinéer. Hon reste derifrån till England, der man uppger hennes inkomster till 50,000 pund. Hon besökte derefter Europas flesta hof, och blef öf-- 1831 -

verallt emottagen med hyllning och förtjusning. I Berlin fick hon ett egenhändigt komplimangsbref från konungen, och akademiens stora medalj. Kejsaren af Österrike skänkte henne ett dyrbart smycke af opal och diamanter, och magistraten lät slå en medalj öfver henne, såsom uttryck af tacksamhet för hennes frikostighet mot stadens fattige. Under fyra månaders vistande i St. Petersburg förtjente hon 15,000 guinéer utom en mängd dyrbara smycken och ett kejserligt famntag. Af-ledne konungen i Wurtemberg var så förtjust i hennes sång att hennes namn var ett ibland de sista han här i verlden nämde.

Utomordentlig styrka är ibland det karakteristika i Ca talan is röst. Det är nödvändigt att vara på afstånd för att rätt njuta derutaf. Vid en repetition i London blef den unga violoncellisten Lin dl ey så betagen af de första tonerne att han spelade en oriktig not, och då han med en blick förebråddes derför utaf henne, föll han afdånad utaf stolen. Oaktadt hennes framgång, påstår man att hon aldrig framträder inför publiken utan ett slags rädsla, som hon aldrig lyckats öfvervinna, och att hon andäktigt korsar sig förut Hon måste hafva varit mycket skön, och

har ännu en air de reine, såsom det anstår sångens drottning.

WILLIAM WILBERFORCE.

Denne utmärkte statsman och filantrop var född i Hull 1759, och uppfostrades i Cambridge, der han blef intim vän med William Pitt. Som senator utmärkte han sig isynnerhet för sitt ifriga bemödande att utrota slafhandeln. 1787 gjorde han första gången motion derom i underhuset, med ett tal som i lågande ord beskref dess fasor, och efter det häftigaste mot-478

- 1880 -

stånd, lyckades det honom att få denna nesliga handel afskaffad i brittiska kolonierne. Af alla de debatter som detta ämne föranledde var den som hölls i underhuset den 2:dra april! 1793 den intressantaste. Wilberforce, Fox och Pitt yttrade sig för slafhandeln upphäfvande, och kanske har man aldrig hört mer vältalighet i brittiska senaten. Dessa Wilberforce s oaflåtliga bemödanden i mensklighetens sak förvärfvade honom allmän vördnad och tillgifvenhet Såsom bevis derpå må nämnas att vid det kontesterade parlamentsvalet 1807 i Yorkshire, hvilket kostade öfver 300,000 (sägertrehundra tusen) pund, betalte elektoreme ej allenast alla hans utgifter, utan insamlade på några dagar genom subskription en summa mer än dubbelt så stor som fordrades att betäcka kostnaden för hans inväljande.

JOANNA SOUTUCOTT OCH HENNES ANHÄNGARE.

Denna fanatiska qvinna började 1792 att profetera, och fick snart talrika anhängare med den fasta öfvertygelse att hon fått en guddomlig kallelse att förkunna grundläggningen af Christi rike på jorden, i enlighet med skriftens profetior och isynnerhet löftet att qvinnones säd skulle söndertrampa ormsens hufvud. Med denna säd anse hennes bekännare sig sjelfva betecknade. De förklara bibeln mystiskt, och veta — genom guddomlig uppenbarelse, det förstås — att de sju skapelsedagarne betyda tvenne tidepunkter i hvilka Christus och satan skola hvardera regera. Troligen för att utledsna folk, skall likväl satan regera i sextusen år, men Christus endast uti ett tusen, hvarefter den yttersta domen skall inträffa, då alla jordens slägten skola framträda såsom vittnen emot satan. Hans un-- 1831 -

479

dersåter skola då affalla ifrån honom, ångra sina förvillelser, lå förlåtelse, och i nya himlar och en ny jord slutligen förenas med Christus och hans trogna. Johannas anhängare voro länge i den öfvertygelse att hon skulle blifva moder för Schiloh, och man förärade henne stora skänker, hvaribland en högst dyrbar vagga, med inskriptioner på hebreisk vers. Men huru ovissa äro alla menskliga förhoppningar! hon dog, — dog barnlös, den 27:de december 1814, och hennes graf är ännu när hennes bekännare på den nya kyrkogården i Mary-le-Bones församling i London.

En dag för några år sedan trodde några af dessa Southcotianer sig hafva fått en uppenbarelse att utropa Schilohs ankomst I sådan afsigt församlade de sig i Westminster, och tågade i procession in uti citéen. De utgjordes af män, qvinnor och barn, som buro en hvit bandros och en liten stjerna på bröstet. En karl vid namn Sib-ley, med en trumpet i handen, anförde tåget, och efter honom kommo tvenne gossar med blåa fanor. På detta sätt marscherade de till St Pauls kyrkogård, åtföljde af en o-räknelig mängd gapande, undrande och grinande, som ökades hvart ögonblick. Då de förmodade sig vara midt i staden, gjorde de bält, och började sina ceremonier. Si bl ey blåste i trumpeten, och förkunnade fridfurstens snara ankomst, och hans hustru ropade högt ve öfver jordens innebyggare. Detta upprepades Here gånger, under chorus af de andra Johanni-terne. Pöbeln, som i början roat sig åt dessa fanatici, tog nu hymör, och öfveröste dem med gatsmuts. Desse åter satte sig till motvärn, och striden blef snart allmän. Pöbeln behöll likväl fältet, och Sibley och hans följeslagare blefvo med stor möda räddade af polisen. Man förde dem till Guildhall. Deras utseende vittnade om stridens häftighet; isynnerhet bar öfverstepresten Sibley förfärliga märken deraf, och var betäckt med kraschaner. Han tillfrågades hvarföre han stört allmänna lugnet, hvarpå han svarade att han blifvit480

- 1830 -

befalld att utropa fridsfurstens ankomst, på samma sätt och med samma myndighet som Johannes döparen, och hade endast häri lydt en guddomlig uppenbarelse. Han hade på de sista Qorton dagarne haft 500 syner. Hustrun bestyrkte detta, hvilket var så mycket vissare, som "hon fyra gånger haft Schiloh uti sina armar." På tillfrågan hvad kyrka de besökte svarade Sibley att hans kyrka vore hans hus, och att omkring hundrade personer möttes der. Efter någTa varningar blefvo de samtligen frigifne. De voro alla sämre handtverkare och arbetsfolk. Sibley sjelf är brandvakt. Likväl räknar denna besynnerliga sekt — hvem skulle tro det? — ibland sig, på flere orter i England, män af stor förmögenhet och borgerligt anseende. Som en galenskap leder till en annan, hafva ganska många af Johanniterne nu fått den idé att de äro förpligtade att underkasta sig den mosaiska lagens stadga i Genes. 17 kap. ll:te vers. Nästan alla karlar i Ashton-un-der-Line hafva följaktligen undergått en sådan operation. Den verkställes i ett kapell, under en bullrande musik. Detta har fortfarit någon tid utan vådlig påföljd, tilldess nyligen en karl dött af kallbrand.

> II 11 A I 1.

M an har någon tid på en af teatrarne gifvit en pjes som föreställer scener ur London-lifvet, som så verkat på en mängd unga narrars imagination, att i flere veckor ingen natt gått förbi utan något buller. Denna rabies har gett polisen mycket besvär. Häromnatten passerade t. ex. några druckna coi-combs förbi ett hus der man hade bat. De hörde musiken, och beslöto hafva litet "fun." De bulta på dörren, springa- 1830 -

uppför trappan, stiga, med hattarne och kapporne på, ln i dansrummet, taga sans fa$on förfriskningar, och hvad värre är, friheter med damerna. Resultatet blef ett allmänt slagsmål, hvarvid värden, betjeningen och polisen ledo mest Några andra London-rumlare kommo häromaftonen till en af teatrarne. De ropade på musik, men musikanterne voro ännu icke der. För att ersätta detta, sprungo de ner i orkestern, den ene tog en kontrabas, den andre en basun, den tredje ett kenthorn o. s. v. och böljade en musik värre än djeflar-nes tjutande i Medea. Hela huset kom i uppror. Man re-monstrerade, skrek, svor, skrattade, applåderade, oeh symfonien slöts med ett allmänt slagsmål.

IK BUMPER.

Då Engelsmännen dricka skålar måste det alltid vara — jag tycker om bruket — ur fulla glas. Ett sådant kallar man en bumper. Etymologien dertill är denna. I den tiden då Engelsmännen voro goda katoliker, drucko de alltid påfvens sk&l i ett fullt glas, med utrop "Au bon père!" hvilket man sedan sofistikerat till bumper.

59482

- 1838 -

ETT- I l 8 I T i O,

Som en dam en dag kom ridande nära Maidstone träffades hon af ett skott genom en häck vid vägen. Flere hagel slogo henne i ansigtet, men lyckligtvis blef hon ej farligt skadad. Det befanns efteråt att en London-skytt ("a cockney-sportsman"), som sett plymerne i hennes hatt, misstagit henne för något fjäderfä, och derföre lagt an på henne.

EN SÖNDAG I EDINBURGH.

an bar ofta anställt en jemförelse emellan en söndag i London och Paris, och utlänningar beklaga sig högeligen öfver den stränghet och formalitet hvarmed sabbatens helgd iakttages i England. Hvad är dock detta i jemförelse med en söndag i Skottlands hufvudstad? Man skulle tro att pesten öfvergått den; alla husen äro stängda; man ser endast några få personer på gatorna, och dessa med en gudsnådelig, melankolisk blick. Åkdon få ej passera, och alla skulle skandalisera sig om någon på en söndag tog en promenad i sin egen vagn. Ingenting får säljas; man får ej ens plocka grönsaker och frukt uti sin egen trägård. Ingen kokning tillåtes. Om lördagseftermiddag låter herren raka sig, maten lagas i beredskap, borden dukas, heldagskläderne framläggas, och söndagsmorgon får ej en låda dragas ut. Det enda afbrott i denna enformighet är att garnisonsmusiken spelar någon gång en timma om-

eftermiddagen, hvilket likväl föranledt starka remonstrationer från magistratens sida. Ingen, ehuru hög och rik, skulle våga ge kalas om en söndag; och att dansa, spela, besöka ett spektakel! — saken låter icke tänka sig. Det vore med ens att bli förklarad för en gud- och ärelös menniska, från hvilken alla skulle fly som från en spetälsk.

BIORAMAN I REGENTS PARK.

De vyer som nu visas äro Mount St. Gothard och det inre af domkyrkan i Rheims. Utsigten af St Gothard är vid passet Aux Roches. I bakgrunden uppreser sig berget, betäckt med sin eviga snö. Tersino flyter under en brygga, och har brutit sig der en väg, men förförliga klippor hindra beständigt dess lopp och krusa dess vatten, som faller med skummiga kaskader ner i hålor och bråddjup, dem ögat ej förmår att mäta. Verkan af solljuset på snön är alldeles bländande, och illusionen af det hela så lefvande, att åskådaren med svårighet kan öfvertyga sig att det är blott en tafla han har framför sig. — Domkyrkan i Rheims, med sina fönster af måladt glas och sin storartade arkitektur, är ej mindre förvånande. Hvart enda föremål står isoleradt framför åskådaren. Ljuset, som faller genom ett måladt rundt fönster, bryter sig i de skönaste färger på det glatta marmorgolfvet. Trognare följde aldrig konsten naturen i spåren. På en tafla, upphängd mot en pelare, har en spindel fästat sin arachniska väf.

BEMÄRKELSEDAGAR I LONDON.

Jan. 6. Trettondedagen (the Twelft-day) offrar biskopen i London guld, rökelse ochmyrrha i St.]ames'» kapell. Ålla pastej- och sockerbagare pryda och illuminera sina bodar för att till bastå fördel visa de siratliga kakor (twelve-cakes) som tillhöra högtiden. Den läckraste och digraste af dessa, kronkakan kallad, en riktig krona ibland kakor, omgifven af blommor, kupidoner, riddare och sockerlottor, glittrande i ljuset af speglar och gas, är isynnerhet det stora föremålet för undran och beundran. Bodarne äro belägrade af otaliga skaror, under uppseende af gallonerade polisbetjenter, som idkeligen låta: "move ön; make way; clear the way; sťånd aside, you boys; let the customers get in; let the cakes come o ut" Tjufpojkar roa sig med att i trängseln fästa åskådarne med nålar tillsamman, och ej sällan finna fem, sex personer sig på detta sätt förenade. Deras förvåning, förargelse och bemödande att bli hvarandra qvitt förorsakar vanligen mycket skratt och svordom.

Jan. 23. Domrarne i Westminster frukostera denna dag hos lordkansleren i Lincolns-inn-square, och fara sedan i procession till Westminster-hall.

Mars. Under fastlagen uppföras, alla onsdagar och fredagar, oratorier på Covent-garden och Drury-lane. •)

Aprill. Under denna och de tre följande månaderna hållas vanligen revyer, ett par gånger i veckan, uti Hyde-park, hvilka, så väl som paraden alla mornar kl. 10 vid Horse-guards, förtjena väl att ses.

Annandag-påsk fara lord-mären och åldermännen till Christ-church. Mären ger samma dag en stor middag och bal för 6 å 700 personer. Annandag påsk och pingst

*) St. Vnlentines dag och Långfredagen åro förut nämda.

firas begge som stora folkfester. Man ringer och flaggar, och alla Londons skrifvare, gesäller, jungfrur et hoc genus omne flocka ut till landet, isynnerhet till Greenwich, der marknad hälles, med tusende tillfällen till förlustande. Annandag-påsk anställes en hjortjagt i Epping forest, 16 e. mil från London. Detta nöje samlar en stor mängd åskådare, isynnerhet cockney-ryttare, och ger anledning till de löjligaste kullerbyttor.

Maj 1. Sotaregossarne, högst löjligt och fantastiskt klädda, dansa på alla gator. Sot och bladguld och cinober öfverhölj a de komiska figurerne, som för dagen glömma sitt elände. Fordom firades första maj som en allmän folkfest i England, med sin majstång och sin dans, liksom midsommarafton här och der hos oss; men hruket har försvunnit, folklynnet har blifvit tungt och dystert, och det glada England ("merry England") finnes blott i

traditionen.

I maj månad och i böljan af juni hålla de talrika religiösa och välgörande sällskaperne sina sammankomster i London. De äro ibland Englands största märkvärdigheter.

Maj 2 öppnas målarakademiens exposition i Som-merset-place, i Strand.

Maj 12 firas the Anniversary of the sons of the clergy i St. Pauls kyrka, der en vacker religiös musik uppföres.

Den första tisdagen i denna månad utdelar Society of arts i Adelphi sina prismedaljer.

Thorsdagen före pingst samlas alla fattigskolornas barn (the charity-children) till ett antal af omkring 1000, till gudstjenst i St. Pauls kyrka. Detta är ett af de vackraste tillfällen i London. Det är icke lätt att erhålla biljett till denna högtidlighet, men emot en afgift af ett par skilling sterling vid dörrarne kan man komma in i kyrkan, åtminstone vid repetitionerne, några dagar förut. Man föreställe sig den o-mätliga rotundan i St. Pauls kyrka uppfylld med barn, alla486

- 1838 -

i nya kläder af olika färger; placerade på en amfiteater ofvanför hvarandra, och verkan af så många späda röster förenade i en gemensam hymn. Kejsar Alexander, som var närvarande vid ett dylikt tillfälle, skall hafva yttrat: "det tar hjertat ur bröstet på mig", och detta torde vara den bästa beskrifningen på denna ojemförligt härliga högtidlighet

1 juni och juli månader hållas som oftast kapprodningar (regattas) och kappseglingar (sail in g mate hes), på Themsen, som vanligen tillkännagifvas i tidningarne.

Sept 8 böljas Bartholomew-fair, ett af Londons största "nuisances", der alla dess tjufvar och annat utskum i Hera dar förlusta sig, under det aldra hiskligaste oväsen.

Sept. 28 aflägga de för året valda sherifferne sin em-betsed i Guildhall.

Sept- 29 väljes lord-mären, på samma ställe.

Sept 30 begifva sig de nya sherifferne till Westminster att erhålla stadfästelse på sitt embete. Processionen sker först till Westminster-bron, och derifrån i präktiga slupar på Themsen till Westminste r-hall, der ceremonien försiggår.

Nov. 9 är den så kallade lord-märens dag, d& ban tillträder sitt embete. Processionen är högst praktfull. Hela eitéei. är då i rörelse. Högtidligheten slutas, som vanligt, med en stor måltid för omkring 1,300 personer i Guildhall, på lord-märens och sheriflernes gemensamma bekostnad. De särskilta gillena hafva samma dag middag i sina salar (halls).

Dec. 8 och 9 uppföra gossarne i Westminster-skole någon af Terrentii komedier.

Dec. 20 visas årligen i Sadlers repository priskreatur, och premier utdelas. r 7,fr> r.487

MOSAIK.

När Fenelon var hofpredikant hos Ludvig den fjortonde blef konungen en dag förvånad att, i stället för det vanliga stora tilloppet af folk, ej se flere än predikanten och sin närmaste omgifning. "Hur hänger det här ihop?" sade konungen. Fenelon svarade: "Jag lät gifva tillkänna att Eders Majestät ej skulle bevista gudstjensten i dag, för att låta E. M. se hvilka de äro som komma hit att dyrka Gud, eller att smickra monarken."

H enrik den fjerde i Frankrike plägade säga att en konung skulle hafva ett barnasinne för Gud, men ett faders-hjerta för sitt folk.

Godt skäl. En engelsk författare (Hakewell) berättar att, ehuru gudstjensten i Henrik den åttondes tid hölls på latin, var detta språk likväl så litet förstådt att en gammal prest beständigt läste: "Mumsimus, domine|" 1 stället för sum-s i mus. Då någon gjorde honom uppmärksam på detta misstag, svarade han: Jag har läst så nu i trettio

år, och bortbyter ej mitt gamla mumsimus för edert moderna sumsimus. — Fiat applicatio.488

Kinesisk anekdot. Uti ett hus var ett barn som beständigt gret, och besvärade dermed hvarochen. Ändtligen blef en läkare efterskickad, som gaf det ett läkemedel, och qvarstannade öfver natten för att se verkan deraf. Nägra timmar efter, di skriket upphört, sade han med synbar sjelflbrnöjelse: "Barnet är kurerade" — "Ja," svarade man, "barnet qvider icke mer, men modren griter."

En bull. En Irländare, hvars hustru rymt ifrån honom, lät en dag införa följande annons uti en tidning: "Som min hustru lemnat mig utan alla lagliga skäl, si itvarnas hvarochen att gifva henne kredit, emedan jag ej är gtft med henne."

Bud erdyke, en af Hollands lyckligaste skalder, var i sin ungdom lika utmärkt genom sitt snille som sin higlöshet för studier. Hans far gjorde honom ofta förebrielser för hans virdslöshet, hvarpå unga Bilderdyke ej tycktes gifva mycken akt. En dag läste fadren uti tidningarne att ett sällskap i Leyden hade tilldömt priset åt "en adertonårig författare," som anmodades att uppgifva sitt namn. Gubben inkallade sonen, och visade honom tidningen, med tillägg: "du borde blygas för din lättja och försummelse. Här är en gosse, lika ung som du, hvilken vunnit priset, och är en heder och en glädje för sina föräldrar!" — "Ack! det är jag," svarade den unga skalden, och kastade sig rörd i fadrens armar.489

iMågra Engelsmän stodo en dag på Place Vendome i Paris, och betraktade Segren, som håller en lagerkrans öfver Ludvig den fjortondes hufvud. "Var god och säg mig," sade en af dem, vändande sig till en fransk officer, "sätter Segren lagern på Hans Majestät, eller tar hon den af?"

Hin furste som roade sig en dag ät en af sina hofherrar, hvilken varit nyttjad i åtskilliga missioner, sade ibland annat till honom att ban liknade en uf. "Jag vet ej egenteligen. E. K. H.", svarade hofmännen, "hvem jag är lik, men jag er-indrar mig alltid med tillfredsställelse att jag vid flere tillfallen haft äran att representera E. K. H:s egen person."

Skillnad emellan förr och nu. I fordna dagar hängde man röfvare på kors. Nu häuger man kors på röfvare.

1 alla belägenheter af lifvet som jagsett," säger W. Irving, "har jag funnit menniskoslägte! deladt i två stora partier, de som rida och de som ridas. Den stora striden synes vara hvilken skall blifva uti sadlen."

60490

öfver dörren af ett apotek satte en espjegel en gång följande inskription:

Hic Venditur Catharticum, Emeticum, Narcoticum, et

Omne quod exit in um, Præter Remedium.

id Sir John Salisburys begrafning blef hans enka Catherine Tudor ledd till kyrkan af Sir Richard Clough, och ifrån kyrkan af Sir Morris Wynn. Denne senare anhöll på hemvägen om hennes hand. Hon afslog artigt tillbudet, och underrättade honom på samma gång att hon redan på vägen till kyrkan antagit Sir Richards anbud, men lofvade likväl att om hon ännu en gång blefve enka, skulle han få blifva hennes tredje man. Delta inträffade verkligen ett par år derefter.

tt irländskt fruntimmer bekände en gång i biktstolen att hon

nyt

J tjade smink. "Hvad gör ni det för?" frågade presten. — "Jag nyttjar det," var svaret, "för att göra mig vackrare." — "Nål har då sminket denna verkan?" - "Ja, åtminstone tycker jag sjelf så." — Konfessorn lemnade skriftstolen, och efter att hafva betraktat henne ett ögonblick, sade han: "Välan! ni må nyttja sminket, ty ni är ful nog ända."491

Swift höll en gång en tingspredikan, i hvilken han strängt ifrade mot advokaterne för det de försvarade saker emot samvete och öfvertygelse. Efter måltiden fällde en ung advokat, i anledning deraf, några sårande utlåtelser

om prester, och tillade att han ej tviflade att, om satan dog, någon prest skulle vara färdig att hålla likpredikan öfver honom. "Hvarför icke?" sade Swift. "Det skulle jag åtaga mig, och jag skulle göra honom samma rättvisa som jag gjort hans barn i dag."

Hi n katolsk prest i norra Irland saknade några gånger en af sina åhörare i kyrkan. "Hur står det till med vår vän farmer B?" frågade han en person; "jag hoppas att det ej är protestantism som håller honom borta?" — "Det är väl det som värre är", var svaret. — "Värre än protestantism? Gud förbjude! Det kan väl ej vara deism?" — "Värre än det", var åter svaret. — "Värre än deism? Det kan väl aldrig vara a the i sm?" — "Ål något som är ännu värre." — "0-möjligt! omöjligt! ingenting är värre än atheism?" — "Jo, ers högvördighet; det är rheumatism."

J-iady Rachel har fått barn, sade hr Roche en dag till eu bekant. "Hvad har hon fått?" - "Gissa." - "En gosse?" — "Nej; gissa igen." — "En flicka då?" — "Ja; men hvem talte om det för er?"492

Di hertigen af York, Georg den tredjes bror, kom om bord pi lörd Howes skepp sisom kadett, blef han uppvaktad af alla officerarne i flottan, dem han emottog med hatten på. Di någon af besättningen uttryckte sin förundran deröfver för en annan, anmärkte denne: "Ål det är inte underligt att han ej lärt seder. Han har inte varit förr till sjöss."

Hin engelsk läkare frågade en gång en neger dess tanke om brännvinet, hvarpå han var mycket begifven. Negern svarade i sitt lands blomstrande stil: Å! massa, det är en härlig dryck, distillerad af bara tungor och hjertan; ty när jag dricker blir jag rädd för ingen ting, och talar och sjunger som en engel."

Hin Engelsman, som passerat några månader i Wien, der man tar hatten af för hvar bekant, yttrade till en person på hvilken han blifvit förtretad: "Måtte er själ aldrig fä mer ro än en tysk hatt!"

En karl i Doncaster kallades allmänt för "lilla racka-ren." En främling, som frågade honom af hvad orsak man gifvit honom en så ful benämning, fick till svar: "Ål det är för att skilja mig ifrån de öfriga i staden, som alla äro stora rackare."493

Oenom de nya jernvägarne i England hafva hundradetals personer som äga aktier i kanalerne förlorat stora summor. En Engelsman beklagade sig, under en ridt långs utåt Bristol-kanalen, deröfver för en vän, hvilken sökte trösta honom så godt han kunde. Under vägen blef den förres häst skrämd, ryttaren föll pladask i kanalen, och kom lung våt opp. "Nå! hade jag ej rätt", sade hans vän triumferande, "att kanalen en dag skulle fylla dina fickor."

En ung flicka född i Sidney, dit Engelsmännen skicka sina förbrytåre, blef tillfrågad om hon skulle ha lust alt fara till England. "Å!" svarade hon med mycken naivitet, "jag skulle bli rädd att fara dit, för de många tjufvarne der äro." Utan tvifvel ansåg hon England för en riktig bikupa, som hvart &r utsänder sina svärmar till koloniens öcknar.

Ett gift fruntimmer anmärkte en dag under ett samtal, med anspegling på Kon. Davids 148 psalm, att, ehuru "ynglingar och jungfrur, gamla och unga", voro der uttryckeligen nämda, fanns intet ord sagdt om gifta qvinnor. En prest, som hörde detta, genmälte att de ej blifvit glömda, men att de voro inbegripne i en af de föregående verserne, under benämningen af "eld, hagel, snö, dimba och stormväder."494

Carl den andre frägade en dag en af sina hofpredikanter, som vanligen predikade extempore, hvarföre ban endast nyttjade koncept på hofvet. Presten svarade att ban gjorde det af misstroende till sig sjelf i närvaro af så förnäma åhörare. "Men vågar jag", tillade han, "fråga hvarföre Ers Majestät, som ej har något sådant skäl, läser sina tal i parlamentet?" — "Det skall jag säga er," svarade Carl; "orsaken är den att jag så ofta bedt mina undersåter om penningar, att jag verkeligen skäms att se dem uti synen."

En engelsk prest frågade aktören Betterton: "Hur kommer det till att ni aktörer, som endast tala om imaginära saker, göra mera intryck än vi, som predika om verkligheterV" — "Orsaken är den", svarade aktören, "att vi tala om imaginära ting, som om de voro verkliga, och ni om verkliga, som om de voro imaginära."

JLProttning Elisabeth frågade en dag talmannen i underhuset, hvilket varit samladt en lång tid utan att hafva uträttat något, hvad som der passerat. "Elfva månader, Ers Majestät I" var svaret.495

fin Irländare slog händelsevis ett fönster sönder, och sprang sin väg så fort han kunde. Ägaren satte genast efter, fick honom uti kragen, och skrek: "Karl, du slog min ruta sönder." — "Jag vet det", svarade Irländaren kallt, "och ser ni inte att jag skyndar allt hvad jag kan att få en annan insatt?"

fin prest vid namn Sydney Smith, som predikade för en fattig-inrättning, upprepade flere gånger att af alla folkslag voro Engelsmännen mest utmärkte för ädelmod och kärlek till sitt species. Då likväl insamlingen slog mindre fördelaktigt ut anmärkte han, att ban begått ett misstag, och bort säga, att Engelsmännen voro framför alla andra utmärkte för kärlek till sitt specie.

fin Engelsman frågade en gång en Irländare om vägarne voro goda i hans fädernesland. "De äro så goda", svarade denne, "att jag undrar att ni ej införskrifvit några af dem. Der är vägen till kärleken, beströdd med rosor, och till äktenskapet, med etternässlor. Der är vägen till äran genom lägret, till arresten genom tingssalen, och till kyrkogården genom apoteket." — "Nå! har ni då ingen väg till befordran?" tillade Engelsmannen. "Jol det är sannt," svarade Irländaren; "men det är den smutsigaste uti hela riket."496

Doktor Cusin hörde Thomas Fuller en dag uppläsa några verser öfver en trätgirig qvinna, och fann dem så förträffliga att han begärde få en afskrift "Å! hvartill tjenar det?" svarade Fuller, "ni har ju originalet"

En dam', som frågade en Engelsman huru det kom till att i verlden finnas flere fruntimmer än karlar, fick till svar: "Det är enligt naturens öfriga visa lagar. Vi se alltid mera af himlen än af jorden."

En kund. Tvenne förrymda älskande personer blefvo 1826 sammansmidde uti Gretna Green, och smeden fordrade derföre 5 guinéer. "Hur hänger det 1 hop?" sade brudgummen; "den herren som ni senast vigde berättade mig att han endast gifvit er ett pund." — "Ja, det tror jag," svarade smeden; "han är Irländare och en gammal kund, som jag vigt väl tie gånger, och er torde jag aldrig mer få se."

▼ id en måltid der Sheridan var närvarande, slog en betjent omkull en tallriksvärmare. Detta förorsakade ett grufligt buller, och Sheridan, som var mycket nerv svag, hoppade förskräckt opp ifrån bordet. Värden förebrådde betjenten hans497

försumlighet, med tillägg "de äro väl alla sönder, kan jag tänka?" — "Ej en enda," svarade betjenten. "Näl hvad fan," utropade Sheridan, "gjorde ni då allt det här slamret för?"

Hertigen af Northumberland, hvars palats ligger midt emot St James'», har öfver sin pörte cochère ett lejon med rätt utstående svans, och hufvudet vändt åt slottet En dag som hertigen blifvit oense med Georg den tredje lät han lejonet göra höger om och vända svansen emot palatset I denna ställning förblef det i flere år, tilldess hertigen, under Georg den fjerde, ingick i administration. Händelsen väckte utomordentligt löje och äfven, kan man tänka, mycken harm; men det var just det som åsyftades. Den är verkligen egen och karakteristisk.

En engelsk dam, som en dag besökte British Museum, frågade en af uppassarne om de hade Oliver Cromwells hufvudskål. Då man svarade nej, anmärkte hon att sådant vore bra besynnerligt, då de hade en i Oxford.

Någon frågade en gång John Kembleom han sett Kean som Othello. "Jag såg ej Kean," svarade han; "jag såg blott Othello."

6t498

Descartes plägade säga att när man ville tillfoga honom någon oförrätt, satte han sig så högt deröfver, att den ej räckte honom.

Engelska parlamentsledlmöterne späcka sina tal med grekiska och latinska sentenser, som vanligen göra mycken lycka. Sheridan elektriserade en dag herrarne i underhuset med ett mycket animeradt tal, hvilket han slöt med "en citat utur Hesiodus," som på det högsta applåderades. Citaten bestod likväl ej i abnat än ett abrakadabra, som skulle likna grekiska. Pitt var på väg att kikna af skratt.

En Irländare, som blef pliktfälld för fylleri, vädjade till polismästarens medlidande och rättskänsla, emedan han ansåg det för synnerligen hårdt att han nu för fjerde gången skulle böta för ett och samma fel.

»James den förste red en dag en häst som var mycket o-rolig. Sedan han förgäfves sökt trankilisera honom utropade han: "Anfäkta mig, krake I om du ej vet hut, skall jag skicka dig till de 500 kungarne i underhuset. De skola nog ta rätt Pä dig."499

Eü person, som observerade öfver dörren till ett hus namnen af en doktor och en fältskär, anmärkte att han erinrades deraf om en bössa med dubbla pipor. Om den ena klickade, så trälTade den andra.

Under markis Sambuccas minister iugick Sir Joseph A c ton i neapolitansk tjenst, och vann innan kort den störBta inflytelse öfver drottningen, som gjorde med sin gemål hvad hon behagade. Med anspegling härpå fann man cn morgon följande rader skrifna på en af palatsets portar: Hic Regina. Hæc Rex. Hoc Sambucca.

Hic, hæc hoc Acton.

En adelsman berömde sig en gång för en bonde af sin gamla familj. "Så mycket sämre för er," sade bonden; "ty ju äldre utsädet är, ju sämre blifver grödan."

En Fraftsos skröt en dag af att hans landsmän uppfunnit nattkappor och kras. En Engelsman, som hörde detta, genmälte att sådant var oförnekligen sannt, men alt hans nation, i detta som i mycket annat, gjort en liten förbättring, ty dc hade tillika infört bruket af en skjorta.500

Hin fransk konung frågade en gång en af sina ministrar skillnaden emellan Whig och Tory. "Skillnaden, Ers Majestät," svarade ministern, "är den, att Tories äro Whigs närde önska komma in i ministèren, och Whigs äro Tories då de kommit in."

* å Warwick-Arms gästgifvaregård i Warwick läses följande rader på en glasruta:

In questa casa troverate Tout ce qu'on peut souhaiter: Vinum, panem, pisces, eames, Coaches, chaises, harness.

Genealogisk akrostik öfver Napoleons familj. >-J udovicus. -» osephus. 55 ieronymus. -»oachim. K apoleon.

t sjöslaget utanför Min ore a 1756 tog en kula bort högra armen på en styckjunkare just som han skulle tända på en kanon. Utan att låta det minsta bekomma sig, fattade han luntan med den vänstra handen, och anmärkte helt kallt: "Såå! du trodde väl att jag hade bara en arm?"501

Egentlighet i uttryck. I stället att säga: får jag gifva er litet sköldpaddsoppa? får jag skicka er litet af den här pastejen? får jag servera er litet melon? borde den gästfrie värden nu för tiden säga: får jag gifva er litet kolik? får jag nöjet att gifva er litet magvärk? får jag skicka er litet migrän?

Hin rik Engelsman som dog i Indien blef hemskickad, i stället för balsamering, i spiritus vini. Genom någon tillfällighet blef kärlet läck, och matroserne söpo ut hvarenda droppa. Då någon yttrade sin fasa deröfver, anmärkte en spefågel att matroserne haft mycken esprit du corps.

Swift kallade dans en frivillig galenskap. Kineserne synas vara något när af samma tanke, ty då en af dem såg en bal som några engelska officerare anställt i Canton, frågade han en af de dansande: "Hvarföre låter ni ej edra tjenare göra det der i ert ställe?"502

En herre, som berömde ett ganska vanligt fruntimmers behag, blef frågad af Foote hvarföre han ej gjorde anspråk på en sådan skönhet. "Hvad rätt kan jag ha till henne?" svarade han. — "All möjlig rätt: den första upptäcktens."

En engelsk dam förebrådde på skämt turkiska ambassadören i London att mahommedanska religionen tillåter sina bekännare att hafva flerè hustrur. Ambassadören svarade: "Vår lag ger oss en sådan frihet på det alt vi må finna hos flere de behag som äro förenade hos er ensam."

En engelsk officer, som återkommit ifrån Tyskland, blef af prinsessan Charlotte tillfrågad om prinsessan af — var, såsom ryktet förmälte, den vackraste i verlden. "Eders Kunglig Höghet," svarade officeren, "jag tyckte verkligen så i går."

D en ryktbare lörd Faulkland fick ganska ung, eit säte i underhuset. En af ledamöterne gjorde invändning emot hans ungdom, och anmärkte att han såg ut som om han ännu icke "sått sin vildhafra." — "I det fallet," inföll lorden, "är jag på rätta stället, der det finns en gås att plocka upp den."503

H uslig barometer. En herres beskrifning pä sin hustrus lynne.

Måndag. Tjock, ogenomtränglig dimma. Tisdag. Atmosferen kall och mulen. Onsdag. Stark frost.

Thorsdag. Sträng köld hela förmiddagen. Himlen röd mot

solnedgängen, hvilket bådar storm. Fredag. Storm på förmiddagen, med tata åskknallar. Lördag. Solsken med tö, mot aftonen rimfrost. Söndag. Sydvestlig vind om morgonen, lugnt och vackert emot middagen, jordbäfning emot qvällningen.

Jufter Carl den förstes död blef allt som hade gemenskap med konunganamnet så förhatligt att några af de rätte zelo-terne, i stället att bedja "Tillkomme ditt rike I" verkeligen läste: "Tillkomme din republik."

En ung engelsk lörd lofvade att gifva en gammal girigbuk 50 pund, om han fick slå ihjel honom. Denne funderade ett ögon-Blick, och svarade derpå: "Nej! men gif mig 25 pund, och slå ihjel mig till hälften."

Äfven i England herskar hos många det skrock att det är olyckligt att vara tretton vid bordet. Vid ett kalas en gång anmärkte en hr Kitchner, en mycket klok och fördomsfri504

man, att sådant verkeligen vore olyckligt i ett fall. "Hvad fall är det?" frågade flere på en gång. "Jo," sade han, "det är när tretton personer finnas vid bordet, men der är blott mat för tolf."

Då Georg den tredje utnämde ålderman Treacher, som var bryggare, till riddare, anmärkte Garrick att han bort blifva riddare af Malt-a.

Alla flickor. "Det är högst besynnerligt," sade en ålderman i London till en vän: "min hustru och jag ha endast döttrar, och alla flickor."

Sherid a n hade en dag ett par nya stöflor, som väckte hans vänners uppmärksamhet. "Nå gissa," sade han, "hur jag har fått dem." Man gissade än hit än dit. "NejI" sade Sheridan, "ni ha ej träffat rätt, och troligen kan ingen af er göra det. Jag har köpt dem, och betalt dem.M

Ëü n läkare sade en gång till en suput: "Ni måste dricka mindre, om ni vill förlänga edra dar." — "Ack!" svarade denne, "det är just det jag icke vill. Jag fick blott ett stop i går, och jag har aldrig i min lifstid haft en så lång dag."505

"Jag är ledsen," sade von Weber en dag under sitt vistande 1 London till miss Paton, "att ni gör er s& mycket besvär för min skull." — "Al" svarade hon, "det är intet besvär alls." — "Jo ihen måste det vara så," tillade kompositören, "ty ni gör er mödan att sjunga så mftnga noter som jag alldeles intet skrifvit."

är^kejsar Alexander var i London och besåg myntet berättade han att det varit omöjligt att förekomma stölder i myntet i Si Petersburg, oaktadt alla de försigtighetsmått man -vidtagit. Arbetarne kommo nakna in, arbetade nakna, och gingo nakna ut, och likväl stulo de. Ingen konde begripa hor detta tillgick. Sluteligen upptäcktes det att de ihjelslogo råttor, uppstoppade dem med guld, kastade dem öfver muren, och togo efter slutadt arbete dem bort.

iDlstraktion. ? En magister vid universitetet i Cambridge skulle en gång koka sig ett ägg till frukost, och hade tagit upp sin klocka för att räkna mfaiuterne. En af hans bekaaU kom i detsamma in, och fann vår confucius i djupa tankar, med ägget uti handen och klockan uti pannan.

60506

Nytt sätt att lurendreja. Till Leith ankom en dag en kustbät med gäss, som skulle sändas upp till London. Tullbetjenterne äntrade, som vanligt är, båten för att undersöka lasten, och voro i begrepp att gå i land, då det föll en utaf dem in att skära upp en matronlig gås, i anseende till dess ovanliga tyngd. Till sin glädje och förvåning

upptäckte han att gåsen var hafvande med en butelj whisky (irländskt finkel). En förstörande attack gjordes nu på hela laddningen, och innan kort voro gässen lyckligen förlöste med en hop rätt skapade buteljer whisky.

Då Congreves skådespel "Werldens väg" första gången gafs blef det utvissladt. Medan bullret var som värst gick författaren in på teatern, och frågade publiken om det var dess mening att fördömma pjesen. "Ja I ja!" skrek man ifrån alla håll. — "Nå, då skall jag säga er", sade han, "att denna pjes skall ännu lefva då ni samt och synnerligen ären döda och fördömda," hvarpå han gick sin väg.

n relik. En resande i Frankrike besåg någonstädes en domkyrka. Ibland andra märkvärdigheter som man visade honom var en liten smutsig glasflaska. "Hvad! kallar ni detta en relik?" sade han; "det är ju en tom flaska?" - "Tom!" genmälte klockaren. "Herre! den innehåller en af de största märkvärdigheter i verlden, nemligen litet af det mörker som Moses utgöt öfver Egypti land."507

Dä Henrik den åttonde, som aflifvade sina gemåler så snart han ledsnade vid dem, tillböd prinsessan af Parma sin hand, lät hon svara honom att, om hon haft två hufvuden, skulle hon med nöje antagit tillbudet, men som hon endast ägde ett, hade hon intet att undvara.

Då Lullys ryktbara Miserere första gången gafs i Ludvig den fjortondes närvaro i Versaille låg monarken hela tiden på knä, hvilket nödgade hofvet att förblifva i samma ställning. Vid mässans slut frågade Ludvig grefve de Grammont hvad han tyckte om musiken. "Sire", svarade grefven, "den är ganska behaglig för örat, men högst obehaglig för knäna."

En läkare, som en dag passerade Regents' street i London, i sällskap med en af sina bekanta, observerade ett fruntimmer på andra sidan af gatan. "Låt oss undvika den der damen," sade han till sin vän. "Hon har igenkänt mig. Se hur förbittrad hon ser på mig. Jag har skött hennes man, och" — "och aflardat honom" tillade den andre — "Nej, Ivertom, jag frälste lifvet på honom."'508

En person berättade en gäng för lörd Chesterfield att han druckit sex buteljer vin. "Det", svarade lorden, "ärmer än jag kan sväljå." ^

Medel mot tandvärk. Tag munnen full med kallt källvatten, .och håll det öfver elden tilldess det kokar. Hjelper ofelbart.

Dä hertigen af Cumberland, nuvarande konungen af Hannover, var barn, hade han en dag förolämpat drottningen, och blef arresterad på sina rum. Ett par timmar derefter skickade hon efter prinsen, och han kom trumpen ner. "Hvad har du gjort?" frågade drottningen. — "Jag har läst" — "I hvilken bok?" — "I nya testamentet." - "Hvar der?" — "I det kapittlet der det står: Qvinna, hvad hafver jag med dig att göra?"

Någon tid efter det Ludvig den fjortonde befordrat den vältalige Bossuet till biskopsstolen i Meaux frågade han några af stadsborne hvad de tyckte om sin biskop. "A jo, Ers Majestät", var svaret, "vi tycka temligen bra om honom." — "Temligen bra? Hvad ha ni då emot honom?" — "Alt säga Ers Majestät rena sanningen, skulle vi hafva önskat oss en biskop som slutat sin uppfostran, ty när vi komma till honom blifva vi alltid afviste med det svar att biskopen är sysselsatt med sina studier."509

fkapten Hall berattar följande anekdot ander sitt vistande hos L o o - C h o o-nationen.

/

En af cheferne, som märkt att nar vi drucko antingen deras eller vår egen furstes skål tömdes alltid glasen, begagnade sig häraf flere gånger att proponera engelska konungens välgång, hvarpå alltid följde lika många skålar för konungen i Loo-Choo. Som denna list lyckades så väl, dref han saken något längre än som hos obs just är vanligt, ty då han fann att det gick något långsamt för sällskapet med en rätt risgrynsvälling, reste han sig upp, med spilkummen i hand, och under proponerandet af en skål för konungen af England, uppmanade oss att följa sitt lojala efterdömme och att på en gång tömma den.

fin gumma som kom en .dag att köpa ljus, hörde till sin förvåning att de nyligen stigit en penny (3 sk. rg.)

marken. "Hvad i all verlden", sade hon, "kan orsaken vara till en ßå utomordentlig stegring?" — "Jag vet ej precist," svarade hökaren, "men det lär komma sig af kriget." — "Hvad f-n", skrek kärringen, "tänka de då att slåss vid ljus?"

fi» häftigt åskväder uppkom en dag i Canada under det att ett stort sällskap var församladt på ett ställe. Rummet gjordes genast mörkt, och i förskräckelsen tillgrep värdinnan en flaska med vigvatten i ett skåp, och stänkte för hvar knall på sig sjelf och gästeme, under korsande och pustande. Ändteligen upphörde åskvädret, och faran var öfver, hvilket värdinnan tillskref vigvattnet. Man öppnade luckorna; men hvil-510

ken synl Gumman hade tagit misste om butelj, och muslins-klädningar, pantalonger, vestar, halsdukar och schalar voro öfverhöljda med — bläck.

Turkisk musik. Engelska ambassadören i Constantinopel gaf en dag en koncert för att roa storherren. Sedan flere stycken blifvit spelade, frågade man Hans Höghet hvilket mest vunnit hans bifall. Det första, svarade han, och begärde ett da-capo. Orkestern böljade, men blef strax afbruten, det var ej det rätta stycket. Man försökte andra nummer, men allt med lika liten framgång, tilldess orkestern, efter en stunds förlopp, böljade att åter stämma. I full förtjusning utropade nu Turken: Inschallahl Gud ske lof! det stycket är detl

T juren och Matrosen. Några engelska matroser i Portsmouth, som tagit in en god last med gin, romm och porter, mötte en dag en tjur, som sluppit ur ett slagtar-hus, och kom i fullt raseri med sänkt hufvud och upphöjd svans emot dem. Alla flydde som för pesten, utom en atletisk, solbränd bekbyx (Tar), som ställde sig, med armarne i sidan, uti tjurens väg, och af alla krafter ropade: "Tjur ahoyl tjur ahoy! fäll din pikl styrbord! rodret om! eljest blir jag öfver-seglad." Utan att bekymra sig härom, ställde tjuren kosan rakt emot matrosen, som kantrade, och satte kölen uti vädret. Men Jack lät ej bekomma sig; han sprang genast upp på benen, skakade sig som en höna, och ropade med mycken sans froid efter tjuren: "O du oviga best! sa' jag inte att det skulle gå så?